Ч. 6. Львів, 1. липня 1904. Рік І.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Витай нам Владико!

Щира радість і втіха наповняє серце кождого в'ручого Русина католика, що Станиславівска диецезия має вже свого Епископа. Так довгий час осирочена дістала нарештї свого провідника, свого Пастира. Дістала Єго по таких короводах, з якими стрічають ся католики при подібних випадках хиба в православній Россиї або під нинїшну добу у Франциї. Але Русини до чеканя привикли, бо Русини, як пише один наш молодий новелїст, жиють на те, аби чекали.

І чекане скінчило ся. Кого ми очікували, Того маємо. Ми чекали довго і дочекались таки нашої побіди.

А побіди ми потребували, як жаждучий води. Від сего зависло дуже ботато.

Нинїшні наші відносини невідрадні. Нас тиснуть і з гори, підкопують під нами яму і з долу. Чоловік мусить чувати і боронитись на всї боки, бо горе ему, коли заспить і припустить ворога за близко до себе.

Нині прийшов час енергічної праці. Чоловік, що духа часу не розуміє, що праці і борби лякаєсь, що від них сторонить, сей чоловік до теперішних відносин не відповідає.

Нинїшний Епископ мусить стояти все узброєний, все на вартї, мусить бути пастирем з пожертвованя. Всї прикмети людского духа мусять мати в нїм свій осїдок; око

єго мусить все спочивати на повіренім єму стадї, рука єго мусить бути готова в кождій хвили взяти за меч...

А особливо наша руска Церква мусить мати такого Пастира. Рівноуправнена соборами і папскими рішенями з Церквою латиньского обряду, одної з нею віри, під одним головним Начальником, примушена заняти проти неї таке становище, як напастований проти напасника.

Наділена свободою і рівноуправнена з иншими віроісповіданями австрийскими законами, мусить коритись перед „законами“ галицкої самоуправи. У виборі своїх слуг так звязана, як хиба жадна инша церква, навіть некатолицка.

Добро душ єї вірних так собі легковажать, що радше допускають до переходу на ложну віру, чим малиби сповнити їх слушні домаганя.

Дають їм правдиву американьску свободу...

Отсе поза домом.

А дома?

Найлїпше перемовчати, бо надто богато болючих ран мусїли би ми поотвирати. А сего й не треба. Сї рани так наглядні, сї хороби так відомі, так розпаношені, що слїпий хиба їх не бачить. Одні з них вже загноєні, другі що йно розярують ся, а одні і другі чекають на лїкаря.

І щасте для Станиславівскої диецезиї, що той лїкар вже прийшов.

І щасте, що той лїкар є Тим, Ким є. Всьо, чого ми тільки від очікуваного могли вимагати, сей Лїкар приносить з Собою.

І в серця наші впливає надія на лїпшу будучність.

І ми оживляємо ся гадкою, що наш руский Епископат, придбавши для себе таку знаменну силу, тим успішнїйше зможе спільними силами подбати про добро нашої Церкви.

Але Епископи, полишені собі самим, не много жожуть вдїяти. Епископи, се тільки наші вожди, а вожд, се тільки половина армії. Щоби армія була повна, мусить цїле наше духовеньство як один муж станути побіч своїх Владик, мусуть піддатись під Їх провід. Карність і послушеньство се прикмети католицкого клєру на Заходї, се прикмети, завдяки яким католицка Церква єсть тим, чим єсть. Отсї прикмети, отсю карність і послушеньство, муси-

мо ми завести і між собою. Коли цілий руский клер під проводом своїх Владик буде одною, одноцільною, карною і послушною армією, то деж той ворог, що міг би нас побідити?

Утвореня такої армії ми й бажаємо усім нашим Епископам, а особливо з нагоди вступленя на престол, найновійшому нашому Владиці.

Давби Бог, щоби сповнили ся всї наші надії, які ми покладаємо на нашім Преосьвященім Григорию. Ми певні, що духовеньство Станиславівської дієцезиї попре щиро свого Пастира у Єго тяжкій праци і піде послушно тими дорогами, а віримо, що найлїпшими, які Він для него вкаже і якими єго поведе.

Жий нам і працюй на славу католицкої Церкви і нашої дорогої Вітчини.

НАУКА

на Рождество св. Івана Хрестителя.

„Не бойся, Захаріе: зане услышана бысть молитва твоя, и жена твоя Елісаветъ родитъ сына тебѣ, и наречеши имя ему Іоаннъ".

(Слова нинїш. Евангелия).

Велике торжество празнує нинї св. Церков; се бо нинї обходимо памятку рождества того, о котрім предсказав ангел, що буде „велій предъ Господомъ"; се нинї день посьвячений в честь того, котрий много синів ізраїльских навернув к' Господу Богу; се нинї память св. Івана Предтечі Ісуса, память тої поранної зірнички, що своєю появою заповіла схід ясного сонця, Сина Божого.

І що се за муж той св. Іван? То, мої милі, син Захарії і Єлисавети, то крівняк Ісуса, то той самий Іван, що при єго рождествї онїмілий отець мову відзискав; то муж сьвятий і невинний, то перший пустинник, то ангел в людскім тїлї, то місионар, що завзивав до покути, то неустрашимий борець за правду божу, то мученик, що за місийну працю поклав свою голову.

Знаєте преціньь, милі бр. і сест. — що в тім часї засїдав на царскім престолї Ірод; був се муж безбожний і розпустний, бо жив на віру з женою свого рідного брата. Запалене ревностию до божого закона серце Івана, не могло переболїти того згіршеня, яке ширило ся з царскої палати і він сьміло стає перед Іродом, зачи-

нає витикати погане житє царя, а наконець піднесеним від гніву голосом каже: „Царю! не достоитъ тебѣ имѣти жену брата твоєго". Царю, тобі не вільно передержувати у себе жену свого брата. Ірод пізнавши свій блуд, приняв напімненє, але лукава наложниця напосїла ся на св. мужа і довела до того, що Ірод найперше вкинув Івана в темницю, а відтак приказав усїчи єму голову.

Бачите, христ., як то правда в очи коле! А то не послїдний случай, де за правду треба терпіти, а иноді і головою наложити. За правду замучили Христа. За правду укаменували св. Архидиякона Стефана, в оборонї Христової правди мілїони мучеників найбільші муки терпіли, за правду мусить і нинї св. Церков не одно перетерпіти, за правду переслїдували і переслїдують слуг божих — сьвящеників. Так бувало давно, те саме, з малими змінами, дїє ся і нинї. Не один подумає, що я пересолюю. Нї — мої дорогі — се, що говорю, те дїйсна правда. Нехай сьвященик прикличе таких розпустників до себе і упімне, бо громадї стид приносять; нехай скартає з амвони чужоложників, — нехай упімне в науцї розпустну молодїж — то ручу вам, що з них всїх поробив найзавзятїйших ворогів своїх. І за щож — питаю ся — маєш гнівати ся? Чи за тоє, що сьвященик виповняє свій обовязок, чи за тоє, що дбає о твою душу; думаєш може, що повинен гріх хвалити, чужоложника, розпустника за примір до наслїдованя ставити? Нї — брате — не гнївай ся, але радше поправ ся і подякуй, що відвернув тебе від злого і очи твої отворив. Те саме мусить перетерпіти і батько з дїтьми і господар з челядию і добрий начальник з лихими громадянами.

Гнївайте ся — братя і сестри, або не гнївайтесь, а я такой в нинїшній науцї піду слїдами першого проповідника св. Івана, послухаю голосу св. Церкви і буду картати гріх нечистоти, бо не лише, що менї се вільно, але я маю прямий приказ від св. Павла, де він каже: „Проповѣдуй слово, настой благовременнѣ и безвременнѣ, обличи, запрети, умоли, со всякимъ долготерпѣніемъ и ученіемъ". Проповідуй слово, налягай в час і не в час, картай, грози, напоминай зі всякою терпеливостию і наукою. Послушний тому приказови, а поучений приміром нинїшного угодника, буду говорити о грісї против VI. заповіди, тим більше, що той блуд запускає своє коріне не лише по зіпсованих містах, але на жаль і між сельским народом.

* * *

Коли подумати, що за один смертний гріх чекає чоловіка вічна кара, то яка-ж судьба постигне тих, що віддають ся гріхови нечистоти? Бо тяжшого гріха над той годї і знайти. А щоби належито представити собі погань гріха нечистоти, то запитаймо ся, хто то есть християнин?

Християнин, то предмет уподобаня цїлої Тройцї, то божа дитина, то помешканє св. Духа, то дїло божих рук, окуплене найсв. кровию божого Сина. А той християнин сотворений на се, аби колись стати наслїдником небесного царства; колиж той християнин

поповняє гріх нечистоти, то цїла Тройця бридить ся вим, з божої дитини стає ся дитиною диявола, виповідає помешканє св. Духови, стає ся наслїдником пекла, а тратить вічну щасливість в небі, бо сам Христос сказав: що нїчого скверного не ввійде до божого царства. А що тих гріхів, які нарушають VI. заповідь єсть много, то в нинїшній науцї хотїв би я бодай вкоротцї назвати вам ті проступки, котрі зачисляють ся до загально названого гріха нечистоти. Треба вам знати, що VI. заповідь можна переступити

або: мислию,
або: поглядом,
або: бесїдою і жартами,
або: наконець скверними учинками.

1. Грубо помиляє ся той, хто думає, що згрішити против VI. заповіди можна лише скверним дїлом; неприличні гадки є рівно тяжким гріхом, скоро тілько наша воля склоняє ся на сторону гадок, скоро маємо уподобанє, любуємо ся такими мислями, ними бавимо нашу уяву, коли не чуємо обридженя до того рода гадок і не проганяємо їх від себе. Диявол звичайно від гадок зачинає, бо хоче розпалити людску фантазию, а відтак довести до бесїди та гріховних вчинків. Длятого, люб. хр., коли не хочете дійти до соромного упадку, то конечно віддаляйте від себе усякі соромливі, безстидні гадки.

2. Не підлягає сумнївови, що поглядом на скверні річи грішить тяжко чоловік, а тим певнїйше, що сам Христос сказав: „всякъ, иже воззритъ на жену во єже вожделѣти єя, уже любодѣйствова съ нею въ сердцы своємъ“. Коли отже приглядаєш ся нескромним річам, або частям тїла, чи то в людях, чи на собі самім, чи на звірятах, а навіть на малюнках, в тім намірі, аби розбудити в собі тїлесну пристрасть і не стараєш ся відвернути свого ока від поганого предмету, а противно, любуєш ся тим видом, то ти вже зчужоложив і став ся виновником гріха нечистоти. Памятати мусите, що як тілько око ваше манить скверний образ, а будить ся в вашім серцю охота і замилованє, то утїкайте від сего, відвертайте очи ваші, шукайте помочи в молитві, бо находите ся в великій небезпецї до гріха.

3. Коли самі гадки і погляди скверні є гріховні, то тим більшою провиною погані, неприличні бесїди та жарти; вони бо виходять з серця, а Христос сказав, що: „отъ избытка сердца глаголютъ уста“. В скверних бесїдах єсть навіть більша злоба, як подекуда в самих дїлах. Погане дїло поповняє ся густо часто з чоловічої уломности та слабосильности, а ті, що заганяють ся в бесїду, роблять се сьвідомо і зі злоби, бо не досить, що самі грішать, але що більше, псують много невинних і соблазняють таких, котрі яко чисті серцем, того гріха не знали. Стають ся проте виновниками упадку других, а особливо дїтий, дївиць та побожних молодцїв. А се — мої дорогі — такий страшний гріх, що і подумати лячно.

Лїпше би тобі було — каже Христос до такого, що своїм приміром соблазняє невинних — повісити собі до шиї камінь жорновий і кинути ся в глубину морску, як мав би ти одну невинну душу научити сего гріха.

Якаж се зневага для самого Христа Спасителя, коли ти тим язиком нині в св. причастию принимаєш тїло і кров Христову, а завтра той осьвячений язик гноївкою валяєш! То саме і з жартами.

А преціньь, як то часто такі бесїди і жарти водять ся межи парубками і дївками. Зійде ся гурток молодців, дївиць, то найміліїша для них забава погані бесїди та пісні та неприличні жарти. Цїлими годинами будуть вистоювати і нич не учуєш кромі самих скверних бесїд, нич не побачиш, хиба погані жарти. Як та безрога, що самохіть лїзе в гноївку, в болото, так тая зіпсута молодїж. Але бо — на сором і ганьбу — навіть жонаті, навіть молодиці, батьки та матери дїтям не стидають ся з загороди своїх уст випускати того рода бесїди і віддавати ся, зовсїм на їх стан і вік не лицюючим жартам. Ой! Колись прийде тяженько за то покутовати.

4. Наконець приходить черга на скверні, стидливі та неприличні учинки. А єсть їх — милі братя і сестри — так много, що безпечно можна сказати, що число їх — леґіон; а так вони погані, що одні страшнїйші від других і коли би я хотїв про кождий з тих гріхів згадувати, то почули би ви такі пекольні, такі диявольскі, що справдї аж мороз по тїлї переходить, що вірити ся не хоче, аби чоловік розумний міг на щось подібного відважитись. Але я не буду широко розводити ся над сею грязею, не буду обговорювати кождий рід гріха нечистоти з осібна, бо і стидно менї і лячно. Впрочім се св. місце, по щож оскверняти его такою поганию? Я лише коротко зазначу, що всякий учинок недозволений тїлесний, кожде неприличне, стидливе дїло, єсть чужоложством. А чужоложство се найтяжший і найогиднїйший гріх, о якім подумати можна. Якої кари може сподївати ся розпустник, яка кара висить над чужоложницею, коли вже в старім завітї Господь устами Мойсея наложив на чужоложство і всяку тїлесну розпусту кару смерти? Хочу вірити, що мої парохіяне є далекі від таких проступків, хочу вірити, що мої молодцї і дївиці на божім судї не будуть лякати ся кари за сего рода гріхи, бо як би мало бути инакше, то я сам, пастир і духовний провідник повіреного менї стада, стидав би ся перед Богом признати ся до таких паршивих овець, я сам перший мусїв би кинути проклін на таку молодїж і просити Бога о кару. Тим менше могу подумати, аби особи жонаті, особи замужні, важили ся шлюбну присягу ломати чужоложством; сего я не годен припустити, бо вірю і знаю, що страх перед божим судом, страх перед божим гнївом та пекольною карою, еще не завмер в серцях моїх парохіян. Колиж нині говорю о чужоложстві, то говорю тому, щоби пересторогу дати, аби на будуче не лише погані проступки, але навіть бесїди та мисли нечисті між вами не появляли ся.

Кінчу вже розводити ся над сею поганию, бо гадаю, що вже з того, що ви чули, можете прийти до переконаня, як страшно грішить чужоложник, яка тяжка кара чекає розпустника, як дуже ненавидить Господь нечистоту, а противно, як любить непорочність та невинність. Подумайте, мої дорогі, що то за щастє для християнина, коли він в своїй совісти може сказати: „я в цїлім житю моїм не осквернив анї разу своєї душі гріхом нечистоти“; велике се щастє, велика потїха, велика надія на вічну щасливість, коли по-

гадати, що сам Христос каже, що: „щасливі чисті серцем, бо ті Бога узрять“.

Чувайте-ж, братя і сестри і стережіть пильно душу від сего страшного гріха, не дозвольте втиснути ся єму до серця вашого, анї очима, анї гадками, анї устами; охороною най буде молитва, часте приниманє св. Тайн і надїя в поміч Непорочної Дївиці Марії.

Так як св. Іван готовив дорогу Ісусу, так і ви, родичі, пильнуючи дїти ваші перед злими товариствами, забавами по корчмах та скритих місцях, готуйте Христу путь до сердець дїточок ваших. Так дїлаючи будете похожі на св. Предтечу, бо Христу приготуєте місце в невинних серцях молодого поколїня, а собі царство небесне в другім житю. Амінь.

о. *М. Кінаш.*

НАУКА

на неділю VI. по Сош. св. Духа.

„Что бо єсть удобѣе, рещи: отпущаютъ ся ти грѣси, или рещи: востани и ходи?“
(Мат. IX.).

Християньска релїгія учить нас, що всїлякі людскі хороби є божою карою, яку спричинив людскому родови гріх первородний, котрий власне був переступленєм природного закона. — Як в многих случаях зарід хоріб переходить з батька на сина, з дїда на внуків, подібно і склонність до гріху перенесла ся від прародичів на цїлі будучі поколїня.

Таким чином наші хороби по більшій части мають свій початок в грісї, будьто власнім, будьто в гріхах наших родичів. Що се є правдою, сьвідчить о тім св. Евангелиє. Хороба „розслабленого жилами“, спараліжованого молодця, була наслїдком єго власних гріхів, або карою за єго гріхи. Тому то Христос уздоровляючи єго, поминає хоробу тїлесну, а з натиском каже до него: „дерзай чадо, отпущаютъ ся ти грѣси твои“. О! як солодкі ті слова Лїкара небесного, яку відраду і пільгу подають вони кождому грішникови. Спаситель милосердить ся над розслабленим, хоч він не просить Спасителя о поміч, а милосердить ся лиш задля віри тих, котрі Єго до Христа принесли. Великим щастєм назвати треба, коли хтось має в слабости, в пригодї, в недоли вірного, щирого приятеля. Чи раз придав би ся такий неодному в житю, але на жаль, рідко їх подибати в сьвітї, але найтруднїйше в недоли та в горю. Що такий приятель дуже високо цїнить ся в очах божих, тоє ствердив також і ап. Яков тими словами: „молитва вѣри спасетъ болящаго и воздвигнетъ єго Господь и аще грѣхи сотворилъ єсть, отпустятъ

ся єму“... — а дальше для скріпленя тих слів додає єще для заохоти — „молите ся другъ за друга, яко да исцѣлѣете, много бо можетъ молитва праведнаго поспѣшествуєма“ (Чин Єлеосьвящ.).

Чиж тими словами не накликує нас апостол до несеня помочи ближним? Єго слова улекшують нам зрозуміне того чуда, яке Христос здїлав на розслабленім, бо хто знає, чи він бувби вийшов з своєї тяжкої хороби, колиб не було кому за ним унятись, представити єго нещасне положене Христу, колиби не тоті віруючі други єго! Така сама звязь, яка заходить між тим хорим, а єго приятелями, лучить і нас всїх взаїмно, бож ми дітьми одного Отця на небі. Колиж в відносинах домашних чисто людских, нераз просьба одної дитини за другою зворушить серце строгого батька, для чогож би в великій християньскій родині не мав бути захований подібний порядок? Чому би члени тої всесьвітної родини, котрої головою Христос, не мали відчувати любви один для другого? В кождій справі є необходимою поміч другого, а в католицкій Церкві поміч духовна є впрост обовязком, наказаним через Божого Учителя. — Як з одної сторони велику прислугу віддає ближний ближньому несучи поміч в тїлесній потребі, так знова з другої сторони незрівнано більше заслугує ся у Бога, ратуючи душу ближнього. Велика часть однак християн не понимає того обовязку в дусї Христовім. Занепаде хто на здоровлю, прийде на него чорна година, постигне єго якесь нещасте — найпершою гадкою звертає ся він до тїла, єму лежить на серци головно тїлесне здоровле, о него просить Бога, а душі лишає в серци послїдне місце. Тим способом відвертає від себе око провидїня Божого, сам вяже Г. Богу руки, сам відсуває від себе єго милосердие тим, що душу ставить на другім місци, а перед нею тїло.

Но, таке невластиве поступоване зглядом себе і других противить ся нашій цїли, до якої нас призначив Бог, котрий передовсїм бажав душевного здоровля людий, як се бачимо на хорім евангельскім, простивши єму вперед гріхи, а відтак доперва уздоровляє єго на тїлї. — Сеж зовсїм ясне! Чогож Син Божий прийшов на землю, чи може, аби лїчити людский рід в єго тїлесних хоробах, щоби усмиряти самі болї і терпіня, чи взагалї післанництво на земли було тілько чисто людским? Нї! Задачею Христа Спасителя було лїченє душ аж до найбільшого успіху — до їх спасеня. Тепер чейже зрозумієте — мої дорогі — для чого то Христос звернув ся до ученик жидівских тими словами: „Що лекше сказати, чи відпускають ся тобі гріхи, чи встань і ходи?“ — хотїв ними поучити і невірних жидів і всї поколїня, що здоровле душі має першеньство перед здоровлєм тїлесним. Здоровле бо душевне єсть основою повного щастя чоловіка. Не булоби гріхів на сьвітї, не було би пристрастий, несправедливости; о! тодї заощадили би собі люди терпінь, хоріб, — сьвіт став би раєм для людского рода, колиби кождий — бодай до певної міри — стремів до совершеньства християньского, колиби відмовив свому тїлу неодної шкідливої розривки, вигоди, колиби на сьвітї було богато таких, як св. Павло, котрий „распяв своє тїло со сластьми і похотьми“.

Яка чудна звязь заходить між здоровлєм душі і тїла, як одно другому допомагає, одно без другого обійти ся не може, доказує

Христос нинїшним чудом. Тим, що привернув здоровє розслабленому, рівночасно показав, що простив єму гріхи, що уздоровив єго також на душі, звільнивши єго від кари, — т. є. від хороби, звільнив єго тим самим і від вини, т. є. від гріха. Чиж з того чуда не мусимо дійти на ново до того розумного заключеня, що аби не стягнути на себе божої кари — хороби, чи то якогось допусту нещастя, грижі совісти, треба стеречи ся вини, отже гріху, по котрім звичайно наступає кара ?

* * *

Уздоровленє розслабленного єсть прообразом того, чого Хр. бажав доконати на цїлім родї людскім. В тім образї зазначене виразно цїле дїло відкупленя.

На всїх потомках Адама затяжіла була вина і кара, на всїх без виїмки розтягнуло ся строге право смерти. Тисячі лїт давило тото тяжке ярмо Адамове єго потомків і так вгризло ся через тїло навскрізь аж до їх душі, що рід людский стогнав під ним і під натиском терпінь майже в розпуку попадав, та виглядав хвилї божого змилованя. Гріх першого чоловіка спаралїжував — мов того молодця — від стіп до голови всїх єго наслїдників, відобрав єму силу розуму і пізнаня, приглушив в нїм благородні чувства, затамував приплив ласки божої осьвящаючої до єго душі, одним словом, рід людский находив ся в оплаканім, невідраднім положеню тяжко хорого чоловіка, потребуючого чиєїсь поради, потїхи і ратунку. В тім являє ся щирий приятель нещасного чоловіка, Син Божий і побачивши єго обложеного тяжкою хоробою, з котрої негоден двигнутись власними силами, а знаючи причину тої хороби, кладе ся на ложе єго вини, на себе бере єго кару, всї єго болї і несе їх на своїх раменах до Отця небесного, щоби у Него вимолити здоровля для своїх братів, щоби їм привернути втрачений спокій і щастє. В безмірній своїй любві до своїх братів жертвує себе за всїх, за одного так само, як за мілїони, найсв. кровю своєю вливає сьвіже житє в зболїлі, мертві члени людскости і неначе кличе до них з єго одра — св. хреста: „роде людскій, востани, возми одръ твой, и иди въ домъ твой“, повстань і іди до дому Отця небесного, вже отворений вступ до Него, стань сьміло перед Єго лицем, бо ти вже зовсїм здоров, на Тобі вже нема пятна хороби, бо я єго змив, я тебе уздоровив.

Вправдї наслїдки гріха первородного і кари особистих гріхів єще дотепер мучать людий, єще і нинї ми мусимо боротись з терпінями, нинї і по вік пливуть і плисти будуть слези з очий людских, бо хоч ми вже стали духовними дїтьми Христа, всеж однак ми єще дїтьми Адама, склонні до гріху, але нам проводить тая солодка гадка, що перед нами Христос, — сила, правда і сьвітло, котрий кріпить нас в борбі дочасного житя і розсїває лучі ласки по тернистій дорозї наших журб, нещастя і хоріб. Ми знаємо, для чого і за що терпимо, та доки то терпінє тревати має, знаємо і то, що по терпінях наступить смерть, але за то находимо відраду в вірі в Того, котрий учить, що: „вѣруяй въ мя не погибнетъ, но и-

матъ животъ вѣчный“ — що — „не умретъ во вѣкъ но живъ будетъ аще и умретъ“.

Прославляймож Бога за Єго безграничну доброту, що дав нам так щирого приятеля — добродія в особі Сина Божого, котрий кождого віруючого потїшає в житю і при смерти кріпить на дусї словами: „Дерзай чадо!“ — радуй ся мій сину, моя донько, твої гріхи прощені, небезпеченьство утрати душі минуло, тож спи спокійно сном, доки мій Отець не покличе тебе колись до своїх сьвітлих мешкань, до дому вічної радости і р зкоший нескінчених — де вже не буде нї хороби, нї смутку, нї терпінь, а вічне і незмінно щасливе житє — Амінь.

о. М. Тупись.

НАУКА

на сьвято св. АА. Петра і Павла.

Се мы оставихомъ вся и въ слѣдъ Тебе идохомъ: что убо будетъ намъ“.

(Мао. 19|27).

Подвійний празник обходить нині наша св. Церков, — память двох верховних Апостолів Петра і Павла, з котрих перший був учителем Жидів, а другий поган. Оба були великими сьвітилами св. Церкви. Они бо не тілько розсївали між народами лучі сьвітла божого, науки св. Евангелия, але попри тім еще сїяли блескучими чеснотами.

Тому що оба ті Апостоли однодушно думали, зарівно трудили ся і посьвятили себе для Христа, оба ревностию в апостольскій працї собі дорівнували, один другого доповняли, так що дїйсно, по словам Церкви, хоч були „раздѣленни тѣлесы, но совокуплени духомъ“, мов рідні братя — близнюки, однаковою горіли любовю до Отця Небесного і дали тій любови повний вираз в своїм післанництві, для того, аби заощадити предмет і час, присьвячую нинїшну науку тілько першому з між них, св. Петрови.

Перейду іменно найважнїйшу просторонь Єго житя, почавши від Єго першого публичного виступленя, аж до Єго смерти, кровю назнаменованої.

Вам відомі — милі хр. — ті памятні слова Спасителя: „Хто хоче за мною іти, нехай возьме хрест свій і ступає в слїди мої“. Петро був першим, котрий переняв ся тими словами свого учителя і перемінив їх в чин. Був він собі убогий рибак, та цїлим Єго маєтком була бідна хатина, човно і сїти. І того нужденного майна вирік ся, аби піти на поклик Христа, до Него прилучитись. Но то-то не становило би еще християньского совершеньства, бо і між поганами були такі, що нич не мали, або позбували ся дочасних

дібр і кождий впрочім чоловік мусить з конечности покидати раз в житю, при смерти, всьо: дім, родину, маєток, славу і зійти до гробу нагим. Найважнїйша однак признака християньского совершеньства, головний змисл науки Спасителя „нехай іде в слїд мене“ є виповнюване Єго науки, наслїдуване Єго житя, житя з віри. — Хто так понимає зазив Христа і з такою гадкою в серци іде за ним, той може бути певний також надгороди, яку прирік Христос св. Петрови: „всякъ, иже оставитъ домъ, или братію, или сестри, или отца, или матеръ . . . . имене моего ради, сторицею пріиметъ и животъ вѣчный наслѣдитъ“. (Мав. 19).

Пригляньмож ся нині:

1) праци Апостола Петра, а відтак пізнаємо:

2) заплату Єго, а одно і друге поучить,

3) як ми повинні для Христа працювати, аби зискати таку саму як св. Петро заплату

I

Було то в Галилеї, коли Христос перший раз покликав Петра з над озера до своєї служби одним коротеньким словом: „Иди по мнѣ“. Петро почувши сей поклик, не гаїть ся ані хвильки, покидає своє ремесло і іде за Христом, та ще з якою готовостию! Се проявляє ся у всїх Єго трудах, терпінях і смерти.

Коли ученики Христа з боязни перед злобними і мстивими Жидами, що то собі представляли Христа в своїм невірстві яко Ілию, то знов яко Єремію, або якого иншого пророка, мовчали, тодї перший Петро дає явне сьвідоцтво о божестві Христа і рішучо признає єго правдивим Богом: „Ти єси Христос, Син Бога живого“. Тая кріпка віра допомагає єму здобутись незадовго на єще більшу відвагу. В дни зіслання св. Духа виступає перед численно згромадженою товпою народа і пригадує Жидам з неустрашимостию і з докором, що той Христос, котрого вони розпяли, є правдивим, через них відкиненим Мессією, а котрий власною силою повстав із мертвих.

Ті слова мовби громом поразили їх уми, вони задрожали зі страху і стали допитувати Апостолів і Петра: „Что сотворимъ, мужіе братіе?“ (Д. Апост. II/36...) Подібно як віру, виявив він і горячу любов до Христа по Єго воскресеню, коли трема наворотами запитаний Христом о любов, три рази заявив, що любить Єго цїлим серцем. (Іван. 21/15).

Зверниж тепер — милий хр. — увагу на себе самого. Пригадай собі, чи до тебе Христос не відзивав ся коли в житю тим солодким словом: „Иди по мнѣ“, чи не просив Тебе за собою, як того Апостола? Ой! кликав і тебе Спаситель до себе невдовзї по твоїм народженю, при св. Т. Хрещеня і ти прирік тодї Єму вірно служити, Єму повиноватись, за ним іти і витревати в вірі та любві. Но, чи дотримав ти обітницї і як довго прецїнь ти єї виповняв? Нуж спитай себе і шукай відповіди! Щасливий, хто може відкликатись сьміло на свою совість, що не зрадив Христа. Коби таких як найбільше було, коби всї такими були. Але — колиби Хр. зій-

шов ся око в око з неодним своїм учеником — християнином тепер — відай мусів би до неодного з жалем сказати: „Сей ученик не подібний до Мого вірного Апостола Петра — у него віра і любов на устах тілько, а серце студене для мене. Устами признає ся до мене, а учинками що крок вирікає ся мене". Міркуймож самі, чи не так? Ви часто в житю призиваєте імя Христове, ним хвалите ся, ним кленете ся, а мимо того грішите без памяти в Бога очах. Почисліть днї свого житя, чи вийде вам з рахунку бодай один день чистий, без гріху, без догани в совісти? А може по крайній мірі найде ся іскорка любви для Христа в вашім серци? Правда, що ви нераз говорите устами: „Боже, люблю тебе", але коли пригляну ся вашим учинкам, переконую ся мимоволї, що і в тім ошукуєте Христа і себе.

Грішні ваші дїла говорять за вас, що не любите Христа. І як можете его любити, коли один з вас полюбив мамону гріш, другий власне тїло, гидкі розкошї, третий влюбив ся в славі. Рано, при молитві, неодин говорить: „Господи, люблю Тебе цїлим серцем", а вже вечером відкликав ту любов негідним учинком: Проч від мене Боже, менї милїйша тота пристрасть або сей зиск, або тамта особа і що небудь инше пусте, марне, ніж Ти". О! нерозумні ісповідники Христа, чи не стид і чи не лячно вам? Скажіть, може яку кривду, заподїяв вам Христос, що ви для него такі нещирі, віроломні? Чи не досить вам вчинив доброго, даючи своє житє, свою кров за вас?...

Я сказав, що праця св. Петра сьвідчить вимовно о тім, як він зрозумів волю Христа: „Иди по мнѣ" і як єї сповняв. Скоро отримав дари св. Духа, пустив ся в сьвіт голосити слово Боже, проповідати Христа всїм народам, не зважаючи нї на переслїдуваня, нї невигоди, нї на ганьби. Куди лише станув стопою, всюди застромив прапор Христа в людских серцях, всюди тисячі душ позискав для Христа. Так ствердив сей Апостол любов для свого Учителя.

Тепер на вас черга. Викажіть ся, милі хр., заслугами, які ви положили для Христа, кілько душ виратували ви з пропасти погибели, кілько невірних ви навели на дорогу пізнаня Бога, кілько грішників ви подвигли дотепер з налогів? Сеж вашим обовязком, бо ближний для ближнього повинен бути апостолом, провідником і дорадником, а коли дотепер не здїлали ви нич доброго для спасеня душ, то тоє недбальство буде вам почислене на судї божім на вашу некористь і погибель.

Вірність і любов св. Петра до Христа пробиває ся вкінци найвиразнїйше в его пожертвованю, в его смерти. По многих успішних трудах апостольских поселив ся він в Римі і основав там громаду християньску. Саме тодї сидїв на престолї жорстокий тиран цар Нерон, голосний з переслїдуваня християн.

Гіркі часи настали для них. Поганьский імператор вязнив і мучив тисячі невинних за віру Христа. В тім тяженькім горю Апостол кріпив духа християн, потїшав їх і в зболїлі їх серця вливав бальзам віри і надії, науками загрівав їх до мужескої витревалости в терпінях і муках, аж наконець і сам упав жертвою своєї рев-

ности о спасенє душ і славу Божу. З наказу імператора скували єго кайданами, засудили на смерть, таку саму, яку поніс Учитель того Ученика, на смерть хрестну, — смерть, котрої він в житю горячо цїлим серцем бажав, щоби нею відплатити ся свому Учителеви за свою давну провину, за то, що свого часу вирік ся Христа.

Ось так ішов Петро за Христом, не дорогою гладкою, вигідною, але кровавою, зовсїм так, як єго Учитель. Якжеж не ставити єго за взір до наслїдуваня?

Але ви — дорогі христ. — звичайно боїте ся терпінь, ви, що зовете ся учениками Христа, стороните від них, не хочете їх знати, бо ви більше уподобали собі широку дорогу, вистелену рожами, розкошами і забаганками змисловими. Як раз отже противно поступаєте зглядом Христа, нїж зобовязали себе добровільно і хоть часто в житю тоє зобовязанє відновляєте в серци, сила разів приймаєте св. Тайни. Але горе вам! Ідїть дальше, коли хочете — тою дорогою самоволї, котрою ішли дотепер, не забувайте однак на слова Спасителя, що „хто стидає ся Христа, не може бути моїм учеником“. Хочете отже ту грізьбу відвернути від себе, то нема иншої ради, як лише молити ся, трудити ся, боротись і страждати Христа ради в дусї Апостола, а тодї і вам дістане ся Єго надгорода.

II.

Якаж се надгорода, як відплатив єму Христос? Була в житю Петра одна страшна хвиля, коли то він в непамяти сказав: „Не вѣмъ человѣка сего“, та відпер ся Христа. Але незадовго по тій хвили заяснїло в єго душі ясне сонце — ласки Божої. Христос споглянув на него любезно оком милости своєї, влучив тим лагідним поглядом Єго немічну душу і так прошив єї навскрізь, що в душі Петра провиднїло ся, він пробудив ся мовби з тяжкого просоня, пізнав свою вину, покинув лукаве товариство, з надмірного жалю гірко розплакав ся і тими то слїзми здобув собі на ново серце Спасителя і прощенє. То була перша Єго надгорода за упокоренє, жаль і вірність. Ой чи раз Христос так само надгороджає грішників, хоч вони того не варті. Сила би то людий стогнало і доси в кайданах дияволъских, колиби ласка Божа не вникнула до їх душі, колиби їх не отверезила. Тій непонятній милости Божій завдячують многі тисячі, що їх серце тверде, закаменїле, з часом змякло і почало ударяти для Бога. За дрібку щирого жалю, за одну горячу слезу покаяня, Христос готов кождому забути єго давні, тяжкі провини.

Другою надгородою Петра були ті душі ним до Бога навернені. Як передше сїтями виловлював богато риб з моря, так опісля знов сїтями божих слів ловив тисячі тисячів душ для царства Христового з глубіни пороків, безбожности і через той удатний, богатий полів удостоїв ся вкінци у Бога гідности — ловця душ вселенної, став намістником Христа. Вправдї надгорода тої міри, яка дістала ся Петрови, не кождому припаде в участи, бо як виїмковою була єго вірність і любов до Христа, так само однакою мусїла

бути надгорода для него. Але хотяйби кождий християнин в своїм кругі, чи то родиннім, чи в громаді, чи в кругі просьвітнім, чи церковнім, на якім небудь становищи єго Бог поставив, працював з пожертвованем для душ собі повірених, а найрадше для темних — незрячих людий, для бідних, недолею пригнетених селян, серед молодіжи, легкодушної, недосьвідченої, між робітниками, колиб — кажу — кождий одним здоровим пожиточним слівцем науки, напімненя, приміром і радою спомагав свого меншого брата, царство Б. скріпило би ся дуже в своїх основах, віра взмогла би ся в народі, огонь любви божої запалахкотів би ярким сьвітлом і тоді всї люди згуртовали би ся около Церкви, згорнули би ся до Христа, і стали би такими вірними, невідступними учениками Христа, що жадна сила, жадна пакість людска, нїякі вороги не змогли би тої сили зломити, тодї і щедре благословенє боже розпростерлоби ся над цїлим сьвітом — а де благословить Бог, там житє стає ся солодким, мимо журб і дочасних терпінь.

* * *

Чи отже задля незвичайної, богатої заплати з божих рук, не повинен би кождий посьвятити себе виключно на службу Богу і готовим бути виречи ся всего дочасного, нехай би воно мало бути для него найприємнїйшим і найкориснїйшим? Вже в тім самім містить ся не аби яка заплата, коли вірний слуга божий чує ся свобідним на серци, супокійним в совісти, вдоволеним і сьвідомим того, що він в ласцї у Бога, що Бог єго любить, що Бог для него щирим батьком, а він єго милою дитиною. Се справдї радість незрівнана, се щастє перевисшаюче всї добра земскі, всї єго блески о цїле небо. А ще додай собі — милий хр. — в мисли тоту заплату, яку приготовив Бог вірним слугам, сповняючим єго св. закон, в другім житю — за гробом, т. є. царствованє з Христом — тодї чейже зрозумієш, для чого св. Петро так вірно привязав ся до Христа, чому ісповідники, мученики, не жалували свого житя для Христа, чому князї, царі, покидали палати, почести, зрікали ся слави і майна, та проміняли приємности родинні на самоту і в нїй шукали правдивої розкоші і щастя.

Зібравши весь той зиск, який дає нам вірна, щирою любовю намащена служба Богови, тут на земли і в другім сьвітї, годить ся нам з радостию закликати словами Пророка: „Кто яко Господь Богъ нашъ на высокихъ живый? И на смиренныя призираяй . . . Воздвизаяй отъ земли нища, и отъ гноища возвишаяй убога: Посадити Єго съ князи, съ князи людей своихъ“. (Пс. 112).

Справдили ся — як чули ви — ті слова на Пегрі. Убогий риболов, нехтований людьми, засїдає нинї в небі яко князь сьвятих угодників і колись з Богом буде судив не то 12 поколїнь Ізраіля, але цїлий сьвіт.

* * *

Відповіджте тепер — мої дорогі — на моє послїдне питанє! Чи бажаєте собі заплати такої, яку отримав ап. Петро? Сумнїваюся, чи знайде ся один, котрий би собі єї маловажив, або хотїв єї зречи ся. Але єще друге питанє ставлю вам до розваги. Чи ви розпочали вже дослугувати ся тої надгороди добрими учинками? Ви подивляли нинї Петра, може і завидували в серци єго щастю, але нї одно, нї друге не вистарчає єще до надгороди. Правда, ви пізнали Петра простим рибаком, а нинї вїн сьвїтилом неба, першим між угодниками.

Зрозумійтеж з того, що Бог не глядить на стан, але на то, як хто в своїм станї живе, як сповняє обовязки стану. Наслїдуйте затим і ви св. Петра — но не устами, пустими словами, обїтницями, але дїлами. Будьте апостолами в своїх домах і поза домом, проповідуйте живим приміром, загрівайте один другого до вірної служби Б. власними чеснотами, зносїть терпеливо терпіня і горя туземні, а тодї удасть ся і вам здобути вінець безсмертної слави і стрітити ся колись в небі з верховним апостолом — начальником громад християньских. Амінь

с. М. Тупись.

Начерк науки

на сьвято св. АА. Петра і Павла.

„...Овъ убо на крестѣ пригвождся, къ небеси шествіе творя идѣже царствія ключи отъ Христа пріятъ, овъ же мечемъ усѣченъ бывъ, ко Спасу отшедъ.“

(Стіхира празника).

Перейди цїлий руский край від хати до хати, а не знайдеш анї одної, хочби найбіднїйшої лїпянки, де би не було образів сьвятих на стїнах. Чим побожнїйша людина, тим більше любує ся в іконах, і коли тяженьке горе наляже на єї душу, веде тиху розмову з сьвятими, підносить до Них слезні очи з таким довірєм і надїєю, мовби сподївала ся від них почути слово потїхи і розради. А що кождий сьвятий представлений є малярем то в иншім одягу, то знова з яким орудєм в руках; там знова змальована якась пригода з єго житя, а кожда дрібниця має свою вагу, має нераз велике значінє, то навчи ся тілько читати з образів, а пізнаєш цїль маляра і гадку, з якою вїн брав ся до працї. Між иншими приходить менї нинї на гадку образ св. АА. Петра і Павла, яких память нинї якраз празнуємо.

Св. Петра малюють з ключем, а св. Павла з мечем в руцї. Про значінє отже одного і другого орудия хочу вам, дор. братя і сестри — нинї розказати і поучити вас, для чого власне держить 1) св. Петро ключі, а 2) св. Павло меч.

I.

Коли одного дня згромадив Ісус учеників наоколо себе і спитав їх: „за кого мене люди мають?“, хотячи тим способом дізнати ся від них, яка у них самих віра, звернув ся відтак впрост до них і допитує: „за когож ви мене уважаєте?“ А на тоє питанє виступає перший з між учеників Петро, випереджає своїх товаришів і таку дає відповідь: „Ты єси Христосъ, сынъ Бога живаго“, а Христос, аби зрівноважити єго поспіх, сейчас відзиває ся до него: „Ти єси Петро (скала) а на тій скалї збудую Церков і Тобі передам ключі від царства Божого; що небудь ними на земли отвориш, буде отворене в небі, а що небудь ними тут замкнеш і в небі буде замкнене“.

З тою хвилею переняв Петро ключі від неба і став від тодї ключарем небесним. Переймаючи їх з рук Ісуса, переняв з ними власть розкаянному грішникови прощати гріхи і впускати до неба, а нерозкаянному аж до смерти відмовляти прощеня і вступу до царства Божого.

А що власть, яку отримав Петро, перейшла на єго наслїдників, то ключі полишені ним в св. Церкві означають загально власть кождого намісника Христового і наслїдника Петра т. є. вселенського Архієрея Папи Римского. Що однак і ті, яко смертельні люди минають ся, умирають, то провидїнє боже обдумало дивний спосіб, аби лучність з першим єго намісником нїколи по віки не перерівала ся.

Впрочім не кождий чоловік годен дістати ся до св. Отця; для того Бог постановив по цїлім сьвітї слуг своєї Церкви, на котрих від Петра і єго законних наслїдників переходить з року в рік, з одного столїтя в друге, власть і сила ключів Петрових, а тими слугами є епископи і сьвященики.

Ключі Петра затим передають собі вони один по другім так, що коли би ти від послїдного сьвященика „який буде жити при кінци сьвіта, завернув ся назад з тим ключем, який від него відберешь і перейшов цїлий ряд всїх єго попередників, дійшов би напевно аж до Петра.

До чогож і де уживає духовна власть ключів Петра і де шукати за тою брамою, до котрої призначені єго ключі? Коло сеї брами ви стоїте, дивите ся на ню і нераз до неї горнете ся. Се сповідальниця. Визнав ти щиро, ясно, зрозуміло, з жалем і крїпким постановленєм поправи свої гріхи, отець духовний сейчас прикладає той божий ключ до твоєї совісти і розрішенєм отвирає тобі небо. Маленький на вид, короткий той чудотворний ключ, бо тим ключем то слова „азъ тя разрѣшаю“, а яка в нїм міць, то ти сам найлїпше знаєш. Бачиш тепер що сьвященик то ключар для грішника.

Чи той ключ отворить, чи замкне, то вже залежить від тебе самого, від твоєї волї. Надармо очікував би тебе ключар, коли би ти сам не хотїв до него прийти, не виявив перед ним гріхів, не розкрив своєї совісти. Не проволїкай жеж не то на місяцї, але навіть на дни і години, бо чим пізнїйше явиш ся перед сьвященником, то тим труднїйше буде єму вложити той спасенний ключ в заржавілу совість, а може навіть і цїлком не придати ся...

II.

Від чого знова меч в руцї св. Павла? То знамя єго проповідничої сили. Мечем дуже часто називає св. Письмо слово Боже, а навіть сам сей Апостол дає єму таку поважну назву, пр. в посланю до Ефезів (VI. 17.): „воспріимите мечь духовный, иже єсть глаголъ Божій". Тим то мечем припоясав ся він, вибираючи ся на великий похід на бій з невірними; ним перетинав тверді заскорупілі серця і віддїлював спасенне від погубного, ним викрешував огонь любви божої з студених, кременистих сердець — половину сьвіта ним завоював для свого Монарха — Христа.

Меч єго наконець єсть орудєм єго смерти. Ним стяли єму кати голову на приказ імператора римского Нерона. Св. Хризостом згадуючи о єго смерти пише, що коли голова відпала від кадовба, Бог явив чудо, бо з шиї витекло найперше молоко, а відтак кров, а голова відскочила в 3 ріжних місцях по земли, — мов пилка дїтий — і на трех місцях трисли жерела, на вид чого 35 поган приняло християньство.

А чим єго меч для нас? Тим, чим був для него. Уживаймо і ми єго вправно, зручно і з запалом Павла, а побіда по нашій сторонї! З одушевленєм і охотою приймаймо слово Б. до серця, позвольмо, щоби сей спасенний меч зранив наше людске серце, більше склонне до зла, ним до доброго, скоре до гріхів, приросле до землї — караймо ним тїло, доки не станемо ся „нова тваръ въ Христѣ Іисусѣ". Вістрєм меча — покутою — задавайме собі нарочно біль. Берім ся до неї щиро, бо се одинокий лїк для тяжко хорої душі. Чим більший біль, чим глубший жаль душі і чим більша рана задана покутою, тим певнїйший поворот до душевного здоровля.

Звернїть ся до верховних АА. Петра і Павла з просьбою, аби своїми молитвами випросили вам у Бога сили до виконаня нинїшних добрих постановлень. Просїть св. Петра, щоби допоміг вам через щиру сповідь найти отворене небо, а св. Павла, щоби дав вам серце готове до слуханя слова Божого. Користайте з ключів і меча, а Бог дасть, що між вами а Богом наступить такий союз, як між ними обома — союз, котрого навіть смерть не розірве. — Амінь.

о. М. Тупись.

Начерк науки

на неділю 7. по Сош. св. Духа.

„И изгнану бѣсу проглаголала нѣмый".

(Мат. 9).

Слухаючи нинїшного св. Евангелия, приходимо до переконаня, що слабости і уломности між людьми були давно так, як є нині.

Кількож то каліх і слїпих і глухих і нїмих і бісноватих і спаралїжованих і прокажених з рук Христа здоровле відзискало; от і нинїшне Евангелиє оповідає нам о уздоровленю двох каліх: слїпого а другого глухо-нїмого.

А яке то нещастє для чоловіка бути слїпим. Не бачити краси того сьвіта, не мати понятя про сьвітло сонця, місяця та ярких звізд, не знати коли день, а коли ніч і жити в вічній темноті; се для чоловіка страшне терпінє.

Не чути людского слова, нї милої розмови батька, неньки, любого приятеля, вірн ї дружини, се братя милі нещастя, не аби яке. Бо якеж житє глухо-нїмого? Людий бачить, між людьми обертає ся, нїби з ними жиє, а однак їх не розуміє, цїлий сьвіт одна велика пустиня, єго серце незаписана таблиця, а він сам сирота самотний на тім сьвітї. І на щож то милосерний Господь каже калїкам на сьвіт родитись? Де шукати причини так много уломностий та упосліджень зі сторони природи, в родї людскім?

Певного — любі хр. — нїчого чоловік не годен в тім зглядї сказати, бо „неісслїдимі суть божі совіти“ для нашого ума, але з того, що Господь ріжного рода уломности допускає, можна заключати, що все то стає ся по божій воли; а св. Отцї обясняють, що уломности між людским родом є і потрібні і пожиточні.

Потрібні — бо ми, видячи ріжні калїки, дивлячись на їх житє-муку, пізнаємо, що за вартість має добре здоровле, який се скарб неоцїнений, а вслід за тим, в нашім серцю будить ся вдячність і любов до Господа Бога „дателя всѣхъ благъ“.

Пожиточні є для нас чужі уломности по тій причинї, що всяке калїцтво викликує в нас чувство милосердия, ми відчуваємо їх муку, милуємо ся над ними, і як можемо, спомагаємо. Отже уломности ближних стають ся для нас притокою до милостинь і подають нагоду збирати собі вже тут заслуги перед Богом.

В нинїшнім Евангелию говорить ся о слїпім та глухо-нїмім; і як кождий з вас знає, се велике для чоловіка нещастє, але все такой з тим житєм кінчить ся уломність, а так слїпий, як і глухий і нїмий, зі смертию може перейти до житя щасливого, тїло вправдї тут гейби було затрачене, але заховавши непорочну душу, в другім житю увільнить ся від всякої уломности. Але бо — братя милі — кромі уломности чисто тїлесної єсть уломність душевна. Кромі слїпоти, нїмоти, або глухоти тїлесної єсть слїпота, нїмота, або глухота душевна. І яких то людий називаємо глухими на душі, або слїпими, або нїмими?

Глухі на душі є ті, що або не хотять зовсїм слухати слова Божого, або коли слухають, то не зберігають тих ушімнень в своїм серци.

Глухими на душі є такі дїти, що помітують упімненями родичів, що радою старших погорджують. Глухими і то совершенно глухими є ті, що не хотять чути голосу совісти.

То булоби о глухотї, а нїмим на душі стає ся чоловік тодї, коли мовчить там, де повинен би говорити.

Часто оказують ся нїмими люди, котрі занимають визначне становиско і вже титулом свого уряду повинні виступити з бесї-

дою, а особливо, коли чують, що хтось кидає ся на св. віру — хулить Бога, осьмівує слуг божих.

Сюди належать: отці духовні, учителї, родичі, начальники громад, господарі, та всякі инші власти як сьвітскі, так і духовні. Всї бо вони завдячують своє достоїньство Богу, бо — як каже св. письмо — всяка власть від Бога.

В таких случаях не вільно бути нїмим, тут треба уняти ся за правдою божою, бо инакше осудить єго Бог за невиповненє обовязків свого стану.

* * *

Коли всякі уломности від Бога походять, то приймаймо їх з покорою, не лихословім, бо і так не зможемо їх позбути ся; уломности на ближних не висьмівуймо, але противно, нехай вони склонять серця наші до милости і милосердия. Противно же уломности душі стараймо ся усувати, бо те в наших силах; коли вже судилось нам бути калїками на тїлї, то не будьмо ними на душі; проганяймо як слїпоту, так глухоту і нїмоту душевну св. сповідию, божим словом і ревним виповнюванєм Христових заповідий, а певно в день страшного суду не будемо соромно мовчати, але з радостию, надїєю і сьміло закличемо: „Господь мой и Богъ мой.“ Амінь.

о. М. Кінаш.

Medice cura te ipsum!

В 131. ч. помістило „Дїло“ обємисту статю: „Сумно і соромно“, вимірену головно проти нашої часописи за помищенє нами в 4 ч. кілька уваг про „Сїчи“ п. Трильовского. Ті уваги писали ми зі становища інтересів нашого духовеньства і Церкви. Ми бажали поставити ясно справу „Сїчий“ п. Трильовского в відношеню до Церкви і духовеньства, а иншого наміру не мали ми жадного. Преміси, з аких ми виснували нанї заключеня, брали ми тільки з фактів, поданих головно „Дїлом“. А помимо того, що ми нїчо нового не сказали, а повторили лише то, що вже давно було иншими сказане, помимо того стрінула нас з боку „Дїла“ така мерзка і корчемна лайка, з якою годї де стрінутись в инших поважних, культурних дневниках. В інтересї правди хочемо дотично повисшої статї „Дїла“ сказати кілька слів в своїй оборонї.

Щоби пригадати ш. читачам цїлу справу, перекажемо коротко зміст нашої статї.

„Дїло“ помістило було статю о. Барановского, в якій робило ся закиди „Сїчам п. Трильовского за їх партийність, политиканьство, а головно за антирелїґійну аґітацию. Одним словом, закидувало ся „Сїчам“ п. Трильовского, що вони „недомагають“.

В коментари до сеї статї потвердила редакция „Дїла“ всї ті справки п. Трильовского і додала від себе деякі уваги та ради. На те прислав др. Трильовский свою відповідь, яка також потвердила головні закиди о Барановского. Досить, що саме „Дїло“ висьвітлило еще перед гуцульскою „різнею“ усї слабі сторони „Сїчий“ Трильовского. Опираючись головно на тім, піднесли ми в нашій статї той нездоровий і шкідний інтересам нашої Церкви напрям в „Сїчах“ п. Трильовского і заакцентували, що таких „Сїчий“ не повинен попирати жаден щирий сьвященик, бо инакше виступавби ворогом своєї Церкви. А що „Сїчи“ взагалї, значить їх гадка і форма, є добрі, тож радили ми, щоби наше духовеньство, закладаючи „Сїчи“, закладало „Сїчи“ сокільскі, а заложені вже на такі перем нювало, доки цїла сїчова орґанїзация не перейде в инші руки і доки не змінить свого антирелїґійного напрямку.

Продовжаючи далї гадку „Дїла“, що теперішні „Сїчи“ п. Трильовского у дечім недомагають, бож „Сїчи“ „повинни бути лише орґанїзациєю ґімнастично-пожарничою“ [1]), а др. Трильовский впроваджує в них „всякі покутні аґітациї“ [2]), так що вони подекуди є „орудиєм для інтриґ амбітних або божевільних одиниць“ [3]), зазначили ми і з свого боку, що ті „Сїчи“ дїйсно не домагають, а доказом на те, хочби і гуцульска різня“

Тільки наших „мудрощів“, як видять ш. читачі, взятих майже живцем з „Дїла“.

Щож на сї „мудрощі“ сказали редактори „Дїла“?

Подамо коротко зміст і сеї статї.

Початок статї се дуже учений виклад істориї нашої бувальщини. Видно, що автор мусить бути істориком неабияким, що мусить знати нашу історию наскрізь, коли так катеґорично, з такою певностию, непомильностию і без жадного застереженя називає нашу цїлу бувальщину денунциятрством і зрадою, клеймить єї послїдними словами, ставить єї найнужденнїйшою з істориї якого небудь народа.

---

[1]) [2]) [3]) Чи хв. Редакция „Дїла“ відпекуєть ся може сих своїх власних слів?“

Але сего еще за мало. Мото і дальші слова нашого історика не тільки нашу бувальщину так чорно малюють. Теперішність також не лїпша. Наведене Кулїшеве мото найлїпше віддає нам понятє автора також про теперішність: Народе без чести, путя і поваги..

Після такого вступу приходить автор до „Сїчий". Розповідає про їх корисний вплив на нарід, про їх духа, а в кінци про гуцульский „бунт" і нагінку за „Сїчами". Всї зрозуміли, що се борба не з „Сїчами", а з народним осьвідомленєм, всї зрозуміли, що „в хвилї терору із сторони противника они є одна, солїдарна армія". Незрозуміла сего тільки „Нива".

Тут переказує автор зміст нашої статї і обурюєть сь на наше, ненаше заключене, що „Сїчи п. Трильовского недомагають, а доказом сего хочби гуцульский „бунт". Бож за самі ґімнастичні і пожарничі вправи нїхто нїчого не каже.

В отсих наших словах видить редакция „Дїла" баламутну легкодушність недотепного автора, що верзе, що лише слина на язик принесе" і заразом денунциянцию на „Сїчи", донос на власних людий", „безмежну і нї трохи неевангельску нетерпимість супротив власних братів — Русинів, скандал, суспільне невироблене, особисту підлоту („задля свого особистого „я"") клясову нетерпимість, сум і т. д. і т. д

Ми полишаємо на боцї сьмішне і наївне порівнанє „Нови" і „Руслана" до тїний Ольговичів, Сьвятославичів, Тетері, Брюховецкого, Много грішного, Скоропадских, Полуботка і т. д. а перейдемо прямо до закидів, які нам роблять редактори „Дїла".

Нашим злочином єсть те, що ми написали:

„Ся гуцульска „різня", якаб вона не було, єсть найлїпшим доказом, що наші „Сїчи" недомагають. За самі ґімнастичні і пожарничі вправи навіть наші власти нїчого не сказалиби. Тут инша причина сему".*)

Сї слова мають бути доносом ца „Сїчи".

Як ми вже з початку отсеї статї зазначили, то еще на два, три тижнї передше, такі доноси писало само „Дїло". Чиж сконстатованє „Дїлом" факту, що в „Сїчах" п. Трильов-

*) Наша статя була написана і надрукована в перших хвилях гуцульскої „революциї", коли про неї доходили до Львова лише суперечні вісти.

ского веде ся цїлком не „сїчова“ аґітация, яка з „Сїчами“ не має нїчого спільного, що там побіч ґімнастично пожарничих вправ управляє ся також полїтика і то полїтика шкідна інтересам национальним і церковним, чиж се не такий самий „донос“, як наш?

Миж писали, так само як „Дїло“, тільки про „Сїчи“ п. Трильовского, а не про всї загалом

Ми се зазначили так ясно, що узагальнювати наш закид проти „Сїчий“ могла подиктувати хиба одна злоба.

Колиж в „Сїчах“ п. Трильовского вела ся полїтика, то се то само, що: в „Сїчах“ п. Трильовского не було тільки ґімнастичних і пожарничих вправ, а було також щось иншого. І як раз оте що иншого, що в „Сїчах“ не повинно було бути, дало, здаєть ся, властям товчок до виступленя проти них.

Тим однак ми не одобрили поступованя властий, тим ми не станули за ними, тим ми не сказали, що був який бунт або різня, тим ми не оправдували підлого оклеветеня польскими редакторами нашої Гуцульщини. Ми сказали тільки одно: в „Сїчах“ п. Трильовского відбували си не тільки ґімнастично-пожарничі вправи, але також що иншого, що могло дати в руки властям причину до нагінки за ними. Зі змісту цїлої статї виходило ясно, що ми під тим „що иншого“ розуміли тільки антирелїґійну аґітацию, значить як раз таку аґітацию серед нашого народа, проти якої ми силою свого обовязку мусїли виступити якнайенерґічнїйше.

Підчеркнене і шляхотне обурене „Дїла“ ізза наших слів: „за самі ґімнастичні і пожарничі вправи навіть наші власти нїчо не сказалиби“. не має жадного змислу тодї, коли доказано самим „Дїлом“, що в „Сїчах п. Трильовского було дїйсно ще щось крім тих вправ так, що самі ті вправи не дали дїйсно властям поводу до нагінки.

На чисто особисті напасти ми реаґувати не будемо. Даємо тільки редакторам „Дїла“ науку, що в поважних дневниках не лицює кидати без найменшої підстави на цїлком незнаних собі людий які небудь клевети.

Так отже треба в першій мірі памятати се, що самому пише ся, треба самому вистерігати ся „доносів“, а відтак посуджувати других о такіж доноси. Всяка фразеольоґія тут нїдочого На фрази ловить ся тільки молодих, недосьвідчених панночок. Ми тому щиро можемо сказати так: Коли всї статї „Дїла“ в сїчовій справі, включаючи в те

також статю найновійшу, написану вже по нашім „доносї“ (ч. 123. з 16. червня с. р) є доносами, то так само і ми признаємо ся до доносу, колиж ні то чого хочете?

На потверджене того, що ми доси сказали, наведемо деякі виїмки з статї „Н. Громадского Голосу“ — „Горить — ратуйте“ — з 16 червня ч. 9.

„Весь похід против „Сїчей“ в усяких „Нивах“ т. „Русланах“ та „Дїлї“ виливає ся... в форму: „горить — ратуйте“.

Далї наводить „Н. Гр. Гол.“ допись о Чубатого з „Руслана“ і знова так кінчить:

„Такі „дописи“ остатними часами запановують або по парохіяльному розпаношують ся в „Дїлї“, „Русланї“ і подібн.“...

Зараз після сего:

„Доноси і донощики завжди були“...

Возьмім другу статю сеї радикальної ґазети: „Руські клерикали против Сїчий“. Там зараз на самім вступі читаємо таке:

„Напад на „Сїчи“, до якого дали почин попи з национально-демократичної партиї, а який проявив ся в национально-демократичних ґазетах: „Дїлї“, „Свободї“ „Новій Сїчи“ та в „Русланї“ відновила в сих днях.. „Нива“.

„Акция проти „Сїчий“ на шпальтах „Ниви“ есть лише продовженєм акциї початої в „Дїлї“, „Свободї“, „Новій Сїчи“, „Русланї“ і т. д. Вправдї национальні демократи наразї в наслїдок урядових переслїдувань „Сїчий“ схаменулись і виступили навіть проти „Ниви“, але чи те опаматане довго потревае?“

Отже маєте панове редактори „Дїла“! Ваш сам недавний (?) приятель „Новий Громадский Голос“ стає в нашій оборонї і потверджає, що ми тільки відновили ваші доноси.

Треба вам еще чого більше?

Ми сьвято переконані, що причина напастий „Дїла“ на „Ниву“ се цїлком не наша статя, а також „щось иншого“.

Але про се поговоримо при иншій нагодї.

Хроніка і Бібліографія.

Консекрация і інтронізация нового Владики відбулась в неділю 19. червня с. р. дуже торжественно і величаво. Чину консекрациї довершив Ексцеленция о. Митрополит при асистенции Архиепископів с. Бѣльчевского, та о. Теодоровича і Епископа о. Чеховича. На се сьвято прибуло много народа, духовеньства і високих сьвітських достойникір, з намісником гр. Потоцким на чолї. На промову о. мітрата Фаціевича відповів новий Владика, що буде кермувати ся в своїй пастирскій дїяльности апостольскими словами: Слава во вишнихъ Богу, а на земли миръ во человѣцѣхъ і благоволеніе.

Оісля цїлого богослуженя принимав новий Владика в палатї ґратуляциї всїх високих гостий, представителїв руского духовеньства і товариств. Посол Гурик вручив Владицї хлїб — сїль і виголосив промову в імени руского селяньства. Вечером відбув ся в честь Преосьвященого концерт устроєний всїми рускими Станиславівскими товариствами, а після концерту обід, до якого засїло звиш 120 осіб.

Руский епископ в Америцї. Як доносять часописи, вислав Сьвятїйший Отець Пій X. до Америки Кардинала Сатоллю, який має на місци розслїдити положенє греко-католицкої і польскої церкви в Америцї. Кардинал Сатоллї був довгі лїта папским нунциєм в Америцї, тож знає добре американьскі відносини. Кажуть, що після сего має прийти до іменованя епископа для греко-католиків. Мадярске правительство має вислати також до Америки свого відпоручника, котрий буде мати задачу стрінути ся з кардиналом Сатоллї і переспрaвляти з чим що до особи евентуального епископа.

Наша духова пожива. Від одного сьвященика дістаємо ось такі уваги, які передаємо тут у виїмках: Свого часу звертав один патриот в „Дїлї“ увагу, чому сьвященики не хотять передплачувати „Л. Н. Вістника“ та инших нових книжок сьвітских не купують? На мою думку, сама редакция „Л. Н. Вістника“ прямо не хоче сего, а се видно по змістї „Вістника“. От приміром в книжцї за май с. р. помістила новелю (без поміщеня якої анї „Л. Н. Вістник“, анї наша лїтература нїчо не стратилиби — Ред.), якогось М. Орищина п. з. „Подорож до Львова“, в якій автор глузує із Бога, ангелів та взагалї із найсьвятїйших чувств кождого християнина, не то вже католика. На ст. 138 прямо визнає, що чоловік не має душі, а зглядно має лише таке житє духове, як гусїльниця, або камінь і подає причину: „Природї все одно, чи матеря вложена в гусїльницю, чи в хату, чи в чоловіка, вона по знищеню сих предметів зістане все тою самою. І душа тої материї обявляєть ся всюди однаково; перед зимном корчить ся так чоловік, як і цьвітка, як і зелїзо і т. д.“

На ст. 141. автор сеї новелї признає ся, що его мати відьма, а він еї син має до дїла з чортами ..

А в послїдвій книжцї за червень д. І. Франко прямо лихий, що один сьвітский чоловік важить ся писати в релїгійнім дусї. Від давна нерадий на Д-ра Щурата, що пише релїгійні вірші, хоч ьиразно сего не виявляє.

В своїй критицї „Шевченко і Єремія“ закидає д. Щуратови, що фатально порівнує Шевченка з Єремією. Не о то йде, лише що д. Щурат важив ся „середновічну схолястику лучити з новочасною думкою“. Др. Франко так пише: „Ми заняли ся детальнїйше сим виплодом реторики не тому, щоб признавали ему якесь особливе значінє. Але він має значінє симптома. Легкомисне поводженє з прилюдним, говореним, чи друкованим словом, зачинає входити в моду не лиш у нас. А разом з тим іде кокетованє з певними окликами, що в певних та вплывових сферах усе знаходять радий послух, іде парадованє якимось модним sui generis католицизмом, що радби сполучити в собі sacra cum prophanis, середновічну схолястику і новочасну думку“.

Робітницке товариство в Ватиканї. 12. червня с. р. приймав Святїйший Отець на авдиенциї членів „першого католицкого товариства робітників в Римі“. Богато членів явило ся з своїми родинами так, що осіб в Ватиканї зібрало ся близко 12.000. Голова товариства G. Secchetti відчитав адрес, в якім підніс, що католицкі товариства італїйских робітників числять близко 500.000 членів, які отверто і відважно визнають свою приналежність до апостольского престола і придержують ся традиций католицкої Італії. Сьвятїйший Отець у відповідь подякував за виражені чувства підданьства, якими переняті члени робітницкого товариства і висказав свою радість, що видить біля себе таку силу робітників, вірних своїй вірі і Церкві. Далї загрівав Пій X. членів, щоби старали ся придбати більше членів до своїх товариств так, щоби теперішний півмілїон зріс скоро до цїлого мілїона. Вкінци удїлив Сьвятїйший Отець присутним і їх родинам апостольского благословеня.

Місия. В Печенїжинї відбуде ся під проводом ОО. Василиян місия в днях 9, 10, 11, 12, 13 і 14. липня с. р. з слїдуючим порядком: В суботу в навечере місиї привитанє ОО. місионарів, молебень, вечірня і вступна місийна наука, відтак суплїкация, обхід, і поблагословенє народа. В недїлю о 7 год. рано катехизация, о 7½ утреня і перша наука. По науцї зараз сьпівана Служба Божа, відтак друга наука. О 3 год. пополудни катехизация, відтак вечірня і трета наука. Опісля акафіст і четверта наука, по котрій суплїкация, обхід з Найсв. Тайнами і поблагословенє народа. Такий самий порядок через всї днї місиї. На місию сподіють ся Владики.

Нові книжки.

Проповѣди на свята и недѣлѣ цѣлого року написавъ *Петро Бѣлинъский*, гр.-кат. парохъ въ Зарваницѣ. Часть друга. Жовква. Печатня ОО Василіянъ р. 1904. Накладомъ автора. Сг. 293 × III.

У сій другій части містять ся такі проповіди: 1) Проповідь на св. Николая Чудотворця: 2) на Непорочне Зачатє Пресв. Бого-

родиці; 3) на Неділю перед Рожд. Христовим; 4) на Рожд. Ісуса Христа; 5) Собор Пресв. Богородиці; 6) Св. Первомуч. і Архид. Стефана; 7) на Неділю XXX. по Сош. св. Духа; 8) Новий Рік: 9) Неділю XXXI. по Сош. св. Духа; 10) на св. Богоявленє; 11) на Неділю по Просьвіщеню; 12) Неділю XXXII. по Сош. св. Духа; 13) на Трех Сьвятителів; 14) на Стрітенє Господа нашого Ісуса Христа; 15) на Неділю о Митари і Фарисею; 16) на Неділю о блудним синї; 17) на Неділю мясопусту і 18) на Неділю сиропустну.

ПРЕДПЛАТА

на II. і III. випуск

„ПРАКТИЧНИХ ПРОПОВІД.“

виносить з почтою 3 кор. Випуск II. вже вийшов і розсилає ся — а випуск III. вийде і буде містити самі проповіди случайні. Еще можна дістати I. випуск за ціну 1 кор. 30 сот. з почтою.

о. М. Кінаш

Архикат. Сотрудник у Львові.

Ч. о. Ник. Киш. в Сок. — Не могу Вам і другим Ч. ОО служити моїми Пропов. похоронними на интенциї богослужебні, понеже весь їх запас зістав розібраний.

Др. Барт шевский.

Видає за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарні Народової (Манецких), Львів.

Ч. 7. Львів, 15. липня 1904. Рік I.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця.

Передплата виносить до кінця р. 6 кор. Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, площа св. Юра ч. 5.

Під розвагу рускому духовеньству.

В II-ім числї „Львівско-архиепархіяльних Відомостий“ з 23. лютого с. р. знаходить ся обіжник Митрополитального Ординариту в справі заробкової еміґрациї, який передаємо тут дослівно:

„Збільшаюча ся заробкова еміґрация до Нїмеччини спонукує Митроп. Ординарият звернути увагу Всч. Духовеньства нашої АЕпархії на декотрі сторони того руху, котрий може принести правдивий хосен нашому народови, але має і неодно небезпеченьство для людий необзнакомлених з услівями такої еміґрациї.

Єсть обовязком сьвящеників перед тими небезпеченьствами нарід перестерігати, однак не так, щоб могло видавати ся, що зі згляду на власну користь встримують людий від предпринятя того, що їм правдивий хосен приносить. Бож в тій справі, як і в кождій иншій, добро людий не лишень вічне, але і дочасне мусить бути і єсть нашим першим добром.

Длятого Всч. Отцї повинні в першім ряді в народї плекати любов до своєї землї, еміґруючі нехай не покидають свого села инакше, як лиш на якийсь час, щоби з заробком і з більшою просьвітою і наукою вертали домів.

Лїпший заробок, лїпший харч як дома, то один не малий хосен, який відносять наші люди — другий не менший,

що видячи вищу культуру учать ся впроваджувати в своє житє не одну хосенну установу, а крім того учать ся лїпше працювати, власною працею стреміти до лїпшого добробиту і здають собі лїпше справу з того, в якім взаїмнім відношеню стоїть обовязок праці до права о надгороду. Має однак заробкова еміґрация і великі небезпеченьства, перед котрими треба еміґрантів усильно перестерігати.

Передовсїм грозить часом правдиве небезпеченьство моральне, гріха, а часом і страченя віри. Длятого не залишать Всч. Душпастирі всїма силами встримувати еміґрацию дївчат, котрі хотїли би самі в подорож вибирати ся без опіки родичий, або старших поважних людий, котрі мусїли би в тім случаю приречи душпастиреви, що будуть над молодшими опікувати ся так, як родичі. Було би пожаданим, щоб еміґранти виїжджаючи з дому, приготовували ся на подорож сповідию, причастием, спільним торжественним богослуженем, в часї котрого парох мігби відповідною наукою приготовити людий до того важного і трудного дїла.

Еміґруючі мусять зрозуміти, що своїм поведенем могуть поміж чужими з'єднати собі і народови славу, або і нечесть. Пошукують в Нїмеччинї робітників, але лишень тверезих, працьовитих, совістних і ощадних. Таких добре платять, але люди пусті, нероби і піяки еміґруючи не лиш нїчого не зароблять, але змарнують ся і з неславою для себе і для народа зійдуть на бездорожа.

Еміґранти суть кромі того еще наражені на материяльне небезпеченьство попасти в руки несовістних аґентів, що провадять мерзенний торг робітниками і побирають провізию часом від десяти до трийцять корон від одного робітника, котру то провізию очевидно працьодавця відтручує від заробку робітника. Належить проте поучити людий, щоби стерегли ся перед того рода аґентами, а звертали ся до людий совістних, ему прихильних, котрі без заплати дали би ему всякі інформациї і поміч і вскажуть ті місця, в котрих працьодавці позволяють робітникам сьвяткувати рускі сьвята. В найблизшу неділю Всч. ОО. Парохи оголосять з проповідальниці, що кождий тверезий, працьовитий і пильний робітник, котрий наміряє їхати за заробком в чужину, має зголосити ся до свого душпастира з просьбою о розрішенє від посту на час перебуваня в Нїмеччинї на такий харч, який робітникам дають. Мотрополитальний Ординарият дає сю власть всїм душпастирям. Всечестні ОО. Парохи, до котрого люди зголосять ся о розрішенє, запишуть імя і назви-

ско еміґранта і виказ всїх робітників виїхавших на роботу в Нїмеччину, мають висилати що місяця до Ординарияту, котрий на підставі зібраних тих дат буде міг слїдити вплив тої заробкової еміґрациї на наш нарід, а в разї якого грозячого небезпеченьства відповідно зарядити злому, що року висилати нашого сьвященика, котрий би робітників відвиджував, відправляв їм Сл. Божу і їх висповідав. Від Митрополитального Ординарияту, Львів, дня 22. лютого 1904.“

Отсей многоважний обіжник нашого Митрополитального Ординарияту подали також прочі два наші Ординарияти в своїх Епархіяльних Відомостях. Сим чином ради, перестороги і заохота до участи в справі заробкової еміґрациї відносять ся до цїлого нашого руского клєру і вкладають на него обовязок заняти ся як моральним, так і материяльним добром еміґрантів-зарібників.

Як ми вже зазначили в першім числї нашої часописи, то отсим обіжником наш руский Епископат вступив на ту дорогу суспільної працї, яку так горячо і енергічно припоручив всему католицкому духовеньству сьвятїйший отець пана Лев XIII. в своїй енцикліцї „Rerum novarum“ і до якої завзиває також теперішний наш Начальник Церкви Пій X.

Виразно бо говорить папа Лев XIII. в згаданій енцикліцї на ст. 20[1]). „Не треба однак думати, що церква занимаєть ся виключно вихованєм душ, а занедбує справи і потреби дочасні. Що тичить ся пролетарияту, то вона особливо бажає собі і стараєть ся видвигнути єго з нужденного положеня та поправити єго невідрадний материяльний бит“.

Дальше похваляє папа тих, що „зрозуміли бажаня часу, міркують про се, якби то чесним способом поставити пролєтарият в лїпші обставини. Взявши їх в опіку, старають ся полїпшити положенє як їх родин, так і кождого з осібна“. (ст. 32. і 33.).

Вкінци заохочує енцикліка епископів і сьвящеників до сего дїла словами: „Най кождий покликаний береть ся до працї і то як найскорше, аби ..“ і т. д. (ст. 36 і д.).

Як видимо отже, то згаданий обіжник відповідає цїлковито воли і вказівкам сьвятїйшого отця, тим більшу тому

---

[1]) Енцикліка папи Льва XIII. про робітниче питанє. (Переклад руский, зладжений і виданий питомцями богословами р. 1900.)

повинен мати для нас вагу і тим охотнїйше повинни ми ему повинуватись.

Нинїшна доба се доба суспільного питаня Цїлий інтелїґентний сьвіт жиє майже виключно тим питанєм і ему віддає ся. Бож бажаня полїпшити положенє, піднести добробит убогої, працюючої кляси, се щось дуже високого, гуманного і ідеального! Найкращі люди посьвячують сїй акциї цїле своє житє. Нема краю, де би не було партиї, товариства, орґанїзациї, що виписала на своїм прапорі: материяльне піднесенє нуждарів.

Ми одні, як в усїм иншім, так і тут, остались позаду. Правда, в теориї богато вже у нас „роблено“, але з тої „роботи“ нашому сїльскому робітникови ні на волос не полїпшило ся. А преціньми так радо зовемо себе демократичним народом! А преціньярмо тої материяльної нужди відчуваємо майже й ми всї так звані інтелїґенти! Чиж тому не мали би тим вразливійшого серця для о много бднїйшого стану селян робітників?!

А вже хто, як хто, то таки наше духовеньство повинно в першій мірі заопікуватись тими бідаками. Вже силою свого післанництва, яко сьвященики Христові, мусять вони дбати про материяльне добро вірних. А щож доперва говорити про духовеньство руске? Ми були і є звязані з своїм народом тисячними нитками.

Не давні то еще так дуже часи, як „рорі і chłорі“ в братерстві і дружбі мусїли спільно жати збіже на паньскім лані і дїлити одну й ту саму польску неволю. Повіяло культурнїйшим вітром і духовеньство звільнено від панщини, признано его людску природу. Мужик був еще дальше худобою. Вкінци „змилосердили ся“ і над ним, випрягли і его з панщизняного ярма.

А нині, чи той бідний, нужденний сїльский пролєтарият, чи в нїм не пливе та сама кров, що і в нас? Чи мало з нас має між ним своїх родичів, своїх братів, свояків? А нинїшна економічна панщина страшнїйша від панщини польскої, яку ми разом зносили.

* * *

Нужда, визиск і гнет всякого рода доскулили до краю нашому мужикови, дібрали ся, як кажуть, до его семої шкіри. І наш мужик сам схаменув ся. Він сам почув нарештї, що є чоловіком і став шукати ратунку. Почалась еміґрация за море, до Америки, Бразиліï, Канади... Почав

наш мужик втїкати з своєї хати, з своєї загороди, з своєї вітчини...

Але така еміґрация нашого живла за море на все — ослаблювала нас, була некорисна і під иншим зглядом. Се навело на инший спосіб ратунку. Мужик зміркував, що его одиноким добром є еміґрация заробкова і став на малу скалю еміґрувати на заробки до Америки, Канади і т. д, а послїдними часами на більший розмір до Нїмеччини

І показало ся, що ся еміґрация до Нїмеччини є найлїпша, найкориснїйша.

Перші проби випали знаменито. Мимо цїлком нам зрозумілого крику польских часописий, мимо перешкод ставлених старостами, ба навіть з початку самим намісництвом, наші мужики масами еміґрують на зарібки до Нїмеччини і заробляють там добрий гріш. Хосен з такої еміґрациї завважали також наші ординарияти і видали поданий в горі обіжник.

Цілою еміґрациєю завідує і єї орґанізує „Народна Канцелярия“. Так отже есть і хосен з неї, есть і безкорисна, а найлїпша фірма і внїшна опіка над нею.

І як віднесло ся до сеї цїлої справи і до ординарияцкого обіжника наше духовеньство? Чи зрозуміло велике значінє сеї еміґрациї і чи заопікувалось нею, як слїд, чи достарчило „Народній Канцелярії“ потрібних до Прус робітників?

На жаль мусимо сказати, що наше духовеньство майже нїчого доси в тім зглядї не зробило. Крім кількох одиниць, які щиро заняли ся долею наших бідаків, всї инші виявили дивну якусь байдужність до сеї справи. Упімнене і пересторога наших Ординариятів, аби духовеньство стерегло нарід перед несовістними аґентами, не знайшло нїгде вирозуміня і послуху. Як знаємо, то цїла майже перемиска епархія виеміґрувала вправдї до Нїмеччини, але мужиків випровадили на зарібки не сьвященики, а лихварі — жиди, що тягнуть з сеї справи величезні зиски. За само записане мужика на лїсту, бере жид від 1 до 6 марок, не вчислячи в те дарунків, в роді яєц, курок і т. д. Фактом є, що деякі жиди заробляють на сїм інтересї по трийцять до сорок тисяч корон річно

Недавно то, як виявило ся, що один жид від кождого еміґранта стягав з его зарібку 30% і тим чином доробив ся в однім роцї маєтку до 320 тисяч корон.

І так велика часть хлопского зарібку лишаєсь в жидівских руках, коли при добрій і совісній опіці в селї, а під оком „Нар. Канцелярії“ не повинен мужик з свого зарібку стратити нї сотика.

Крім жидів „займають ся“ сею справою також і инші чужі люди — пани. Знаємо на пр, що в околиці Калуша оперує ґр. Лось..

Одно тільки наше д ховеньство „благоденьствує“, духовеньство, яке повинно бути першим при сій роботї, яке повинно було цїлу сю еміґрацию взяти в свої руки.

І чи справедливі та оправдані будуть нарікання, к ли до сего озьмуть ся инші люди і поведуть справу своїми дорогами? Деж тодї опинить ся наше духовеньство? Яким лицем будемо відтак називати себе добродіями провідниками народа, яким лицем будемо себе величати патриотичним духовеньством? Аджеж похвальна назва „патриота“ не даєть ся тому, що кілька днїв або тижнїв перед виборами розпадаєть ся за своїм кандидатом, а тільки т му, що тягом, безугавно працює для народа.

Берім собі примір з сусїдної нам, західної Галичини. Хто там, як не латиньске духовеньство є головним мотором і опікуном еміґрациї до Нїмеччини? Але за те мазури привозять до краю рік-річно по десять мілїонів корон і мають потім за що закуповувати ґрунта у нас, мають потім спосіб пускати нас в жебри, двоїти нас, нищити нас на нашій рідній, прадідній землї..

Берім собі також примір з Поляків в Россиї, які також мілїони вивозять з робіт в Нїмеччинї. Навіть росийске правительство завважало хосен з такої еміґрациї і по силам попирає єї і піддержує.

А преціньь, як народ богатїйший, то тим самим і сьвященикови дїєть ся лїпше. Піднесе ся добробит нашого народа, піднесе ся і добробит нашого духовеньства. Так отже і з сего також згляду повинно наше духовеньство заняти ся горячо справою заробкової еміґрациї до Нїмеччини.

Вкінци піднести треба і сю обставину, що наш нарід через згадану еміґрацию не тільки має нагоду двигнутись економічно, але що більше, набирає через те рівночасно більшої просьвіти, висшої культури Він стикає ся в Нїмеччинї з народом далеко культурнїйшим від себе, далеко поступовійшим. А примір велике тут має значінє. Наш мужик навчить ся в Нїмеччинї цїнити себе і свою працю. Він тут жиє і уважає ся „хлопом“, а праця єго уважаєть ся також

„хлопською“. В Німеччині пізнає, що і він чоловік, такий самий, як і его пан, бо разом з ним жие, накладає снопи, разом з ним їсть і пє. А і то богато значить.

Так отже заробкова еміґрация до Німеччини се річ для нашого селяньства дуже хосенна. Бо через неї наш народ богатїє, підносить ся культурно, приходить до сили і значіня.

В виду того не позістає нам нич иншого, як з найбільшою енерґією взяти ся за се діло, заопікуватись сею заробковою еміґрациєю, причинитись активно до піднесеня материяльного, а по части і морального уровіня нашого народа, не позістає нич иншого, як услухати голосу нашого руского Епископату, піти за его вказівками, радами і припорученями.

Обава, що в разї масової еміґрациї забракне в краю робітника навіть для сьвященика, ся обава — цїлком неоправдана Вже селянин буде памятати на свого сьвященика, який вказав ему жерело добробиту, вже в своїй вдячности не полишить его в потребі.

Возьмім ся отже горячо до сего дїла, тим більше, що воно нам великих трудностий не приспорить, бо всяких інформаций, всяких вказівок і рад удїляє радо Народна Канцелярия (Львів, Ринок ч. 10) Возьмім ся до сеї працї, а тодї будемо могли сказати, що ми не тільки виповнили свій обовязок патриотичний, горожаньский, але також обовязок Христового слуги — сьвященика, бож і до нас говорить Спаситель: Дадите вы имъ ясти.

Причини неморальности і єї наслїдки.

(Конець.)

А вже границї етики переходять образки на переписних листках, звані французкими. Тож не дивуймо ся, коли нинїшна молодїж така зіпсована морально, бо вона має підставу до того. Вона чує в школї про неморальність тих, що віддавали культ Венері, вона чує про єї красу, ба — та наша молодїж львівска видить еще до того статую Венери на публичнім місци толєровану, що заняла безкарно місце в пасажи Миколяша.

Чиж не єсть се анахронїзм учити мітольоґїї в ґімназиї, де ученик мусить єї більше знати, чим релїґію правдиву; чиж ученик має учити ся на тих богах, що допускали ся ріжних неправостий і собі також тих неправостий? Ба по инших краях про Венеру саму вже учать лише в школї, а статую єї самої ставлять десь в музею, а у нас противно. не лише в школї ученик може довідати ся про Венеру, але може і єї зображенє побачити в публичнім місци. Супротив сего нам не дивно, що р. 1903 зібрала ся анкета зложена з поважних лїкарів, котрих факт, що дуже много учеників западає на підозрілі слабости, заставив поважно застановляти ся над тим, як би се небезпеченьство грозяче цїлій суспільности усунути. Бож вони ту заразу, котрої самі набавили ся, будуть розносити дальше в суспільність. Заговорити публично про так не милу справу застановила їх певно не якась приємність, але безперечно потреба. Ми звичайно любимо не застановляти ся над згубними причинами в зародку, аж доки ті причини не спровадять страшного наслїдку. Мої панове! усуньте найперше ті причини, що розгорячують фантазию молодого чоловіка, усуньте ті причини, які зворушують сплячі єще молоді змисли, а борба ваша зі страшним ворогом стане ся легкою, а від суспільности усунете велике грозяче їй небезпеченьство.

За мене, коли я був в ґімназиї, один ученик приніс до кляси обсценний образок, котрого зображенє не слїд тутки описувати. Цїнний сей образок набув не у кого иншого, як у якогось жида на краківскім. Природна річ, що малий все цїкавий. Тож образок оглядав кождий. Кількож то молодих сердець, що до сего часу були невинними, могли попасти в деморалїзацию?

Когожтут винуватити? Чи ученика, що случайно зобачив образок, а єго фантазия зворушила ся, чи радше єго змисли, що до сего часу спали, розбудили ся, чи винуватити того ґандляря, що для марного зиску убиває духово тисячі людий? А і нинї ті образи і образки, що стоять за виставою, не могуть мати иншого наслїдка, як лише деморалїзацию.

Жиди старають ся свою суспільність устеречи перед розпустою заключаючи супружества в молодих дуже лїтах. За то нашу суспільність могуть безкарно деморалїзувати.

А коли мужчини жидівскі допускають ся розпусти, то нїколи до того не уживають невіст своєї народности, але

женщин християньских. Так пише Gross Hoffinger*) в однім розділї про богатих жидів банкерів, що занимають ся біржою і инших у Відни, як формально полюють на красні дівчата: „Власні їх дівчата, пише Гоффінґер є для них за добрі, аби їх мали посьвятити для своїх похотий Охороняють їх і не старають ся о їх уведене і упосліджене, шукають зате найчистїйших і ненарушених дівчат помежи тими племенами, котрі після їх гадки мають призначене бути їх невільниками" — і т. д.

„А біднїйша кляса жидів — читаємо де инде — відзначає ся ремеслом підлого факторства, як приміром в Гамбурзї. Найогиднїйші книжки спродають тут жиди. Один з тих найбільше ославлених безстидників в заміну за отримане позволене спродажи таких річий мав ся віддати яко шпіон поліциї".

А і для релїґії нашої не мають пошанованя. І колиби хто важив ся з християн щось сказати против того, навіть що правда, тодї всї повстануть проти него, а вже певно накине ся їх праса, котроїпанами вони є в цїлім сьвітї і витворюють опінїю. Сейчас посуджують о нетолеранцию, о злу волю, але наших старають ся спровокувати. Так в Угнові, коли повстав огонь, а міщани посуджували о підпал жидів, то один жид мав показати на церкву, що зачала горіти, міщанинови і кпити собі, що єго Бог вже спалив ся.

Не треба забувати, що і християни заражені лихим приміром ширять і самі дальше деморалїзацию. Несуть єї в суспільність і спричинюють у власній суспільности розлад моральний Так одна з львівских часописий поміщуючи в рубрицї „оголошеня приватні" кореспонденциї молодих людий, була причиною що тіж завязували між собою тіснїйші зносини.

Додавши до повисших причин єще ті бридкі романи, представленя театральні і в кольосею, а будемо мати поняте, як тяжко молодому чоловікови устеречи ся особливо в більшім містї від зіпсутя.

Тож дивувати ся належить, як матери нераз там, де для старшого не випадає іти, тягнуть без женади свої дїти. З того видно лише, як прибите у нас чувство моральности. Мати не дивує ся, коли веде дитину, де не повинна, але дивує ся, коли бачить дитину такою, якою не хотїла би са-

*) І. Gross - Hoffinger у Дра Роґлїнґа: Zasady Talmudyzmu.

ма єї бачити. Старші нарікають на молодїж, але не нарікають на себе самих, що того зіпсутя молодих сердець вони по більшій части є причиною Додаймо до сего, як нинї безсовісні люди ширять безвірє, правди релїґійні ставляючи в сумнїв, а будемо мати ясний образ, длячого з порушеними сумнївами упадає і моральність; бо хибує моральности єї підстави — віри.

Но нам не належить стояти з заложеними руками Ми повинні зазначити ясно наше становиско, ми повинні показати, що все, що неморальне, нам не подобає ся, ми чуємо до сего відразу Ми повинні зазначити, що нам не подобає ся преса, що старає ся чи явно, чи потайки підкопати наші почування релїґійні і попирати нашими грішми лише такі дневники, що стоять чисто на грунтї релїґійнім Склепи, що важать ся виставляти образи колїдуючі з приличностию оминати з далека і нїколи в них нїчо не купувати.

Купець примінює ся звичайно до уподобяня публики. Коли він видить, що єго бридкі образки розходять ся в великій скількости, то він єще більше їх спроваджує Навідворот коли він побачить, що ми до сего чуємо відразу, то він таких образків не лише не виставить на вид публичний, але навіть в склепі не буде тримати

Тих кілька уваг ми уважали за потрібне зробити, щоби звернути бачність на небезпеченьство, котре нам грозить. Не було нашою цїлию писати о тім вичерпуючо, але лише загально піднести то, що грозить нам зі сторони несовісних людий, котрих ми мусимо стерегчи ся Перед нашими очима проявляє ся занепад моральний і кождий мусить признати, що він поступає скорим кроком. Бо коли порівнаємо молодїж з перед двайцяти лїт з молодїжию нинїшною, то кождий побачить ясно ріжницю помежи одною а другою.

Давнїйша молодїж не мала понятя о зіпсутю, яке есть в наших часах. Так оповідав менї один поважний професор ґімназияльний, що він маючи над двайцять лїт, не знав того, що відносить ся до супружества, що нинї знає дїтвак з першої або другої кляси ґімназияльної

Деж сего причина? Цїлком природна річ, що причина лежить в тім, що давнїйший ученик не мав спосібности анї того читати, анї бачити, що бачить, або читає нинїшний ученик.

Який з сего наслїдок? Тамтой давнїйший не знаючи ріжних способів порушеня моральности, не порушував єї; нинїшний вводить своє знане в практику. Не хочу робити

докору молодїжи, що цїла вина по єї сторонї, але жерело упадку мусимо доглянути в недоглядї старших, котрі не ремонстрували против надужить які вкрадали ся на некористь моральности. Коли би старші не були купували гнилих романів і не тикали їх в руки недолїтків, коли би старші зазначували всюди своє негодованє, як побачать що неморального, чи штуку в театрі, чи неприличний образ, до того степеня розладу морального були би ми не дійшли. Тому нинї не можемо дивувати ся, коли якусь масну штуку в театрі оплескують з найбільшим запалом — ученики Ся вина спадає не на учеників, але на тих, що на представленє такої штуки позволили.

Єще одно зістає сказати, а іменно, що ми часто наводили жидів яко виновників деморалїзациї серед нашої суспільности. Не зробили ми сего зі злої волї, анї з ненависти до народности жидївскої. Признаємо їм всякі права людскі але не можемо терпіти, аби нас використувано материяльно і морально, бо се було би власне проти всяких прав природних.

Ми маємо обовязок себе боронити і до того уживати всяких правних средств. Чим скорше ми возьмемо ся до самооборони і чим енерґічнїйше, тим більше вийде се на користь одної і другої сторони. Ми очистимо наш орґанїзм від зіпсутя, а вони возьмуть ся скорше до якоїсь иншої працї, що нам не буде приносити шкоди, і стануть ся пожиточними членами суспільности, серед котрої жиють.

о. Ф. Щ

НАУКА

на неділю VIII. по Сош. св. Духа.

„...Преломивъ даде ученикомъ хлѣба, ученици же народомъ. И ядоста вси и наситиша ся“.

(Мат. XIV/58).

Великий то клопіт, коли кому доскулює голод, ще більший, коли голод навістить цілу родину. — Щасливий, хто такої журби не зазнав в своїм житю, маючи на стільки, щоби себе, жінку і дїти прокормити бодай раз на день. Але ні одно, ні друге ще не є таке страшне, бо чей найде ся якийсь добрий знакомий, милосерний сусїда і вони поратують голодного а бувають инодї і такі случаї, що бідну, голодну родину спомагає цїла громада, хата за хатою

по черзї і таким способом відганяють від тої нещасної родини мару голодової смерти. Доперва тоді розпука огортає голодного, коли він опинить ся десь далеко від хат людских, в чужій околици, серед густого лїса, або пустинї, де нема ні жерела, ні кирниці, тоді хочби мав і гріш при собі, нич не вдїє, мусить загибати з утоми і голоду.

В такім то прикрім положеню находило ся аж 5000 людий, самих тілько мущин, окрім жінок і дїтий, в часах І. Христа. Ціла тота товпа людий, пустила ся була в слїд за Христом, одні, щоби накормити свою жаждучу душу словом божим, другі, щоби найти поміч в недугах у Лїкаря Небесного. Слухаючи з напруженєм і охотою науки Божественного Учителя — Чудотворця позабули небоги о їдї.

Минув день, вже і сонце скрило свої лучі, ба! вже й смеркло ся в пустинї, а їм анї при думцї поживити ся. Жажда душевна взяла верх над жаждою тїлесною. Аж ученики Христові уняли ся за народом і просили Христа, щоби увільнив єго, аби могли собі купити поживи. Христос же звертаючи ся до учеників каже: „Накорміть ви їх!“ Але чимжеж їх накормлять, коли самі мали заледви 5 хлїбів і 2 риби, а тут не 10 або 30 людий, але тисячна товпа потребує поживленя.

Ученики стали безрадні. Тодї Христос казав собі подати тих пять хлїбів і дві риби, а споглянувши своїм звичаєм на небо, відки Єму все прибувала поміч, та поблагословивши ті дари божі, розломив ті хлїби, вручив їх ученикам, а тоті роздїлили зголоднїлим людям і — стало ся велике чудо! — Всї, кілько їх було, заспокоїли голод, наїли ся і еще збувало дванайцять кошів одробин.

Коли би не тоє чудесне розмноженє хлїба, то впрочім нє булоби і над чим застановити ся. Але з другої сторони, нехайби і не було того чуда, то все таки той случай сьвідчить о тім, що Христос умів запобігати потребам тїлесним як і душевним. І се послїднє заставляє мене нинї говорити о чімсь, про що рідко коли говорить ся з сего сьвятого місця, а іменно о тїлї людскім, до котрого відносить ся нинїшне Евангелиє, іменно що воно є

1) мешканєм нужди, а також

2) мешканєм хвали.

I.

Ой! справдї тїло людске єсть мешканєм не аби якої нужди. Вже св. Августин сказав, що материял нашого тїла нездалий, стан єго нетрівкий, а конець сумний і оплаканий. Правду того вирече-ня потверджає ріжносторонний досьвід, не то кождої днини, але що години майже.

Подвійна нужда давить людске тїло. Першою нуждою то пожаданє, пристрасть. З нею приходимо на сьвіт, бо вона дїсгалась нам в спадщинї по прародичах. На неї жалував ся навіть такий сильний і св. муж, апостол Павло, пишучи так в листї до Римлян: (VII. 18) „вѣмъ бо, яко не живетъ во мнѣ, сирѣчъ ъ плоти моєй, доброе . . . вижду же инъ законъ во удѣхъ моихъ, противу вою ющь закону ума моєго. . . .“ Подібно нарікає на тїло св. ап. Яков

IV. 1), св. Петро (I. Посл. 2/11), ще досаднійше, хоч коротко, змальовує тоту нужду св. Іван (I. 2/16.) Як в багні роїть ся тьма поганих черваків, так само і в людскім, зіпсованім тїлї неначе рукають ся черваки, підгризають всї сили людскі і неустанно докучають людям, і то не лише грішним, але навіть праведникам. — Того червака тїлесного можна на хвилину заморити за ласкою Христа через борбу з тїлом, але зовсїм єго позбути ся, безслїдно знищити, убити раз на все, на се нема способу.

Червак той — пожаданє тїла, що завмре на якийсь час, то знов відживає в чоловіцї. Мучить молодого, сильного, здорового, мучить і старця, що над гробом стоїть. Одним словом збиткує ся над цїлим людским родом. Бореш ся з ним і бореш цїле житє, а не годен єго знищити, а щож доперва може стати ся з тобою, коли єго собі маловажиш, даєш єму волю і позволяєш єму розпаношити ся. Згадай лише на п'яка, розпустника, марнотравцю, а зрозумієш, що я маю на думцї, поглянь на їх житє, а пізнаєш, до якої безмежної нужди, руїни довело їх і їх родину пожаданє тїла.

Коби то на тім однім кінчило ся, але бо кромі того одного червака, точить наше тїло ще другий: вроджена неміч тїла. Ог аби много не розводити ся над тим, пригадай тобі сам на слова Спасителя: „Порох єси і в порох обернеш ся“, вслухай ся добре в пісни похоронні, а почуєш в них відголос скарги праведного Йова, котрий називає тїло „цвѣтъ увядаємъ“.

Цїле житє чоловіка, без згляду на єго вік, то самі терпіня, болї тїлесні і хороби. Перейди сьвіт вздовж і вширш, а в кождій майже хатї почуєш плачі і стони, а єще нагляднїйше переконаєш ся о нужденній вартости тїла в шпиталях. Але припустїм, що Г. Бог на тебе одного виїмковим способом не допускає нїколи хороби, чиж і без неї не досить терпінь і долегливости? А спека, а студінь, а голод і жажда, а піт горячий, що обливає твоє чоло в часї тяжкої працї і тисячі инших недогід, чиж то все не вялить твого тїла, чиж не відбирає єму животної сили, чи не мусить з часом закінчити ся смертию?

Смерть — гріб, се послїдна мета тїла, всїх єго потреб, терпінь, хоріб, а вкінци і пристрастий. Стань над гробом а тут доперва пізнаєш, яке то гниле, огидне мешканє — то наше тїло. Смерть найлучше навчить тебе о єго вартости. Хоч як ти любив за житя жінку, батька, матїр, а скоро побачиш їх тїло мертвим, посинїлим, а повіє на тебе від него нездоровий, трупячий сопух, відвертаєш тя від них з якимсь немилим чувством; а як би ти так за пару місяцїв розкрив ту могилу, де їх тїло зложене, а побачив ту мерзенну гниль, а до того ще тьму — тьменну черваків, що точать трупа від стіп до голови, тодї втїкав би ти з того місця так, що нїяка сила не годна би тебе завернути назад.

Чи потребую — мій дорогий брате — до того образу нужди тїлесної, еще що більше додавати, аби тебе усьвідомити в тім предметї? Думаю, що я аж надто много сказав, і нич важного не поминув. — І яваж з сего наука? Деякі люди прикрашують своє тїло, плекають єго мов мати любу дитину, догоджують єму до схочу, нераз аж за много. — А вже нїхто так не доглядає свого тїла, як маєтні жінки по великих містах, аби сьвітови приподобатись

зверхним виглядом, припаджувати до себе легкодухів, а відтак їх убивати на душі. От недавно згадувала одна часопись нїмецка, що в Америцї відбув ся сего року в однім місті зїзд жінок богатих мілїонерів, між котрими одна мала на собі одїж украшену всїлякими блискучими прибагами і дорогим камінєм — вартости 2½ мілїона корон! Гей Господи! і віритись не хоче і жаль бере. Тїло одної людини носить на собі великий капітал, котрий вистарчив би сьміло на удержанє кількох тисяч убогих з родинами і то не на рік або два, але і довше; або за котрий мож би основати якусь добродійну інституцию, чи то шпиталь, чи школу, чи якийсь приют. 2½ мілїона не жалує ся для нужденного тїла на одну хвилину, для людского ока, для подиву, а щоби бідним помочи, від нужди і голоду ухоронити робітників, голодних накормити, на се нема гроший, нема і чутя. А таких нелюдских диваків і самолюбів, як ся послїдна женщина на сьвітї є безлїч, але шкода о них говороти, бо ми не в силї їх перемінити на лїпших і мудрійших.

Хочу тілько загально спитати таких, котрі нїчим більше не займають ся, як лише тїлом: Чи оплатить ся заходити ся коло тїла, в котрім гнїздить ся тілько хоріб, чи то є розум дбати аж так много, цїлими лїтами о тїло, о той спорохнавілий дім, котрий леда хвиля може провалити ся і розсипатись під ударом смерти? Деж там, се за мало назвати нерозумом, глупотою, але се є таки впрост тяжким гріхом.

Пильнувати тїла, о скілько конечна того вимагає потреба житя, сего і віра св. не забороняє, але вже певно очевидним гріхом буде, робити для тїла як найбільше, а забути цїлком на душу; так само тяжким гріхом треба уважати, коли хто живе понад стан, весело, гучно, розкидає гріш на веселї розкоші з кривдою родини, або і громади, та тим ще і згіршенє дає.

Не наказую нїкому, щоби умертвляв себе зі шкодою здоровля, бичував своє тїло, або постив цїлими днями, ні! і се булоби гріхом; моя рада инша. Дай тїлу того, що єму конечно належить ся, аби ти міг піддержати сили до працї, але більше від того авї на один волос; — решту журби і стараня посьвяти для душі.

II.

Єще лишає ся менї доказати, що тїло єсть мешканєм хвали, штучною і чудною палатою божою. Сам Г. Бог здвигнув тоту будівлю власними руками. — Всї сотворіня на земли повстали на слово боже, на Єго розказ. Але коли мав Бог сотворити чоловіка, відбиток своєї краси, замало було єму розказати, Він таки приложив свою руку до тїла людского, я. к. Псаломник Давид (118) „Руцѣ твои сотвористѣ мя и создастѣ мя“, дунув в него свого духа і дав єму житє досконалше від инших сотворінь.

З сего мож догадати ся, що тїло людске мусить бути найзнаменитшим дїлом божої штуки. В нїй пробиває ся все: і мудрість і доброта і сила Божа. Кожда частина людского тїла і цїлий єго устрій на внї і внутр представляє таке містецке дїло, що навіть

лїкарі і великі фільозофи висказують ся з дуже великим узнанем о творци того дїла, і хоч в многих инших річах заперечують Бога, в тім однім признають Єго єствованє.

Поминувши вже саму будову тїла, сплети жил і нервів, лучність костей, обіг крови і т. д., мусимо тїло ще з иншої причини назвати чудним, величавим, мешканем хвали, задля того іменно, що Г. Бог осьвятив той дім і призначив єго на храм св. Духа.

Тїлу нашому прислугує тота достойна назва єще тому, що сам Христос — Бог посіщає єго яко гість з неба при кождім св. Причастию і так довго в нїм перебуває, як довго позістають види.

Чиж можна собі представити більшеєще достоїньство і вивишенє в'д того, яким відзначає ся людске тїло завдяки ласкавому провидїню божому?

Вкінци не тілько за житя, але і по смерти виступає на яв достоїньство людского тїла. Віра св. учить, що воно має заняти місце в небі, між ангелами. Коли тїло розсипле ся в попіл, прийде колись хвиля, в котрій луч воскресеня оживить ті тлїнні мощі, голос труби ангельскої покличе їх до нового житя і знищене тїло вийде з гробу безсмертним, як о тім запевняє нас св. Павло (I Кор. 15): „Подобаєтъ бо тлѣнному сему облещи ся въ потлѣніе, и мертвенному сему облещи ся въ безсмертіе“...

А якеж буде тоє „безсмертіе“, в чім буде пробивати ся блеск і слава тїла? В тім, що воно притьмить навіть блеск ангелів, а уподобить ся сьвітлому блескови тїла Христового, по словам тогож апостола (Филип III. 20): „Иже (т. є. Христос) преобразитъ тѣло смиренія нашего, яко быти сему сообразну тѣлу славы єго“. — Але такого степеня слави удостоять ся тілько тїла праведних, тїла, котрі лягли до гробу без пятна смертельного гріха.

III.

З цїлої тому проповіди виходять дві розсягайні гадки і дві противні науки, котрі однак зміряють до одної цїли. Не дбай занадто про тїло, бо воно є гнїздом нужди, але заразом шануй єго, бо воно є також храмом божим. Сему храмови належить ся пошановане таке, як Церкві, бо в однім і другім перебуває Син Божий. Аби се сповнити, треба мій дорогий брате, вистерігати ся пильно пороків і налогів тїлесних, треба гасити в собі покутою, умертвленєм, постом огонь пристрастий, похотий і гамувати брудні забаганки, котрі власне оскверняють і бурять сей храм і спричиняють чоловікови погибель.

Тотіж уломности і долегливости, котрі походять з природи, а всїм є спільні, зносїть терпеливо в дусї християньскої покори і молїть Бога горячо, аби ви могли за Єго ласкою перемогчи їх силою свого духа і дійти до як найбільшого совершеньства. Просїть Бога що днини, від дитиньства до смерти, щоби тїло ваше стало ся жертвою сьвітлою і Богу милою, такою самою, якою єї бачив Г. Бог при Тайнї св Хрещеня, просїть Єго усильно „да освятитъ васъ

все совершенныхъ, и всесовершенъ вашъ духъ и тѣло непорочно въ пришествіе Господа нашего Іисуса Христа да сохранитъ ся“ (Сол. I. 5/23). — Амінь.

о. М. Тупись.

НАУКА

на неділю IX. по Сош. св. Духа.

Видя же вѣтръ крѣпокъ, убояся и наченъ утопати, возопи, глаголя: Господи, спаси мя“... —

(Слова нин. Еванг.)

Наситивши в чудесний спосіб пятьма хлібами пять тисяч народа, взяв ся Христос кінчити розпочату науку і голосив своє боже слово аж до пізної ночи. Ученикам повелів всісти на корабель, переплисти озеро і на другім боці чекати на себе. По науці зачав нарід розходити ся в свояси, а Ісус пішов еще на гору, помолити ся. Між тим зриває ся страшна буря, кидає корабельцем на всі сторони і хотяй ученики усї сили напружають, хотяй що мога роблять веслами, не годні добити ся до берега. Вже дібрали ся до берега, вже би лише висісти на сушу, аж нараз зриває ся противний вітер, закрутить хвилями і в одну мить човно опинює ся на середині моря. Одною хвилею буря нищить цїлогодинну працю і відбиває човно далеко, далеко від берега. Довгий час мучать ся бідні апостоли, довгий час борять ся з силою природи, а видячи, що нїчого не вспіють, опускають весла і посеред страху вичікують свого Учителя, ожидають ратунку.

Ранним ранком бачать апостоли, що хтось іде верхи водами до них; з початку думали, що се призрак, гадали, що се їм привидїлось, але коли особа зачинає чим раз зближати ся, перелякані апостоли зачинають кричати і о поміч взивати. Ісус видячи їх тревогу і чуючи розпучливі крики, старає ся їх утихомирити і відзиває ся: „Будьте спокійні, не бійте ся, то я!“ Ученики по голосї пізнали свого Учителя і успокоїли ся, а св. Петро не довіряючи, чи се Христос, кличе: „Господи, як то правда, що то Ти, то позволь менї прийти до Тебе, так само водами!“ На се почув відповідь: „Добре! Ходи!“ І св. Петро сходить з човна і іде поверх води. А море клекотить, а филї бють одна о другу, а в воздусї свище буря. Св. Петро тратить відвагу, зачинає вже побоювати ся і сумніває ся, чи буде міг добити ся водами до Ісуса. Та чим більше боїть ся, чим більше попадає в зневіру, тим глубше потапає в воду. Вмісто прогнати сумнів, вмісто погадати собі, що у Бога „вся возможна суть“, він тратить віру і кричить: „Господи, ратуй мене, бо потапаю!

Христос простирає руку і каже: Маловірний чоловіче, чого тобі бояти ся, чого непевність опанувала серце твоє? Петро добув ся знова на поверхню моря, ступає водою неначе по твердій суші, вертають оба, вступають в човно і причаливши до берега, ідуть до ґенезаретского краю.

Коли ми — дор. хр. — порівнаємо тую плавбу апостолів по озері з нашим житєм, то не лише, що знаходимо велику подібність одної подорожи до другої, але бачимо досконалу вказівку: Як треба нам поступати в наших житєвих бурях, аби спасти ся від загради!

* * *

Житє наше — милі хр. — то море, бурливе море, котре кождої хвилї готово затопити пливучого по нїм. Правда, що є хвилї, де море спокійне, тихе, навіть сказати-б, приманчиве, особливо підчас погідної та тихої ночи. Подорожний любить дивити ся, як то в лязуровім плесї морськім відбиває ся сьвітло місяця, як в темно-синих водах купають ся мілїярди ярких звізд. Як то приємно уносити ся човном по таких спокійних водах, яка то розкіш любувати ся красою цїлого небозводу, подивляти всемогучість божу, а відчувати неміч чоловічу. Хотїв би ти плисти і плисти і охота тебе не збирає до берега причалити; так мило, так любо як море спокійне. Як далеко оком засягнеш, усюди темно-сина рівнина, а широка, а безмежна, мов степи козацькі; на тій водній рівнинї неначе в зеркалї відбив ся цїлий звід небесний, казав-бись, що два моря зляли ся в одно море. Небесні зірки в водах потонули, а помежи тими звіздами ріжнородні риби і не риби виводять свої танцї і ґрають „животная малая съ великими". — Нараз зриває ся буря, зганяє хмари з усїх сторон сьвіта, над головою клекотить, грім за громом грякотить, а перунові стріли продирають морські филї і страшним лоскотом відбивають ся, а гомін губить ся в морській пучинї. Филї наче ті гори пнуть ся в гору і мечуть кораблем то в одну то в другу сторону. Перед очима мореплавця отвирає свою пащу безденну пропасть і грозить чоловікови нехибною загладою.

Чиє серце на такий вид не затревожить ся, який моряк важить ся на борбу з могутним велитом — природою? Тут мимоволї згинають ся під чоловіком колїна, руки складають ся до молитви і моряк, хотяй би як безвірний, взносить слезаві очи в гору і в щирій молитві благає помочи у Бога, бо чує, що людский розум і сила тут нї причім. Тепер пізнає правдивість пословицї, що: хто не був на мори, той не вміє добре Богу молити ся.

А житє наше — дор. хр. — то друге море. Правда, що і тут знайдуть ся хвилї радісні, роскішні так, що чоловікови мило жити і хоче ся жити; здає ся єму житє тоє так принадним, так любим, що по вік не хотїв би смерти бачити. Але таких хвиль мало і не довго вони тревають. Несподївано зірве ся буря, розвіє тую роскішну тишину, занапастить той рай люцкий, надтягнуть хмари, тяжкі хмари і затемнять той ясний небосклін.

Пригнетуть тебе невгодини житєві, слабости, огорне тебе смуток і недоля, придусять тебе ріжні нещастя родинні і печали, ти борикаєш ся, хочеш ратувати ся, але сил у тебе мало, мало. Що встанеш, що двигнеш ся, то знова впадеш і сто раз встанеш і сто раз впадеш і обезсилений оглядаєш ся за ратунком, а тут нема помочи нї звідки.

І щож будеш дїлати християнине? Чи стратиш віру і в розпуку попадеш, чи по приміру апостолів прибігнеш до молитви і будеш глядїти помочи у Того, котрий помочи нїкому не відказує? О! братя, не попадати в розпуку нам ялось, але противно, не стративши відваги, в щирій молитві просити ратунку від Бога. Молитва в нещастю має таку силу для чоловіка, як твердиня для міста, як оружє для воіна в часї війни. Молитва прожене смуток, молитва неначе цїлющий бальзам усмирить біль серця. „Злостраждетъ ли кто въ васъ да молитву дѣютъ“, наказує св. Яков, бо коли молитва потрібна на всякий час, то в нещастях і недоли вона тим більше пожадана.

О успішности молитви сьвідчать Ізраільтяни при переходї через червоне море. Фараоньске війско доганяє бідний нарід над морем червоним; усї потратили голови, бо бачать неминучу свою погибіль. Аж ось новий ратунок. Мойсей підносить руки до Бога, зачинає молитву, а море розступає ся, творить ся дорога і Ізраіль сухою ногою переходить на другий бік моря. І знова молитва і знова вода стягає ся до купи, а ті самі филї, що Жидів пощадили, ті самі филї Египтян затопили.

Даниіл в ямі львів був би гріб свій знайшов, Езекія перед часом зійшов би зі сьвіта в наслїдок тяжкої недуги, колиби щирою молитвою не були упросили ратунку у Бога.

Та чи всяка молитва пособляє? Нї, братя! Молитва коли має мати успіх, мусить бути в злуцї з кріпкою вірою і непоколебимою надїєю, що Бог, до котрого нинї свої мольби засилаю, „силен і кріпок есть“ ті мої мольби заспокоїти. Християнин, як щось у Бога просить, то мусить мати тую певність, що коли менї тоє, о що я прошу, есть до спасеня потрібне, то я се напевно одержу. Сам Христос каже, що коли що-небудь просите в моїм імени, то віруйте, що одержите, а певно стане ся так, як просите.

Молитва, в котрій погас сьвітильник віри, така молитва не спасе молячого, не розвіє темряви, не осьвітить людскої душі, не загріє серця, не потїшить скорблячого. Бачите на св. Петрі. Доки у него була кріпка віра в божу силу, доти ішов по водї, мав те, чого просив: віра держала єго на поверхности; як же закрала ся в єго серце непевність, слабодушність, сейчас став потапати. Певно, що нїчого не вдїяла би була св. Петру буря морска, коли би в єго душі не зірвала ся була буря непевних гадок; віра держала єго на водї, а неміч людска тягнула эго в глубину, а молитва виратувала єго від смерти.

Впрочім від кого нам сподївати ся помочи в бурливих хвилях житя як не від Того, в котрого руках і житє і смерть і радість і смуток. Господь один знає всї наші нещастя Він один чує кождий стон зболїлого серця нашого, Він один має силу подати нам поміч і хоче, бо Господь о нїкім не забуває, усїх заєдно любить, Єго про-

мисл розтягає ся на найменшу мушку, не то, аби мав забути о чоловіцї, котрий єсть славою усїх творів божої руки.

Длятого — милі хр. — коли прийде ся вам в житю шукати помочи, то не шукайте єї у людий, бо людска поміч то неміч, але ві всїх нещастях прибігайте до Бога, молитвою щирою просїть полекші в тяжких хвилях туземного житя; але конечно нехай молитва ваша буде овіяна кріпкою вірою, що один Господь лише єсть ваше прибіжище і сила і поміч, що коли Господь з вами, то хотяй би цїлий сьвіт завзяв ся на вас, нич вам не стане ся, бо „кто яко Богъ!“ — Амінь.

о. *М. Кінаш.*

СЛОВО

над гробом Марії Р. ученицї І. р. женьскої семинарії рус. Тов. Педаґоґічного (11. червня 1904).

„О чадо, кто не восплачетъ
зря твое лице увядаемое“.

Марійко! Наша добра, сердечна Марійко! Чого ти так скоро відлїтаєш від нас у вирей? Хибаж се вже осїнь у тебе? Чи не бачиш, як гарно навкруги пишає ся весна, як у сонїшнім морю купає ся цїла природа, а смараґдова зелень так і манить до житя? Бачиш, як цьвіти, сї весняні, запашні цьвіти, ледви що починають розцвитати ся, а теплий вітрець-добродїй заносить їх милий запах аж до тих великомійских дїтий-школярів, що не мають спроможности та часу плекати їх власними руками і любувати ся їх красою? Бачиш доокола себе сей віночок твоїх товаришок-подруг, що прийшли, аби віддати тобі послїдну прислугу?

Чи чуєш як щиро промовляють вони до тебе? По що кидаєш гарну весну, вонаж хотїла вляти житя у твоє слабоньке тїло, що тілько годин пересидїло нераз над книжкою, вона хотїла скріпити твого духа, що мов пчілка, завчасу зірвав ся до праці, щоби з усїх цьвітів людских відомостий зібрати як найбільше солодкого меду-знаня. І ті цьвіти для тебе росли — щоби гарним віночком уквітчати твою молоду головку. І вітрець-добродїй для тебе ніс їх милий запах, щоби своїм оживляючим віддихом перемогчи силу страшної хороби, що точила твій молоденький орґанїзм. І ті твої посестри-подруги для тебе прийшли, а їх червоні з плачу очи та сумний вигляд, най будуть тобі запорукою, що кожда з них радо переляла би частину свого здоровля у твоє мертве тїло, щоби тілько знова побачити тебе живою, щоби знова почути твій лагідний голос, та побачити тебе в тій першій лавці, в котрій від кількох лїт привикли тебе бачити.

По що покинула ти свою школу, що у всякім случаю гордила ся тобою, послугувала ся тобою, кілько разів треба було промовити єї іменем? А тих своїх добрих пань, тих панів учителів, що показували тобі стежку у велику гущавину людского знаня, що нїколи не могли знайти досить слів похвали для тебе, що в тобі слїдили великий поступ своєї працї — і тих — пощо ти покинула?

Так Бог велїв! Хто в силї збагнути недостижимі стежки божого провидїня? Хто з'уміє зглубити бездонну пропасть божої премудрости? Де око, що зможе роздерти занавісу, що заслонює перед нашими очима найблисшу будучність? Хто знає кілько чорних днїв булоби в єї житю, кілько гірких хвиль зазналоби се добре, слабосильне, а неутомиме в працї єство в тяжкім учительскім званю, який вибрала собі покійна Марійка; кілько разів закервавилоби ся се щире серце, що доси не знало, що злість, та людска ненависть, що уміло тільки любити всїх, та всїм тілько добра желати?

А може Бог хотїв нею збільшити хори безтїлесних мешканців неба? Може хотїв єї взяти зі сего сьвіта, щоби подув его зіпсутя та самолюбства не сплюгавив сьвітлої одїжи єї невинности, щоби станула перед престолом Всевишнього в цїлій величи своєї душевної краси?

Хибаж ми жалуємо за білою лелїєю, коли зриваємо єї, щоби вплести в запашну китицю, та поставити на престолї Божої Матери? Вона найкрасшу робить службу, вона служить божій славі. Вона вже не боїть ся зимного подуву морозу, нї убійчої спекоти лїта, єї вже не зломить буря, не точитиме черв!

І Марійка станула перед трибуналом божої справедливости, і вона скінчила свій путь. Коротке було єї житє, як коротким є явище гарного метеора, що в кількох секундах перебігає безмежний простір сьвіта, аж доки не сховає ся в безконечности.

Коротким було єї житє, але великим гимном похвальним в честь всемогучого Бога, бо на него складала ся любов Бога, любов рідні, любов до всїх, що в яких небудь відносинах були до неї, не впинна праця, совісність в виповнюваню обовязків, невинність, та непорочність у всїм.

Тобі спішно було Марійко відобрати нагороду з рук Спасителя і не годить ся тобі сего жалувати. Так нас учить наша сьвята віра, так нам велить наш розум просьвічений сьвітлом божої правди! Так, се сьвята правда!

Але ми є люди, тисячними і невидимими нитками звязані з туземним житєм! Нам вільно відчувати жаль по стратї дорогої особи, нам віль о по нїй плакати! Такий жаль сам Бог осьвятив, проливаючи слези над гробом свого друга Лазара!

Тож знай, Марійко, що глубоку рану завдала ти нам усїм своєю смертию! Час вилїчить рану, але знак по нїй на все лишить ся в наших серцях і кілько разів твої добрі родичі почують, як хтось говоритиме про добру-найлїпшу доню, тілько разів ти мов жива станеш в їх памяти, тілько разів подумають собі: „хиба не лїпша від нашої Марійки". Кілько разів твої пані та панове учителї, кілько разів твій катехит бесїдуватимуть про взірцеву ученицю, тілько разів подумають, що ти і для неї моглаби бути взором. Кілько разів твої посестри розповідатимуть про найлїпшу товариш-

ку, тілько разів скажуть, що лїпшої від тебе вже нїколи мати не будуть.

Чи чуєш Марійко отсї слова? Они щирі — прещирі, в них нема нї крихіточки пересади, бо вони пливуть зі серця. А ти супокійна, зимна, мов мраморна, лежиш. Байдужні вони тобі, бо ти вже з уст Спасителя почула найвисшу похвалу, бо ти вже почула щасливі слова: „Добра доню, добра і вірна! В малім булась менї вірна . . . . війди в радість дому Господа твого“. Тобі байдужні наші слова — ти і в житю не дбала про них. Не задля похвали, та признання виповнювала ти свої обовязки, а тому, що виповненє обовязку є виповненєм божої волї, є найвисшим завданєм чесного чоловіка. Не задля тебе говорю я ті слова, а задля тих твоїх товаришок, що стоять навкруги твоєї домовини, щоби ти і по смерти полишила ся для них взором.

Послїдними словами пращаємо тебе Марійко, а твої мертві уста нї слова до нас не промовлять. Але твій дух, що є сьвідком нашого жалю, гр мовим голосом смерти пращає ся з нами. Пращає ся з вами дорогі родичі, ваша сердечна Марійка. В послїдне кланяє ся вам і голосить: „Батеньку рідний! Матїнко люба! Я завсїгди була вам слухняною, я нїколи неробила нич против вашої волї. Один — однїсенький раз я не послухала вас і пішла там, де ви не хотїли.

Ви так не пускали мене з сего сьвіта, ви так хотїли, щоби я жила, а я вас не послухала. Простїть менї! Так Бог велїв! Не плачте за мною, я там. за гробом, знайшла другого Батенька, Могучого - Всемогучого, що вже не дасть менї нїколи умерти: я там знайшла другу Матїнку, Пречисту Дїву, а при єї любячім серцю таке щастє, про яке в сїм житю мріти не можна.

І ти, моя рідне, не плач, не побивай ся за мною. О одно прошу вас, мої любенькі сестрички. Коли стане вам часу, прийдїть на мій гріб, змовте молитву за вашу сестричку, принесїть вязанку цьвітів та покиньте їх на моїм гробі — менї так любо буде тодї.

І вам дорогі панї, та панове учителї в послїдне кланяю ся. Я завсїгди була пильною — оправдайте мене, що я нї завтра, нї після завтра, нї за тиждень не прийду до школи - я вже нїколи не прийду. Я завсїгди виучувала завданої лекциї — одного тілько не могла вивчити Не могла вивчити ся жити — се було понад мої сили. Я так хотїла, та не була в силї. Я завсїгди випрацьовувала завданя, я и борювала радо всякі трудности, одної тілько не змогла побороти. Не могла побороти того страшного зародиша смерти, що загнїздив ся в моїм тїлї. Я там, за гробом знайшла також учителїв-провідникїв і під їх сьвятою управою і дальше, по вічні часи сьпіватиму похвальну пісню в честь мого Сотворителя.

Так Бог велїв!

І до вас дорогі посестри простягаю мою руку Вона холодна, бо з неї вийшов дух. Простїть менї, що я засумувала вас своєю смертию. Се перша і послїдна прикрість, яку я вам заподїяла. Спімнїть мене не злим, тихим словом, а до своїх молитов докиньте коротеньку молитву за вашу товаришку Марійку.

Не плачте за мною. Так Бог велїв!

Я там, за гробом, знайшла також товаришок, навіть таких, з котрими сидїла майже в одній лавцї.

Пращайте всї знакомі і приятелї, пращайте всї, що не пожалїли труду і прийшли відвести мене на вічний супокій! Нехай вам Бог за се заплатить. Азъ ко Господу Богу моєму гряду". Амінь.

о. Т. Лежогубский.

Про Станиславівске сьвято

дістали ми в остатній хвили таку допись:

Дня 19. червня с. р. відбула ся хиротонїя і торжественне вступленє на престол четвертого станиславівского Владики — Преосьвященого о. д-ра Григория Хомишина.

Станиславівска епархія, осирочена майже чотири роки, себ'то від 31. жовтня 1900 р., одержала Архипастиря, котрий може зі св. Ап. Павлом сказати: Благодатію Божією есмъ, єже єсмъ, и благодать єго, яже во мнѣ, не тща бысть (I. Кор. XV. 10), епархія дістала Архиєрея, котрий лише власною неутомимою працею та непохитним характером вибив ся на так високе, але і трудне та одвічальне становище.

Минув час ожиданя і непевности між клиром і вірними, прийшов конець всяким комбінациям на тему: хто стане станиславівским Владикою: воля Монархи і Єго Ексц. Митрополита видвигнула на владичий престол мужа, котрий в своїй смирности навіть не мрів о мітрі, видвигнула мужа, котрий відповість тим трудним обставинам, які, може і без вини дотеперішної управи виробили ся в епархії. Ціла католицка Русь галицка відчула се, що вибір був щасливий, та не один мусїв сказати: Дух сьвятий промовив через уста Митрополита Андрея. Бож на владичий престол прийшов муж в силї віку, що знає точно потреби і недостачі нашої церкви, муж, що знає душу нашого народу — він, син люду, вийшов з під сїльскої стріхи, знає хлопску долю і недолю, прийшов Архипастир, котрого серце тягне під курну стріху, котрого кличем: Слава въ вышнихъ Богу, а на земли миръ, котрий понесе слова правди Божої в найдальші закутини розлогої епархії, котрий своїм приміром і архипастирскою ревностию піддержить і додасть сили нашому ревному духовеньству, яке не зражує ся анї трудностями, анї прикростями, з якої небудь сторони вони походять, а сьміло несе сьвітло Боже між народ, щоби єго зберечи від блуду і спасти собі поручені душі та остоює ся за належними нам правами, щоби обезпечити своєму народови люцке та мирне житє на земли.

Така праця по нутру новому Владицї, бо він тяжко перебивав ся через житє.

Родив ся він в незаможній селянській семї в Гадиньківцях, гусятиньского повіту 1868 р. До гімназиї ходив в Тернополи і нале-

жав до дуже добрих учеників, а особливо мав талан до математики.

Вплив окруженя, серед якого виростала тернопільска молодїж ґімназияльна, був добрий. Катехит о. В. Копитчак, сьвященик чесний, а при тім совістний і строгий в вимогах при науцї релїґії, заставляв молодїж до совістної працї, через що вона пізнавала основи віри і моральности, привикала цїнити науку релїґії. Знова з другої сторони вплив голови рускої тернопільскої громади тодїшного професора учительского семинара п. А. Барвіньского, щирого патриота, а при тім чоловіка релїґійного дїлав, що молодїж любила і цїнила своє рідне, набирала патриотичного духа, але не піддавала ся шкідливим антірелїґійним впливам та не затрачувала тої щирої віри, яку приносила з сїльских хат від своїх родичів

Наслїдки впливу окруженя, та тої працї, якою перебивав ся і обезпечував собі удержане в ґімназиї, відбили ся в характері Преосьвященого Григория. По ири природну і щиру побожність, яка лише у нашого руского народу так часто стрічає ся, бачимо у него силу і незломність волї, любов до працї, совістність і точність в сповнюваню обовязків та повздержаність і обережність в обходї з людьми.

Року 1887 вступив до львівского духовного семинара, що містив ся ще в старім будинку. Понурі та темні коритарі, просторі. але непривітні і низкі комнати, та взагалї та пригноблююча атмосфера, яка була в тім заведеню, віддїловувала дуже некорисно на тих молодих людий, що переступали семинарицкий поріг з горячим бажанем служити Богу, Єго св. Цевкві, та свому народови.

Преосьвящений Владика станиславівский перебув перший рік в комнатї ч. 43. Була се простора низка комната зі склепленою стелею, обернена на північ, до котрої луч сонця нїколи не заглянув, в якій зимовою порою годї було перебути днину, а не то працювати над фаховим образованєм. З другим роком перенесено питомцїв до нового семинара, а тут серед вигіднїйших условин житя зачала ся і живійша праця між богословскою молодїжию. Вже яко питомець другого року Преосьв. Григорий звернув на себе увагу професорів і товаришів, виголосивши гарну пращальну бесїду до уступаючих оо. професорів д-рів Делькевича Иосифа, дра Вацки Иосифа і Мазуркевича, котрих спенсионовано в наслїдок доносів, що вони занадто поблажливі для богословів — Русинів.

Вже тодї зарисовував ся на унїверситетї антаґонїзм між рускою а польскою академічною молодїжию, та теперішна прикра борба між рускою а польскою суспільностию і тому то підніс Пр. Григорий в своїй промові, що наука Христова повинна єднати католицкі народи до працї для загального добра, а не розєднювати, бо у Бога „нєсть разностія“, нема нї Єллина нї Юдея. Товариші узнаючи єго бесїдничий талан і працю при науцї до іспитів називали єго „доктор“.

По окінченю богословя приняв рукоположене в безженнім станї, бо се давало єму спромогу цїлковито віддати ся богословским студиям. З початку був сотрудником при катедральнім храмі в Станиславові.

Був се час, коли то радикали перенесли свою аґітацию в станиславівский повіт, та бажали і в епископскій столицї добути як най-

більше приклонників. Против їх аґітациї поставив молодий сотрудник ревну душпастирску працю. Крім проповідий на Службах Божих виголошував по кількадесять наук на маєвих богослуженях, а в наслїдок того нарід пригорнув ся до церкви. Радикали стали атакувати єго в „Громадскім Голосї“, але їх пропаґанда не найшла почви в Станиславові.

Колиж опісля мусїв виїхати до Відня на дальші студиї, щоби зложити іспити на доктора богословя, нарід пращав єго зі щирим жалем, а брацтво церковне жертвувало єму гарний епітрахиль.

Вернувши до Станиславова взяв ся знова до працї і в церкві і в школї. А умів він працювати та поривати нарід і напучувати до добра. Коли 1900 р. епископска консисторія удїлила єму урльоп, він для поратованя здоровля виїхав на Угорщину до Буркуту (Кваси. Місцевий руский парох просив єго, аби виголосив в церкві проповідь до єго парохіян. Преосьвященний Григорий, приглянувши ся добре житю угорских Русинів, пізнав, що причинами їх лиха і морального занепаду се темнота, піяньство та жидівска неволя, в яку нарід сам віддає ся.

На проповідях ударив він в сам корінь лиха. Гуцули з'уміли ся; так до них ніхто доси не говорив. Се було слово живе, рідне, руске, яке вони розуміли, се була наука, яка плила з жичливого, любячого серця. Зачав ся рух в селї, нарід став говорити про потребу науки, про конечність покинути горівку та про еманципацию з під зависимости від жидів, які держать єго мов би в клїщах. Жиди постарали ся, що довідав ся об' тім парох, і в доказ душпастирскої ревности попросив молодого о. проповідника, аби не голосив слова божого в тамошній церкві.

Тодїшний станиславівский епископ Єго Ексц. Митрополит пізнав в Станиславові єго талан і хист до працї і тому то віддано єму адмінїстрацию парохії в Коломиї, а звідси поступив на вельми трудне і одвічальне становище ректора духовного семинара у Львові.

Пізнавши точно устрій духовних семинарів та взагалї католицких інституций едукацийних, ведених взірцево по деяких епархіях в Австриї, рішив ся завести той сам лад і у Львові. Поусував ті недостачі, які колись сам відчував, будучи питомцем, та намагав ся обезпечити богословскій молодїжи такі условини житя, щоби могли супокійно працювати над своїм образованєм і одвітно приготовити ся до сповненя великого післанництва серед нашого народу. Єго змаганя стрітили деякі круги з певним недовірєм, бо се вже така люцка натура, що всяка новість єї вражає, алеж богословска молодїж ввійшла і зрозуміла інтенциї єго реформ і з жалем прощала єго, коли з семинарских мурів поступив на владичий престол.

І на новім становищи сьвященьство станиславівскої епархії привитало свого нового Влидику дуже щиро, а і сьвітска католицка Русь публично висказала свій радісний привіт словами: „Витай нам, Архиерею, нашому бідному, знеможеному народови! Витай, як заповідь нової сили, нової працї, витай нам, як запорука нашої єдности і красшої долї! Витай нам, як мирний су-

покій, як тверда скала віри і нашої народности! Витай нам, як справедливість для щирих, як відпора для нахальних, як недоступність для лестливих! Витай нам, як скромне і жертволюбиве серце, яке вийшовши з під сільскої стріхи, сторицею хоче нагородити той нарід, що зложив свої почести на твою благословенну голову, а тепер складає свої надії і задушевні бажаня! Витай нам, князю церкви і будь пересьвідчений, що до сего торжественного привіту, який готовить Тобі Станиславівщина, прилучує ся весь галицко-руский народ".

Внїшним обявом тих чувств, з якими привитала Станиславівщина свого Архипастиря. було торжество зготоване в день рукоположеня. Не станемо описувати се сьвято, бо се вже подали щоденні часописи але подамо лише загальний образ, щоби доповнити то, що там пропущено.

Станиславів затужив за Владикою і тому, коли рознесла ся вість, що приходить новий князь Церкви і то ще загально їм знаний і всїми люблений Преосьвященний Григорий, всї мешканцї зготовили Єму величаве приняте. Всї доми, навіть на відлеглих улицях украшено хоругвами та вінцями, а на деяких були і рускі написи: „Витай нам" або „Благословен грядий во імя Господне". Народу зібрало ся до десять тисячів і то навіть з найдальших закутин епархії. Точно о 9. годинї зачала ся архиерейска Служба Божа в гарно обновленім катедральнім храмі. Церкву заповнив народ, духовеньство, численні депутациї та репрезентинти найвисших властий державних і автономічних. Чину посьвященя довершив Єго Ексц. о. Митрополит разом з Впр. Ексц. о. Більчевским, о. Теодоровичом і о. Чеховичом, яко співрукополагателями.

По Службі Божій уділив Преосьвященний Григорий архиерейске благословенє вірному народови, а опісля засів на своїм троні, щоби приняти перший поклін від підвластного духовеньства. В імени духовеньства привитав Владику Впр. о. мітрат Фацієвич. Висловив радість всего духовеньства і вірних, що сьвященик станиславівскої епархії, котрий єрейске рукоположенє одержав в тій катедрі та свою душпастирску працю тут розпочав, перший з поміж чотирох станиславівских Владик одержав рукоположенє на Владику в своїй материй катедрі.

Духовеньство і вірні щиро благали Бога о благодатну поміч для свого Владики, бо Він обнимає трудний і одвічальний чин епископский, перед яким утїкали і від якого відказували ся навіть сьвяті Отцї Церкви.

Як се висказав св. Ап. Павло в Посланиях до Тимотея і до Тита, епископ не лише сам мусить „безъ порока быти", не лише мусить бути найвисшим сьвящеником, учителем і пастирем, але мусить бути всїм для всїх.

На се відповів Преосьвященний, що Він сейчас при вступленю на нове достоїньство приходить до духовеньства і вірних з прошенєм о милостиню, з прошенєм о молитву. Він здає собі справу, який тягар приняв на свої слабі рамена, а підняв ся єго для того, щоби працювати на славу Божу і для добра свого народу, а не з бажаня достоїньства і вигоди, бо Він в нуждї ріс,

в нуждї перебивав ся через житє і назад вернув би до тої нужди, коли би сего вимагала слава Божа та спасенє і добро загалу вірних. Прапор, під яким хоче працювати, се слова ангельскі: „Слава въ вышнихъ Богу, и на земли миръ: во человѣцѣхъ благоволеніе“. Хто іде за тим окликом, хто хоче з ним трудити ся під тим стягом — се єго друг. А против тих, що будуть шкодити справі Божій, що будуть загрожувати добру нашої Церкви і народу, він ако Владика мусить виступити рішучо.

По окінченю торжества в церкві клир і вірні відпровадили Преосьвященого до Єго палати при улиці Липовій. Тут представило ся Єму духовеньство і ріжні депутациї, між котрими була і депутация від товариства св. Ап. Павла.

Відтак слїдувало приняте для духовеньства. Через уста оо. Николая Огоновского з Джурина і Омеляна Гльбовицкого з Циган парохіяльне духовеньство висказало свою радість, що Бог дав епархії Владику так одвітного на ті прикрі часи. Коли згасло lumen de coelo, коли умер великий Папа Лев XIII. Провидїнє віддало управу цїлої католицкої церкви в руки смиренного, з бідної родини, але божого і великого мужа — Пія X. По Владиці, якого всї любили за єго щиру побожність, вирозумілість, справедливість, лагідність та прихильність до духовеньства і єго родин, та до бідного народу, по Владиці що без упину працював для слави Божої, над моральним піддвигненєм народу, Бог дає епархії Архипастиря в силї віку, апостольскої ревности і побожности, котрий потрафить умілою рукою повести духовеньство в працї над народом. І Єго голос знайде відгомон в серцях духовеньства, але і клир зі свої сторони просить о опіку і підпомогу бо „время люте“.

По полудни о годинї 4 ½ відбув ся духовний концерт в честь Преосьвященого, на котрім між иншими точками програми хор відсьпівав кантату, уложену п. Ярским, а музику до неї скомбінував п. Денис Сїчиньский.

Учасник.

В справі руского краєвого господарского товариства у Львові.

Сьвященик, яко душпастир, має обовязок цїлу свою енергію звернути до сповненя своєї задачі, а тою є спасенє душ повіреного єму стада. Ошибав би ся однак душпастир, колиби лише самі душевні потреби мав на оцї, а тим більше руский сьвященник, котрий один остав ся нашому народови на провідника у всїх справах. Гадаємо, що лише там, де сьвященики усунули ся від щирого народного проводу, заняли їх місце радикали і то стало причиною, що деякі радикали виступають ворожо проти сьвященьс-

ства. Не без того, що і нужда є лихим порадником, отже обовязком сьвященика є помочи свому парохіянинови до борби з нею.

Признаємо, що в тім згляді дуже много робить ся, бо кількож то бурс засновано переважно сьвященьством! Кілько то інституций кредитових здвигнуло і піддержує сьвященьство! Перед о. Т. Войнаровским клонить кождий голову за его уміле переведене так многих парцеляций; ОО. Бачиньский, Онишкевич, Ганїцкий, Зубрицкий, Фолїс, Захарясевич, Танячкевич і много инших займають ся справами не лише духовними, але і дочасними, не лише загально-народними, але специяльно своїх парохіян. Отже повторяємо, що богато робить ся, але попритім замало еще робить ся для піднесеня сїльского господарства, для придбаня нових жерел доходу, а то для того, що до роботи стають лише одиниці, сили розділюють ся і не все робить ся уміетно для браку проводу фахових людий.

Праця пійде далеко лїпше, наколи згуртуємо ся, получимо наші досьвіди і знане, наколи стануть до дїла всї верстви, а на тім зискаємо і ми сьвященики, бо в переважній части і ми хлїбороби та головний наш дохід тягнемо з господарства, але се господарство мусить бути поступове.

Знаємо з досьвіду, що всякі реформи господарскі селянин вводить у себе, коли їх побачить у сьвященика. В дворі він їх давно бачив, але якось їх не хотів навть спробувати; аж коли узрів у сьвященика, в додатку, коли той їх пояснив, та реформа приняла ся.

Великого того дїла піднесеня сїльского господарства, підняло ся засноване перед шести лїтами товариство Сїльский Господар в Олеську. Як воно свою задачу сповняє, не наша річ судити; но коли воно стало краєвим, загал зажадав, щоби воно свій осїдок перенесло до Львова.

В тім згляді зроблено волю загалу, змінений статут в тім напрям затвердило ц. к. Намістництво. Тепер лише скликати до Львова загальні збори і вибрати новий видїл, а робота розпочата повинна іти дальше, тим більше, що іде вона в спілцї з тов. Просьвітою і перемискою спілкою госп.

Сими днями появила ся відозва у всїх руских дневниках, взиваюча загал до вступленя в члени сего товариства. Тому не буде воно злишне, наколи і наш орган

сьвященичий „Нива“ осібно завзиває все сьвященьство всіх трох епархій, щоби воно громадно не лише само вступало в члени товариства „Сїльский Господар“ але і своїх парохіян до того принукало.

Маємо надїю, що в короткім часї цїлий наш край покриє ся філїями сего товариства, щоби тисячі щепів, сотки ваґонів штучних навозів розходили ся помежи наш нарід, нові пасїки закладали ся, хирляву худобу щоби заступила расова, утворив ся ґандель продуктів господарских за посредством спілок і крамниць, — а тоді може і наш хлїбороб полюбить щиро свою землю, що ему буде давати обильнїйші як доси доходи, полюбить і свого отця духовного, що ему указав дорогу до жерела манни і живої цїлющої води, якою є наука поступової господарки.

Зголошеня і членьскі вкладки 2 кор. приймає Вп. П. Кость Паньківский у Львові, Ринок ч. 10.

За Виділ

Теодор Кузьмів
секретар.

Тома Дуткевич
голова тов. Сїльский Господар.

Хронїка і Бібліоґрафія.

Чи забули патриоти? Хочемо на сім місци звернути увагу ширшого загалу, а головно компетентних чинників на деякі аномалії в львівских школах, яких єствованє під оком наших всякого рода провідників можна уважати ганьбою нашої цїлї суспільности.

Кождий сьвідомий нарід дбає про свої школи, як про око в голові. Не шукаймо за приміром далеко. Возьмім наших таки сусїдів — Поляків. Чи дають вони робити кривду своїм дїтям по школах? Голосна Вжесня повторилаби ся за кождим разом, де би одній дитинї польскій відважив ся хто зробити яку „национальну“ кривду. І сего нїхто їм не возьме за зле, противно, се приносить їм тільки честь, честь щирих патриотів.

А чи ми беремо з них бодай у сім примір? Деж там! Ми боремо ся лише за ґімназиї, боремо ся за унїверситет, але про народні школи нам байдуже. Правда, ґімназиї і унїверситет се на око важнїйші інституциї, як народні школи. Але тільки на око. Бож народні школи се підстава всього, се школа не тільки для інтелїґенциї, але для цїлого народа. Будемо мати добрі народні школи, то тоді мусимо мати і ґімназиї і унїверситет. А вкінци

можемо бороти ся і за одно і за друге рівночасно. Чиж нема у нас кому віддати ся також спеціяльно народному шкільництву? Але ми собі се якби легковажили, бо се за маловажні, за дрібні справи на наші великі, політичні сили і розуми. Що там нормалки!

Коли вже нїхто (пишемо з розвагою — нїхто) не опікує ся й не інтересує ся рускими дїтьми по народних школах взагалї, по цїлім нашім краю, то треба се спеціяльно замаркувати що до львівских шкіл. Що з того, що ми маємо кілька кляс чисто руских в руских школах! Се крапля води, коли вже не в морю, то в шклянцї. Се лише уратотана мала — мала частина нашої львівскої молодїжи від национальної, а по части й „обрядової“ загибели. Більша часть і то величезно більша часть, ходить до так званих мійских шкіл.

А якіж се ті мійскі школи? Чи маємо подрібно і основно доказувати, що се чисто польскі, польско — патриотичні виховавчі заведеня, що в сих школах не учить ся і не виховуєть ся дїтий на розумну молодїж, на розумних людий, а тільки виключно на патриотичношовінїстичну бранжу?

Ми позволимо собі подати лише два — три докази, які достаточно зілюструють нам характер львівских мійских шкіл.

Хоч по деяких школах єсть значна часть рускої молодїжи, бо подекуди перевишає навіть і то значно сотку (є школи, що мають і по сто кількадесять руских дїтий) — то мимо сего рускої мови в сих школах майже не вчать. В женьских школах не вчать цїлком, а в мужеских вчать так, що ученик з четвертої кляси заледви уміє „силябізувати“.

Між піснями, які призначені до виученя, нема нїколи нї одної рускої, навіть церковної, а за те польскі пісні всї сильно патриотичні [1]).

Між всїми учительскими силами, не знаємо, чи на лїк знайде ся де сила руска. Фактом є, що через те дїти нераз не мають з ким іти до церкви, бо нема кому їх до неї попровадити.

Часті, може аж за надто, „шопки“ з нагоди яких іменин, всякі концерти, представленя, фестини, „рочнїце“, се всьо пересичене ультра-польским шовінїзмом.

Через всї лїтні місяцї дїти без ріжниці обряду мусять ходити що дня рано на латиньску Сл. Божу до костела. Буває й так, що силуєть ся рускі дїти бувати на польских єгзортах. Про дні „Krzyżowe“ вже й не згадуємо...

Учительство крайно шовінїстичне.

Раз відважила ся одна учительска „сила“ назвати в притомности руского катехити руску мову — хіньскою.

Рускі дїти називає ся — Rusinami — Rusinkami narodowości polskiej. Колиж котра дитина упре ся при своїм і скаже, що вона руска, переслїдує ся єї в усякий можливий спосіб.

Руску релїґію з погордою ставить ся на рівнї з жидівскою.

---

[1]) Специяльно пісня: „Jeszcze nie zginęła“ лунає в кождій школї мало що не на кождій годинї...

М ж усї дїти впихає ся на силу польскі „Swiewniki“ (але не за дармо), в яких накопичено всяких патріотичних пісеньок і як наглум поміщено також одну стару пісню руску і то — Мир вам братя...

І таких фактів без міри, без кінця... Чиж дивуватись відтак, що руска дитина сгидає ся признати до рускости і що по руски не вміє цїлком говорити, ба навіть і слабо розуміє?!

Булоби дивно, як би було инакше.

І се дїє ся не на провінції, не в глухім кутї, забитім від сьвіта дошками, а таки у Львові, в осередку нашого культурного житя.

Гей, патріоти, чи визаб ули про свої дїти в Львівских школах? Чи не сором вам, славні полїтики, славні „робітники“ на народній „ниві“? Се ще не цїла робота, завзивати других до роботи, другим давати ради і прикази, а самому у себе дома нїчого не робити. Се може дуже пахнути патріотичним фарисейством!

Сим разом ми подаємо ш. читачам тільки один образ, один примір роботи „патріотів“ у Львові.

Але сим єще не кінчимо.

Ми в горі сказали, що наша львівска молодїж наражена не тільки на загибіль национальну, але також і „обрядову“. Проти загибели першої рада не у нас а бодай головно не у на (львівских сьвящеників). Ми на се безсильні. Але проти загибели „обрядової“ ми можемо і мусимо зарадити. Маємо тут в першій мірі на гадцї львівских катехитів при виділових і народних школах. Сеж сьвятий їх обовязок дбати про те, аби шкільна молодїж, віддана їх опіцї, виховувалась на добрих греко-католиків, аби не пропадала для нашого обряда.

І треба признати, що катехити по своїм силам дбають про те. Але чи успішно? Се друге питанє. Де кождий робить на свою руку, там добрих успіхів годї сподївати сь. Потрібна отже якась злука, якась орґанізация між львівскими катехитами. Що годї зробити одному, те орґанізация перепре легко. З одних нїхто не числить ся, але з орґанізациєю мусить кождий числити ся.

Кінчимо отсї уваги в тій надії, що наш голос не буде голосом „вопіючим“ в пустини...

Катехит.

Гріхи задержані в Станиславівскій епархії. Станиславівскій Ординарият задержав собі слїдуючі гріхи:

1. Сьвідоме і добровільне зложенє ложної присаги публичної перед властию духовною і сьвітскою узаконненою до відбиранія присяги від вірних.

2. Добровільне чоловікоубійство і уживанє ріжних средств в цїли позбавленя житя ближнього, хотяйби не наступив наслїдок.

3. Побитє вітця і матери сьвідоме і добровільне.

4. Кровозмішенє в першім степени спорідненя і посвояченя.

5. Зігнанє плоду і уживанє средств в цїли зігнанія плоду, хотяйби без наслїдку.

6. Скотоложство.

7. Гріх тїлесний з жидом, або жидівкою і мамченє у жидів.

8. Сповнюване довгу супружого межи супругами проти права природного (онанія), як і уживане ріжних средств в ціли перешкодженя отриманя потомства. Так само гріхи тілесні сповнені в той сам спосіб і по за супружеством, будьто з особою иншого пола, будьто через добровільне насильство на власнім тілї сам (а) з собою.

9. Добровільне підпаленє будинків, хотяйби без наслїдку.

10. Сповідь перед сьвященником з Римскою Церквою незединеним.

Нові книжки.

З житя Русинів в Америцї. Спомин з років 1889—1892. Написав о. Константин Андрухович. Коломия, 1904. Накладом автора. Ст. 102. — Зі змістом отсеї цїкавої брошури о. Андруховича подїлимо ся з ш. читачами в найблизших числах „Ниви".

Епархіяльні відомости.

Львівска Архиепархія.

На конкурс розписані: Потутори, д. Бережаньского, над. приват.; Підгайцї, д. Підгаєцкого, над. приват. Катехитура в 6-кл. шк. муж. з обовязком учити релїгії в 6 кл. шк. женьскій в Рогатинї. Побори III. кл. Поданя вносити на парохіїдо 25. липня, на катехитуру до 15. липня с. р.

Завідательство: отримав: о. Люб. Біляньский в Підгайцях.

Іспит на катехитів шк. вид. зложили: оо. Петро Патрило, Петро Петриця і Теодор Кузьмів.

Перемиска епархія.

Іменовані: о. Альбин Федорович п. Бахови м. дек. Порохницким; о. Павло Стукач п. Тїсної м. дек. Балигородским; о. Йосиф Котецкий п. Лютовиск завід. дек. затварницкого.

Увільнені від іспита конкурс: о. Волод. Ясеницкий п. в Новосїлках, о. Григ. Кліш п. в Малнівскій Воли, о. Дим. Ухнят п. в Майданї, о. Волод. Поляньский п. в Терепчи і о. Алек. Лебедович п. в Монастири.

Завідательства дістали: о. Байко Филип в Бересцї д. Балигородского, о. Левицкий Лавр. в Токарнї д. Сяноцкого, о. Сембратович Євген в Явірках д. Мушиньского, о. Ортиньский Філярет в Топільницї д. Старосамбірского, о. Лукавский Мих. ч. св. В. В. в Дрогобичи, о. Бурдяк Онуф. ч. св. В. В. в Жовквї, о. Саноцкий Волод. в Улючи д. Бірчаньского, о. Ганасевич Ів. в Волчи діль. д. Старосольского і о. Тихович Йос. в Ляшках гостин. д. Мостиского.

Сотрудництва дістали: о. Михальчук Дим. в Торках д. Сокальского, о. Ґаранджа Павло в Зубкові д. Сокальского і о. Дуркот Мих. в Куневі ад Волча дільна д. Старосольского.

Новопоставлені в марцю 1904. презвитери дістали сотрудництва: о. Круль Кароль в Бориславю д. Дрогобицкого, о. Дуб. Волод. в Сяноцї, о. Кикта Павло в Розджалові д. Сокальского, о. Горчицкий Йос. в Поздячи д. Перемиско-Загородского, о. Грабець Ів. в Гійчи д. Потелицкого і о. Хиляк Євген в Желдци д. Жовківского.

О. Бірецкий Лев презвитер Еп. Перем. дістав відпустку із звязи канонічної до Еп. станиславівскої.

Померли: о. Гординьский Адам п. в Ляшках гост. уп. 22. цьвітня 1904; о. Коцюба Алекс. завід. в Смільнику уп. 6. мая 1904 і о. Мигулович Маркил п. в Чорній уп. 16. мая 1904. В ї. п!

Станиславівска епархія.

Конкурс на опорожнені посади двох крилошан, а то крил. — Кустоса (3.200 к.) і крил. — канцлєра (2.800 к.) розписаний до 1. вересня с. р.

Іспит конкурсовий на парохії буде 23., 24. і 25. серпня с. р.

Конкурс на катехитів шк. народ. в Товмачи і Тисьменици (III. кл.) розписаний до 15. серпня с. р.

Відзначеня: о. В. Кузик п. в Осівцях одержав відзнаку крилошаньску.

Конкурс до 1. вересня с. р. на парохії: Старуня, д. Богород. над. пр.; Губин, д. Буч. над. орд.; Бучач, д. Буч., над. пр.; Семаківці, д. Городеньск., над. пр.; Серафинці, д. Город., над. орд.; Стрільче, д. Город., над. орд. і пр.; Увисла д. Гусят., над. пр.; Сапогів, д. Єзупіль., над. орд.; Лїски, д. Жуків., над. пр.; Тулуків д. Колом., над. прив.; Цінява д. Колом., над. пр.; Худиївці д. Кудринецк., над. орд.; Шупарка, д. Кудринецк., над. пр.; Якубівка, д. Жуків., над. пр.; Цуцилів, д. Надвір., над. пр.; Обертин, д. Жуків., над. пр.; Іванє золоте, д. Залїш., над. пр.; Іспас д. Пістинь., над. пр.; Княждвір, д. Пістинь., над. Цїсар.; Завалє, д. Снятинь., над. пр.; Новоселиця, д. Снятинь., над. пр.; Рудники, д, Снятинь., над. пр.; Крехівці, д. Станисл., над. орд.; Опришівці, д. Станисл., над. орд.; Павельче, д. Станисл., над. пр.; Радча д. Станислав., над. пр.; Угорники, д. Станислав., над. пр.; Хомяків, д. Станислав., над. орд.; Олеша, д. Товмач., над. пр.; Тисьменичани, д. Тисьмен., над. пр.; Межигірці, д. Устецкого, над. Львів. Лат. Аєп. орд.; Острa, д. Устец., над. орд.; Тумир, д. Устецкого, над. пр.; Вербовець, д. Чортків, над. пр.; Джурин, д. Чортків. над. пр.; Радівці, д. Сучав., над. Цїс.; Брошківці, дек. Черновец. над. Цїс.; Вашківці, д. Чернов., над. Цїс.; Кіцмань, д. Чернов., над. Цїс.; Вижниця, д. Сучавс., над. Цїс.; Путилів, д. Сучавс., над. Цїс.; Погорилівка, д. Чернов., над. Цїс.; Сучава, д. Сучав.. над. Цїс.

Увільнені: оо. Вас. Ковч від сотр. в Росохачи д. Скальск. і Пан. Городецкий від сотр. в Олеши, д. Товм. для обнятя катехит. в Товмачи.

Введені: оо. Діон. Билиньский б. зав. в Тисьменици яко зав. в Олеши, д. Товм.; Волод. Билинкевич б. зав. в Бобулинцях яко прив. сотр. в Кривенькім д. Скальс.; Йос. Проць б. сотр. в Вербівци д. Чортк. яко завід. тамже; Вас. Ковч яко сист. сотр. в Іванкові, д. Скальск.

Віднесено ся о титул стола для Мих. Городиского ук. бог.

Принято в звязь духовну: о. Льва Бірецкого б. пар. в еп. Перем.

Орд. комісарями шкіль. іменовані: в дек. Тисьменецкім о. Ів. Коцюба п. в Тисьм. і о. К. Кульчицкий; в дек. Городеньскім о. Ст. Макогоньский п. в Поточисках і о. Д. Нестайко п. в Чернелици.

Померли: Іван Томкевич, п. в Вербівци, д. Чортк.; Ізидор Якимович п. в Сапогові д. Єзупільск.; Андр. Стотаньчик п. і дек. в Устю Зеленім. В. ї. п!

Видає за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарнї Народової (Манецких), Львів.

Ч. 8. Львів, 1. серпня 1904. Рік І.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця

Передплата виносить до кінця р. 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

ДЕ ЖЕРЕЛО ЗЛА?

Читаємо в історії старого завіта, що Бог задля розпусти покарав міста Содому і Гомору. Се приключене мало послужити за науку грядучим поколїням, як мерзкий є Господу Богу гріх нечистоти. Поганьский Рим, особливо за часів Нерона, потопав в розпустї. Се була причина его упадку. Перші християни зуміли постом і молитвою поконати всякі тїлесні похоти і через те мали і тїло здорове і душу здорову.

Колиж в новійших часах стала віра у християньского народа, особливо по великих містах, підупадати, то вжеж стала між ним розповсюдняти ся і всяка розпуста. А за нею пішла в слїд руїна здоровля і передвчасна смерть. Цьвіт молодїжи гине. Шпиталї заповняють недолїтки, що заразили своє тїло заразливою хоробою. Вони стають на цїле житє калїками, наколи смерть не прикоротить віку їх перед часом.

Се здобутки антихристияньскої цивілїзациї, се наслїдки безвірства, яке розпаношилось в горі і у долу, між старими і молодими.

У нас розповсюднила ся та заразлива хороба особливо у Львові. Пан Малаховский, бурмістр сего міста, написав відозву, в якій звертає увагу горожан на сю препогану недугу, що розповсюднила ся особливо між шкільною молодїжию і радить, аби молодїж не соромила ся, а йшла з повним довірем до лїкарів, у котрих знайде

поміч і пораду. Дальше остерігає, щоби по шинках заглядано на шклянки і келїшки, бо і від них зараза іде... Такими і тим подібними средствами силує ся пан бурмістр усунути лихо. Дневники повторили сю відозву — і люди думають, що вже злому зараджено.

Вневдовзї потім звістили ґазети, що вісїмлїтна школярка у Львові мала чирак на устах. Колиж лїкарі близше сему чиракови придивили ся, показало ся, що се чирак сифілїстичний. Учителька, котру цїлувала згадана учениця в руку, заразила ся і попала в ту страшну хоробу. Так вся вина хороби впала на цїлованє рук і лиця. Інспектори шкільні видали строгий приказ, щоби дїти нї в руки нї в лице нїкого не цїлували. От і вже лихо придушено.

Не туда в горох стежка — панове! Зле не дасть ся усунути нї мудрими лїками, нї вашими відозвами. Воно лежить о много глубше, як вам здає ся, воно лежить в устрою теперішної суспільности, котра без Бога і без віри намагає ся всї свої справи ладнати: воно лежить в занепадї християньскої моральности; а сей занепад проявляє ся особливо по великих містах. Сї панове, що підняли ся зарадити злому, знать позабули на ті доми розпусти, котрі уважають ся в великих містах яко необходимі і котрі з кождим днем множать ся, позабули на тіславетні тінґель-танґлї, які тут позаводжено, на ті карти безстидні, які прислужні ганделеси так радо спродають молодїжи, на ті образи майже нагі, на які по всїх вистава́х находиш, на ті книжки препогані, які публично спродають ся, а в котрих всяка нечесть славить ся як велике геройство, на ті шинки безчисленні з тайними скритками. Все тут учинено, щоби розбуджувати завчасу змисловість, щоби безстид і розпусту защіпляти і ширити між молодїжию.

Ось тут корінь всякого зла, — не в цїлованю рук, або в келїшках і шклянках!

В своїм часї став о. Негребецкий в додатку до свого „Прапора“ видавати „Парохіяльну бібліотеку“, котра на жаль так мало найшла для себе читачів, а котра повинна була находити ся в руках кождого чоловіка, що тільки з читанєм осьвідомлений.

В нїй то містить ся премного цїнних наук, які особливо в нинїшних часах вельми є пригожі як для молодих, так і для старих. Там подано розумні і єдино спа-

сенні ліки, як зарадити злому, що володіє в сьвітї, що мов той поліп розростає ся в християньскій суспільности загрожуючи затроєнєм всїх жизненних єї соків.

Особливо многоважні є там чотири розправи Дра Л. Тенера:

1) закони людскої суспільности,

2) реформа шкільництва,

3) реформа обичайности і

4) фалшивий парляментаризм есть нещастєм нашого столїтя.

На доказ, що пишучи се ми не розминули ся з правдою, наводимо тут дослівно деякі уступи виняті з книжочки: „Реформа обичайности".

...„Суспільність нашу... не разять зовсїм впадаючі в очи анонси декотрих безсовістних лїкарів, котрі захваляють себе публично майстрами в лїченю тайних хоріб, тим самим даючи неначе принуку до розпусти, бо представляють єї не так то дуже небезпечного і по їх „методї" безусловно вилїчимою..." (ст. 15).

А на ст. 17. написано ось що:

„Ті несовістні лїкарі роблять з необичайности формальний для себе заробок... чим більше буде необичайних, тим більше буде недуг, тим більше буде для них зарібку. В тім напрямі відзначають ся особливо лїкарі жиди, як факторами до пустоти є єдино майже жиди. Один жид в війску на пр. здужає десятки хлопців скверними бесїдами і заохотою довести до крайної розпусти. Жидам бо ходить вельми о те, щоби християньске поколїнє було ослаблене, закажене, безсильне; тодї бо тим скорше здужають жиди опанувати християн. Хоч як стережуть ся жиди розпусти, християнинови готов вони служити і своїми доньками, аби лише довести єго до неморальности, до знищеня сил єго тїла і духа.

„Дальше, причина що раз більше ширшаючої необичайности лежить в браку правдивої релїґійности і в походячої з того несовістности (ст. 18).

„Необичайність через розпусту всякого рода, котра нївечить одиниці і народи і тїлесно і духово, мусить бути викорінена всякими можливими средствами; уводителї, фактори до розпусти, гандлярі живим товаром людским повинні бути законами як найострійше карані, яко убій-

ники сили і моральности народу і єго послїдуючих поколїнь. Такі людскі потвори повинні через закони бути здїлані нешкідливими, так само, як се дїє ся з убійниками і з розбійниками". (ст. 21).

„Мужі Церкви і мужі державні, всї взагалї, що хотять добра, повинні всповідїлати разом, щоби довести до лїпшого стану обичайности. Тодї лише, коли підростаюча молодїж буде вихована наново до самостійного мисленя, до чистоти обичаїв, до характерности, будуть суспільні реформи успішні і полїпшать ся суспільні відносини" (ст. 24).

„На нич здасть ся найлїпша школа і найлїпше вихованє, коли суспільність від молодїжи починаючи єсть живлена, так сказатиб — систематично злою пресою і уводжена дїлами публичного згіршеня. Особливо зла преса псує передовсїм народ, а іменно молодїж, котра не має ще виробленого погляду на житє, і тому дає ся дуже легко туманити (ст. 25).

„Преса жидівска і зжидоватїла єсть особливо погубною дла християньского народа". (ст. 28).

На тім поперестанемо. Єще хиба тілько те додамо з нашої сторони, що всьо написане в згаданих книжочках єсть з огляду на нинїшне „лютоє время" вельми важне, вельми розумне, вельми поучаюче. Радимо вам п. Малаховский і вам панове інспектори, щоби придбали собі ті книжочки і уважно їх перечитали. Тодї нехибно инакше стилїзовалиби свої відозви в справі устороненя сифілїстичного зла, котре в славетнім городї князя Льва, особливо між молодїжию, так розповсюднило ся.

Наконець єще одна замітка.

На так просторім обшарі Галичини, на котрім лежать міста: Жовква, Камінка струмілова, Любачів, Рава руска, Яворів, Белз, Сокаль, нема нї одної середної школи, в котрій образувалаби ся молодїж не стикаючи ся з моральною гнилею, яка так розвельможила ся по великих містах. А тут ось у Львові майже що річно основує ся нова ґімназия. Можеби вже раз сї панове, до котрих се належить, залишили бавити ся високою полїтикою, а добро моральне молодїжи узгляднили і радше в котрім зі

згаданих міст оснували ґімназию, як в городї, в котрім накопичило ся стільки деструктивних і деморалїзуючих елемептів.

о. К. Селецкий.

О християньскім постї.

Відчита Ва. о. В. Пошучка, гр. кат. пароха в Сїхові на деканальнім соборчику в Турі великій, д. 3/V. 1904 р.

Проти поста, яко церковного установленя, в теперішних часах все сильнїйше і сильнїйше роздають ся голоси людий, що або цїлком відкидають єго значінє, називаючи піст установою пережитою, не на часї, або доказують, що піст мислимий тільки для простого народа, що не уміє відріжнити в релїґії важне від неважного і тому жиє й задовільняє ся одною внїшною релїґійною стороною. Думаю, що ми, яко сьвященики, не можемо бути рівнодушними на такі голоси. В релїґійних питанях, в предметах віри, зглядом вікових установлень Церкви, рівнодушним бути не можна. Преціньпіст, яко церковне установленє, має початок від Христа і від апостолів. Чиж він доперва тепер став ся непотрібним? Або ми, теперішні християни, більше розвились і удосконалились в християньскім житю, чим християни перших віків? Сумнївно.

Такі згляди викликали собою отсю розправу і опредїлили собою і задачу єї і характер змісту.

Цїлком есть певним, що старинні жиди до приходу Господа заховали богато постів. Були у них пости перйодичні, в певний час року, як і у нас, були пости особливі, котрі установлялись по случаю народних нещасть — взятя в неволю неприятелем, війни, голода і зарази. Фарисеї, жидівска секта, заховували свої пости, що відзначали ся своєю строгостию.

Як жеж відніс ся Господь до жидівских постів? Чи зніс їх, чи замінив їх чим иншим, або назвав їх неважними? Ні. Він не зробив ні одного, ні другого, ні третого.

Одного разу обвиняючи фарисеїв за їх фалшивий, лицемірний піст, особливо за те, що в часї своїх постів при-

бирали печальні лиця і старали ся заявити перед другими о своїм побожнім подвизї, Господь сказав до окружаючого Єго народа: „ти, коли постиш, помажи голову і лице твоє умий“ (Мат. 6. 17.) т. є не давай пізнати другим, що постиш, противно, старай ся всїма силами, щоби про те нїхто не знав, кромі Отця небесного; умий твоє лице, представ ся людям веселий, сьвяточний, радісний

Другим разом, коли говорив о тих духовних средствах, якими апостоли і всї віруючі можуть виганяти бісів з людий, Господь додав: сей рід (б си) нїчим не може бути вигнаний, тільки молитвою і постом.“ (Мат. 17. 21).

Єще раз коли Фарисеї хотїли обвиняти учеників Христових за те, що вони не наказують захованих по закону постів, Господь сказав: „прийдуть днї, коли відбере ся від них жених і тодї будуть постити в ті днї“. (Мат. 9. 15), а в слїдуючих за тими словами притчах о новій латцї на старій одежі і новім винї в старих міхах, Він вказав, що піст той буде так строгий, якого апостоли за житя Господа, не обновлені єще силою Духа сьвятого, і видержати не могли.

Так говорив і учив Господь, коли Єму прийшло говорити о постї. Слово Єго не розходилось з дїлом. Перед виступленєм на проповідь, Він постив через сорок днїв Кромі того, всьо каже нам здогадуватись, що Господь в часї свого земского житя заховував і другі старинні жидівскі пости, длятого, що Він нї на йоту не відступав від всього що було записане в законї.

Після науки і приміру Господа Ісуса Христа, сьвята, Церква єще за часів апостолів установила пости. По крайній мірі, певно знаємо, що великий піст, як також піст в середу і пятницю, виводять свій початок від апостолів О тім говорять апостольскі правила і другі переданя, заховувані сьвято Церквою з давних часів. Середа і пятниця нагадують нам о муках Господа, перша т. є. середа яко день проданя, а друга яко день страстий і смерти Господа нашого. Такуж поважну давність мають за собою і другі пости християньско-католицкої Церкви. Всї вони установлені не пізнїйше як в II віцї по Христї і всї мають одну і ту саму добру цїль — дати чоловікови християнинови нагоду бути паном над своїми тїлесними і душевними недугами, що розвивають ся і піддержують ся в чоловіцї неповздержанєм в їдї і питю.

То неоспорима правда, що чоловік, коли хоче себе поправити, повинен почати від тїлесного повздержаня, повинен

менше їсти і пити, повинен ограничити свої потреби, уміркувати свій апетит. З тим згоджують ся всї, хто проповідає, учить людий поправляти житє. Навіть поганьскі релїгії і ті жадають від своїх вірних в певнім часї строгого вздержаня. Магометани в часї свого поста „рамазан“ не їдять нїчого від сходу до заходу сонця. Індийські факіри приучують себе не їсти по кілька днїв. Словом, піст — установа загально людска, длятого, що вимагає єго здоровий людский розум. Християньска Церква тільки узаконила те, що для кождого ясне без жаданя доказів.

Але понимати християньско-католицкий піст тільки яко повздержанє в їдї — цїлком несправедливо. Св. Церква не так понимає піст. Вона учить по приміру Господа, апостолів і всїх св. мужів, що одна їда нас перед Богом не поставить, не вчислить ся нам в особлившу заслугу. І фарисеї постили, однак були люди горді і лукаві. Церков християньска учить і розумно учить, що тїлесне повздержанє єсть тільки одно з лїпших средств до погамованя наших низких полових інстинктів і душевних пристрастий: гнїва, гордости, зависти і т. д., яких в чоловіцї єсть без числа Коли християнин в часї поста повстримає ся від тих пороків і пристрастий, він постить в лїпшім змислї сего слова. Але і се мало після церковної науки Християньске поняте о постї далеко ширше. Християньска Церква приписує тому, хто постить — о скілько можна робити добре: помагати бідному тому, бо сказано: блаженні милосерні, бо ті помилувані будуть; — прощати обиди ворогам по приміру Христа Такий тільки піст єсть правдиво християньский. Він веде християнина до досконалости, помагає до осягненя християньского ідеалу.

На жаль, тепер такий час, що нї одна церковна установа не остає ся без критики т. є. без обсудженя зі сторони самих християн.

Зглядів і гадок що до постів католицької Церкви появилось нинї так богато, що трудно в них і розізнатись. Але всї противні гадки сходять ся в одній загальній, що Церква не повинна була заказувати на пр. мяса, бож мясо в собі не єсть грішне. В піст потреба єго уживати менше — і тілько. Дїло не в якости, а в скількости поживи. Такої гадки придержує ся більшість образованих людий.

Але чи то єсть справедливо? Чи справедливо Церква накладає заказ на якість поживи, не дозволяючи їсти в піст мяса? Отворім біблїю і прослїдїм єї з самого початку.

По сотвореню перших людий Адама і Еви Бог сказав: „Ото я дав вам всяку траву, що родить сїмя на земли і всяке дерево, у котрого плід свій власний, що родить сїмя: вам се най буде в поживу“. А що до звірят птиць і риб, Бог сказав тільки, щоби чоловік панував над ними, але не сказав, щоби їх уживати як поживу, корм. (Быт. 1, 28 29). І люди до потопа більше як 2000 лїт мяса не їли. По потопі Бог дозволив людям їсти і мясо, але тільки дозволив, а не наказав. Бог сказав до Ноя: „Все що жиє і рушає ся, даю вам в поживу, як траву зелену даю вам все“. (Быт. 9. 3.). Се тільки дозволене, божа поблажливість, але не заповідь. Преціньь для того, аби узискати собі мясну поживу, їдло, чоловікови приходить ся убивати звірят, мучити їх, проливати їх кров тодї, коли і вони живе сотворінє боже і вони чують і по свому тїшать ся житєм. Безперечно, що задля того самого Бог не дав першим людям мясо як поживу. Але по гріхопаденю чоловіка так ослабли єго сили і здоровлє, що для него прийшло дуже тяжко боротись з природою, добуваючи собі хлїб і Бог дозволив чоловікови їсти мясо, звірят. Таким чином та ростинна пожива, котру їдять в постї християне, повинуючись церковному уставу, та пожива дана чоловікови первісно заповідию божою.

Говорять єще, будьто пости шкодять народному здоровлю, що вони шкідливі для дїтий, які не виносять пістної, ростинної поживи, — твердять, що взагалї для чоловіка мясо се пожива сама здорова і поживна. Таких гадок держать ся многі, що не признають постів. Але вони є в противорічю з фактами. Простий нарід, для якого майже цїлий рік є постом, тому, що він майже цїлий рік їсть ростинну поживу, мало коли занепадає на жолудкову слабість. Противно люди, що уживають цїлий рік мяса, лїчать ся о много частїйше на такуж слабість. А в простім народї, особливо у дїтий, жолудкові слабости походять з ріжних причин, в яких основі лежить не ростинна пожива, але біднота і темнота простого народа та цїлковитий брак знаня т. з. гиґієни, науки о плеканю здоровля. Ростинна пожива простого чоловіка вповнї задовільняє і він дякував би Богови і був би совершенно здоровий, коли би Бог посилав єму чистий хлїб в достаточній скількости.

О скільки та гадка, що ростинна, пістна пожива непридатна для чоловіка, єсть неправдива, то вже видно з того одного, що тепер серед образованих людий є з тої причини спори. Богато є тепер сторонників так зв. веґетариянїзму,

т. є. необходимости для чоловіка самої лише ростинної поживи. Декотрі доказують навіть науково, що на пр. в горосї і бобї не менше поживних частий, як в мясї.

А сторонники веґетарияньїзму покликують ся головно на висший моральний порядок. Вони кажуть, що мясне їдженє помагає розвитю в чоловіцї грубости (здичіню) обичаїв.

Таким чином той новий напрям серед теперішних передових людий проти мясної поживи найлїпше доказує розумність і доцїльність християньско-католицких постів.

Нерідко можна чути і таку гадку, що не в повздержаню від поживи заключає ся піст, але в повздержаню від душевних слабостий. Гадка справедлива, але тільки на вид. Справедливо, бо пістна пожива єсть тільки средством до посмиреня в чоловіцї низких пристрастий. Чоловік, що постить, але при тім гордий, сварливий, не богато заслужить ся перед Богом. Не менше справедливо і то, що без повздержности в поживі, не може бути і поста душевного. Чоловік пересичений не знає мук голодного, бо сам тих мук на собі не переніс. Він більше склонний до заспокоєня своїх пристрастий. Він не буде служити другим. Він любить себе одного. Люди, котрі доказують, що потрібний тільки один душевний піст, цїлком не знають людскої природи. Вони нїколи не ставили себе в таке положенє чоловіка коли він не чує нївчім нужди і все їсть до пересиченя. Инакше не доказувалиби, що потрібний тільки душевний піст. Вони не твердилиби того і з сеї причини, що Церква не дивить ся на свої устави о поживі, як на щось, що не повинно бути нїколи і нїколи нарушене. Питанє о поживі Церков не рішає як питанє доґматичне, що не підлягає жадній змінї. Вкінци Церква жадає поста від дорослих і здорових, а в многих випадках для важної причини розрішає від посту. Церква не хоче через піст скорочувати житя чоловіка, але противно, вона бажає через піст принести пожиток для тїлесного здоровля і умножити число днїв чоловіка.

Проте не сумнївати ся і розсуджувати нам, чи потрібні нам пости, але радше без жадних сумнївів услухати приписів Церкви о постах, — постити постом приємним, Богу угодним.

НАУКА

на неділю X. по Сош. св. Духа.

„И запрети ємў Іисусъ, и изыде изъ него бѣсъ: и изцѣлѣ отрокъ отъ часа того". — (Мат. 17. 18.).

Хто з вас — милі християне — уважно прислухував ся читаню св. Евангелия, то мусїв зауважати, що се вже сема неділя з ряду, де говорить ся о чудах Ісуса. Раз уздоровляє слугу сотника, то знов виганяє бісів з людий; там привертає здоровлє розслабленному жилами, тут знов нїмий мову відзискав; иншим разом пятьма хлїбами тисячі народа накормлює, а там знов велить св. Петрови по водї ходити; нинї же уздоровляє дитину, котру сатана страшно мучив. І як би так перейти цїлу трилїтну працю Ісуса, то сьміло можна би сказати, що весь той час то безперервний ряд самих чудес. А се річ зовсїм понятна! Творити чуда Христос мусїв, бо ті чуда мали бути доказом, що Ісус то правдивий Бог, що Єго посланництво то Боже посланництво і тому не диво, що сам Христос дорікав фарисеям за їх невірство кажучи: „Аще и мнѣ не вѣруете, дѣломъ (моимъ) вѣруйте". Та хотяй власть твореня чудес перейшла опісля на Апостолів і довго довго по них єще сьвяті мужі прославляли Христову Церков чудесами, то в нинїшних часах чуда майже цїлковито устали. Не один з вас — любі братя — міг би собі ложно толкувати, що Христос випустив Церков св. зі своєї опіки, що відмовив свого покровительства, що замкнув скарбницю своїх ласк — коли давно допускав чуда, а нинї вже не хоче. Тим часом так не єсть. Чуда з годом перегодом мусїли малїти, а в нинїшних часах майже цїлковито устати, бо тепер чуда:

I. Не є потрібні — а навіть
II. були би без цїли!

* * *

Чуда в нинїшних часах є непотрібні.

Прошу собі уявити, що ось тут перед вами будує ся великий, мурований дім. Заложено сильні, камінні фундаменга і взято ся до стїн. Робота поступає скоренько, тож не диво, що по кількох тижнях стїни стояли уже готові. Треба брати ся до склепіня. Будівничий підкладає руштованє і то сильне, бо оно має піддержувати весь тягар стелї.

Мулярі приміряють камінь до каменя, цеглу до цегли після вимог будовничої штуки, а як вже послїдну цеглу вложили і цїлу стелю засклепили, розбирають руштованє і відкладають на бік, бо оно вже непотрібне. Стеля держить ся своєю силою, а мулярі сьміло тягнуть нові стїни на два, три або і чотири поверхи.

Христос то також будівничий! Він взяв ся до будови великої палати, такої, що своїм розміром мала цїлий сьвіт обняти, мала розтягати ся гень далеко аж за море. Христос зачав класти підвалини під такий будинок, що мав оперти ся усїм затїям ворожих сил, що мусїв віки перестояти — а тою палатою, тим будинком вели-

каном — то Церков Христова. Аби такий будинок засклепити і докінчити, то треба було не які будь підпори, не яке будь руштованє. Бож подумайте — милі христ.! Христос в очах людий був лише звичайним чоловіком і то бідним; наука, котру Він голосив не в однім не подобала ся тодїшним людям, бо не схлїбляла їх тїлесним налогам та душевним порокам, не в однім могла бути і за трудна і простому народови не так легко понятна. А той Христос мусїв нарід переконати, що Він не звиклий чоловік, навіть не пророк, а правдивий Син Божий, правдивий Бог, а Єго наука то божа наука. Сего доконати то справа зовсїм не легка. І хтож був приданий до помочи Христу? Ціла армія Ісуса то дванайцять простих рибаків. З ними мав Христос знищити старі пересуди релїґійні, збурити поганьство, а на єго розвалинах воскресити нову релїґію, двигнути новий будинок, нову Церков — Христову Церков. Легка-ж то річ доконати такого дїла? Тут конечно треба було сильних підпор, треба було затягнути таке руштованє, щоби могло довгий час піддержувати весь тягар, доки стеля не засклепить ся, доки будинок не буде викінчений. Иншими словами кажучи, треба було ужити таких знаків, котрі усї люди могли були бачити, але заразом і пізнати, що ті знаки то щось незвичайного, щось надлюдского, надприродного, що такі дїла творити не може нїхто, хиба один Бог. А власне Христос уживав того способу, затягнув під свою Церков сильні підпори, а тими підпорами є чуда Христові, чуда Апостолів, чуда св. угодників божих. Ті чуда були доказом божества Сина божого, були тою притягаючою силою, котра гуртовала весь нарід около Христа, були запорукою, що Христос то правдивий Бог, а Єго наука то божа наука.

По щож вимагати, аби нинї, коли віра в Христа по цїлім сьвітї розширила ся, коли Христова Церков стоїть викінчена на твердих і певних основах, аби нинї дїяли ся чуда? Нам вже нинї не потреба нових доказів на правдивість Христової науки, бо старі докази не стратили і не стратять своєї доказової сили.

Чуда Христові — як були переконуючі для тодїшних людий, так є нинї і для нас, як змушовали невірних подивляти божу могучість і перед всїма визнати, що Христос дїйсно Божий Син есть, так само і днесь не одного в подив впроваджують і змушують визнати, що Христос то такой по правдї правдивий Бог. Коли Церков св. через 20 віків перестояла, коли релїґія Христова не одні ворожі напади відперла, не одні рани переболїла і до днесь стоїть і то сильно стоїть і розширяє ся, то то само есть більшим доказом еї божого початку, як би не одно чудо. Днесь Христова релїґія держить ся сама собою і не потребує жадних підпор; в початках слово Христове не було знане по цїлім сьвітї, коли доперва що іно зачало ся вдирати в незнані краї і народи, то ті посланники божі, місионарі мали нераз дар чуда творити, але тепер як вже будинок укінчений, то дальша робота іде — поступає природним звичайним порядком. Таж ти сам господарю, як засадиш деревце, то підливаєш его так довго, аж доки не переконаєш ся, що вже добре вкоренило ся і приняло ся. Як же оно вже приняло ся і цвисти зачало і овоч видає, тогдї вже перестаєш підливати. Так само і з Церквою Христа. Коли вже чуда раз сгвердили правдивість божої науки, то тая наука зістає на всї часи правдива, божа, і нового потвердженя вже не потребує.

II.

Чуда нині минають ся з ціллю.

Без сумніву, чуда яко дїло надприродне, надзвичайне, надлюдске, мають для кождого чоловіка більшу силу доказову, більше значіне, як всякі розумові докази, бо они наклонюють волю, що чоловік мусить узнати в них дїланє божої сили. Здавало-б ся отже, що в нинїшних часах, часах загального зіпсутя і недовірства, треба конечно чудес, здавало-б ся, що тисячі — тисячі людий, як би бачили чуда, навернули би ся з дороги беззаконя і вернули би до віри батьків своїх. Може бути — люб. бр. — що не один з теперішних недовірків, радикалів дав би ся чудами переконати, але після того, як бачимо в сьвітї, можна догадувати ся, що число таких, котрі за помочию чудес дали би ся переконати, було-б до волї мале. Не много бо поможе переконувати розум, як воля не хоче на сторону розуму склонити ся; розум узнає, а воля не прийме. На злу, переворотну волю лїків не знайдеш.

Преціньь, кілько то чудес не дїлав Христос; було їх тілько — що як сьвідчить св. Іван Евангелист — треба би цїлий сьвіт засипати книгами, аби списати усї чуда Христові, а мимо того много жидів позістали ворогами науки божої лише з упору. Їх воля була така переворотна, що они раз по раз домагали ся нових і нових чудес. А як Христос, виповняючи їх бажанє, не щадив нових чудес, то они аби знайти притоку до свого невірства, кричали, що Христос творить чуда силою злого духа. Хто не хоче вірити, тому і чуда не поможуть, такий все знайде нову ключку, новий закид, бо хто хоче пса вдарити, той кия знайде.

Які наслїдки вийшли би з того, як би Христос в нинїшних часах хотїв чудами навертати недовірків? Будьте певні, що за першим чудом знайшли би ся мудрагелики, що домагали би ся, аби тих слуг божих, котрим була-б дана сила чудес, завізвати перед комісию учених знатоків і розслїдити, чиєю они властию творять чуда. Жадали би, аби тото чудо повторити перед ними і раз і другий і десятий. А і тодї єще накручували би на своє, підозрівали би, що то чарівництво, що то ошуканьство, що то справа злого духа і Бог вість, які сумнїви. Бо чого то не мож сподївати ся від людий злої волї. Впрочім се було-б образою Бога, аби на жаданє кількох Господь раз по раз мав чуда творити. Богохульством було-б, коли би Господь мав кождому з осібна на єго розказ, коли захоче і кілько раз захоче дїлати чуда. Хто хоче вірити має аж за надто доказів, котрі зовсїм вистарчають, аби узнати правдивість божої віри; жадати нових чудес на потверджене старої, уже давно доказаної правди єсть річ нерозумна і непотрібна.

Але припустїм, що новими чудами недовірство зменшилоб ся; припустїм, що Господь тим не гнївав би ся, то яка певність, що чуда за часто творені не стали би ся так буденними, що стратили би на важности. Всьо, що за часто дїє ся, тратить свою силу і приману. Вкінци по що нам захтївати нових чудес, коли ми їх так много бачимо в сьвітї і то кождої днини. Абож то не чудо, що з весною цїла природа пристроюєсь в хорошу зелень? Чиж то не чудо, як одно зерно видає зі себе сто зерен? Абож то не чудо,

як вечірним сумерком появляють ся на небозводї зірки, відтак чим пізнїйше тим їх більше, а в саму глубоку ніч цїле небо аж миготить від тих мілїярдів звізд, а прийде досьвітна година, усе як би на розказ зачарованої сили зникає? А преціньто всьо стало ся так буденним, так звичайним, що нїхто і уваги не звертає. Чуда в природї, а преціньутратили свою силу, а утратили тому, що день по день повтаряють ся. Так само стало би ся з новими чудами, люди призвичаїли би ся до них, а недовірки як не вірять тепер, так само не вірили би в чуда, хотяй би їх і цїлу сотку денно бачили. Пригадуєте собі того євангельского богача, що в пеклї карав ся, пригадуєте собі, як він просив Авраама, аби послав кого з мертвих до єго братів на землю, нехай роскаже їм, як він люто в пеклї терпів — а певно — каже богач — на таке чудо увірять. На той відповідає Авраам: Мають Мойсея і Пророків, нехай їх слухають... А коли Мойсея і Пророків не слухають, то аби там хто із мертвих прийшов, не дадуть віри.

Мають нинїшні християне Намістника Христового св. Вітця, мають Єпископів, мають сьвящеників, нехай їх слухають, а коли хто їм не хоче вірити, тому і чуда не поможуть. Добрий християнин не буде вимагати нових чудес, бо знає, що Христова наука, боже слово і в нинїшних часах на кождім кроцї чудес доказує. Слово боже і тепер слїпоту душевну проганяє, а грішника, що в гробі гріхів довгий час завмерлий лежав, до нового житя привертає; той що глухим був на слово боже, нараз прокинув ся і радо отвирає слухи на духовні науки і много много спасених перемін дїлає боже слово в души, в серцю человіка. А як вам люб. бр. за слабі видають ся усї ті чуда, то не забувайте, що прийде хвиля нового, великого чуда, прийде час, де ваше тїло, котре віками в земли гнило, котре вже давно давно в порох перейшло, на голос Архангельскої труби получить ся зі своєю душою, воскресне до нового житя вічного щастя або вічної муки. Одного лиш просїм, аби наші тїла повернувши до житя, не в пеклї карали ся, але небесним щастєм на віки вічні любовали ся. Амінь.

о. М. Кінаш.

НАУКА

на неділю II. по Сош. св. Духа.

„Тако и Отецъ небесный сотворитъ вамъ, аще не отпустите кійждо брату своєму отъ серденъ вашихъ прогрѣшенія ихъ. Мат. 18.

Царство небесне, каже Ісус Христос, есть подібне цареви, котрий хотїв почислити ся зі своїми довжниками і в тій цїли завізвав їх перед себе. По черзї впускали царскі слуги одного довжника по другім, а межи ними знайшов ся такий, що був винен аж десять тисяч талантів. Страшна сума! На наші грошї щось около 30 мілїонів злр. Такого довгу не годен був той підданий відразу звернути

а цар повелїв продати єго і жену єго і дїти і всьо майно і відобрати свій довг. Бачить довжник, що не жарти, бо воля царска для слуг сьвята, уживає ще послїдного способу ратунку — просьби. Падає в ноги цареви і нуже зі слезами в очах милости просити. „Царю! лебедить довжник — Царю ласкавий! Погоди менї ще якийсь час, а я весь довг сплачу“. Зворушилось серце владики на вид заплаканих очий свого підданого і змилував ся над своїм довжником і на волю випустив і весь довг дарував. Подякувавши за ласку виходить урадований довжник з царскої палати і спішить домів. На дорозї здибає одного товариша свого, що був єму винен маленький довжок — сто гроший. Не надумуючись, кидає ся на свого товариша, ловить єго за шию, і давай дусити та кричати: „Віддай менї сей час довг!“ А товариш падає до ніг і руки складає і просить і молить: „Брате! Товаришу, змилуй ся над моєю нуждою, погоди єще часочок а я все віддам!“ Але серця камінного не змягчить жадна просьба і він не зважаючи на слези свого товариша, тягне довжника за собою; заволїк до темниці і замкнув на так довго, доки не буде мати своїх гроший. Люди, що були сьвідками такого немилосердного вчинку, огірчили ся дуже і донесли цїлу подїю цареви. Кличе єго розгнїваний цар до себе і каже: Лукавий рабе! То я тобі весь довг дарував на просьбу твою а ти не маєш милосердия над своїм товаришом? Чиж не належало ся тобі помилувати свого довжика так, як я тебе помилував? Сей час перед суд з ним! І поставили царского довжника перед суд і зажадали звороту цїлого довгу. Тую притчу — милі християне — сказав Христос св. Петру, котрий питав ся Ісуса: Господи! Кілько разів маю я простити брату мому, як він провинить ся взглядом мене? Чи може аж до семого разу? А Учитель на то каже: Не до семого разу, але сїм разів по сїмдесять. То значить: Кілько разів тебе би твій ближний не образив, то за кождим разом маєш єму єго провину простити і нїколи не мстити ся.

Дорогі братя і сестри! На тім лукавім, немилосерднім довжнику дає Господь до зрозуміня, що і з нами поступить так само, скоро ми схочемо бути лукавими і не схочемо нашим ближним прощати їх провин. „Тако и Отецъ м ій небесный сотворитъ вамъ, аще не отпустите кійждо брату своєму отъ сердецъ ваших прегрѣшенія ихъ“.

До милосердия, до любови, завзиває нас нинїшна евангельска притча.

* * *

В відношеню до небесного Царя, котрий на страшнім судї усїх нас перед себе покличе і рахунку зажадає, усї як живемо на тім сьвітї єсьмо Єго довжниками. А довг, який на кождім з нас тяжить єсть так великий, що ми не в силї сплатити ся. Всї ваші заслуги, всї добрі дїла, всї молитви, всї жертви, всї пости, всї милостинї є нїчим в порівнаню до того довгу, який ми затягнули у Бога. „Что воздамъ Господеви о всѣхъ, яже воздаде ми“ каже псальмопівец Давид. Чим годен чоловік відплатитись Богу за всї ті дари, які від Него отримав? Чи возьму на увагу житє, чи здоровлє, чи добре поводженє в родинї, з женою, з дїтьми, чи веселість на сердцю, чи

радість з доброго прибутку в господарстві, чи погляну на буйну ниву чи на то золотисте збіже — усе то є дари божі, усе то затягнений довг у небесного Царя. І нехай би чоловік в цілім своїм житю анї одного злого діла не поповнив, анї одним гріхом Бога не прогнївив, то з довгу єще анї сотика не сплатив би, бо виповняв лиш то, що виповняти повинен. А як подумати, що чоловік не то що не виповняє обовязку свого, але противно день по день грішить, Царя небесного зневажає то вже нїяким способом не годнісьмо сплатити довгу і після всякої справедливости має небесний Цар право вкинути нас до вязниці. Нехай же тепер кождий з нас застановить ся над своїм положенєм, нехай роздумає, яка доля чекає мене, з яким лицем покажу ся перед Богом на страшнім судї — то розпука огортає серце кождого віруючого, і як би не надія на боже милосердиє, то не один дуже сумно закінчив би. Одна надія на божу милість додає нам отухи і відради, одно милосердиє Отця небесного веселить серце і душу чоловіка і осолоджує скорбні хвилї в житю єго. А Господь наш такий єсть для кождого благий, такий милосердний, такий чоловіколюбивий, що за кождим разом прощає; десять раз згрішиш, а Бог десять раз простить, абись тілько каяв ся, абись іно витягнув руки до Нег>, узнав свою неміч, бо Господь не хоче твоєї смерти, бо Господь не любуєсь в караню. Одно лише — милі бр. — мушу вам пригадати, що тілько тодї маєте право числити на милосердиє боже, коли самі єсьте милосердні взглядом ближних ваших. Инакше милість Божу я не г ден зрозуміти. В щоденній молитві просите лише таку мірку милосердия від Бога, яку віддаєте (жертвуєте) своїм ближним. „И остави намъ долги наша якоже и ми оставляємъ должикомъ нашимъ“, а не оставляєм ми, не прощаємо ми провин нашим довжником, то і Ти Господи поступи собі так само з нами.

А чи зважають люди на то условє, чи подумають они над тим, що кождого дня рано і в вечер говорять? Деж там! Аж споминати лячно, як люди на людий милосердия не мають. Кілько між нами лукавства, хитрости, злоби, ненависти, кілько гнїву і вражди взглядом братів, сусїдів а навіть і приятелїв. І ми маємо сьмілість числити на милість Божу, если у нас нема милости до ближних? Хиба-ж на пусто сказав Христос, що по тім пізнають вас другі, що єсьте моїми учениками, „аще любовъ имате между собою“.

Если Господь добрий для кождого, кождому прощає если так над добрим як і злим сонцю сьвітити каже, і на злих і на добрих росу та дощ зарівно посилає, то в державі такого царя усї піддані повінні любитись, бо і чогож їм в непріязни жити, чого один другому має завидувати, коли Бог щедрою рукою дає що кому потрібно. Обдарив Господь твого сусїда більшим достатком а ти вже лютуєш, вже завидуєш, вжесь лихий. І чому питаю ся? Чи відірвав Бог кусень твоєї ниви а прилучив до сусїдскої? Чи сусїд росте в достатки твоєю кривдою? Тобі дав менше, другому дав більше, але дав зі свого, дав тілько, кілько Єго ласка — будь жеж і тим вдоволений, бо до ласки нїхто не має права. Не нам до борби з Богом стати, не нам діла Єго судить!

А по правдї кажучи то страх погано дїє ся на сьвітї. Така ворожнеча, така непріязнь, така зависть, що чоловік чоловікови вовком.

Сусїдска нива красше чим єго зародила, то аби десять разів денно по при ню перейшов, то за кождим разом аж трясе ним! як-би так не бояв ся людий, не бояв ся суду, то повиривав би усе збіже з корінєм, скосив би, витовк би. Прийде ніч то тая нива сусїдска спати єму не дає. Така зависть, що у него нема такої.

У другого худоба красна удаєсь — ого! вже пасе оком, вже би того сусїда в ложцї води утопив, як би міг то потроїв би усю худобу.

Тамтой посилає сина до школи, до міста. Дитина Богу на славу а родичам на радість учить ся гарно, рік по роцї кінчить клясу а професори нахвалити ся не можуть, що за люба дитина. І хто би погадав, що той син буде причиною зависти у других. Ого — кричить оден по другім зійшовши ся в корчмі: вже хоче свого ксьондза мати! Не штука учити за наші грошї, за нашу працю; а то знаєте батько того хлопця то писар в громадї і бере за цїлий рік ажь цїлих 40 зр. платнї. Страх маєток. А сусїд на цїлу коршму горлає: Не дочекаюсь єго, аби нашими грішми боки собі розпирав, о! вайно лиш рік мине, аби мав жид провадити писарку, то єго не допустим. Зобачимо тогди, чи не возьме панича на село. На рік 40 риньских а крику, а проклонів 40 корцїв. Як би у тебе був дух християньский, любов ближнього, то ти би тїшив ся, що з під тої бідної, курної стріхи вийде чоловік, що колись готов цїлому народови користь принести, як би громадяни були люди засад Христових, то єще-б запомогли батька, нехай свій чоловік діжде ся потїхи з дитини — а тая дитина, той школяр добившись до становиска, конче колись спомяне своїх добродіїв, бодай добрим словом згадає непросьвічених, але добрих батьків.

Та не досить — люб. бр. — що таке вороговане дїє ся поміж сусїдами, людьми собі чужими, але густо часто мож бачити вражду в родинї. Дїти з родичами, родичі з дїтьми ворогують, тягають ся по судах, прецесують ся лїтами цїлими, марнують маєтки, тратять робучі дни, занедбують господарство і так взаїмно нищать ся, що наконець лишив ся їм кій та жебрача торба.

І нїкому не в голові, що така вражда, неприязнь, то гріх, а гріх стягає кару божу. Чому Господь не приймив жертви Каїна? Бо носив в серцю зависть на брата свого. І твої дїла хотяй би найкрасші, не мають вартости у Бога, если серце твоє гнївом обкипіло. Не мають заслуги нї пости, нї жертви нї молитви, бо твоє око лукаве. Всї твої терпіня, всї болї, всї долегливости не почислять ся в заслугу, бо твоє око лукаве, бо серце твоє гнївне.

Приносиш жертву до церкви і ту пригадаєш собі, що брат твій жалує ся на тебе, то лишай жертву в церкві а сам іди і помири ся з братом — бо инакше Господь не прийме жертви, погордить нею, відкине.

Хочете — любезні — бути дїтьми Христовими, дїтьми Богу милими, то заперестаньте вороговань, будьте уступчивими, готовими до помиреня. Не кажи — щобим мав пів маєтку стратити то не дарую обиди — не кажи так, бо то не по закону божому, радше перетерпи Христа ради, як маєш гнїв носити в серцю; любовию, лагідностию, з ворога, найлїпшого сусїду зробиш і приятеля позискаєш. То давно було зуб за зуб, око за око, давно вільно було

самому суд собі робити але нинї закон Христовий, не Мойсея. Всякі потаємні, скриті відшкодованя, всяка месть самовільна єсть Христовою наукою під тяжким гріхом заказана, суд над ближним належить до Бога і до законної власти, у них шукай справедливости, а самовільно не важ творити суда над братом твоїм. „Мнѣ отмщенїе Азъ воздамъ!“ — каже Господь.

Єще нинї — дор. бр. — викиньте гнїв із сердець ваших, любовию брат брата нехай огорне, сусїд нехай забуде обиду сусїда, дїти нехай постарають ся о прощене родичий, родичі нехай в любови пригорнуть дїти до серця свого; всї ворогованя викиньте, про всї зневаги забудьте, бо всї ми братя єсьмо, всї дїти одного Отця небесного. Мир і любов нехай загостить під ваші стріхи, мир і любов нехай водворить ся в родинах ваших, в громадах, селах і містах, мир нехай запануе на цїлім рускім краю, бо нема нич лїпшого, нич красшого, як „жити братіи в купѣ“. Амінь.

о. *М. Кінаш.*

Совість і грижа совісти

„враз з інтерпретациею Псальму 50.
Перерібка після студиї о. І. Адамского.

I.

Наша душа — се ясний відблеск Сотворителя, для того і є вона незмірямою глубиною. А в тій глубині єсть укритий мовби який призмат, котрий збирає в собі всї свойства і сили душевні так добрі як і зші, а ним єсть совість. Погідна, супокійна совість, підносить, а на відворот темна, нечиста совість, обнижає, ганьбить гідність одиниці.

Бог єсть сьвітлом, котре просьвічує кождого чоловіка, а совість то неначе частина того великого, божого сьвітла, то сьвітлий луч, що виходить впрост від Бога, що проникає цїлу глубінь нашої душі, не поминаючи жадного єї закутка. Совість — то відголос найвисшої справедливости, а заразом судия, котрий в імени найвисшого Законодателя висказуе безсторонний суд о людских дїлах, оцїнює їх вартість і після тої послїдної, або потверджає тоті дїла яко етично добрі, або їх ганить. — Можуть учинки людскі бути всїлякими, постійно добрими або злими, отже зміняти ся, но одна совість не підлягає змінї, бо вона єсть постійною директивою, пересторогою розуму що — до моральної стійности учинків.

Совість дає нам до пізнаня, що:

1) Бог о нас думає,

2) обявляє нам волю Божу, а

3) віроломну душу наповняє грижою.

Ад. 1. Г. Бог судить вже тепер поодиноких живих, а той суд буде протягати ся аж до смерти кождого з окрема і аж тоді за-

паде вже послїдний, рішучий і невідкличний вирок. — Сей дочасний суд виконує над чоловіком від случаю до случаю повномочник Бога — совість. З поваги єго строгого голосу, з єго безсторонности пізнати, що він відзиває ся з волї і наказу когось вищого, що то голос і суд самого таки Бога, що „востязуяй мя, Господь єсть“ (I. кор, IV/4).

Г. Бог звертає ся до мене через совість так голосно, що мушу єго волю розуміти і до себе самого, а не до инших відносити, бо він мене мов би пальцем доторкає ся і ударяє в серце так сильно, що воно аж дрожить під Єго дотиком, подібно як ніжна чутлива струна колише ся і звучить під легоньким дотиком пальця вправного артиста — музика.

Суд людский буває часто — дуже часто несправедливий, навіть крайно несправедливий, а тим самим і кривдячий. Чому так, се легко зрозуміти, коли возьмемо на увагу, що суд людский опирає ся звичайно або на ошибочних спостереженях, або чужих неясних, ба навіть ложних доносах, (т. зв. клеветах), або на власних зізнанях судженого, будьто на розслїдї єго учинків. Но для Бога тоті всї підстави є за слабі, не міродайні, бо Бог судить нас впрост з нашої душі, на котру Він глядить заєдно своїм прозірливим, бистрим оком, в день і в ночи, на яві і в криївці, для того нема способу заперечити перед ним вину. Чоловік стоїть перед Богом яко обжалований, а до того ще і яко сьвідок против себе самого. — Що за дивний обяв! Чоловік самолюбний, що звик себе оправдувати з кождої провини, себе представляти невинним, мусить себе самого судити під натиском совісти. Вона то прикликує єго до порядку, до рівноваги, скоро чоловік з неї вийде і підносить голосний протест, коли хтось хоче єї надужити, або заглушити. — Як з того видко, нема способу, аби єї не узнати, або зовсїм відкинути, а нема тому, що совість, то закон виписаний в серцях всїх людей (навіть поган), що не дає ся ніяк затерти, анї вичеркнути (гл. лист до Кор. II. 14—15).

Совість а душа, то дві рідні невідлучні сестри — котрі не позволять нарушити своїх прав, а тим менше себе відокремити одна від другої. Хотїти позбути ся совісти, не зважати на неї, се значилоби перестати бути чоловіком, о собі самім забути; а се впрост немислиме і грубо недорічне. От Адам ховає ся, Каїн втїкає і щож їм з того за хосен? Ніякий! За ними пускає ся в погоню совість, здоганяє одного і другого і мовби ловить їх за руку, питаючи: Де ти? щось зробив? і в тій хвили повстає в їх душі страх, душа починає дрожати, всї — на хвильку приспані чувства — нараз відживають і тодї стає їм ясно перед очима їх провина так, що вони — й слова з себе не годні видобути, мовчать, а мовчанєм признають слушний суд совісти. — Таке саме буває і з кождим, хто по грісї хоче придавити в собі голос совісти і силує ся, аби єго не чути. — Укриває ся по темних закутках, по гущавинах гонить мов сполошений, пострілений звір в лїси, в пропасти, жене неначе шалений в горячцї, не питаючи де опинить ся і не оглядаючи ся назад себе, тимчасом разом з ним, рівнобіжно з єго кроками, жене також зранена єго совість, поцїлена стрілою гріху, а жене так довго, доки єго не віднайде і не уплмне ся о свою кривду. — Так! все може грішник зробити з собою, може відтрутити

від себе ласку, може погасити сьвітло віри, може здичіти, але совісти позбути ся — того не може, бо вона має безчисленні способи на то, аби грішника затримати, осьвідомити і поконати.

Утїкати про те перед совістию не придасть ся на нич, але радше би слухати єї голосу. Непорадно — кажу — втікати перед нею, бо тодї як раз Бог грозить, противно, коли грішник ввійде в себе, а наверне ся, тодї Бог відзиває ся в совісти лагіднїйшим, примиряючим тоном (гл. Пс. 84/9).

Ad. 2. Господь Бог двояким способом об'являє нам свою волю, або всїпльною наукою для всїх, через свій закон, або упімненєм кождого поодинокого і то через совість. Бог наказує менї і вимагає від мене того, чого хоче — говорить св. Августин — і нехайби я не знати як опирав ся Єго воли, Він мимо того не відкличе своєї волї, не змінить свого постановленя і жаданя. Даремний проте буде мій упір супротив Него, бож Він все буде моїм Паном, а я Єго підчиненим і слугою, Він від свого права не відступить анї на один волос, а я натомість страчу дуже много, бо ласку, любов і милосердиє, а кромі того супокій внутрішний. Яко неограничений Пан мігби мене безглядно змусити до послуху, но Він волить пригадувати і просити, нїж остро і насильно упоминати ся о приналежний Єму послух. Колиж я противлю ся Єго наказови, ставлю Єму опір і чиню свою волю, тодї Бог карає мою совість несупокоєм.

Так покарана совість починає мене на кождім кроцї мучити, напоминати і викидати мою невдячність і спроневіренє зглядом Бога, або иншими словами, осуджати гріх, котрий есть актом невдячности і об'явом бунту против Сотворителя і Отця. — Возьмім на увагу відношенє сина до батька земского. Вітцеви менше ходить о тоє, чи син є лучший, або мудрійший від батька, бо все таки батько стоїть від сина висше і віком і досьвідченєм, отже син єму не дорівнає, але не може бути рівнодушним на невдячність сина, тота єго дуже болить, бо він собі на неї не заслугує, єму бо правно належить ся любов і вдячність від него і для того трудно єму погодити ся з тою гадкою, як син сьміє єму спротивляти ся, єму, котрий крім житя, дав синови ще инші добра, здобуті власним великим трудом. — Міркуйтеж з того, як мусить Бога болїти невдячність Єго дитини, котра Єго так много — не скажу труду — але жертв стояла, для котрої він не ощадив нич, що мав найлучшого в своїх руках і в серци. — Сего не може Бог пропустити безкарно, Єму чейже залежить на удержаню Своєї поваги більше, чим батькови земскому, тому мусить імстити невдячність грішника і винадгородити собі за дізнану від него зневагу. — Якийже рід тої кари? Страшний, бо тота кара поражає цїле серце навскрізь, зворушує цїлого грішника, всї єго члени аж до мозґу — Тою карою є грижа совісти.

Ad. 3. По кождім грісї наступав смуток, невдоволенє, огірченє. По кождім упадку чує грішник внутр грізний голос Бога: „Іди від мене проклятий, не знаю тебе!" а рівночасно другий голос: „Хоч ти мене прогнав з своєї душі, погордив моєю ласкою, то я мимо того позістану в твоїй душі, бо вона є моєю власностию, моїм набутком. Ти мене вправдї зненавидїв, але прогнати мене

з душі, на се я Тобі не позволю, не дам ся, раз в раз будеш чув мій голос, мою скаргу". І дійсно Господь Бог і по упадку відзиває ся безнастанно в душі грішника, а хоч бесїда єго мовчалива, тиха, смиренна, всеж таки грішник єї чує, розуміє, вона крає єго серце, вид лиця Божого стає перед єго очима, відбиває ся в єго совісти так виразними чертами, що грішник скрізь темряву гріхів спостерігає Бога, і пізнає Єго силу і справедливість тим докладнїйше, чим більше хоче від него віддалити ся і утечи.

Лучає ся деколи в житю грішника, а радше в самім грісї, одна солодка хвиля розкоши, радости, вдоволеня подібного до того, якого дізнає піяк ошоломлений горячим трунком. Для него велика утїха, що він раз преціньь осягнув грішну ціль, одурений дрібкою того тїлесного вдоволеня думає, що навіть Господь Бог глядить через пальці на єго грішний учинок, коли Єму в тім не перешкаджає і не карає. Аж нараз — саме в ту хвилю, коли він станув мов би на самім вершку грішної розкоші, являє ся перед єго очима той Бог, котрий дотепер мовчав, і кладе руку на єго серце і шепче тихим голосом: Сину мій! я все видїв, я тебе слїдив і все знаю. Ого! вже тепер конець єго розкошам, чарівна хвиля зникла мов клуб диму, а місце солодкого чувства заняло гірке в єго серци — то грижа совісти. — Яка то страшна мука, який то жорстокий кат для чоловіка, яка то їдовита гадюка — тая грижа совісти, о тім міг би сказати найлучше кождий грішник, ще лучше злочинець, котрого ціле житє, від хвилї злочину аж до смерти, переслїдує лютим позором тїнь єго жертви, котра не дає єму анї свобідно відпочати, анї супокійно думати, анї розумно розмовляти з другим, анї взятись до якоїсь роботи.

[Далї буде.] о. М. Тупись.

Руский „учений" проти Церкви.

Правди віри не мають певности очевидної як на пр. правда, що ми жиємо, що єсть сонце і т. д. і про те про сї правди можна спорити. Кажемо — можна, але розуміють ся, не кождому. Хто хоче писати що про астрономію, про математику або історию, мусить знатися на тих предметах. Се так ясне, що тут у сїм двох гадок не може бути. Те само мусимо сказати і про правди віри, взагалї про релїґію. Хто релїґії не знає, хто правд віри не розуміє, то як такий буде писати про ті річи? Друге, чого від письменника домагаєть ся, се то, щоби він писав про поважні і для многих сьвяті річи з певного рода повагою, а не з кпинами і злобою. Се вже постуляг звичайної інтелїґенциї і доброго вихованя. Трете що мусить перестерігати ся в науковій праци, се конечна потреба науковости, наукових доказів, а пере-

довсїм тої нещасливої льоґіки. І много есть инших домагань від „наукового“ письменника, але ми поперестаньмо на сих, бо се мабуть найважнїйші.

Такі уваги приходить ся нам зробити по перечитаню „наукової“ розвідки п. М. Л. в VII-кн. „Л. Н. Вістника“ під з.: „Деякі релїґійні обряди та звичаї з погляду ґіґієни тїла й духа“.

У сїй розвідцї не говорить ся вправдї про самі правди віри, але все таки бесїда в нїй про релїґію, про єї „обряди“ і звичаї, які становлять цїлком не байдужу частину нашої релїґії і релїґійности.

Заки перейдемо до самого предмету, мусимо вперед завважати, що п. М. Л. є крайний ретроград. Як нинї порушувати такі питаня! Деж нинї „ученому“ займати ся такими дурницями, як релїґія, як єї „обряди“ і звичаї і то ще в таких „наукових“ журналах, як „Л. Н. Вістник“!

Але п. М. Л есть також терроґрад і з нашого боку. Як нинї порушувати питаня, які були може на часї в „середновічних“ часах, а тепер не мають жадного інтересу, бо критика відповіла вже на них, сказала вже своє слово і замкнула раз на все уста розумному чоловікови! Але п. М. Л або не любить критики і не читає єї, або шукає нового щастя.

Єще одна замітка. П. М. Л., буцїм то пише лише про церкву православну (в Росиї), про „обичаї“ і звичаї православних. Здавало би ся, що нам католикам се байдуже. Однак так не есть. Всї ті „обичаї“ і звичаї, які учений п. М. Л. збиває, а радше висьміває, такі майже самі у нас, як і в православній Церкві. А з рештою автор не виступає виключно і виразно прити установ і звичаїв православної церкви в Росиї, а взагалї проти установ і звичаїв релїґійних якої небудь церкви. Він так якби не хотїв знати про иншу церкву, крім православної і коли говорить про „обичаї“ на звичаї релїґійні (спільні і католицкій церкві) говорить цїлком без застереженя і виступає проти них засадничо. І через отсю его засадничість, через се его узагальнюване, цїла „праця“ п. М. Л. не тільки інтересує православного, а взагалї кождого християнина, або хочби здорово думаючого чоловіка.

Перейдім до предмету.

„До богатьох віковічних суєвірств і забобонів — читаємо у п-на М. Л. — із якими доводить ся боротись лїкареви, що практикує серед селян, треба зачислити і де-

котрі наші релїґійні обряди та звичаї, які треба признати шкідливими для здоровля народу з погляду медицини й гіґієни і нерациональними з погляду простої льоґіки. До таких звичаїв належить піст і деякі дрібнїйші — коли не звичаї, то попросто кажучи релїґійні забобони".

Зараз впадає кождому в очи величезна нїсенїтниця: що обряди мають спільного з гіґієною? Чи автор знає, що то є обряди? Видно, що навіть не розуміє сего слова А малі катехізми такі дешеві... Але припадок хотїв, що се слово- „обряди" ужите у автора тільки два рази, раз в заголовку, а другий зараз після него, в наведених вже нами словах. Пізнїйше про обряди вже не згадуєть ся виходить, що обряди не противні гіґієнї тїла й духа, як сего хоче заголовок. Богу дякувати

Лишають ся лише звичаї. Між сими „звичаями" перше місце занимає піст. Поминаємо вже се, що піст не есть жадним звичаєм, а прямою заповідию церковною, що нас рівно зобовязує, як і божа заповідь, поминаємо тому, бо справляти кождий авторский хибний висказ, се завело би нас за далеко. Ми обмежаємо ся тільки на головні закиди.

Піст отже се віковічне суєвірство, забобон, шкідливий для здоровля народу і нерациональний з погляду простої льоґіки.

Застановім ся над сими третами точками:

1) чи піст є суєвіретвом і забобоном?

2) чи піст шкідливий для здоровля?

3) і чи піст є нерациональний?

Ad 1).

Чоловік вірить в Бога... Узнає его своїм сотворителем, своїм найбільшим паном. З природи річи випливають відси для чоловіка ріжні обовязки, які моральна дїлить на три части, іменно: обовязки зглядом Бога, зглядом ближних і зглядом себе самого. Вглянувши в природу сего послїдного обовязку, можемо его відповіднїйше назвати запертем, умертвленєм самого себе. А як-раз таким умертвленєм, такою жертвою з самого себе, він не тільки ограничає з любви до Бога свою волю, не тільки вирікає ся самолюбства, не тільки вкладає на себе, як ми вже сказали, обовязки зглядом Бога і зглядом ближних, але бажає також щось більшого, щось взнеслїйшого, бо жертви з себе самого, що есть вінцем всїх инших жертв. Хто не уміє зробити жертву з себе самого, той не здужає також пожертвуватись анї

для ближнього, анї для Того, в котрого руках судьба єго житя, смерти і спасеня.

І така вкоротцї єсть рация постів. Питаємо ся тепер: чи може чоловік розумний назвати піст суєвірством і забобоном?

Ад. 2. Чи піст є шкідливий для тїла?

Аби відповісти на отсе питанє, мусимо розріжнити пости в церкві нашій, католицкій, від постів в церкві православній в Росиї. Робимо отсю ріжницю для того, що автор мов нарочно поминає еї і сим робить велику кривду постови взагалї, не виступаючи виключно проти посту православної Церкви, а проти посту яко такого і виказавши шкідливість першого посту, називає піст шкідливим забобоном, суєвірством. Вперед на основі розвідки самого п. М. Л. розважмо, з яких складників має складати ся харч чоловіка?

— Щоби харч був здоровий, мусить містити в собі відповідну скількість отсих трех річий: білковини, углеводів і товщів в купі з водою і солями. (ст. 20). Білковину, якої потреба денно пересїчно 130 грамів, дістаємо з мяса, житного хлїба, картофлї, молока і яєц. Отже — не тільки з мяса. Три яйця заступає в сїм зглядї пів фунта мяса. (ст. 25). Углеводи (потребуємо їх денно около 450 грамів) маємо найбільше з житнього хлїба і картофель. Отже не з мяса Товщ (треба около 90 ґрамів) дістаємо найбільше з сала, яєц і молока. Сало заступити може також маслом. Отже і тут мясо не конечне. Виходить, що мясо дає ться цїлком заступити иньшими стравами і що без мяса таки обійти ся можна. Бож „коли замість яловини... взяти рибу або сира та до того додати масла або олїї, то вийде більш-менш також однаково". (ст. 25).

„Коли — каже дальше автор — одного дня вона (людина) з'їсть більше білковини, а меньше углеводів або товщів, а другого дня навпаки, то від того рівновага в економії сил орґанїзму не нарушить ся" (ст. 22).

— На основі сего бачимо, що піст такий, який заховуєть ся в цїлій католицкій Церкві, не тільки що не єсть шкідливий, але противно дуже навіть гиґієнїчний. Бож який єсть пість у нас, специяльно в рускій Церкві? Через цїлий рік можна їсти мясо, зглядно набіл (що на одно виходить), а таких днїв, коли єсть строгий піст (без мяса і набілу) маємо всього — на всього шість днїв до року. Так отже наш піст, в нашій, взагалї католицкій церкві (у латинників піст єще лекший) не єсть цїлком шкідливий.

Що більше, навіть і від сего, так цілком вже уміркованого посту, увільнені всї хорі, слабі, реконвалєсценти, матері вагітні, з дїтьми при грудях, всї тяжко працюючі і т. д.

Такі установи що до посту в нашій Церкві. А у православних?

У православних есть острійший піст, се правда, але знова не такий, яким его малює автор. Піст в тій строгости, яку представляє автор, належить до істориї. Тепер і в православній Церкві є широкі диспензи від посту. Які саме ті диспензи, ми докладно не знаємо, але знаємо тільки і се тут вистарчить, що такі диспензи єствують. В той спосіб тих 190 днїв строгого посту, про які читаємо у автора, зменшать ся хо зна чи не о 90%

Правда, нарід може собі постити й цїлий рік, але чиж сему винна Церква? Тут винна лише темнота, а по найбільше убожество нашого народа. Він постить, бо мусить постити. Вкінци признаємо, що винним тут може бути також православне духовеньство, яке народови не поясняє гаразд установ церкви і тим може часом дїйсно причинити ся до фізичного занепаду надто „боговійних“ одиниць.

Колиж так есть, то чомуж автор не звертає своїх уваг там, де належить, а тільки виступає взагалї проти постів? Иньший на его місци винуватив би тут православне духовеньство, а евентуально навіть православну церкву, але виразно православну церкву, а нї релїгію взагалї, а нї пости взагалї.

Виходить, що коли піст в православній церкві є шкідливий, то є він шкідливий лише тому, що є „православним“ постом, а не тому, що є постом, бо яко такий може бути улекшений на взір нашого. Взагалї отже, піст не може, зглядно не повинен бути шкідливим для здоровля народа.

Оце я розказав — говорить далї автор — як знав про фізичну або фізиольоґічну сторону посту, про шкідливий вплив його на тїло. Користував ся я даними, які достарчила наука і дала менї лїкарска практика. Почуваю, що труднїйше буде менї розібрати вплив посту на душу (?) людску та на моральність (?), бо психольоґ є звичайний, а богослов зовсїм кепский. Присуд психольоґа про мої думки і який би він не був, я прийму покірливо; про присуд богослова не дбаю (??) і знаю наперед, що він буде суворий. А звичайні, немудрі (!) люди, такі як і я (ага!), нехай судять мене так, як скаже їм серце (??) і нехай знають, що я пишу щиро і по совісти те, що думаю.

Ось такий вступ до другої частини розвідки, де автор силкуєть ся виказати шкідливий вплив посту на душу! Читаючи отсю другу частину праці п. М. Л, не хочеть ся аж вірити, аби се писав який „лїкар", значить чоловік зрілий на умі. Психольоґ звичайний — богослов жадний, а мимо сего пише про душу і моральність. Присуд психольоґа приймає покірно, а про присуд богослова не дбає... Чомуж се так? Чи автор застановив ся над тим, що тут написав? Щож знова за претенсия до читачів, судити „науковий" твір не розумом, а тільки серцем? Самі загадки.

Який вступ, таке й продовженє. Як попередно, так і тепер, називає автор постійно піст голодом, що нищить тїло. Доказ, що піст впливає зле на душу, має автор сам на собі, бо коли він голодний, то тодї стаєть ся лихий, вередливий. Єще лїпший доказ подає автор з своєї молодости. Єго по снїданю (на яке не давали мяса!) силували бувати в церкві на Службі Божій і він тут ураз з другими своїми товаришами (розуміють ся вже старшими, бо молодші могли якось видержати) умлївав з голоду — посту і цїлком не міг брати участи в набоженьстві. Деж бо хто видїв відправляти Сл. Б рано, лише по снїданю, а не по обідї, або може й по вечери!

Отсе два докази на те, що піст впливає кепско на душу. Що зрештою піст шкідливий на душу і що ся шкідливість позістає і на пізнїйші лїта, се ми бачимо самі з писаня автора. Автор, який за молоду сильно постив так, що з посту аж умлївав, так пише далї: нї сіло нї пало — переходить з посту до богохульства, до критики науки Христової (хоч богослов він „зовсїм кепский") і так далї кінчить: А раз почавши аналїзувати і критикувати (варта було прислухатись тій „аналїзї" і „критицї"!") я цїлком самотужки (що за ґенїяльнїсть!) додумав ся до того, що високу і чисту як кришталь науку Христову закрили від нас і закаляли непотрібними звичаями (чи Христос сам не постив і не припоручив посту?) та вигадками ті, що називають себе проповідниками єго науки".

Упоравшись таким чином з „душею", приходить автор до моральности і так каже: На превеликий жаль я не маю змоги дослїдити по крімінальній статистицї, коли більше буває злочиньств: у пости, чи у скоромні днї, але думаю (?), що їх у пости буває не меньше, коли не більше (!).

Отсе знова доказ на шкідливість посту на моральність!

Хто думає, що ми автора висьміваємо, нехай прочитає повисшу „наукову“ працю і сам єго осудить.

Ад. З.

Чи піст є нерациональний? Автор у вступі обіцяв, що докаже сеї штуки, але що сердега забув на свою обіцянку, тож і нам не лишаєть ся нїчо иншого, як лишити се „рациональне питане“ і перейти до дальших виводів автора.

Крім посту, є ще дрібнїйші релїґійні звичаї, які стоять у прикрій колїзиї з наукою. (ох, та наука!), а часом навіть і з простою льоґікою (знова!). Таким звичаєм се погляд на жінку як на єство периодично нечисте. В часї такої нечистости „по закону (?) нашої релїґії вона не повинна ходити у церкву, причащатись і т. д. Не кажучи вже про неморальність (?) його (забобону), буває людям і фізичне лихо від того забобону“.

Се фізичне лихо йде від того, що женщина в часї нечистости не сьміє виходити з хати, не може удатись до лїкаря по евентуально потрібну поміч і т. д. У сїм має автор слушність. Але питаємо: хто сему винен?

Жадного закону, який заказував би „нечистим“ женщинам стикатись з сьвітом — у Церкві не було й нема. Що до женщин, які периодично, що місяця, стають ся „нечистими“, то Церква навіть не називає їх „нечистими“ і в загалї про се нїчо не знала і не знає. Що темний народ про се думає — се инша річ. Але де „льоґіка“ винуватити за се Церкву?

Дїйсний звичай називаня женщини по породї нечистою аж до єї очищеня молитвою не єсть знова забобоном. Сей звичай установлений на памятку церемонії, якій піддала ся Пречиста Дїва Мария. Але Церква нїколи не заказує такій женщинї стикатись з сьвітом. Єсть лише звичай, що така женщина не приходить до Церкви. Але хочби і прийшла без молитви, то й так се не булоби ґріхом, і нїхто би єї за се з церкви не вигнав. Найлїпший примір, за що уважає Церква очищаючі молитви, маємо на тім, що тих молитов відмовляєсь женщинї, яка породила дитину з неправого ложа доти, доки вона не висповідаєсь. Єсть се отже лише чиста церемонїя, як посьвячене дому, поля і т. д., церемонїя, якій піддає ся тільки той, хто хоче. Отже — розумієте пане М. Л.?

Що так понятий „забобон“ нечистости і очищаючих молитов не противить ся льоґіцї — се чей кождому стане ясно, може навіть і п-у М. Л.

Инші звичаї — забобони, які наводить автор в своїй праці не з потреби цілости, а тільки так, для насьмішки з релігії, пропускаємо, бо вони, ті звичаї, в таких відносинах до здоровля тіла і душі, як автор в відносинах до науки і правди.

Потвердженем і повторенем, що релігія руйнує здоровле і силу народа, що замість чистої і сьвітлої науки Христової дає Церква народови талмуд церемоній, молитов (?), сьпівів (?!), чудернацьких (як для кого!) обрядів, звичаїв та забобонів, які часто зовсім супротилежні тим ідеалом, які сіяв Христос і перші его апостоли (пригадуемо знова, що автор „кепський богослов“), дальше виткненем Церкві інквізициею, вартоломіевою ночею, гнобленем Маврів, жидів і сектантів (у двайцятім столітю вже таких закидів не вільно робити Церкві, бо „на теж маємо науку і розум“ (ст. 33) — кінчить автор свою нужденну „наукову“ працю.

Оттак наші рускі „учені“ воюють з „обрядами“ і звичаями релігійними, а докладнійше, з самою релігією. Вже само подане головного змісту отсеї „праці“ переконає кождого, з ким має до діла, що за „ученый“, що за лїкар і що за здоровий на душі (а він певно не постить!) есть той пан М. Л Таких нам якнайбільше.

Але досить нам тої „науки“.

Ми тепер звернемо ся в инший бік. Отсю „наукову“ працю п. М. Л помістив не „Комар“, не „Страхопуд“, навіть не „Н. Громадский Голос“ або „Воля“, але „Літературно-**науковий** Вістник“!!!

Ми вже з початку зазначили, що борба з Церквою, з релігією, дасть ся оправдати. Борба така сама собою се річ розумом понятна і найскрайнійший „клерикал“, коли вичитає де якусь розумну, поважну критику чи то якої установи Церкви, чи якого релігійного звичаю, застановить ся над тим і прийме ту критику поважно. Але в першій мірі та критика мусить бути критикою, значить, мусить єї писати той, хто має до того силу, хто має науку, розум і т. д. Писати однак критику якому будь недотепному писаці, як у сім разї то се прямо штубацкий жарт, коли не злочин.

Щож доперва говорити на те, коли таку „критику“ містить журнал **науковий**? Що властиво редактори „Л. Н. Вістника“ побачили в тій розвідці, що єї помістили? Злобне і скрайно дурне висьміване релігійних звичаїв еще не дає праці наукової закраски і вартости. А щож иншого есть у п-а М. Л.? Чим оправдає „Л. Н Вістник“ той по-

личник, який вимірив не то вже самій Церкві (і католицкій і православній), вірним, своїм предплатникам, але найбільше самій науці, собі самому!? Чи єму заімпонувала повага лїкара, чи може о-тих пару „наукових“ чисел виписаних автором з книжки Подолиньского? Дїйсно, щось незрозумілого!

„Це якесь непорозуміння“ — скажемо словами п-а М. Л.

Але на жаль оте „непорозуміння“ стрічаєть ся вже надто часто по наших всякого рода часописях і журналах. Наша „письменна“ інтелїґенция, пересякла жидівским социялїзмом і всякими иншими західними поступовими „ізмами“, потратила до решти і свій розум і свою честь і почуте правди, вона вже не питає, що хто пише, для кого пише, вона в тім „писаню“ шукає тільки якогось „ізму“, а як єго знайде, то вже всьо гаразд. І чи дивуватись тому, що редактори помістили отсю нужденну, до ґрунту глупу і злобну базґранину проти Церкви?

Сумно, дуже сумно!

Хронїка.

Орґанїзация Клєру. В 12. ч. Korrespondenz-Blatt“ — а помістив о Др. Breitschopf, O. S. B. нотатку про орґанїзацию австрийского клєру, де між иньшим так пише: Один з сьвящеників радить в 9. ч. С. В. получити краєві товариства сьвященичі в одно на цїлу державу. Ідея прекрасна, але трудна до скорого здїйсненя. Яко довголїтний практик мушу бути під сим зглядом песимістом. Велика часть клєру не хоче взагалї навіть знати про якусь орґанїзацию і то тому, що або не сподїє ся по нїй нїчого, або тому, що недостає єму почутя єдности, орґанїзацийного духа. В доказ сего наводить автор кілька примірів проби сьвященичої орґанїзациї, які однак не вдали ся. Рівподушність — каже далї автор — байдужність, а дуже часто навіть погані обиди і напасти — отсе в многих випадках нагорода за труди і пожертвоване тих, що для такої орґанїзациї працюють. Мимо сего не слїд нам тритити духа і охоти. Орґанїзация клєру є так безусловно конечною, що до неї мусить прийти. Але вона є також чимсь так трудним, що до неї можна лише доходити крок за кроком.

Бесїда тут, як бачимо, тільки про орґанїзацию загальну цїлого австрийского клєру, бо західні австрийскі провінциї мають вже давно свої рїжні краєві орґанїзациї сьвященичі. Одна лише Галичина, і то головно руска і під тим зглядом осталась далеко по задї прочого австрийского католицкого клєру.

Пій X. а ношенє бороди сьвященіками. Як доносять рїжні часописи, приймав недавно сьвятий Отець італїйских путників,

що вертали з св. землї. Сьвященики, що були між ними, мали бороди. Побачивши їх сьвятий Отець, сказав: „О, які бороди! Я знаю одного пароха, для якого голенє було мукою. Він часто говорив: Як би я був папою, то позволивби сьвященикам ходити з бородами. А коли хочете знати, хто був тим парохом, то я вам скажу: се я був". Відтак говорив папа далї: „Я готов позволити кождому носити бороду, хто тільки подасть на те яку причину. Треба лише внести просьбу. Я обіцяв се вже яко парох".

Чи се всьо автентичне, незнати. (За Corr. Blatt-ом.).

Відень — Непорочнїй Дїві Мариї. На обширній площи „Am Hof". серед старинних, стильових палат і домів, взносить ся величава статуа Непорочної Дїви Мариї. Ся статуа, висока на кількадесять стіп, єсть красним сьвідоцтвом горячої віри і побожности Габсбурґів. Коли Відень в р. 1645 облягли Шведи, коли в руки Форстензона, шведского ґенерала, впадало одно місто по другім в Моравії, коли рівночасно Ракочий загрожував з боку Прешбурґа, тодї цїсар Фердинанд III. шлюбував д. 29. марта перед чудотворною Іконою Преч. Дїви Мариї поставити на честь Непорочної Дїви Мариї, а в намірене відверненя шведского наїзду — памяткову статуу. Ворог дїйсно уступив і цїсар додержав шлюбу.

Дня 18. мая 1647 р. посьвячено з великою урочистостию статуу Непорочної Дїви Мариї на площи „Am Hof". Коли дня 8. грудня 1854. р. проголошено доґмат о Непорочнім Зачатю Преч. Дїви Мариї, — в кілька місяцїв пізнїйше д. 22. липня 1855. р. відбув ся з сеї нагоди у Відни урочистий обхід у стіп памяткової статуи. Обхід випав сьвітло. Участь в нїм взяли Франц Йосиф і Єлисавета.

В недїлю 19. червня с. р. в пів столїтя опісля, відбула ся на площи „Am Hof" нова урочистість на честь проголошеня доґмату о Непорочнім Зачатю, а участь в нїй взяв знова монарх, окружений своїм двором. Ся урочистість була наглядним обявом побожности католицкого Відня. Участників числено на 30 — 50 тисяч, між якими були заступлені несчислимі брацтва, стоваришеня і цехи. Явило ся також дуже богато достойників так духовних, як і сьвітских.

Орґан частини руского духовеньства а справа віри. В 145 ч. „Галичанина" знаходимо передну статю п. з. „Всенїмецкий рух і успіх протестантизма в Австриї", в якій між иншим читаємо таке: Як нїмецкий народ стремить до сьвітового панованя і до сего дійти мусить, так само і русский, що має за собою такі самі услівя, що й Нїмцї. Але нїмецкий народ дійшов до значіня через борбу і культурну працю. Борбою і культурною працею ступає і русский народ все висше і дальше. Здїйсненє сего стремлїня до всесьвітного панованя приготовляють Нїмцї дорогою национального, релїгійного (Los vom Rom) і полїтичного з'єднаня, щоби вперед зібрати всї свої национальні сили і відтак пустити їх в рух... Розбиті і роздорами обезсилені Славяни можуть знайти спасенє тілько в помочи русского народа, а сей послїдний може розвити свою силу опять на подібних услівях, як Нїмцї, т. є. на почві национального, релїгійного і полїтичного з'єднаня. Нїмцї — читаємо там дальше — уважають протестанцку церкву своєю национальною церквою і звідси рух Los vom Rom.

Дальші консеквенції „Галич.“ не випроваджує з сего, так за него ми се зробимо:

Коли русский народ може дійти до сили тільки через национальне ?), релігійне і політичне (?) з'єднанє, тож предплатники і прихильники „Галичанина“, яко патриотична частина русского народа, мусять робити те само, що роблять деякі Німці, значить, покинути свою віру, а перейти до национальної русскої Церкви, значить, православної. Лише в сей спосіб, як се видно з слів „Галич.“ може дійти русский народ до сили. — Отсе візванє відносить ся головно до деяких наших католицких сьвящеників, для яких „Галич“ є национальним, релігійним і політичним орґаном.

Конґрес вільнодумців в Римі. На день 20. серпня с. р. скликує „Інтернациональне товариство вільної думки“ конґрес до Риму, який потреває три днї. Між участниками буде богато славних вільнодумних мужів, між ними найбільше соціялістів. Предметами розправ будуть: доґма і наука, свобідна думка і розвій людского знаня, політичні відносини держав і церков. Конґрес хоче внести протест проти вмішуваня римскої курії до французько-італійских відносин і виказати ворожнечу Церкви проти теперішної науки. По конґресї відбуде ся демонстрация перед памятниками Дж. Бруно і Ґарібальді-ого.

Католицкий пресовий конґрес в Ішпанії. Перед кількома днями відбув ся в Ішпанії в Sevilla пресовий конґрес при участи около 6000 осіб. Конґресови проводив архиепископ з Sevilla o. Spinolo y Maestre. Бесїдники промовляли за єдностию всїх католиків в Ішпанії і вказували на вагу доброї преси, яку християни єдино повинні підпирати. Головно звертали ся до жінок з просьбою, щоби сї усували злу пресу зі своїх родин, викидали з своїх домів злі часописи, а на їх місце впроваджували католицкі. Вкінци ухвалено внести до правительства петицию, щоби воно ужило всяких правних средств до здавленя порноґрафічної преси.

Слово „піп“. Чи се слово образливе ? Автор статейки: Чи слово „піп“ образливе ? в „Л. н. Вістнику“ кн. 7. ст. 4 і д. доводить, що нї, а зглядно, що не повинно бути образливе, бо походить від грецкого слова „папас“ с. є. отець. Воно уживаєть ся також в східній церкві і не уважаєть ся образою. Се дуже красно. Але чи одно є таке слово, яке може повеличати ся високим і шляхотним родом, а мимо сего єсть образою! Тут рід нїдочого, тут рішає звичай. А фактом єсть, що у нас в Галичинї слово піп таки образливе. Чи се вплив польский, чи який там инший, се зглядна річ. Нарід уживає вправдї сего слова, але по за очима сьвященика, а в очи не скаже ёму нїколи „піп“.

Віче галицких учителїв. Віче галицких учителїв, яке відбуло ся у Львові в половинї липня, є знаменною подією послїдних часів. Числом учасників, як також повагою обрад і всїд за тим ухваленими резолюциями заімпонувало віче всїм мислячим людям. Гноблене та переслїдоване своїми правними і неправними наставниками, уживане ними до ріжних, негідних свому стану і достоїньству справок, упосліджене материяльно аж до неможливости, зачинає учительство підносити грімкий голос в своїй оборонї, зачинає орґанїзуватись, зачинає упоминатись о свої людскі і горожаньскі права. І кождий інтелїґентний чоловік мусить почувати симпатию до сего дїла, мусить як всюди так і тут, станути по сторонї покривджених і о скільо хто може, підпирати учительство у сій для него сьвятій роботї. Руске духовеньство, як доказом сего хочби і віче, передовсїм віче руского учительства, стоїть по сторонї учителїв. Сьвященик

також учитель, має отже в учителю свого товариша; церква — се школа, то що сьвященик робить доброго для школи, те приносить хосен і церкві. Звідси отже та симпатия руского духовеньства до справ учительства, передовсїм руского. І дай Боже, щоби та симпатия не мусїла ніколи устати, а навіть ослабнути.

БІБЛІОТЕКА
наукового товариства
імени Шевченка

Епархіяльні відомости.

Львівска Аепархія.

Парохії на конкурс до 4. серпня 1904.: Сороцко, д. Скалатского над пр.; Жупанє, д. Сколь. над орд. ДО 30 VШ с. р. Якимів д. Буск. над. пр.; Сморже д. Скольск. над. пр.; Лукавиця нижна, д. Стрийск. над пр.; Плїсняни д. Золочів. над. пр.; Коростів д. Скольск, над. пр.; Сливки, д. Перегиньск. над. Цїс.; Хащованє д. Скольск. над. пр.

Завідательства отримали: оо. Ів. Курчаба в Неслухові, Евст. Хрущевский в Сороцку, Клявдїй Снїжиньский в Слободї золотій.

В пропозициї уміщені: на Годів — оо. Юл. Левиньский, Юл. Борачок, Теод. Гураль і Лука Демчук. На Гарбузів: о. Петро Рудакевич. На Красне (д. Угнїв.) — оо. Теод. Кузьмів, Люд. Савицкий, Петро Рудакевич і Ілїя Андрущишин. На Тухольку — оо. Онуф. Кончевич і Плятон Карпіньский. На Суходїл. (д. Бобр.) оо. Бобовник і Филип Свергун. На Ходачків великий оо. — Тимотей Бордуляк, Люд. Савицкий, Юл. Бачиньский, Евг. Бартош і Волод. Куницкий. На Чолгани — оо. Ів. Ілевич, Филимон Ковальский, Едвард Косановский, Люд. Савицкий, Теод. Василик і Ів. Каратницкий.На Куропатники — о. Люд. Савицкий. На Колтів — оо. Волод. Чайковский і Люд. Савицкий. На Баківцї — оо. Ів. Мартинюк Лотоцкий, Гр. Дякон, Еміл. Билиньский, Макс. Кінаш, Волод. Глїбовицкий, Петро Мійский, Вас. Владичин, Филимон Ковальский і Люд. Савицкий. На Побужани — о. Вас. Терлєцкий.

До канонїчної інституциї завізваний: о. Арт. Авдикович на Лубінцї.

Померли: о. Николай Лужницкий п. Сороцка, Ів. Сологуб п. Неслухова і Гавр. Медицкий п. Слободи золотої. В. ї. п. !

Речинець до св. рукоположеня в пресвитери. Митрополича Консисторія подає до відомости, що речинець для рукополаганя в пресвитери визначує ся на день 13. н ст. серпня 1904. в котрім то дни желаючі приняти ту св. Тайну о год. 8. рано в церкві архикатедральній Служби Божої вислухати, а по тім в тут. Митрополит. Ординариятї особисто явити ся мають. В цїли узисканя принятя до дому пресвитериального обовязані кандидати стану духовного вислати свої поданя до Митр. Ординарията, посредством дотичного уряду деканального до дня 10. серпня, включно і заосмотрити тії слїдуючими залучниками:

1) Сьвідоцтвом моральности виставленим через зглядний уряд деканальний в запечатаній ковертї;

2) Сьвідоцтвом убожества потвердженим через дотичне ц. к. Староство;

3) Оженивші ся сьвідоцтвом вінчаня;

4) Урядовим посьвідченєм від дотичного ц. к. Староства, що проситель або не належить до стану військового, або що єму прислугує увзлядненє §. 25. закона о загальній краєвій оборонї.

Звертає ся увагу, що лише ті кандидати до св. рукополаганя припущені будуть, котрі при попереднім іспитї належито успособленими окажуть ся.

Митроп. Консистория з дня 29/VII 1904. Ч. 6378 продовжує конкурс на парохію Побужани дек. Буского, до к'нця серпня с. р.

Переписка Редакциї.

Всч. о. Пл. К.. в Дар...

Просимо посилати можливо найбільше праць. Радо будемо поміщати. Можебисьте виготовили проповідь на нед. 12 і 13 (Успенїє Пр. Бог.) або бодай одну — бо на Спаса вже маємо обіцяну.

Видає і за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарнї Народової (Манєцких), Львів.

Ч. 9. Львів, 15. серпня 1904. Рік І.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця.

Передплата виносить до кінця р. 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Японофільство Европи.

Сионїстичний „Tagblat“ з дня 26. червня с. р. подає під заголовком: „Росийский патриотизм“ слїдуючу пригоду:

В люблиньскім театрі мийскім давано представленє, де можна було видїти через кінематоґраф ріжні образки воєнні з східної Азиї. Коли прийшли образки, де була представлена борба над Ялю, тогди публика зачала кричати: „браво Японцї!“ — „проч з Росиєю!“ Полїцмайстер казав арештувати тих, що кричали, але до того не прийшло, бо публика тимчасом розбігла ся.

Оно здавалоби ся неімовірним, тим більше, що пише о тім так руссоїдна часопись, якою есть Tagblat, котрий не може забути Кишенева. Коли однак пригадаємо собі на желаня, які зложили інститутки в Петербурзї з причини побід Японцїв над Росиянами на руки Мікада, то мимоволї мусимо приняти яко правдиве і се, що подає Tagblat.

Дивним може видавати ся таке поступованє непатриотичне Росиян таким патриотам, якими є жиди, або як се читаємо о Японцях. Сему і відповідають слова Мікада, які він висказав на кінци подяки за желаня з причини віднесених побід через єго войска: „Тїшу ся, що у мене нема таких безстидниць“.

Той брак патриотизму не тілько понижає їх в очах инших народностий, але також їм шкодить. Що їх понижає, то видимо хочби зі слів Мікада, в яких він відзиває ся до них. І дійсно, коли би ті інститутки мали були честь, то они би і очий не повинні показати серед тої суспільности, з котрої вийшли і серед котрої жиють. Бо брак їх застановленя, брак чести, мусів кинути болотом і на цілий нарід росийский. Тож не можна дивувати ся, що такий Tagblatt може бавити свою публику непатриотичною роботою Росиян. Бо чиж знайдемо де більших патриотів, як ними є жиди? Здає ся, що ні. Се стане ся ясним, коли застановимо ся над сутию патриотизму. Він полягає на любови, яку чує одиниця до того народа, з котрого вийшла, в привязаню до его традиций, звичаїв і обичаїв, в любови до его релії і церкви, а співтерпіню в его терпінях і болях. Бо нарід то одиниця моральна, одиниця, що має свою радість і терпіне. Ті прикмети видимо як раз у жидів.

До якої степени они люблять свою релію, о тім може переконати ся доперва той, що жив близко них і з ними стикав ся. Та любов релії посунена у декотрих аж до фанатизму. Се видно особливо з того, коли який жид хоче змінити релію мойсеєву на католицку. Як то всї жиди старають ся сему перешкодити! Они шпіонують, старають ся вишукати бажаючого вихрестити ся, позискати его назад для себе, або позбавити его житя. В таких случаях навіть батько-мати не має милосердия для своєї дитини.

Мені оповідано в однім місточку, що син тамошного лїкаря жидівского, будучи тяжко хорим, просив, щоби ему спроваджено сьвященика, бо він хоче охрестити ся. Напротив помешканя лїкаря стояла церков. Хорий дивив ся через вікно на хрест, що стояв встромлений в копулї. Той хрест видавав ся ему дуже ясним, і здавав ся кликати его до себе. Тому хорий добував послїдних сил, взиваючи о поміч, просячи тужливо, щоби ему спроваджено чим скорше сьвященика, бо він хоче охрестити ся. Але ся просьба так роз'ярила матїр, що она забула, що стоїть при дитинї, забула да то, що та дїтина може за хвилю розпращаєсь з житем, а як фурия звернула ся з ножем кухонним, що тримала в руцї, грозячи синови, що его пробе, коли буде і дальше просити о хрещене.

Нещасливий не вдовзї потім помер, не діждавши ся того щастя, котрого так дуже бажав. Помер без хрещеня

майже в розпуці. Бо був він вже в тих лїтах, в котрих міг порозуміти, що єсть правдою а що нї, тим більше, що ходив він до ґімназиї. Умирав в розпуці, бо чув, що Христос єго кличе до себе, а він тут видїв перепону в рідній матери, що єго до Христа не пускала. Так люблять жиди свою релїґію, а то не є случаї спорадичні, але се загальне знамя сего народа. Навіть жиди поступові, лїберальні, не є так обоятні для своєї релїґиї, як то видимо у инших народностий. Тож они ширячи лїбералїзм і индиферентизм релїґійний і народний помежи иншими, самі лише поверховно є релїґійно і народно индиферентними, але їх душа зістає завсїгди наскрізь жидівска.

Та солїдарність релїґійна єсть тим кітом, що лучить жида галицкого і американьского, росийского і австральского. Они не роблять ріжниці помежи собою; они видять лише ріжницю, яка заходить помежи жидом а нежидом. Тож коли один жид лише крикне, що єму ґой зробив щось злого, то другі не сьміють ся з єго крику, не є обоятні для него, не зіставляють єго в нуждї, але всї як один обстають за ним, підносять крик, щоби їх було чути як найдальше і тому кождий боїть ся їх зачіпати. Що они з того відносять користь для себе, то річ очевидна. Бо таким малий нарід, який є жиди, а при тім розкинений по цїлім сьвітї, кермує справами сьвіта, приказує, а ті мілїони, що припадають на тисячку жидів, мусять мимо того слухати тих послїдних.

Коли би не той сепаратизм релїґійний, не то відокремлене народне у инших, а знов не та солїдарність, з якою жиди разом тримають ся, а при тім не та подивленя гідна карність, з якою они піддають ся своїм кагалам, то нарід жидівский, що губить ся помежи чисельностю инших людий, був би давно яко нарід перестав істнувати. Та солїдарність виходить не лише на добро загалу, але і на добро одиниць, що піддають ся під провід ворховодів і є їм у всїм послушні, бо ті їх проводирі боронять, щоби жадній одиниці не стала ся найменша кривда. А мають они передовсїм таке успішне средство, яким єсть преса.

Всї найбільші часописи в їх руках. Посредством тих часописий они кермують справами сьвіта. Они виробляють опінїю. В очах сьвіта той великий і могучий нарід, котрого они таким представляють і котрого великим хо-

тять мати. Великодушним, своб днодумним єсть той нарід, котрого они так представлять. Але той нарід перестає бути великим, могучим, великодушним, коли зачепить жидів. Най їм в своїй держав т лько вкоротять самоволю, а вже цїлий нар д жид вский стане з своєю пресою против него. І горе єму, бо в коротк м часї стає в очах цїлого сьвіта малим!

Так єще недавно уважали всї Росию за найб льше могутну державу, перед котрою всї мали страх, а вже нинї по кількох м сяцях вийни, уважають єї яко кольоса, що стояв на глиняних ногах і вистарчають сили никлого Японця, щоби тому кольосови задати смертний удар, щоби єго повалити. Однак з нашої точки видженя, се може бути щастєм для Росиї, що она має в жидах своїх ворог в, котр стають отверто з нею до борби. Бо хотяй жидівск часописи викликали сю борбу, щоби відвдячити ся Росиї за Кишенев і хотяй та борба веде ся і може ск нчити ся для неї нещасливо, то преціньо она може сю винести користь, що розтягне єще б льшу контролю над жидами, для котрих не зістане оп сля нїчого иньшого, як перенести ся до Япан ї, котру їх преса так піднесла в гору. Що жиди причинили ся до сеї в йни, се доказувалиби вискази дневник в, от хотьби Таґбляту, котрий згадуючи о дезертирах жидівских кпить соб , бо питаючись, для чого жиди дезертирують, так відпов дає: „бо ми хотїли їхати до Азиї через Льондон а нас висилали через Кишенев“. Видно отже, що жиди не могуть Росиї забути Кишенева і мстять ся за се. Що отже преса жид вска іде на передї яко япаноф льска, се зрозум ле.

Однак Европа враз з своєю пресою єще нїколи не виявила т лько симпатиї для иншого народа, що Бурам в в йні з Анґлїєю і Японцям в тепер шній вийні з Росиєю. Причиною симпатиї для Бурів було се, що маленький народець став боронити своєї свободи полїтичної і национальної против так могучої і богатої держави, як Анґлїя. Ріжниця отже, яка заходила не тілько що до величини, але що до числа вийск, що до сьмілости і бодрости Бурів, яку протиставлено вийскам анґлїйским, то одушевлене, яке обняло нар д бурский, щоби ратувати свою вітчину перед заборчою полїтикою Анґлії, удїлило ся иншим народам і они бодай на папери заявляли геройскому народови свою симпатию. *о. Ф. Щ.*

[Далї буде].

Совість і грижа совісти

враз з інтерпретациєю Псальму 50.

Перерібка після студиї о. І. Адамского.

(Далї).

Довго — довго, нераз лїтами цїлими укриває ся такий злочинець перед людским оком, аби не зрадити перед ким свого розстрою, довго утихомирює свою совість ріжними гадками і толками, з часом удасть ся єму навіть бодай на якийсь час єї успокоїти, гейби перекупити т. зв. Schweiggeld-ом, але по часї мовчаня совість знова дає ся чути, знова домагає ся відшкодованя за свою рану і тодї ще дужше починає кричати голосом великого болю в душі грішника і так єго мучити, що він вкінци не находить иншого, певнїйшого виходу, як лише віддати себе в руки людскої справедливости і добровільно виявити свою вину перед судиєю, а коли вже не перед ним, то перед сьвященіком в сповіди. — І аж тодї, коли почув з уст сьвященика слова потїхи, науки, упімненя і розрішеня, або коли опинить ся в мурах вязниці, перший раз по многих місяцях або лїтах блуканини почує полекшу на серци, здаєсь єму, немовби хто вирвав з єго нутра тото старе зіпсоване, журбами прибите серце, а дав єму серце нове, з котрим єму буде вже лекше жити, аніж з тамтим.

То ще велике щастє, та добрий знак, кого совість гризе, бо для него є єще можливий ратунок; коли Лїкар небесний завдає єму глубокі рани і сильні а гіркі лїки — видно, що хоче вилїчити єго душу і спасти.

Бувають однак случаї, що грішник не дізнає нїякого зворушеня, а противно, жиє спокійно в гріхах, єго совість спить глубоким сном, сном мерця. — Се вже сумний стан, такий стан душі сьвідчить о тім, що Бог опустив єго зовсїм, що для него замкнене милосердиє Боже. Страшнїйшої кари від тої нема в тім житю дочаснім для грішника.

По такім снї наступить колись ще страшнїйше пробудженє, прийде хвиля, в котрій совість пробудить ся, але буде вже за пізно, бо тодї розпічне свою роботу той евангельский черв, котрий буде точити совість проклятого грішника по вічні віки, і не дасть їй анї на хвилю здрімнути ся.

Чи одна грижа совісти вистарчає за покуту, чи вона ослабляє вину або зменшує гріх? Нї! Вона не заступить властивої покути, бо вона є карою примусовою. Аби отже згрижена совість могла знайти для себе свобідний вихід, а увільнити грішника від неволї, мусить здобути ся на якусь добровільну жертву і покуту, з власної понуки; а який має бути рід тої покути, над тим вкоротцї розважимо. — Серце оскверненє тяжким гріхом, в міру беззаконий, твердне постепенно що раз більше, висихає подібно як земля в спекоту, не маючи довший час благодатної роси з неба. — З того серця треба конечно добути води, аби нею єго звохчити і оживити. При тім однак треба користати з хвилї ласки Божої і скоро лише

та хвиля прийде, а дасть єї Бог пізнати грішникови, нехайже, як той Мойсей, що ударив на приказ Божий палицею в скалу, відки виплила вода, і він ударить щирим жалем о тверде серце, а сейчас вийде на верх вода сліз. І не много їх треба, коби тілько одна щира появила ся на лици грішника, вже вистарчить, вже очистить єго душу з найбільшої навіть скверни. — Таку слезу мусїв певно бачити і отець марнотравного сина в єго очах, коли позабувши на єго минувшість, зі серця а так легко єму простив. Таку слезу хоче бачити Отець Небесний також у грішника, а коли побачить, якаж для них обох тодї радість! Для Бога радість велика, що марнотравний син зрозумів біль найлїпшого батька, а для сина ще більша, бо чує дивну переміну в серци, свободу духа, солодкий настрій душі і супокій в совісти. — Таке саме чувство родить ся при сповіди в душі каючого ся грішника, і заразом в душі сповідника. Між одним а другим навязує ся якась надземска приязнь, якась радість така, яку хиба Ангели і Угодники в небі відчувають на вид одної сьвятої душі.

Єсть про то — як з того всего видно — средство, аби позбути ся гризї совісти, і то средство одиноке, найлучше, що не дає ся нїчим иншим заступити, нї надолужити, а ним єсть слези сердечного жалю, слези щирої покути.

Вже найшли ми спосіб на ту строгу кару нашої совісти, на гризоту, найшли ми відпорне средство против неї, т. є. жаль. — А що жаль кождому потрібний, бо хтож з нас без гріху? то слїдує нам тепер єще над ним розважити, але вперед мусимо переняти ся таким чувством, яким було наповнене серце царя Давида, а коли присвоїмо собі сей спосіб, яким він сокрушив своє серце, то стараймо ся того способу придержувати ся цїле житє, ним все руководити ся яко найважнїйшим правилом в цїли удержаня себе в ласцї Божій, а ухороненя перед гризотою совісти.

До того будемо послуговати ся змістом Псальма 50, а надію ся, що таке розважане стане неодному, а найбільше нам сьвященикам, нераз в пригодї.

II.

ПСАЛОМ 50.

Псалом 50 дїлить ся на три части:

в I. Цар просить о милосердие
в II. „ „ о ласку доброї покути
в III. „ дає задосить учинене.

I. ВСТУП.

„Помилуй мя Боже, по велицъй милости Твоей“.

Господи Боже Милосердия! Поглянь оком милости на мою нещасну душу, оскверненну і зруйновану гріхом, заразом згадай, що она є дїлом рук Твоїх і цїною Твоєї крови. Соромно і лячно стає

менї в души на згадку, що Ти мерзиш ся гріхом, а я як раз предметом того омерзїня. — Тому з жалем і стидом зближаю ся до стіп Твоїх і яко нужденне сотворінє, сьвідоме великої провини, корю ся перед Тобою мов червак та очікую Твого милосердия і прощеня, котре стане для мене цїлющим лїком, приверне менї втрачений спокій і надїю і все добро, яке я перед гріхом посїдав, а через гріх занапастив. Господи, Ти добрий Пастирю! Не відтруть же від Себе тої зблуканої овечки, котра ось тепер сама до Тебе вертає, збіджена і перелякана.

„И по множеству щедротъ твоихъ, очисти беззаконіє мое.“

Чую я, Боже мій, так дуже зневолений кайданами гріха, що прошу Тебе не о дрібку милосердия, але таки насильно домагаю ся, подай менї як найбільше того милосердия, бо і мій гріх не малий, а дуже великий в очах Твоїх; — ним здоптав я Твій св. Закон, тож і потребую як найлучшого лїку, аби я міг ним загоїти рани на своїй душі. Не важив би ся я тут стояти перед Тобою і просити Тебе о помилованє, коли би не знав, що у Тебе милосердия більше нїж води в морях і більше, нїж злоби людскої. Тим одним осьмілений приступаю до Тебе з цїлою відвагою і повним довірєм, що Ти менї з того милосердия нич не поскупиш і повнотою ласки зарівнаєш цїлу пропасть моїх беззаконий так, щоби їх місце заняло Твоє незглубиме милосердиє.

„Найпаче омый мя отъ беззаконія моего, и отъ грѣха моего очисти мя“.

Всїх сил доложу, аби слїзми обмити брудоту моєї душі. Побоююсь однак, чи слези мої, хотьби які гіркі, зможуть доконати такої переміни, тому звертаю ся до Тебе Господи з усильною просьбою: возьми Ти Всемогучий сам на себе тоту трудну задачу, котра переходить мої людскі сили, та обмий мою душу своєю найсьвятїйшою кровю.

Що однак душа моя виставлена що днини, що хвиля, на нові небезпеченьства і що днини нове лукавство прибуває до давного, тому погружай мою душу що-раз більше і більше в мори крови і ласк Твоїх, так довго, доки она не обновить ся на скрізь і не позбуде ся всїх плям аж до найменшої.

ВИЗНАНЄ ГРІХІВ.

„Яко беззаконіє мое азъ знаю, й грѣхъ мой предомною єсть выну“.

Куди лиш стану ногою, стежить за мною марево моїх гріхів, а згадка про них діймає мене до живого, роздирає моє серце. Сила разів спогадаю на покривдженого через мене Урію, сейчас стає менї перед очима тїнь невинного Авля, палить моє нутро вид крови єго невинно проляної, кличучої о пімсту на Каїна. — Тоті гадки без упину мучать моє серце, рвуть єго на кусні, не маю з ними супо-

кою нї в день нї в ночи, сон не бере ся мене із-за них, а таку глубоку рану витворили в моїм серци, що мабуть не скоро она загоїть ся. В тім одним находжу еще відраду, що бодай смерть злагодить і закінчить той безмежний біль моєї душі. На всьо я готов, всьо приняв ся я терпіти, коби лише міг віддати довг Найвисшій Справедливости, о! бо я на велику кару, на кару вічну, заслужив, чогож проте не мав би я в тім житю перетерпіти, коби знатє, що увільню ся від тамтої кари.

„Тобѣ єдиному согрѣшихъ, и лукавое предъ Тобою сотворихъ: яко да оправдиши ся въ словесѣхъ твоихъ, и побѣдиши внегда судити ти".

Великий біль давить моє серце, коли погадаю, що я, котрий мав Тобі одному служити, Тебе власне обидив і спроневірив ся Тобі. Я сьвідомий того, що окрім Тебе я також людям кривду заподіяв моїм злочином, але що я передовсїм Тебе найбільше образив, переступивши Твій закон, тож і найбільше побоюю ся Твоєї строгої справедливости. Вина моя супротив Тебе росте в моїх очах до нечуваних розмірів, коли подумаю, що я допустив ся гріху в живі Твої очи, та еще до того за тілько дізнаних від Тебе а незаслужених добродїйств, якими Ти мене доси наділяв. — Який же з мене необачний лехкодух, що я важив ся вчинити такий злочин, знаючи добре, що Ти Всевідучий Боже не спускаєш з мене свого ока анї на одну секунду, що маєш власть і можеш мене в одну мить покарати навіть за менший проступок, нїж той, що тяжить на моїй душі...

Но! успокій ся душе моя, еще найде ся для тебе милосердиє у Бога, Він еще отворить для тебе своє батьківске серце, бо Він прирік, що помилує кождого, хто тілько перед Ним своє грішне серце отворить з цїлою щиростю, довірєм і жалем; Єму бо не залежить на погибели грішника, але желає єму житя.

„Се бо въ беззаконіихъ зачатъ єсмь и въ грѣсѣхъ роди мя мати моя".

На оправданє своєї вини і щоби вимолити собі ласку прощеня у Тебе, Господи! заставляю ся еще одним. Боже мій! Отче милосердний! будь вирозумілий для мене задля мого нужденного похожденя. Ти найлучше знаєш, яким я уродив ся, що я по матери одїдичив наклін до гріху, котрий мовби трутина шкідливо дїлає на моє серце, та заєдно ослабляє всї мої сили душевні.

Не тому заставляю ся тим зглядом, щоби покрити свою вину і представити себе цїлком невинним, вї! лиш для того, аби зменшити злобу гріха в очах Твоїх і виєднати собі ласкавий суд.

„Се бо истинну возлюбилъ єси, безвѣстная, и тайная прємудрости твоєя явилъ ми єси.

На щож впрочім придали би ся менї всїлякі вимівки перед Тобою Серцевідче! знаючим лучше від мене, бо наскрізь, слабу природу людску, перед Тобою, що любиш правдомовність, простоту,

покору, більше чим скритість і облуду. Нехай би я не знати як і чим покривав свій гріх, пятно єго мусить вийти на яв, бо Ти проникаєш серце і утробу кождого, не виключаючи і мене, а всяка вимівка тим самим не може устоятись перед Тобою і мусить упасти, що Ти мене все спомагав ласкою, з котрої коли би я був тілько хотів як слїд користати, не повинен був упасти. Сьвітло ласки супроводжало мене від самого зараня мого житя на всїх єго стежках, оно було моїм невідступним щирим товаришом і провідником; колиж я мимо так великої помочи згрішив, то цїлу вину мушу отверто собі признати.

Докиж менї в нїй лежати?... Зберу всї сили, які ще мене держать ся і буду пробувати з неї двигнути ся. Піднесу очи мої в гору, де надїмною повис гнїв і там буду кликати о ратунок.

„Окропиши мя иссопомъ, и очищуся: омыеши мя, и паче снѣга убѣлюся“.

Ісусе! Ти чудотворний, благий Лїкарю охлялих і зранених душ, приложи Своє ухо до мого зболїлого серця, поглянь на глубоку рану моєї душі і завдай їй цїлющого лїку, зготовленого з Твоїх сьвятих ран. — Позволь, дорогий Ісусе, впустити в мою рану одну одинїсіньку каплю Своєї крови, а почую велику пільгу і полекшу на серцю. Позволь менї також домішати до того спасенного лїку моїї щирі слези розкаяня, а чую наперед, що я віджию, наберу сил і стану иншим сотворінєм. Міг Ти Ісусе мертве дерево проклятя в раю перемінити на дерево спасеня чудотворною силою Своїх мук і смерти на Голготї, чомуж не міг би і моє здеревіле серце заміняти на сокрушенне, сьвяте? Приложи тілько до моїх щирих намірень бальсам Своєї ласки і благословеня а побачиш, що моя окаянна душа видасть єще в будучности здорові плоди житя.

„Слуху моему даси радость и веселіе и возрадуются кости смиренныя“.

Промов же до мене Господи приязним голосом, аби я міг почути єго в совісти, зрадїти цїлою моєю душею і упевнити ся, що Ти мене помилував. О! Як-жеж би для мене була пожаданою тая радісна хвиля злуки з Тобою, о! коби она чим скорше наближила ся, тодї не то душа, але всї члени мого тїла утомлені від грижі совісти, а ще більше зломані боязню Твого гніву, відсьвіжили би ся, вернули би до рівноваги і супокою, а тим самим вспіли би Тобі щирійше і з більшою охотою служити.

Скоро тілько тото моє найгорячійше бажанє сповнить ся, і скоро охолону з тої пекольної горячки, котра палить мій мозок, змисли і всї мої кости, — я зірву ся сейчас на рівні ноги, а почувши в собі повну животну силу, піду сьмілим кроком вперід дорогою правди і сьвятости, на котрій мене вже нїколи і нїяка покуса не спинить.

ДАВИД ПРОСИТЬ О ЛАСКУ ПОКУТИ.

Цїлий сей уступ опирає сяна чотирох головних точках, яко условіях доброї покути. Перше — то горяче бажанє, бути увільненим від вини, без згляду на кару.

Другий мотив просьби — ненависть до гріху самого і предмету гріху, а затим бажанє чистоти серця.

Третий мотив — бажанє витреваня. Вкінци четвертим мотивом є бажанє осягненя супокою духа і енергії волі, спосібної до дїл надприродних.

„Отврати лице твоє отъ грѣхъ моихъ, и вся беззаконнія моя очисти“.

Не диви ся Господи! на мої беззаконня, а радше зверни ся до мене оком милости.— Коли я, грішник, мержу ся своїми гріхами і чую велику нехіть до себе самого, сила разів вгляну в мою душу, якжеж Ти найсьвятїйший Боже, сама непорочність, можеш глядїти на таку погану душу. Коби я знав спосіб, всїх сил доложив би, аби гріхи мої счезли раз на все з перед Твоїх очий — але се переходить на жаль моїй сили; око бо Твоє таке чисте і проникаюче, що коли би я навіть не був Давидом — грішним, але сьвятим, як ангел, єще і тодї ледви устояв би ся перед Твоїм праведним судом. Тому не находжу иншого способу, як лише Тебе просити, щоби Ти сам очистив моє серце від всякої скверни, а моїм обовязком буде приготовити єго для Тебе наперед уже, отже зненавидїти гріх, а відтак оплакувати єго не то очима, але всїм серцем.

(Конець буде). *о. М. Тупись.*

Проповідь

в празник Преображеня Господа.

Аминь, глаголю вамъ, суть нѣціи отъ здѣ стоящихъ, иже не имутъ вкусити смерти, дондеже видятъ сына человѣческаго грядущаго во царствіи своемъ. (Мат. 16. 18).

Прийде ся тїлу раз умерти а душі прийти на суд: для праведних чудесне, невисказано гарне житє в небі. Для праведних кажу, а для злих? А для померших в грісї? Супротив так чудно гарного образу житя в небі не хочу, мої любі, днесь анї на хвильку відвертати уваги від него. Радовати ся нам подобає нинї та в радости шукати покріпленя душі. Пекло страшне, житє а радше то вічне умираня в нїм, сум, плач та проклін нещасних, най буде пострахом для тих, що не могуть, зглядно не хочуть, любити Ісуса, вірити в Ісуса. Але нам? Мої любі! Нам, що свого Спасителя прославляємо в щоденних молитвах, що на голос дзвона спішимо поклін любови зложити Ісусу в Найсв. Тайнї Евхаристиї і лише з немочи, неуваги або покуси попадаємо в гріхи, нам черпати посиленє для душі в тім образї, який представляє нам нинїшне св. Евангелиє... (Тут належить оповісти св. Ев.)

Коли Апостоли узріли переміненого Ісуса, упали ниць на землю, урадували ся душею і висказали тую радість душі словами: „Господи, добре єсть нам тут бути...“. Очи тїлесні — грішні не могуть видержати того сьвітла сьвятости та очи душ непорочних знаходять в нїм насиченє — радість.

Оглядане Ісуса яко судиї на частнім і страшнім судї та в небі, се після науки Церкви найбільша нагорода для праведних душ в житю позагробовім, а утрата сего, се найбільша причина мук, ба навіть сама мука для грішних.

І хтож з нас бувби так легкодушним, що не хотїв би тої солодости зазнати? За щастєм, солодостию, гонить сьвіт. Таж через хибне понятє о жерелї солодости, жажда єї веде на бездорожа, попихає в пронасть гріховну, огидить житє!

Та коли в нинїшнім образї знайшли ми солодість, так і з нинїшного оповіданя св. Ев. пізнаймо і ті праві дороги, котрі до неї ведуть: Христос Спаситель вибрав з 12-ох трех учеників на очевидцїв свого славного Преображеня: Петра, що перший визнав віру в божество Ісуса, Якова, що перший заявив перед сьвітом тую віру і любов до Ісуса через мученичу смерть, та чистотою душі і невинностию серця відзначаючого ся Івана Евангелиста.

Ось де дорога до неба! от якими чеснотами належить нам душу наповати, щоби удостоїла ся радости з огляданя Ісуса, щоби не знала смерти.

Глубока віра, а з тим так тїсно сполучена любов до Ісуса та надїя огляданя Єго лице в лице, се перший крок на тій дорозї! Без віри неможливо угодити Господеви. — Без віри в Бога судию, в божество і муки Ісуса, в позагробове житє безсмертної, ласкою Бога скріпленої душі живучи, живєм без цїли. Щоденне житє та сумна кінчина тих, що віри не мають, наглядний доказ сего.

Другим средством, яке веде до огляданя Ісуса, се оказанє віри тої дїлами, визнанє єї перед сьвітом. „Той що визнасть мене перед людьми, визнаю і я єго перед Отцем небесним“ — обіцює Спаситель. Та, як мало знайдеш людий, а скажу навіть, що нема на сьвітї розумного чоловіка, щоби не вірив в Бога, не вірив в позагробове житє, так знова, як мало знайдеш людий в нинїшних часах, щоби чули гордість з публичного визнаваня своєї віри, а тим менче, щоби за обовязок почитали собі ідеал свій, віру тую, впроваджувати в житє, боронити єї. — Усе днесь має попит, лиш не віра, не побожність! Они то власне мають найбільше ворогів. Не кажу уже по містах, там бо днесь гнїзда всякої гнилї, але навіть тут, по селах, якже єще много до того, щоби назвати все те поведенє, звичаї, та спосіб житя християньскими.

Фірманка, ярмарок або лежанє під деревиною в холодку підчас богослуженя, пашенє худоби як старими, так і молодими, як раз тогди, якже часто стрінеш, а чи знайдеш такого, щоби звернув увагу такого грішника, такого нуждаря? Дійсно, бо нужденний уже такий чоловік, котрого і голос дзвона не зрушить. А сварки, проклони, волокитства по судах? а кривди сиріт або і слуг? а пожитє в подружах? а всї ті оказиї, піятики, облуди, брехнї? Мої любі! я глубоко переконаний, що коли би котрий з вас був Богом, так одної години не жилиб ті грішники. І хтож се чинить? Поганин?

Ні! Той, що молитви відмовляє, що св. Тайни, ба самого Ісуса в св. Причастию приймає, той, що при кождій св. сповіди неначе присягає чим раз більше любити Ісуса. О, як підле фарисейство! Як тяжка кара жде тих, що є причиною того! І дивуєш ся наріканям людий на чим раз більше зростаючу нужду? Ні, не дивуй ся і не суши ограниченого свого розуму на поратоване від нужди. Шукай перше царства божого, проповідуй Христа розпятого, в житє впроваджуй віру свою, а все проче приложить ся тобі а Христа преобразившого ся передсмак чуючи уже за житя і по смерти оглядати будеш.

Чистість душі і непорочність серця, ее трета стежечка до огляданя Христа. З тим уже скорше, думаю, справити ся може той, хто щиро бажає собі добра. Знайдеш вправдї і тут ворогів, та на щастє не є они бодай так безличні, щоби публично дїлали, а з другої сторони, коли віддаш ся під опіку Христа і сьвященика, а дрібку лише доброї волї будеш мати, певно побідиш. Принайменше 4 рази в роцї відбуть св. сповідь, а в тій хвилї спіши до неї, коли тяжко согрішиш, хочби мислею, приймай св. прячастиє з вірою в поміч, молися, офіруй, за душі померші памятай та грішних оказий минай.

І хтож з нас не зверне, коли заблудив, на тую дорогу? Хтож не услухає приказу Отця небесного: Се єсть син мій, того слухайте? Чиж тяжкий обовязок до виповненя? „Иго моє легко, бремя моє сладкоє єсть“.

А колиб і трудність яка зайшла, чи не варта труду осягнене так великого щастя? Послїдуймож в чеснотах трем вибраним Апостолам, а так як Христос Учигель здїлав їх достойними зрітелями свого преображеня, так рівнож і нам подасть ласку знайти щаст в огляданю Єго на віки. Амінь.

о. В. Купицкий.

НАУКА

на неділю XII. по Сош. св. Духа.

Кождий чоловік має уже вроджене се свійство, що позискавши одно щастє, не чує совершенного вдоволеня, але бажає чогось більшого, чогось вишого. Навіть найбільші земні добра не можуть єго вдоволити вповнї, бо совість неспокоїть ся, бажає посїсти добра вічні, сталі, не переминаючі. Таким був один богатий молодець, про котрого розказує нам нинїшне Евангелие. Він бажав щастя совершенного, але дороги до сего щастя не міг найти, проте удав ся за порадою до Спасителя і Ісус Христос божественними устами і з найбільшою солодістю показує сю стежку в рай.

I.

Сей богатий молодець так запитав ся Ісуса: „Учителю благій, что благо сотворю, да имамъ животъ вѣчный“.[1]) Учителю добрий, що

[1]) Мат. XIX. в. 79.

маю чинити, щоби не минути дороги до вічної щасливости і стати учасником небесного царства?

Доси удавали ся люди до Ісуса лише в потребах тїлесних, той жид перший приходить до Ісуса в потребі душі і питає ся, як її можна спасти? О се повинен кождий чоловік, богатий чи бідний, старий чи молодий, щасливий чи нещасливий питати ся і всїми силами старати ся. І у нас люди питаюгь ся, але питають ся о се, що чинити, щоби стати богатшим, аби вигіднїйше жити, як дійти до почестий, але в другім житю, о вічній щасливости зовсїм забувають.

Ісус Христос радить евангельскому молодцеви сповняти заповіди Божі такі, які Господь Бог приказав вже в старім завітї. Молодець видячи, що Спаситель не подає инших заповідий до повненя, каже: „Я сповняю ті всї заповіди від молодости, лише не знаю, чого менї не достає до совершености?“ Тодї поучив Христос: йди, продай всьо, що маєш, роздай убогим і мати меш скарб в небі, а тодї йди сею дорогою, якою я ходжу с. є. дорогою правдивою, стежкою певною, путем тернистим.

Отже до небесного царства не можна ввійти жартами, вигодами, роскошами, але дорогою тернистою, хрестами, терпінями, як каже св. Павло: До царства божого можна ввійти лише по многих трудах. Тому-то Ісус Христос називає щасливими бідних, щасливими тих, що плачуть, що є понижені; а противно горе тим, що богаті, які шукають земної вигоди. Бо скорше, говорить дальше Ісус, верблюдови перейти через ухо ігли, нїж богатому ввійти до неба. Під верблюдом розуміють св. Отцї грубу линву корабельну, отже її можна розплести і перетягнути через ухо ігли, а такому богатому, як нинїшний молодець евангельский, таки годї дістати ся до неба, бо він почувши Спасителеву раду, посумнїв і відійшов не сповнивши Єго волї.

Христос показав сю дорогу своїм власним приміром. Він уродив ся в стаєнци-вертепі, вів бідне і понижене житє, всї лїта Єго туземного житя були вічні горя, недостатки, терпіня всїлякого рода, Він зносив зневаги, прикрости, вкінци поніс понижаючу смерть на хрестї між двома розбійниками. Хто хоче бути правдивим християнином, мусить так як Він відречи ся себе, нести свій хрест, а слїдувати за Ісусом на Голгофту по дорозї терпінь і пониженя А св. Ап. Павло каже, що коли хочемо колись бути в небі з Ісусом мусимо тепер в житю бути учасниками терпінь і хрестів.

Тому, каже Господь, чим кого більше люблю, тим більше зсилаю на него терпінь. Так дїлав з своєю Матїрю, Пр. Маріею, яка ізза сього називає ся: „Цариця мучеників“. Так поступав і з Апостолами, так із всїма сьвятими, які тепер посїдають відповідну нагороду в небі за свої терпіня тут на земли.

Прим. Св. мученик Петро, екзорцист римскої церкви, запроторений за віру в тюрму, вигнав іменем Ісуса біса із нещасливої доньки тюремного сторожа. Сторож зачудований сим, запитав єго, чому всемогучою силою Ісуса не освободить себе із в'язниці. „Я вельми цїню користи сих моїх кайданів, відповів сьвятий і за нїяку цїну не хотїв-би я звільнити ся відси. Мій божественний Спаситель любить мене дуже, проте не хотїв-би відмовити менї сего дорогоцїнного вінця. Терпіня для нас християн найбільшим щастєм“. Так!

всї сьвяті хотїли терпіти, що так скажу, палали жаждою зносити терпіня, переслїдуваня, муки. А ми? Ах! Коли не маємо відваги святих бажати і шукати терпінь і мук, то бодай зносїм терпеливо сї горя і нещастя, яких не можемо оминути, які приходять на нас у всїляких хвилях житя за божим допустом. Терпеливість повинна бути орудиєм християнина, орудиєм неподібимим у тільки терпінях, які мусимо зносити на сїй долинї слїз. Християнин без терпеливости є нещасливий, пожалуваня гідний. Але як роздобути сю терпеливість? Де найти?

Передовсїм в молитві. Терпеливість є особлившою ласкою Бога, її нїхто не дістане, коли Бог не уділить. Господь не дасть коли не будемо просити о се.

Прим. Св. Францїшок з Ассижу називав нещастя і горя своїми найдорожшими братами. Раз візвав его приятель, щоби молив Бога о полекшу в недузї, яку терпів. Тодї Францїшок остро зганив его, упав лицем на землю і молив ся: „О, мій Боже, дякую Тобі з цїлого серця за кожде горе, яке ссилаєш на мене і прошу Тебе, пішли менї сто разів більше терпінь, коли Тобі завгодно.

І ми наслїдуймо его, та взиваймо так в наших терпінях, як сей сьвятий.

Терпеливість одинока подає нам супокій в наших нещастях. Чи ми хочемо, чи не хочемо мусимо зносити всїлякі терпіня, а коли терпимо і при тім нарікаємо на Бога, то місто хісна, поносимо страту. Тодї місто неба заслугуємо собі на пекло.

II.

Але розважмо, в яких случаях треба нам передовсїм терпеливости?

а) Найперше в недузї. У сїм пізнає ся душу чоловіка, чи она золота, чи оловяна. Деякі видають ся побожними, коли здорові, але в недузї тратять терпеливість, нарікають на все. Колиб була терпеливість, говорить один сьвятий, не було би плачу. Деякі гризуть ся тодї, що ізза недуги не можуть іти до церкви на Службу Божу, не можуть творити нїяких добрих дїл. Але вони забувають, що тодї терпінєм більше служать Богови, ніж дїлами. Вважайте, щоби ви нїколи не бажали за богато і не були невдоволені, але щоби своєю лагідною терпеливостию і других заохочували до сеї великої чесноти.

Прим: Один отець церкви (Лїторі) оповідає, що якийсь мисливий шукав в лїсї за добичею і почув красний сьпів. Цїкавий поспішив на місце, звідки заходив до нього звук, но якже зчудував ся, коли побачив тут прокаженого чоловіка, якого точили всїлякі черви. Перераженый таким видом крикнув: Як тобі приходить охота сьпівати в таких терпінях? — Брате, — відповів лагідно прокажений, — між мною а Богом є лише мала перегорода, отсе тїло. Проте не можу не тїшити ся і сьпівати, бо в невдовзї буду посїдати Бога, небесну славу.

б) Будьмо дальше терпеливі в убожестві. Коли вам недостає того, чого конечно треба, не падайте в роспуку, не тратьте відваги.

Дїлайте, що можете, щоб чесно зарадити вашим потребам, а відтак віддайте ся волї божій. Не проклинайте, коли вас зневажають, кривду дїють і переслїдують. Тямте все, що то дїє ся з волї Божої, що Бог посилає вам сей хрест через ближнього. Господь покарає опісля сю особу, яка неслушно переслїдує вас. Але ви скажете: А щож злого зробив я, що мушу терпіти се переслїдуване, сю несправедливість? Брате мій! — відповідає св. Альфонс Лїґорі, — скажи сї слова розпятому Ісусови, а Він відповість: а Я що злого зробив, що зноеив тільки горя, тільки зневаги і сю смерть на хрестї? Щасливий, хто зносить переслїдування за справедливість.

в) Вкінци будьмо терпеливі і відважні в покусах. Будьмо певні, що Бог зсилає покуси не на нашу втрату, але хосен. Хоче, щоб ми через смиренність злучили ся з Ним тїснїйше, щоб подвоїли наші сили і молитви і так заслужили більше щастє в небі.

Всї сьвяті тїшать ся, що вони тут на земли не мали почестий, утїх, роскоший, але хрести, горя і терпіня. Всьо мале, що минає, лише велике те, що вічне і нїколи не минає. Амінь.

о. Данило Бодревич.

НАЧЕРК

проповіди на 13. недїлю по Сош. св Духа.

„Егда убо прїидетъ господинъ вїнограда, что сотворитъ дѣлателемъ тѣмъ; Глаголаша ємy: злыхъ злѣ погубитъ ихъ, и вїноградъ предастъ инымъ дѣлателемъ...“ (Мат. XXI. 40.)

Нинїшне Евангелиє наводить нам притчу Ісуса о зухвалих, лїнивих та злих робітниках, котрим хозяїн відступив був свою винницю, щоби зібрали і доставили ємy за умовлену надгороду плоди. Цїла винниця була так старанно упорядкована, що робітники не мали жадних трудів поносити, хиба лише зібрати плоди. Наоколо плотом огороджена, по серединї мала вежу для сторожа, а до видушованя вина справив властитель прасу, одним словом, передав їм винницю дуже вигідно уряджену. Лише би взяти ся до щирої працї, а була-б і господареви користь і для них певний кусень хлїба. Тимчасом, що они роблять? До працї не беруть ся, марнують час на дармованю, а коли хозяїн послав посланців по плоди, они, дармоїди, кидають ся на слуги і убивають їх. Посилає властитель наслїдника, свого сина, а лїниві робітники і того убивають в надії, що загарбають винницю в свої руки...

Винниця — то наше житє, а робітники, котрим властитель винницї, Господь Бог, поручив збирати плоди і в своїм часї доставити — се ми християни.

Кождий з нас, на своїм становиску, в своїм званю, єсть тим робітником в винници і нїхто не повинен відтягати ся від працї,

яка ему призначена, бо праця приносить великі користи чоловікови, як для душі, так і для тїла.

Праця хоронить християнина від гріха і від недостатку.

Праця впливає додатно на здоровлє чоловіка і спричинює внутрішне задоволенє.

* * *

Праця хоронить від гріха.

Кождий мав вже нераз нагоду переконати ся, чи то на собі самім, чи на другім, що дармованє єсть жерелом ріжних проступків, ріжних гріхів. Нероба мислить о злих річах, а відтак і бере ся до злих дїл. Досить згадати про Содому і Гомору, про нарід ізраїльский на пустини, про цара Давида і прч.

Хто звичайно бере ся до злодїйства? Нероба. Хто пересиджує цїлими днями по шинках? Нероба. Хто по найбільшій части попадає в нечисті гріхи? Нероба. Тїло через лїнивство розпаношує ся, пристрасти взмагають ся і нероба попадає з дня на день в чим раз більші гріхи. Бо і вода стояча зіпсує ся і всяка погань замножить ся в нїй, не то чоловік, котрого робота не бере ся.

Противно, праця єсть заборолом проти всякого рода гріхів... Чоловік занятий не буде пестив свого тїла, не буде мислив о пустих річах; він не має часу уганяти по забавах, він не буде тягати ся по шинках, він вдоволений, що по цїлоденних трудах має час хвильку відпочати..

Праця хоронить від убожества, від недостаку. „Человѣкъ раждается на трудъ...“ праця се обовязок кождого чоловіка, і св. письмо каже, що хто не працює, той не повинен їсти. Працював Христос, працювали Апостоли, працювали св. угодники божі...

Чоловік, що не працює, не то що нїчого не приробить, але змарнує і то, що по родичах одїдичив, бо як хто дбає, так і має...

Найбіднїйший зарібник, коли чесно трудить ся, все тілько заробить, що себе і родину виживить...

II.

Праця хотьби найтяжша, видає ся чоловікови приємною і легкою, коли чоловік погадає, що сам Бог хоче, аби він працював. Та гадка солодить і найтяжшу працю. Чоловік трудолюбивий тїшить ся черствим здоровлєм, єго тїло через постійну працю набирає сили, їда смакує і виходить на пожиток, а по цїлоденнім трудї добрий сон кріпить умучене тїло... Чоловік, що віддає ся праци, єсть вдоволений зі себе, любує ся своєю роботою тим більше, як бачить слїд по своїй праци. Чоловік відчуває, що виповнив вложений на него обовязок і сама сьвідомість того робить єго вдоволеним та веселим...

Одно лише памятайте, що всяка праця, всякий труд, коли має бути хосенний, мусить зачинати ся з Богом, бо не даром каже пословиця, що без Бога ані до порога. Зачинаєш працю, зітхни до Бога і проси, аби твій труд осьвятив; скінчив ти роботу, знова зашли подяку Господеви, бо лише при помочи Божій твій труд звінчає ся успіхом. Працюйте братя, але працюйте охочо, ревно, совістно, бо скорше чи пізнїйше за свою працю одержите вічну нагороду. — Амінь.

о. М. Кінаш.

Польский сьвященик до руского Епископа.

Отвертий лист польского Язловецкого пароха кс. Калікста Туркула до нашого Станиславівского Владики не заслугував би з огляду на інтелектуальний стан автора — старика на найменшу увагу з нашого боку, коли би не обставина, що повторили его деякі польскі часописи і тим надали ему зглядного значіня, зробили з него публичний акт, який якнайліпше віддає нам настрій польскої суспільности, передовсїм польского духовеньства, зглядом рускої суспільности, передовсїм руского духовеньства і рускої Церкви, представлених в особах наших Владик.

Передавати повний зміст звісного вже зрештою з дневників отсего язловецкого листу ми не будемо, бо на се шкода нам місця. Ми обмежимо ся тільки на занотованю найголовнїйших его гадок.

„Громнїчний“ автор жалїє вперед над невідрадними відносинами, які настали між руским а польским клером, над rozdziałem i przepaścią między duchowieństwem jednej wiary a dwóch obrządków і бажавби довести обі сторони до якоїсь згоди. Перенятий таким бажанем, удає ся автор до нашого Владики і хоче просити его до участи в польскім відпустї, аби Владика „tem stwierdził jedność i konieczność wspólnej pracy“. На жаль — нашого автора не впускає до Владики, „ciężki wróg incognito“. Уражений сим, студиює автор вперед історию і значіне сего слова incognito, відтак і св. Письмо і починає давати Владицї науки, який повинен бути і як має заховуватись епископ. А так уникаючи польских відпустів Владика ten rozdział між духовеньством z wolą lub mimo woli zatwierdził i tem rozeszło się orędzie po diecezyi, by się księża greck kat. z księżami obrz. łać na odpustach nie łączyli.

А преціньй Ісус Христос так горячо припоручив всїм єдність, висказав бажане, аби всї були одно! Сего бажаня не виконує тільки наш Владика. Він преціньй еще яко Станиславівский сотрудник oświadczył się przeciw szkaplerzom і różańcom і сим своїм виступленем вже тодї показав ся найбільшим ворогом церковної єдности і взаімної згоди між духовеньством обох обрядів.

Нельогічним, неповязаним з собою, незрозумілим і хоробливим маяченем, кінчить ся отсей славний лист забавного кс. Калікста.

Заки приступимо до обговореня головного змісту листу, мусимо вперед зазначити фактъ, що польский сьвященик, отже найкрасший в сьвітї „католик“, кепкує і прямо обиджає католицкого епископа — хоч правда руского.

Инша річ, що та обида не годна діткнути нашого Владику, що его не ймаєть ся, бо походить від кс. Калікста; навіть повторене сеї обиди деякими дневниками не зміняє еї нївчім, бо тими дневниками є тільки такі Dzienniki, Słowa і т. д., всеж таки остане ся сей фактъ — яскравим приміром, як деякі наші католики понимають католицизм.

Між духовеньством одної віри, а двох обрядів, настав роздїл — каже автор. Се правда, але правда й те, що між тими

двома обрядами не було ніколи єдности і згоди так, що той розділ не є нічим новим, віднайденим доперва Язловецким автором. Слушно каже кс. Туркул, що Ісус Христос наказав єдність словамо: Отче сьвятий, заховай їх в Твоїм імени, яке Ти Менї дав, аби були одно, як і Ми. (Ів. 17). Хтож сеї єдности не хоче, хто есть причиною розділу? Кс. Калїкст твердить, що тими ворогами єдности, се руске духовеньство, бо оно не хоче брати участи в польских відпустах. Ми однак инакше дивимо ся на сю справу. Причиною того розділу ми добачуємо як раз в польскім духовеньстві. Коли автор своє твердженє нічим не попер, то ми на своє твердженє маємо докази і то докази загально всім звісні.

Як есть вихований, в якім дусї, польский клер? В дусї крайно шовінїстичнім. Сей шовінїзм есть однаковий і в справах национальних і обрядових. Поляк се чоловік культурний, а Русин був і є чимсь гіршим, низшим. Обряд латиньский, се обряд правдиво католицкий, а обряд руский — шизматицкий. Правдивим католиком може бути тільки Поляк, а Русин ніколи. Однім словом, на Русинів-сьвящеників дивить ся польский клер з гори, з погордою. Досить бодай здалека приглянутись в иховану польских клериків, а буде нам ясно, для чого так есть. Не давні то ще часи, коли нинїшний високо поставлений в польскій єрархії муж, з насьмішкою і іронїєю виражав ся перед богословами про руский обряд, особливож про женячку руского духовеньства. Так само не давні то ще часи, коли в соймі відважив ся один польский епископ піддати в сумнїв католицизм наших Владик. Колиж так настроєна церко на польска єрархія, то щож говорити о звичайних смертельниках? Зрештою кождий з нас досьвідчив вже на собі правду того, що ми пишемо.

З таким клером ми маємо до дїла.

Пригляньмо ся тепер, серед яких обставин ми жиємо з польским духовеньством. Терен нашого дїланя — се сх дна Галичина. Східну Галичину замешкує майже виключно (з виїмком міст) руске населенє обох обрядів. Як відносить ся польский сьвященик до руского народа? Русинів руского обряда бажає за всяку ціну перетягнути на обряд латиньский, а Русинів латиньского обряду переробити на польских патриотів. Се ціль роботи польского клеру в східній Галичинї. Арґументом на всьо: jeden Bóg i-to wszystko jedno. Взором для всїх есть в тім згляді сусїд нашого автора — ks. kanonik z Buczacza. В виду сего, в виду сеї погорди до всего що руске, в виду сего небезпеченьства, яке від польского клеру грозить не тільки рускій Церкві, але й рускому народови, чи мають еще рускі сьвященики братати ся з польскими, вислугувати ся їм, упідлятись перед ними? Хиба були би слїпими, не розуміли би духа часу, хиба були би без розуму, без чести...

Автор листу бачить ворожнечу руского духовеньства зглядом польского головно в тім, що оно не хоче брати участи в польских відпустах. Але чиж чоловік, якому звісні східно-галицкі відносини, буде сему дивуватись? Якаж властива ціль тих, так часто уряджуваних між Русинами, польских відпустів та місий? Спасенє душ — безперечно нї.

Недавно відбула ся єзуїтска польско-руска місия в Коломиї. Поминаємо те, що Єзуїти дурили нарід до послїдної хвилї приїздом руского епископа, поминаємо й те, що вони туманили нарід представляючи себе яко Василиян і виступаючи на проповідницю в наших епітрахилях, а зазначуємо лише факт, що до переважаючого числа руских слухачів (переважно з сїл) говорило ся майже виключно по польски, продавало ся тільки польскі молитвенники, сьпівники та образки і сьпівано тільки польскі пісні. І чи таку антиобрядову і антинаціональну акцию мають попирати рускі сьвященики? А такі як коломийска, є всї польскі місиї і відпусти? Ми маємо досить своїх місионарів і сьвящеників, тож польских місий і відпустів не потребуємо, бо се не місиї і відпусти, а лапанка руских душ.

І наш Владика, коли відмовив участи в тих польских відпустах, поступив тільки так, як повинен був поступити руский Владика Сим однак не розійшло ся orędzie, by się księża gr. kat. z księżami obrz. łać. na odpustach nie łączyli, бо таке orędzie видав вже кождому єго власний розум і честь, а радше видало єго як раз польске духовеньство.

Закид, що Владика виступив коли проти шкапліїрів і рожанцїв, се сьвідома клевета і ложь. Тут з розмислом ужито qui pro quo.

На закінчене скажемо еще се: Дайте спокій нашим Владикам, не нарушайте їх поваги і чести, бо за ними єсть ще кому обстати; дайте нам спокій з вашими місиями і відпустами, уряджайте їх тільки для своїх вірних, бо ми маємо то, що потребуємо, у себе; будьте патриотами, але не шовінїстами, любіть своє, але й чуже шануйте; будьте душпастирами, а не еґзекуторами руских душ, будьте одним словом к а т о л и к а м и, якими себе представляєте, а тодї устане розділ, устане ворожнеча, яка тепер дїлить духовеньство одної віри а двох обрядів, тодї і ми приймемо инакше запевнене, яке тепер по фарисейски говорите: jeden Bóg — wszystko jedno.

(Що у кс. Калїкста дїйсно „не всї в дома“ сьвідчить єго нова стаття в Gazet-ї Narodow-ій яка появила ся послїдними днями).

Духовна місия в Печенїжинї.

Епископскі Ординарияти за почином голови католицкої Церкви завізвали душпастирів, щоби в сїм ювилейнім роцї старали ся в честь Непорочного Зачатя Пресв Дїви Марії як найбільше умножити у вірних побожність, дитинну любов і довіре до Неї На першій точцї того зазиву поставлено уряджуване місий. Доси не мали ми еще нагоди почути дещо про подібні місиї. Перше справозданє з такої місиї надіслано нам з Печенїжина.

Духовна місия в Печенїжинї пишуть нам звідтам — відбула ся під проводом ОО. Василиян з Жовкви, Кре-

хова і Львова, в днях 9 10. 11. 12. 13. і 14-го липня с. р. з таким порядком: В суботу в навечерє місиї о. парох привитав оо. місионарів в дверах церкви хорошою промовою Опісля оо. місионарі відсьпівали перед замкненими дверми церкви молебен до Пр. Дїви Марії. По словах тропаря: „Милосердїя двери отверзи нам благословенная Богородице Дїво“ отвирають ся двері церкви і парох вручає оо. місионарям епітрахилї, яко знак позволеня пропов дати і сповідати в области своєї парохії Відтак зачала ся вечерня, по котрій слїдувала вступна наука місийна о. Филипова. По науцї відсьпівано торжественно супликацию, а відтак був обхід з Пресьвятою Евхаристиєю тричи наоколо церкви і поблагословенє народа

В недїлю о 7. год. рано катехизация, котру перепроваджував о. Волинець. По катехизациї слїдувала утреня, по котрій проповідав о. Бурдяк. По науцї зараз сьпівана Служба Божа і друга наука. В часї Служби Божої поприходили з декотрих сел процесиї. Перша процесия прийшла з Молодятина під проводом свого о. пароха друга з Рунґур під проводом о. пароха А Слюсарчука. Коло 11. години прийшла процесия з Княждвора під проводом о. А Майковского, опісля з Корнича під проводом о. пароха А Русина. Крім того прибули єще отцї з тьмою своїх парохіян: о. М. Левицкий з Ланчина, о. А. Кордовский з Чорного Потока і о. Н. Гавацкий з Якубівки. Так отже вже перший день місиї наглотив таке множество народа, що треба було вже в проповіди великої форси, щоби голосом досягнути берегів тої маси. Нарід не тілько з доокресних міст і сел, але навіть з подалека, як з Тлустого, Залїщик, Делятина і т. п. спішив на місию, щоби послухати слова Божого і потїшити ся в своїй нуждї.

Мило і радо працює ся над так вдячним народом! Пополудни о 3. год катехизация, відтак вечертя і трета наука. По науцї для відпочинку стало кількох сьвящеників до акафисту. По акафистї слїдувала четверта наука, по нїй супликация, обхід з Пресьвятою Евхаристиєю тричи доокола церкви і поблагословенє народа.

Такий порядок через всї дни місиї з тою тілько рїжницею, що на день св. Апостолів Петра і Павла прийшов єще з процесиєю о декан Гр Тимняк з Березова. Всї процесиї вже від першого дня місиї лишали ся на місиї через всї днї і щодня своєю участию в обходї з Пресьвятого Евхаристиєю додавали місиї імпонуючої сили. Хотяй „насї

найсердечнейсї" старали ся ту повагу нашої місиї уменьшити, але їх страйк був цїлком незамітний серед такої маси народу. Одно тілько нас заболїло і обурило, а се то, що в перший день місиї урядили собі Поляки в Печенїжинї під протекторатом „Панї Старосьцїни" фестин на дохід „школи людовей в Печенїжине". Оголошено афішами в народних красках ось таке: „Тов. школи людовей в Печенїжине уржондза в недзєлє дня 10. лїпця — 1904. в лєсє на Вакульцу **Фестин** — вразльотерион фантовон. Почонтк о ґод 3. пополудню. Буфет в зажондьє Пань. „Встемп на фестин 40 гал. од особи". Такі афіши поприбивано доокола нїжина, а навіть на будинку ц. к. Староства, уряду громадского і школи Коли возьмемо під унагу, що Вакулець близко церкви на горбку так, що музика і фаєрверки перешкаджали в слуханю слова Божого не тілько молодїжи, що дала приманити ся на фестин, але і тим, що були коло церкви; дальше, що о місиї повідомив о. парох ц. к. Староство кілька недїль наперед, то приходимо до переконаня, що той фестин, як і танцї до пізна в ніч в касинї були нарочно уряджені.

Рівнож еще один епізод замішав нарід в часї слуханя науки коло четвертої години зполудня того самого дня. Ого перед самою церквою на дорозї стає полїцай (жид) і бубнить що-сил! Що за новість? Всї думали, що вже може розвязують св. місию!? А ту полїцай голосить, що пропала десь жидівська коза. Ну „вольне жарти„: Коли пан староста, ревний католик, позволяють на фестин, длячого „нан бурмістрш", жид, не малиби позволити пошукати шкоди?

Ну лишім вже ті епізоди, а приступім до головної річи дальше.

На торжество св. Апостолів Петра і Павла така сила була народа, що цвинтар коло церкви, величезний як який майдан, що може змістити до 15. тисяч народа, не міг того дня помістити всїх вірних. Ві второк зачала ся вже сповідь молодїжи. На середу прибули еще з помочию крім оо. вичислених оо. Евст. Шмериковский зі Станїславова, І. Монцїбович з Ключева, Евг. Данилович з Іспаса, А Завадский з Микитинець, М. Левицкий з Вербіжи, Т. Шухевич з Молодятина і Н. Руденьский з Ланчина. Висповідало ся **понад пять тисяч душ**. Побіда велика! Висповідалоби ся було більше, але такой замало було оо. сповідників. Найкрасшою, кульмінацийною точкою місиї, був обхід з місийним хрестом доокола міста на закінчене місиї в четвер дня 14-го

липня. Торжества і поваги додала велика сила процесий і прапорів, котрі були уложені в найкрасшім порядку. Торжество скінчило ся коло 5 години з полудня. Народ много а много скористав так на побожности, як і на почутю сили свого обриду, своєї Церкви. Ціла Коломийщина і Печенїжинщина виглядають тепер якби по якій славній бойовій побідї. Отцї місионарі оповідали, що много місий вже уряджували, але так імпонуючої як в Печенїжинї, еще не бачили.

о. Йосиф Дженджера.

Хронїка і бібліографія.

Просимо поправити в ч. 8. на ст. 204. стих 6 і д. з долу ціле реченє в сей спосіб: А як раз таким умертвленєм, такою жертвою з самого себе є піст. Чоловік не тільки ограничає і т. д.

— При сій нагодї дякуємо щиро деяким ш. читачам за їх цінні уваги. Бажані зміни поробимо аж нарік. Ті зміни будуть головно того рода, що проповіди зглядно науки видавати будемо як додаток з осібною паґінацією, що дамо красший папір, окладички а евентуально також побільшимо обем „Ниви“. Се всьо однак залежати буде від того, чи Вп. Отцї будуть нас спомагати, головно морально.

Рільничо економічні виклади для сьвящеників. Під покровом Єго Екс. Високопреосьвященого Митрополита Андрея Шептицкого, заходом „Економіста“, в порозуміню з Товариством „Сїльский Господар“ в Олеську відбудуть ся у Львові осению (в другій половинї вересня через 3—5 дни) рільничо-економічні виклади.

Виклади, що обіймуть тільки найважнїйші економічно-господарскі питаня будуть вести ся в двох напрямах: а) справи суспільно-економічні, дотикаючі нашу дїяльність в громадах; б) найважнїйші справи господарства сїльского, о скілько они підхо дять під інтерес поодиноких дрібних господарств.

Програма викладів:

I. Виклади, дотикаючі справи суспільно-економічні.

1. Загальний образ економічно господарских відносин наших дрібних господарств, Др. М. Коцюба.
2. Парцеляция, о. Тит. Войнаровский з Балинець.
3. Комасация, о. С. Онишкевич з Хишевич.
4. Мельорациї, інжінер Вид. краєвого А. Корнелля
5. Каси пожичкові, І Петрушевич.
6. Крамниці, І. Петрушевич.
7. Спілки молочарскі, А. Гарасевич.

II. Виклади, обнимаючі найважнїйші справи господарства сїльского.

1. Найважнїйші точки з заряду господарского в приміненю до господарств сьвящеників, о. А. Глодзїньский.

2. Штучні навози, їх торговля і контроля, о. І. Раковский. Кореферент зі Спілки для господарства і торговлї в Перемишли.

3. Значінє сїножатий і їх управа, о. І. Ракввский.

4. Знаряди господарскі. Темат до дискусиї ільної.

5. Годівля товару, найважнїйші точки тої галузи в приміненю до наших відносин в дрібних господарствах. Др. М. Коцюба.

6. Годівля дробу, о. А. Паславский з Ярославя.

7. Пасїчництво. Практичні вказівки тої области, о. Н. Михалевич з Чернелева руского.

8. Садівництво і огородництво. Найважнїйші питаня, о. А. Глодзїньский.

Призначений час буде використаний в той спосіб, що перед полуднем будуть відбувати ся виклади теоретичні, а по полудни дискусиї на темат виголошених викладів. Редакция „Економіста“ просить проте сподіваних учасників, щоб до дискусий зволили зібрати найбільше фактів з практичного господарства і нашого житя суспільно економічного а тоді дискусиї стануть найцїннїйшим доповненєм теоретичних викладів.

Днї і години викладів оголосить ся пізнїйше

Виклади будуть безплатні, поміщенє дістануть всї учасники безплатно в рускій духовній семінариї — де будуть відбувати ся виклади. Зголошеня приймає вже тепер редакция „Економіста“. Ліста зголошень замкне ся тиждень перед викладами. Участь в викладах можуть брати сьвященики зі всїх трох диецезий, а яко гостї всї ті особи, що занимають ся справами економічно-господарскими. Редакция „Економіста“ надїє ся, що виклади обіймаючі найважнїйші справи з нашого господарско-економічного житя, живо заінтересують широкі круги нашого сьвященьства і зберуть якнайбільше учасників.

Католицкий Всхід. Орґан богословів руск. кат. дух семинариї у Львові. Рік 1904. Випуск 2. Річник 1. Ціна 5 корон річно.

Зміст П. випуска такий: Часть І.: 1. Блудний син (Іван (Заверуха, у Львові). 2. Портрет Єго Екс. В. Преосьв. Ачдрея Шептицкого. 3. Християньство в осьвітленю христ. епіґрафиї. (Петро Карманьский, богослов в Римі). 4. Казуістик а (І. Фіґоль, богослов у Львові) 5. Портрет Єго Преосьв. Дра Гр. Хомишина. 6. Витай нам. Привітний стих в честь Єго Преосьв. Дра Гр. Хомишина, з нагоди інтронізациї. 7. Вісти. 8. З бібліоґрафиї. Часть П. Гомілія І. (конець). 2. Гомілія П. 3. Гомілія Ш.

Економіст. Місячник економічно господарский. Рік І. число 7. за липень. Адрес редакциї — Львів, ринок ч. 10. Предплата на цілий рік 5 кор.

Місионар. Рік VIII. лист 7. за липень 1904. Адрес: Видавництво Чина св. Василия В. в Жовквї. Коштує разом з Місионарчиком на рік 1 К. 20 сот.

Молодїж, місячник для учащої ся молодїжи. Рік І. ч. 7 і 8. Тернопіль, за липень і серпень 1904. Річна пренумерата 5 кор. Адрес: Ред. Молодїжи-Тернопіль.

Посланникъ, письмо церковно-народне. Рік XVI. ч. 14. Предплата річна 4. кор. Виходить два рази в місяць. Адрес: сьвящ. Л. Джулиньский. Лапшин, п. Бережани.

Господарь, часопись для рускихъ хлѣборобовъ. Ч. 6. Виходить раз на місяць. Цілорічна предплата 2 корони. Адрес: Перемишль, Побереже ч. 1.

Книжочки мисійні, виходять точно кождого місяця. Адрес як до Посланника. Предплата річна: по 10 що місяця — 7 кор. 20 сот., по 5 що місяця — 3 кор. 60 сот.

Епархіяльні відомости.

Львівска епархія.

Прийняті в пропозицию на Потутори: 1) о. Теодор Ковальский; 2) о. Юліян Левиньский; 3) о. І. Барановский. В списї: оо. Симеон С. Кизима, Герасим Семків, Іван Королюк, Юліян Барановский, Людвик Савіцкий і Ілія Кузів. На Ганівці: 1) о. Іван Барановский; 2) о. Людвик Савіцкий; 3) о. Волод. Гургула. В списї: о. Симеон С. Кизима і о. Никола Прокопович. На Щуровичі: 1) о. Теодор Гураль; 2) о. Людвик Савіцкий; 3) о. Мих. Бобовник. На Волків: 1) о. Алекс. П. Мійский; 2) о. Филип Свергун; 3) о. Людвик Савіцкий, В списї: о. Мих. Бобовник.

Конкурси: Ц. к. Рада шкільна окружна в Збаражи під д 2/6 1904. ч. 421, розписує конкурс на посаду катехита в 6 кл. школ мужескій тамже. — Митр. Конс. д. 25/7 1904. ч. 6133 розписує конкурс на порохію Суходіл дек. Перегиньского з реченцем до 5. вересня с. р.

Видає і за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарні Народової (Манецких), Львів.

Ч. 10. Львів, 1. вересня 1904. Рік І.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакциї і адміністрациї:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Японофільство Европи.

(Д а л ї).

Причина симпатиї, яка заходила в в йнї бурско-анґлїйскій на користь Бурів, кождий видить, що в тій війнї неістнує. Вже само в дношенє, яке заходило в війнї бурско-анґлїйскій що до чисельности воюючих сторін, грубо ріжнило ся від чисельности тепер воюючих сторін. Бож в війнї бурскій ставали, щоби так сказати, сотки проти тисячів, чого о Японї не можна сказати. Бо Япан числить над 40 до 50 милїонів мешканців, отже стає проти Росиї на сходї слабої, а до того неприготованої. Особливож Росия слаба що до кораблїв. Тож дивно, що в Европі справили перші побіди Японців над фльотою росийскою такий подив, коли се можна було припускати вже наперед, що слабша фльота росийска мусить улячи сильнїйшій япаньскій. А той подив зростав з кождою побідою япаньскою, котрі то побіди неначе електрика дїлали на пресу, що знов зворушувала своїх читачів.

При тій спосібности виявила ся несовісність певних відтїнків преси, що полювала на кишенї публики, подаючи вісти сензацийні, а непевні, знаючи з гори, що то читаючим дуже подобає ся. Тим то одна часопись старала ся в подаваню сензацийних відомостий перевисшити другу, а деякі з них навіть не зачервонїли ся, хотяй знали добре, що друкують лож. Деякі подавали навіть в осібних відбитках свої телеґрами. Не стидались они таки в слї-

! ПРОСИМО НАДСИЛАТИ ПРЕДПЛАТУ!

дуючім числї подавати відомости цїлком противні попереднім, не згадуючи навіть. що попередні відомости, які подавали, були неправдивими. Стілько часописи, а зглядно їх редакції, оказали неморальної конкуренції, стілько наклону до розбуджуваня пристрастий, ненависти і всяких низких інстинктів.

Пущено в рух цїлий апарат нісенїтниць, який мали до розпорядимости, щоби ловити легковірних. Кілько шкоди приносить таке публичне голошенє неправди, не тілько чесному дневникарству, але і публиці, мігби показати хотяй один сей факт, який збув ся у Львові. Именно одна львівска часопись подала була несправджену вість, що Японцї здобули Порт Артура, ба навіть розширювала ту саму вість густо понаклиюваними по улицях міста афішами. Ся вість так одушевила японофіл в, що здерши один афіш з улицї і повісивши его на дручку, обносили торжественно по улицях міста, а під росийским конзулятом урядили котячу музику. З яким чолом згадана редакция еще хвалила ся своїм успіхом, се годї собі витолкувати.

Бо в кождім разї моральним чином се не було вже хочби з сего огляду, що повисша редакция воювала л о ж е ю. Тож завидувати сїй редакції не можна, що она тїшить ся і чванить ся еще тим, що умів лож ширити. Ба, коли опісля полїция мусїла стеречи росийского конзуляту, ся часопись кинула ся еще на полїцию, що она стоїть на услугах Росиї, але їй анї на голову не прийшло, що она сама своєю любовю до ложи викликала се положенє. Редакция ся не могла поняти, що се есть цїлком природне і водить ся по всїх краях, що відповідна держава, для самого порядку, боронить всїх чужинцїв, що в їй державі находять ся. І цїлком справедливо, бо вже само право природи, котре каже „не роби другому, що тобі не мило“ вказує, щоби одна держава боронила підданих другої держави, коли не хоче, щоби і з еї підданими не обходжено ся лихо. Щожби то було, коли би одна держава не шанувала прав другої держави? А вжеж і самі редактори сеї часописи хотїли би певно, щоби держава, в котрій би они случайно перебували, взяла їх в оборону перед всїлякого рода напасниками. Инакше, де чужинцї не зазналиби вже, не кажу, гостинности в другій держав , але їх житє, чи їх маєток, були наражені на небезпеченьство, мусїли би назвати таку державу варварскою, що не умів забезпечити невинних людий перед

всїлякого рода напастями. Такі часописи ширять також деморалїзацию і підкопують повагу дневникарства в загалї, котрого фундаментом повинні бути: — правда і справедливість.

Але мусимо поставити собі питанє, чим оправдати японофільство Европейців? Причину сего повинні ми знайти в самих Японцях, котрих знамениті прикмети потягали би мимохіть за собою, прикмети, задля котрих сего народа не можна би було не любити. Бо Бури притягали для себе симпатию Европи цїлковитим посьвяченєм для вітчини, яку хотїли мати свобідну. Тому що така цїль сама собою есть симпатична, тож не дивно, що симпатиї були по їх сторонї а не по сторонї Анґлїйців, які хотїли їм ту свободу відібрати. При тім самі Бури поводили ся як перед самою війною, так і на війнї достойно і чесно.

При тім певна річ, що они не мали наміреня вести війни заборчої, они не хотїли добра Анґлїйців, але ставали лише в оборонї власної вітчини. Бури не мали навіть претенсиї стати могучим, славним народом; а так ставали лише в оборонї чести своєї вітчини. Тож симпатиї Европи були оправдані. При тім і на се належить памятати, що Бури то вимиґрувавші Голяндцї і яко такі споріднені з племенами европейскими.

Жадних з тих признак не находимо у Японців: бо Японець, то цїлком инша раса. Межи нею а нашою расою заходить велика ріжниця так що до прикмет тїла як і духа. Особливож Японець під деякими взглядами для Европейця навіть незрозумілий. На то складає ся не тілько природна вдача народна, але також релїґія і вихованє.

Найбільший вплив на природу людску має безперечно релїґія. Чим релїґія благороднїйша, тим благороднїйшим може зробити серце чоловіка, тим може зробити его лїпшим. Бо моральність іде в парі з релїґією, на котрій опирає ся як на своїм фундаментї. Тою взнеслою релїґією не може бути нїяка инша, як тільки релїґія правдива, якою есть віра Христова. Тимчасом бачимо, що наука Христова не хоче приймати ся в серцях японьских. Нарід японьский то ґрунт неподатний на посїв евангельскої науки. Японцї волять тримати ся свого поганьства. І тому цїлий нарід узнає будьто науку Буди, будьто почитає природу яко божество (шінтоїзм) і склоняє ся більше до безконфесийности. Зато християн помежи Японцями дуже мало, бо около яких 150.000 на близько 50.000.000 душ. В засадї они

християньству противні. Найбільше їм до вподоби віра анґлїканьска, так, як она не єсть правдивою. Єї то приняти оказувало намірене правительство япаньске перед кільканайцяти лїтами і хотїло склонити цїлий нарід до принятя тої віри.

Скінчило ся на тім намірену. Коли би навіть Японцї і були приняли анґлїканїзм, не велика би то користь була для правдивої Церкви Христової. Однак они правдоподібно заявили лише охоту тому, щоби позискати собі симпатию Анґлії, котрої їм було потрібно. Инакше не далоби ся вияснити, чому не виконали того бажаня приняти віру свого теперішного союзника. Як затім Японцї не тілько не є християнами, але навіть є ворожо успособлені, особливо против Церкви католицкої, тож з тої причини не узасаднена симпатия зі сторони християн до Японців.

Також зі сторони народности не має Европа підстави до симпатизованя з Японцями, бо ті послїдні належачи до раси жовтої рїжнять ся під многими зглядами як психічними, так і фізичними від Европейців і тих послїдних ненавидять. Вправдї згоджують ся они, щоби Европейцї поселяли ся помежи ними, але се дїлають під напором і піддають ся лише конечности. Коли би они могли прогнати всїх Европейців, они би се зробили з вдоволенем. До тої ненависти пре їх дивний патриотизм, котрий для Японця єсть основою і вінцем всїх чеснот. Тож одинокою цїлию їх віри национальної „шінто“ єсть плекане патриотичного духа, що проявляє ся у віддаваню майже божої чести духам предків, цїсареви і героям, які відзначили ся у війнї*). Таких робять Японцї сьвятими і окружають їх майже божою честию. Така почесть єсть чарівним овочем, по котрий кождий Японець витягає радо руку. Тож радше для осягненя тої чести, сказав би я, нїж для справдїшного патриотизму, Японець готов для вітчини все зробити, ба навіть віддати послїдню каплю крови і своє майно в жертву вітчинї. З точки патриотизму для Японця все добре, що може вийти на користь вітчини.

*) Недавно подавали часописи вість про іменованє сьвятим шпіона, що згинув з рук Росиян. Красний сьвятий, нема що й казати!

[Конець буде]. *о. Ф. Щ.*

Совість і грижа совісти

враз з інтерпретациєю Псальму 50.

Перерібка після студиї о. І. Адамского.

(Конець).

„Сердце чисто созижди во мнѣ Боже, и духъ правъ обнови въ утробѣ моей“.

Коли уважаєш, Господи, що моє серце до тої степени зіпсоване, що не дасть ся вилїчити, то викинь его, а дай менї натомість нове. Аджеж Ти Всемогучий, у Тебе всьо можливе, Тобі з нїчого щось сотворити — не стоїть жадного труду. Такий незміримий велит — сьвіт повстав з нїчого, завдяки Твоїй всемогучости, о скількож лекше буде Тобі маленьку частину того сьвіта, моє серце, перетворити на нове, — Тобі миле, улягле і охоче на Твої розкази. Кромі серця обнови в менї також духа, ум мій переворотний, просьвіти его, та недозволь, аби я коли еще важив ся тото боже сьвітло погасити а бігчи на осліп туди, куди дотепер тягнула мене зла моя воля і темний розум.

„Не отвержи мене отъ лица твоего, и духа твоего сьвятаго не отими отъ мене“.

Передовсїм молю Тебе. Господи, і на тім однім менї найбільше залежить, дїй зо мною як Тобі довільно, гнївай ся, карай мене, тілько не погорди мною, не вирікай ся мене, та не відмов своєї любви, приязни і опіки. — Се доперва було би для мене смертельним ударом і знаком неминучої погибели. Доси бо, мимо гризоти совісти, чув ся я еще щасливим до тої міри, що Ти мене хочеш карою ощадити. Відчув я вправдї нераз гірко на душі Твою грозьбу і гнїв, однак розумів я при тім, що Ти еще на мене не забув, о менї думаєш і мого щастя желаєш, подібно як отець, що карає сина рукою, а рівночасно дрожить зі страху о его долю. Карай же мене Боже, доки хочеш і як сам хочеш. Відійми менї здоровле, а навіть житє, одно тілько лиши менї: ласку свою, бо без неї нема менї житя, нема спасеня.

„Воздаждъ ми радость спасенія твоего и духомъ владычнымъ утверди мя“.

Деж дїли ся щасливі днї і хвилї, коли в душі моїй царствував солодкий мир. Чому так скоро минули ся ті блаженні, хлопячі хвилї, в котрих я почував себе невинним та легким на душі, мов той метелик, що з цьвітки на цьвітку злїтає і спиває солодкий мід і знова гуляє весело в запашних просторах? Колись і моїй душі було так привітно, легко і весело, колись і она спивала росу небесної ласки, кріпила ся солодким медом божої любви, та линула свобідно до Бога, мов на шовкових крильцях метелик, а тепер?..

Лишилась тілько болюча згадка! О! коби тоті хвилї єще раз завернули ся, коби тоті невинні цьвітки моєї непорочної молодости єще раз віджили, розцвили ся в моїй душі, умів би я тепер їх плекати, бо тужно, страх тужно, менї за ними. Здаєсь менї, мовби жию між глухими гробами, поросліми диким буряном, а з кождого гробу неначе скалять до мене свої страшні зуби і усьміхають ся судорожно скривленими устами — костистї, гниложовтї мерцї, а один по другім шуткують собі з мене: „Ходи до нас в гостину на пир, бо ти нашого роду, такий як кождий з нас труп“. Ог до чого довів мене мій нерозум — мій гріх! Я став бездушним, мерзким трупом в очах Бога, цілого неба і перед власною совістю зруйнував божий рай, розбив солодкий, чарівний супокій в душі. Ах! як страшно погадати, що я Бога прогнав з душі, котрий для мене був цілим щастєм і незрівнаним добром.

Верниж менї єще, Господи, тоті днї і хвилї, а з ними супокій, вдоволене і розкіш душі, та укріпи єї, мов твердиню, силою своєї ласки, а найбільше прошу Тебе, дай менї духа ревности і мужества, щоби при їх помочи зміг я побороти напасти того самого ворога, котрий напосїв ся на мою погибель, щоби витревав по конець мого житя в добрих сьвятих постановленях.

ad III.

Аби своїм словам надати ваги і дати доказ їх щирости, вискакує Псаломник в тій части програму поправи, або спосіб надоложеня. — Тому що гріхом наніс потрійну шкоду, раз народови через згіршене, відтак Урії, — тим, що єго самого убив, а жену єго Варсаву збезчестив, вкінци самому Богу — погордою Єго св. Закона, зі згляду на те почуває ся також до потрійного відшкодованя. Щоби направити публичне згіршене, прирікає явну покуту, за убійство невинного мужа приймає ся всякої кари, яку на него наложить справедливість Божа, а за чужолоство обіцяє безнастанний жаль і прославлене Божого милосердия.

„Научу беззаконнїя путемъ твоимъ, и нечестивіи къ тебѣ обратятся“.

Коли вже поверну назад до первістного стану супокою і рівноваги душевної, стану голосити перед кождим грішником славу Твого нескінченого милосердия, всїм буду показувати тоті прості дороги, що ведуть до Бога і до внутренного щастя та утіхи. Кождому скажу, що нема то, як одному Богу служити, Єго закона держати ся, Єго волю творити, з Ним в мирі і любви жити.

Маю надїю, що менї прийде легко їх о тім переконати, бо відкличу ся на себе самого, скажу отверто, що того щастя я на собі таки досьвідчив, що я милосердия Божого дізнав.

Вірю при тім, що моя щирість і отвертість увінчає ся добрим успіхом. Грішники, перед котрими виявлю свій упадок і чудесне навернене, одушевлять ся тим приміром, наберуть охоти мене наслїдувати і стануть навертати ся до Бога, подібно як я. Я так сильно пересьвідчений о сповненю моїх надїй, що вже нинї виджу

оком віри велике число сокрушених грішників, слїпих просьвіченими, недовірків і безбожних богохульників укріпленими в вірі, ревнителями о славу Бога. Тїшу ся заздалегідь, що з грудий всїх грішників залунає один голос звеличеня імени Божого, що серця всїх оживить чувство вдячности і любви для милосердного, невисказаного Божого Отця.

„Избави мя отъ кровей Боже, Боже спасенїя моєго, возрадуєтъ ся языкъ мой правдѣ твоєй“.

Не чую ся однак єще цїлком спокійним. Єще другий великий довг тяжить менї на душі, ото кривда Урії, голос єго крови звенить жалібно в моїх ушах, потрясає цїлим моїм єством і домагає ся пімсти божої. Звільниж мене Боже від тих мук моральних, які я в совісти переношу, утихомири зойк моєї душі, котра стогне під натиском тяжких докорів. Усмири той глубокий біль, який она заєдно відчуває з боязни перед новим упадком. Правда, що я сильно рішив ся від Тебе нїколи не відступати, при Тобі доки мого житя витревати, але, що кров в менї затроєна раз, може в друге побудити моє слабе тїло до бунту, тому дрожу цїлий в непевности о слїдуючий день, ба навіть о кожду хвильку. Вправдї я не мало наборов ся з собою, аби допровадити душу мою до ладу, але от-от готова зірвати ся нова буря пристрастий, похотий, готов на ново піднести голову можний ворог мого спасеня, котрий може лише на якийсь час причаїв ся в менї і знова постигло би мене нове нещасте, більш від попереднього, а тодї вже розпука!

Прибудь же менї Боже в поміч з могучим оружєм своєї ласки, піддержуй ним мої сили в дальшій борбі з лукавими ворогами мого щастя, а без сумнїву переможу, змяжджу їх на порох, зломлю їх силу надімною, а сам вийду побідоносцем, серце моє загріє ся в борбі самій, а ще більше по доконаній борбі, любовию до Тебе, воля моя усталить ся до добрих дїл, а язиком величати му до самої смерти як справедливість, так і милосердие Твоє надімною.

„Господи устнѣ мои отверзеши, и уста моя возвѣстятъ хвалу твою“.

Нехай тілько раз стрібую з свободою піднести Твоє велике, сьвяте імя, і гідно вихвалити Твою доброту, тодї що раз лекше буде менї взносити ся гадкою до Тебе і так як давнїйше, коли я жив по грішному, всїми моїми силами і змислами прогнївляв і зневажав Тебе, так знова від хвилї мого відродженя, всїми змислами стану Тобі дякувати, Тебе перепрашати і Твої чуда прославляти. Уста і серце будуть в згодї з собою. І єще не поперестану на тім. Буду накликував всї сотворіня, духом згромаджу при собі всїх праведників і угодників — нехай всї разом зі мною, на небі і на земли — висьпівують Тобі велику похвальну піснь подяки. Як лише буду міг, нич не залишу, аби у всїх серцях запалити яркий огонь Твоєї любви і позискати як найбільше число Твоїх щирих почитателїв, тїломі душею Тобі відданих.

„Яко аще бы восхотѣлъ єси жертвы, далъ быхъ убо: всесожженія не благоволиши“.

Я готов Тобі, Боже, зложити і найдорожшу жертву, не жалував би не то майна або здоровля, але і самого житя, аби окупити собі утрачену ласку і гідність Божої дитини.

Коли би я був паном цілого сьвіта і мав в своїх руках всї посїлости, скарби землї і всї дорогоцїнности, не вагував би ся анї на хвильку все тото зложити у Твоїх стіп, коли би тілько вся сума тих дібр могла вистарчити в нагороду за мої гріхи, зрівноважити мою вину. Але дарма !...

„Жертва Богу духъ сокрутенъ, сердца сокрушенна и смиренна Богъ не уничижитъ“.

Всї тоті жертви без значіня у Тебе, марні, недостаточні. — Ти волиш жертви досконалшої — серця сокрушеного, розкаяного. І слушне Твоє домаганє, Бо з серця вийшов гріх, нехайже оно принесе себе в жертву, а таким даром Ти напевно не погордиш.

Прийми тому моє серце на свою виключну власність, привяжи єго до свого серця так сильним вузлом, щоби анї сьвіт, анї сотворінє, анї взагалї жадна лукава сила не змогла єго відорвати в свою користь. Заки зволиш єго приняти і ним розпоряджати, розслїди єще всї єго закутини, а коли найдеш в нїм дрібку якогось недоброго, невластивого чувства — умертви і тоту решту гріховного зародиша. Збираю єще послїдний раз всї мої просьби і желаня і предкладаю їх з упованєм Твому милосердию. — Наповни моє серце покорою і униженєм, розбий єго молотом боязни і жалю, відорви єго від сьвіта і сьвітових принад і здїлай собі з него жертвенник, горіючий вічним полумінєм сьвятої, надприродної, чистої любви.

„Ублажи Господи благословенємъ твоимъ сїона и да ссзиждутся стѣны Іерусалимскія“.

Допоможи менї Господи здвигнути на чєсть Твою величавий храм в моїй душі, гідний Твоєї найсьвятїйшої особи, а так богатий, як небесний Єрусалим, де Ти на престолї слави царствуєш в окруженю непорочних духів і вибраних своїх слуг.

Я вже прирік перед Тобою заложити угольний камінь того храму, а Ти Сотворителю доповни проче: осьвяти і украси єго золотом своєї всещедрої ласки. Від нинї розпочинаю в імя Боже тоє богоугодне дїло примиреня і то з як найбільшим старанєм, Ти же Всеблагий Отче, пильнуй тої відбудови знищеного храму, проводи моїм трудам, аби я міг щасливо Тобі на хвалу і собі на спасенє сей великолїпний храм довершити.

„Тогда благоволиши жертву правди, возношеніе и всесожигаемая: тогда возложатъ на олтарь твой шелцы“.

Яви менї Боже свою доброту, не відкажи менї своєї ласки, а я нагороджу Тобі не аби якою жертвою. За ласку віддам Тобі не кров ягнят — старим звичаєм — але власне серце розігріте жаром любви, розтоплене жалем, сокрушене і обновлене. Оно буде престолом і жертвою, престолом, на котрім огонь не сьміє погаснути і жертвою, котра доки присудив Ти менї житя — не перестане горіти, хиба аж тодї, коли Ти сам знищиш тоту жертву.

Отсе знаменитий взір розкаяної душі:

1. Поправа себе самого: глубоким жалем, докладним, подрібним переглядом совісти, визнанєм гріхів і повним задосить-учиненєм.

2. Поправа других: словом і живим приміром. (Се є знаком власного щирого наверненя і благодатного дїланя ласки Божої — пр. св. Павло).

3. Средства помічні: Погляд на вічність, боязнь божа, упокоренє, уповане на Бога і крїпка віра.

4. Плід покаяня: супокій совісти, внутренне вдоволене і чиста, горяча любов, спосібна до великих, добровільних жертв (висший степень задосить-учиненя).

о. М. Тупись.

Проповідь

о Відпусті.

Что благо сотворю, да имамъ животъ вѣчный?
(Мат. 19. зач. 79).

Так питав ся молодець Божеет. Спасителя. І яку дістав відповідь? Будеш любити Господа Твоєго всїм серцем твоїм, всею душею твоєю, всею крїпостию твоєю і всею мислию твоєю, а ближнього твоєго, як самого себе...

Д. бр. Страшна відповідь! Чому, спитаєте? Тому, що наша совість докоряє нам, що ми не любили Г. Бога цїлим своїм серцем, наді всьо. Сотворені річи любили ми більше, як Г. Бога; ми втратили вічне житє і стягнули на себе кару Божу на себе.

Яке то нещастє! Алеж любов Божа есть більша, чим наша злоба. Та любов спонукує Сина Божого, що приймає людску природу і умирає за нас, а силою своєї смерти пр ощає нам гріхи наші в тайнї покаяня.

Лише потреба гріхів жалувати, їх сповідати ся і за них надложити. А коли сьвященик скаже слова: „разрѣшаю тя“, тодї ми вже очистили ся від гріхів і освободили ся від вічної кари.

Невже не превелика любов Божа для нас? Невже тайна покаяня не наглядний доказ оттої любови? Але не кінець на тих ласках, яких зазнаємо в тайні покаяня! Єще установляє Бог відпусти для добра наших душ. І нині голошу вам — дор. бр. — знова той новий об'яв ласки, нині голошу вам відпуст в тім році памятнім столітною річницею оголошеня догмату о Непорочнім Зачатю Пр. Марії, силою власти удїленої нам сьвященикам через теперішнього Намістника Христового Пія X, що то в першу річницю свого вступлена на престол св. Петра оголосив всїм вірним повний відпуст.

Тому то я нині хочу вам пояснити в проповіди науку св. Церкви о відпустах. Розважмо, що то є відпусти і на чім они основують ся.

I.

Пійди душе моя за Господом своїм на Єго хрестну дорогу. Поглянь на Него. Недалеко судної палати падає Він на землю перший раз. Ледви встав і прийшов до мійскої брами, падає вдруге. Вже він близко коло цїли своєї кривавої пути, вже коло гори Голготи і тут падає третий раз. О, коби те болюче трикратне паданє нагадало нам потрійні наслїдки смертного гріху!

Перший раз упав Ісус Христос перед преторскою палатою, де Пилат оголосив прилюдно, що не находить в Нїм нїякої вини. Сам Він не винен, але падає, бо над тобою (дорогий брате і сестро) пророк всевідучий Твій Судия: „Повиненъ єсть", коли ти допустив ся гріху. Отже провина твоя — то перший наслїдок гріху, або переступленя закону Божого.

Коли опісля Г. І. Христос виходив з брами грішного міста, падає другий раз. Кров неповинну кликав тут на себе і на синів своїх Єрусалим. Спав тягар провини за убійство Сина Божого; кара прийшла скоро, огнем і мечем знищено Єрусалим, що не остав ся камінь на камени. Огень кари Божої знищив єго на віки. А глянь, коло брами того міста, що над ним ізза провини пророк Господь вічне прокляте, падає Він другий раз. — Душе моя! подумай, що місцем тим є і ти сам. І над тобою повис засуд тяжкої провини з уст Небесного Судиї. І по однім засудї, що звучить „повиненъ єсть", слїдує і другий засуд: „заслужив на кару нїколи не вгасаючого вічного огню і вічної погуби!" Вічна кара то вже другий наслїдок гріху смертного. — Вкінци під самою Голготою падає третий раз. Тут падає на лице Своє, тут буде терпіти свої невисказані муки аж до послїдного віддиху, тут і по смерти завдасть Єму сотник рану своїм копієм, а душа Єго зійде в ад. — Гляньтеж, братя дор.! Г. Бог твій падає тут третий раз і страдає аж до часа третього, тут терпить і по смерти, хоч душа зійшла в ад. — З того учимо ся, що і нам прийдеть ся терпіти кару дочасну в тім житю, або по смерти в чистилищу.

Три паденя Спасителя пригадують і нам потрійні наслїдки гріху смертного, а то провину, кару вічну і кару дочасну.

Вже Адам, перший грішник, закушав потрійного наслїдку свого гріху.

Господь каже єму: „отъ древа егоже заповѣдахъ тебѣ сего єдиного не ясти, отъ него ялъ єси!“ (Бытія 3. 11.) Щож иншого каже тут, як, що „ти провинив ся!“ Провина й була першим тягаром Адама. Провина та потягнула за собою кару вічну і бувби мусїв перетерпіти її, колиб не відпустив єму Г. Бог через смерть Спасителя нашого Г. І. Христа. Але на провинї і на карі вічній на конець. Адам мусїв працювати в поті чола свого, зазнавав ріжних прикростий і слабостий, а вкінци і умер а тоє було для нього дочасною карою.

І так єсть і буде з кождим грішником до кінця сьвіта. Провина, кара вічна і дочасна слїдують нерозлучно за кождим тяжким гріхом. І подібно, як дїяло ся з Адамом, дїє ся і з кождим християнином, що згрішив. — Через смерть Спасителя нашого простить ся єму в тайнї покаяня провина і кара вічна. А кару дочасну мусить, як той Адам, витерпіти і знести, зазнати тут на земли усякої лихої долї, або по смерти в чистилищи.

І що я кажу? Для нас Г. Бог еще більше милосерний, як для Адама. Праотець наш Адам мусїв терпіти дочасну кару за житя на земли, а і по смерти мусїв перебувати в адї аж до дня смерти Господньої. А для нас готов Г. Бог удїлити відпущеня дочасних кар, котрі мусїли би ми перетерпіти або в тім житю, або по смерти в чистилищи. І те відпущеме дочасних кар зовемо відпустом. Отже відпуст єсть то прощене поза тайною покаяня дочасних кар за гріхи, котрі каянник і по осягненю розгрішеня мусїв би терпіти. — О Господи Ісусе Христе! Правду сказав Ти, коли промовив слова: „блажени очи видящіи яже видите“. (Л. 10. 23.) Очи душі нашої видять превелике милосердиє Твоє і безконечну любов Твою! Праотець наш Адам, многі патриярхи, пророки, царі і праведні, хотїли видїти тоє, що ми, але не видїли. Хотїли видїти ясне лице Твоє, але мусїли через довгі столїтя перебувати в адї. А нам можна спасти ся від всїх тих кар; нам не потреба мучити ся в чистилищу, ми можемо Твоїми відпустами сплатити ввесь довг і Тебе зараз по смерти оглядати. Яке то милосердиє, яка то любов!

Християнине, брате! не переставай нїколи величати Г. Бога такого всеблагого!

Але щоби ви — д. бр. — були еще сильнїйше пересьвідчені о Єго любови до нас, роздумуйте зімною дальше, на чім основують ся відпусти.

II.

Коли раз Ізраілитяни на пустини роптали проти Господа, спустив Г. Бог на них за кару їдовиті змії, від котрих ужаленя умираяи люди серед великих болїв. — Мойсей, муж божий, просив Господа, щоби відвернув ту страшну кару від народа. І приказав Господь зробити мідяного змія і на знамени (хрестї) виставити серед табора, щоби кождий укушеный поглянувши на змія, був здоровий.

А знаєте, наймилїйші бр., те знамя на пустини означає дерево хреста, на котрім наш Спаситель знищив наслїдки того укушеня, яким поранив нас всїх в Адамі лестний обманець диявол в подобі змія.

І ми, обтяжені за гріхи свої карою дочасною, не можемо спасти ся від неї нїчим иншим, як поглядом на Спасителя розпятого на хрестї. Его смерть, Его муки мають цїну (вартість) безконечну; смертию і муками своїми спричинив Він для нас безконечні заслуги, якими можна сплатити за наші гріхи. Господь Бог яко найсьвятїйший не мав гріху, кари не мусїв терпіти, а що терпів, терпів за нас і для нас; і всї заслуги, які придбав своєю смертию, дарував для нас. Хто потребує відпущеня дочасних кар, най погляне і відкличе ся на заслуги І. Христа, а певно, що єму поможе, бо на безконечних заслугах Г. Н. І. Христа основують ся відпусти.

Коли Авраам просив за Содомою, обіцяв єму Г. Бог, що коли найде 10. праведних в тім містї, то задля них будуть і прочі спасені. На жаль не знайшло ся і десяти праведних і Содома погибла. Але наша Церков не єсть таким місцем. Від початку сьвіта сияють і будуть сияти многі сьвяті, мов звізди ясні, блеском своєї сьвятости, а над усїми сьвятими визначує ся ранна зоря, непорочно зачата Дїва Мария, Мати наша. Та цариця небес, а з Нею, сьвяті апостоли, пророки, праведні, мученики і ісповідники Господні, терпіли много на земли, хотяй того не потребували, бо не мали за собою нїякого гріха, а тим самим нїяка кара на них не спадала. Невже тії заслуги сьвятих, які завсїгди збільшують ся, малиб бути змарновані? А скільки настрадала ся Мати Божа особливо стоячи під хрестом? Невже надармо? Нї! адже всї ми одним тїлом, одною родиною в Христї. Що лише хто небудь з віруючих заслужив, приносить хосен не лише єму, але помагає всїм. Адже ми всї разом творимо „общенє сьвятих“, таке духовне братерство, що кождий член є не лише учасником заслуг Г. Н. І. Христа, але і заслуг всїх прочих членів того братерства, тої Христ. родини. Отже заслуги Г. Н. І. Христа і всїх сьвятих є тим невичерпаним скарбом, з котрого користують ся всї хрещені, цїла Церков. З того скарбу бере, як учить св. Амврозий, Церков і платить довги за тих, котрі зі свого не можуть заплатити; дїє ся отже майже так, як коли кревні якого довжника платять своїми гріхми его довги. Відпусти основують ся на безконечних заслугах І. Христа, на заслугах Прч. Д. Марії і всїх сьвятих. І ті заслуги спадають на нас через відпусти.

Вже знаємо — бр. дорогі — що то є відпусти і на чім основують ся. Є вони відпущенєм дочасних кар і основують ся на заслугах І. Христа і всїх сьвятих.

„Чимъ купимъ хлѣбы, да ядятъ сіи?“ (Ів. глава 6 ст. 6). так питав ся св. апостол Филип, коли І. Христос хотїв наситити голодний нарід. Відкиж наберемо заслуг, щоби бідних грішників освободити від дочасних кар? — Так можна би питати ся, колиб ми не мали скарбу заслуг І. Христа і всїх сьвятих. Але нам не треба так питати ся. Якжеж маємо бути вдячні за ті дари Г. Богу! Чудесно насичений нарід дякував Г. Богу, величав Его і хотїв Его зробити своїм Царем. І ми дякуймо Єму, величаймо Его і просїм, щоби нам поміг служити вірно такому милосерному і всеблагому Цареви. Амінь.

За Едвардом Брипихом подав Пл. К.

НАЧЕРК

проповіди на неділю 15. по Сош. св Духа.

(Усїкнов ч. Глав. св. Йоана).

Днесь — люб. братя — припадає память смерти найбільшого угодника божого, св. Йоана; того самого, що то за свою ревність, за свою працю місионарску впав жертвою злоби і розпусти Ірода.

Бо треба вам — дор. бр. — знати, що по смерти того славного Ірода, того, що так дуже напосів ся був на житє маленького Ісуса, зістала ціла жидівска земля, ціла Палестина, розділена поміж чотирох его синів. Кождий з них панував над четвертиною і тому називав ся „четверовласник“. Один з тих чотирох синів Іродових, тих — сказатиб — удільних князїв жидівских, називав ся також Ірод і панував в Галилеї. І він то власне забрав до себе жену свого брата Филипа і жив з нею на віру, а першу свою законну жену прогнав з дому. Св. Йоан довідавшись о такій розпустї на царскім дворі, явив ся перед Іродом і сказав: „Не достоитъ тебѣ имѣти жену Філіппа брата твоєго“. Тими словами чув ся Ірод ображений і в злости велїв заковати св. Йоана і в оковах до вязниці вкинути. По 8 місяцях устроїв Ірод великий пир (бенкет) для усьої старшини, в день своїх уродин. Посходились достойники цїлої Галилеї і забавляли ся. А була на тім бенкетї і донька сеї наложниці — Саломія; і так хорошо мала танцювати, що всї гості не могли нахвалитись.

Ірода се дуже урадувало, підхлїбило ему, приступає до дівчини і каже: Проси у мене, чого хочеш, навіть половину царства — а просьба твоя буде сповнена. І на ті слова закляв ся, присягнув. Дївча побігло до матери. Тая чуючи в серцю злість до св. Угодника, мала тепер нагоду позбутись ненависного праведника і намовила доньку просити голови св. Йоана. — Дай менї на блюдї (полумиску) голову Йоана Хрест. — каже Саломія. На таку несподіванку цар засмутив ся, але задля гостий не хотїв ломати присяги і післав до вязниці ката. Отвирають ся тяжкі двері вязниці, а на порозї стає кат. В правій руцї меч, в лївій блюдо. Йоане — залунав по казни голос — Йоане сюда, до мене близше — милостивий цар повелїв менї відсїчи твою голову і принести на отсім блюдї до его улюбленої Саломії. — Який чоловік не задрожав би на таку вість? Слова ката, то грім, що і дуба повалить, а св. Йоана не повалили. Рівнодушно принимає сумну відомість, підкладає під топір голову, одна хвилька — а голова відлетїла, покотилась а уста еще і тепер шепчуть: „Не достоитъ тебѣ имити жену брата твоєго“. — Ірод встидав ся присягу зломити, присягу, котру він легкодушно зложив і на зло обернув. А присяга то велика річ, з присягою не вільно жартувати, про тое днесь хочу вас — милі бр. — поучити:

Що то є присяга?

* * *

Що значить присягати?

Присягати значить призивати Бога на сьвідка, що тое, що я сказав, або кажу, есть правда. Чоловік складаючи присягу, взиває Бога, аби Господь посьвідчив, що его говорене есть правдою. Поминає сьвідків — людий, а прибирає собі такого сьвідка, против котрого нїхто не відважить ся щось закинути, котрого сьвідоцтво есть певне, безсумнївне.

Присяга есть вправдї позволена, але тілько тогди, коли заходить важна причина, особливо на жадане властий і то як ми о правдї наших слів сильно переконані, бо присягу складати належить „во истинѣ и въ судѣ и въ правдѣ". — Всякий, що присягає фалшиво, то значить, говорить неправду, а присягою стверджає, що се правда, такий взиває Бога на сьвідка своєї ложи і поповнює кривоприсягу. Длятого, коли заходить потреба присяги, то найперше належить добре застановити ся, на що я маю присягати.

Також і той буде кривоприсяжником, хто під присягою зобовязує ся якесь приречене виповнити, а опісля того приреченя не виконає.

Не вільно під нїяким условем присягою зобовязуватись до гріха, а коли би хтось присягнув, що заподіє комусь зло, то не повинен такої присяги додержувати; противно, має перепросити Бога за свою легкодушність, але виповнити присяги не потребує, бо нїхто не обовязаний грішити. Коли вже гріхом есть, як чоловік має замір вчинити зло, то о скілько більший гріх, коли він аж присягою обтяжає свою совість до злого. Ірод не повинен був додержати клятви, бо Іродіяда его присягу використала на зле і не досить, що прогрішив ся зглядом Бога, що так легкодушно присягав, не знаючи на який конець, але еще поповнив другий, великий гріх, що вволив волю дївчини.

Як сказано, то в певних случаях присяга есть позволена, але стає ся виновником грішної присяги кождий хто: присягає ложно, або в сумнївї, не будучи певний, чи се так або інакше. (В сумнївї: Тебе хтось напав ночию на поли і оббив. Тобі здає ся, що се був сусїд Микола, его підозріваєш, бо він вже від року есть лихої волї на тебе. Напевно не знаєш, бо се було в ночи, темно. Колиж ти присягаєш на Миколу, то присягаєш фалшиво, бо непевну річ береш за певну).

Хто присягає без потреби, без важної причини.

Хто присягою зобовязує ся до гріха, а наконець, хто не додержує присяги, хотяй може ї додержати.

(Кождий з наведених случаїв обяснити).

Тих кілька слів нехай переконає вас, що за злочин поповнює, хто складає фалшиву присягу; поповнює злочин, за котрий нераз покутують дїти в 3—4 поколїню. Упоминаю вас — люб. бр. — і заклинаю, не обтяжайте совісти своєї не то ложною, але навіть сумнївою присягою; навіть і на правду не рвіть ся до присяги, бо при многих, частих присягах, дуже легко попасти в кривоприсягу; не оглядайте ся при присязї нї на зиск, нї на страту, не дивіть ся на людскі згляди, присяга не знає нї приятеля, нї ворога, бо страшна річ задля дібр дочасних запропастити і душу

і совість. Завізве суд до присяги, то кажіть все, що знаєте, ані менше, ані більше, без двозначників, без застережень, все одно, чи оскаржений ваш приятель, чи ворог; заходить потреба присяги, то присягайте „во истинѣ и въ судѣ и въ правдѣ“. — Амінь.

о. *М. Кінаш.*

Церковні відносини в Франції.

Церква в Франції переживає тепер за Комба тяжкі хвилі. Удар іде один за другим. Вперед розпочато акцию проти законів і проти конґреґацийних шкіл. Відтак винайдено нового ворога републики: хрест і усунено его зі судових саль. В послїдних часах припущено атак на конкордат. Атак сей удав ся. І так мрія Комба і социялїстів — цїлковитий розрив між церквою а державою — вже не далека до здїйсненя.

Безпосередною причиною зірваня всяких дипльоматичних зносин між Францией а Ватиканом були два французкі епископи Жай (Geay) з Laval і Ле Норд (Le Nordez) з Dijon.

На першого з них, Жая, вже від кількох лїт жалували ся перед Римом дисцизальні сьвященики і сьвітскі люди. Скарги були того рода, що Лев XIII. задля спокою намовляв епископа, аби сей добровільно уступив. За Пія X. відновлено знова скарги проти Жая. І тепер прошено его, аби уступив добровільно. Жай з початку склонював ся до уступленя, але відтак надумав ся инакше і тому завізвало его Sanctum Officium на 20. липня с. р. до Риму, аби оправдав ся з внесених проти него, а дуже тяжких жалоб. Се письмо передав епископ французкому правительству, а воно зажадало від Ватикану близшого виясненя. Ватикан пояснив, о що ему ходить і додав, що коли викаже ся вина епископа, то він ужие зглядом него відповідних церковних кар.

На другого епископа, Ле-Норда, внесено рівнож до Риму ріжні жалоби, між якими мають его також обвиняти о належність до масонів. Сей епископ мав недавно з тої причини аферу з своїми питомцями, які не хотїли приняти з его масоньских рук св. Тайни сьвященьства. Тодї він на приказ нунция відложив удїлене сьвячень, а недовго потім зістав завізваний до Риму до оправданя.

Французке правительство зажадало від Ватикану відкликаня тих листів висланих до обох епископів а взиваючих їх до Риму. Инакше загрозило зірванем дипльоматичних зносин. Яко причину свого жаданя подало правительство те, що таке взиване епископів папою до Риму не годить ся з духом конкордату і що епископи, яко державні функционарі, зависимі тільки від держави.

Ватикан однак, цїлком понятно, листів своїх не відкликав, бо не міг відкликати. Поступоване Ватикану не противить ся цїлком конкордатови, а противить ся хиба лише „орґанїчним артикулам“, яких Ватикан нїколи не узнав, бо також не міг узнати. Орґанїчні артикули зносять цїлковито свободу

Церкви і усувають французких епископів з під юрисдикції апостольского престола. Зрештою приписи тих артикулів не були доси нїколи практиковані. — Епископа не можна рівнож уважати державним функционарем, бо держава не дає ему епископскої власти і не має права приписувати ему его функцій. Яко завідатель церковного уряду залежить епископ тільки від юрисдикції папи. Сей чувае над его дїяльностию і над веденем через него диецезії. Жадна державна установа не може папі відобрати сего права, бо тим самим зносилаби примат.

Коли недавно папа запротестував проти візити Любета в Квіриналї, то французке правительство задоволило ся заявленем, що уважає протест за небувший. Тодї ходило о державний акт сповнений президентом републики, що в кождім разї нарушив сьвітскі права папскі. Тут не ходить о державний акт, а тільки о церковну дїяльність епископів, отже о справу чисто церковну. Правительство не заявляе тепер, що уважае письма до епископів за небувші, але жадае їх формального відкликаня. Звідки така нагла запопадливість в чисто церковних справах? Але хто шукае зачіпки, той хапаєсь чого небудь.

Знесенем конкордату Ватикан цїлком не зажурив ся, а французкі католики мають навіть тим тїшити ся. Конкордат вязав дуже свободу церкви. Тепер руки будуть розвязані і се може трохи очутить так духовеньство, як взагалї католиків. Бо доси були відносини під тим зглядом якнайгірші. Є люди, що прямо винують за нинїшні французкі відносини самих католиків. І цїлком слушно. В часї переслїдованя Церкви, в часї так критичнім для неї, навіть епископи не мають на тільки згляду на добро Церкви, що не тримають ся разом, що дають причину до рїжних на себе жалоб перед Римом і вкінци сего Риму не слухають. Церковним кругам взагалї закидають екстремне і глупе поступоване, яке викликує та зміцняе радикальний та ворожий Церкві настрій в цїлім краю. Надужитя в церковнім житю тут на дневнім порядку. Фарисейский і бездїльний девотизм запанував на місце здорової побожности а дивачне почитане деяких вибраних сьвятих, скажім, модних сьвятих, відпихае від церкви здорових людий. Також вороговане проти законів і конґреґацій треба приписати не тільки фанатизмови ворогів церкви. Головно Асумпціоністи не заслугують цїлком на симпатию. Навіть особам, які признают значіне і вагу законів, забогато вже їх у Франції. Надто деякі т вариства віддавали ся заробкованю і то в такий спосіб, що мусїли нераз відповідати за те перед судом. Крім того розпаношив ся в деяких церковних кругах середновічний інквізиторский дух, який в кождім, що тільки не годить ся з їх особистими поглядами, зове підозрілим — масоном — лїбералом. Але найбільше пошкодила французкій Церкві обставина, що вона не змогла приміннти ся до змінених відносин. Духовеньство, як в жаднім иншім краю, через свое відокремлене від сьвіта, через замкнене і ограничене своєї дїяльности лише на захристию, стратило цїлком вплив на народ.

Католикам взагалї закидають, що вони поповнили всї дурниці, які тільки в теперішних критичних часах могли поповнити, як: поділ на рїжні партиї (легітимісти, орлеаністи, бонапартисти,

монархісти, антисеміти і републикани з ріжними прикметниками), попираче всїх авантур, так частих в найновійшій історії Франції (буланжізм, драйфусївска геца, націоналїзм і т. д.), понехане всякої полїтичної, а головно социяльно-полїтичної дїяльности, через яку могли би звільна відзискати утрачений вплив на маси і т. д.

Вони в своїм певного рода релїґійнім шовінїзмі очікують все ще якоїсь надзвичайної помочи божої, на яку, як гадають, мають право титулом свого особливого становища — „найстаршої дочки Церкви , забуваючи, що як раз висше становище, вкладає на нас особливші обовязки. Брак отже єдности, неспосібність до якоїсь одноцїльної акциї, нерозуминє своїх відносин — а з тим стремлїнє і симпатизоване з монархізмом, вислугуване аристократиї — отсе головні характеристичні прикмети французких католиків, які головно зміцнили теперішну ворожнечу проти Церкви.

З житя Русинів в Америцї.

Спомин з рр. 1889 — 1892.

Написав о. К. Андрухович.

Про житє — буте наших переселенцїв в Америцї, ми тільки знаємо, що нїчо. Доси не появила ся ще під тим зглядом жадна поважнїйша праця, яка нас обзнакомлювала би з відносинами американьских Русинів. І тому такі ріжнородні і нераз суперечні собі погляди про те відносини.

Повисша брошурка о. Андруховича се перша проба істориї еміґрациї. Але тільки проба. Правда, автор зачинає свій спомин досить основно, але та „основність“ скоро уривать ся. Дальше йдуть уступи цїлком з собою майже не повязані, писані доривочно, без провідної гадки, обраховані, як в повісти, на викликане заінтересованя, а що найважнїйше і найгірше, пересичені особистими справами, які загал мало що обходять. Слушно завважав тут „Л. Н. Вістник“, що о. Андрухович „пише занадто особисто і се пошкодило цїлій його брошурцї, бо під впливом особистих елєментів гублять ся і замазують ся навіть правдиві події, порозсипувані по книжечцї“.

Мимо тих своїх хиб, праця о. Андруховича має своє значіня. З неї довідуємо ся не одно, про що ми не знали. Вона висьвітлює нам в правдивім сьвітлї не одну справу, на яку ми хибно задивляли ся. Одним словом, брошура о. Андруховича кидає на відносини американьских Русинів сяке-таке сьвітло і тим як раз есть для нас цїкавою. Тому мй й позволимо собі передати ш. читачам зміст цїкавійших уступів, стараючи ся заховати якийсь порядок і повну цїлість гадок.

Перш за все мусимо памятати, що о. Андрухович пише тільки про Русинів в Сполучених Державах.

Еміґрация Русинів з Австро-Угорщини до Сполучених Держав сягає 1870 р. Почин дали Русини з Угорщини і Лемки. Причиною еміґрації — по гадці автора — се загально звісна нужда народа, заохота аґентів і повертаючих еміґрантів. Зразу всї Русини прибували майже виключно до держави Пенсильвенії, де працювали в копальнях вугля, а по части і в фабриках зелїза.

В копальнях вугля заробляли в двох тижнях хлопці 9—10 долярів, помічники 14—17 дол., а майнери 20—24 дол. В фабриках зелїза була плата трохи висша. Коли робота йшла без перерви, то можна було богато ощадити, тим більше, що удержанє було дуже дешеве. Колиж робота йшла недобре, тодї неодин проїв в такий час всьо, що заощадив в лїтний час. Всюди там праця тяжка і небезпечна. Богато робітників занятих при роботї під землею, калїчать або убивають брили спадаючого вугля та експльодуючий ґаз.

По Пенсильвенії найбільше Русинів осїло в державі Ню Джерзі і Ню Йорк. В містї Джерзі Сіті було їх богато в фабрицї цукру. В містї Ню Йорку працювало богато руских дївчат в фабриках диванів і циґарів. Дещо Русинів було також занятих в копальнях золота і срібла в державах Монтана і Кольоредо, як також в Мінесота. Немало працювало при нових зелїзницях, в тартаках і на фармах. Були й такі, що служили при американьскім вийску. Крім вичислених робіт займали ся наші еміґранти декуди торговлею і промислом; держали шинки, корінні склепи, ятки і малі крамики. Число всїх Русинів в Сполучених Державах північної Америки сягало до 60 тисяч.

Всюди там бесїда анґлїйска. Деякі Русини бесїдували досить добре по анґлїйски, деякі страшно калїчили.

Русини прибували до Америки понайбільше в тій цїли, щоби що заробити і вернути назад до краю. Таких, що купували землю і лишались, було доволї мало.

* * *

Орґанїзация Русинів почала ся від орґанїзациї церковних громад і будови церквий. В часї до р. 1892 було зорґанїзованих 14 громад; з них однак не всї мали церкви. Першу церкву збудував о. Воляньский в Шенандоа, Па. При єго помочи збудовано ще чотири инші церкви. Велике лихо і неспокій по громадах чинило те, що Русини не знали, на чиє імя записувати церковну власність. Одні записували церковні ґрунта на осо бу о. Воляньского, другі на церковних кураторів, а инші на особи цїлком приватні. У латинників записують церковну власність на імя епископа. Русини не могли того робити, бо в разї переселеня в иншу околицю (колиби пр. в давнім місци устала всяка робота) церковний маєток перейшов би на чужого епископа і був би для Русинів цїлком страчений. В противнім разї могли маєток продати, а за набуті гроші купити, зглядно, побудувати, церкву деинде. Через брак епископа нема там дисциплїни анї межи сьвящениками, анї межи парохіянами. Кождий сьвященик грекокатолицкий є собі епископом, а парохіяни хотять мати також ту саму власть. Заряд церков спочивав в руках так зв. „trustees“, котрих вибирали собі громади на один рік, або й на довше. Коли

Русини наміряли будувати церков, то місцеві і доохресні люди робили складку, як би у нас — конкуренция. Крім того що місяця мав жонатий платити одного доляра, а самотний пів доляра. В тій цїли ходили по хатах що місяця колектанти і збирали гроші. З тих гроший ішло 60 дол. сьвященикови яко місячна плата а решта на церковні видатки. Часами таким колектантом мусить бути сам сьвященик.

Американьске правительство не мішає ся в релїґійні справи. В наслїдок сего кожде віроісповіданє, кожда секта, мусить сама мислити о удержаню своїх сьвятинь і духовеньства. Найбільше принятим способом на придбанє фондів есть устроюванє балїв і фантових льотерий.

Житє в Сполучених Державах небезпечне. Звідси велике числе асекурацийних товариств і брацтв запомогових всякого рода. Рускі церковні брацтва се як раз рід асекурацийного товариства. Они мають свої статути і судове позволенє. Брацтва мають право побирати датки, з котрих дають відтак своїм членам в разї хороби запомогу, а коли член умре, родина одержує посмертне. Такі брацтва лучать ся еще в союзи. І рускі брацтва мали свій союз під назвою: „Союз руских брацтв в Америцї“, але він упав в р. 1890.

О школах в тім часї (р. р. 1889—1892) нїхто й не мислив, бо й дїтий в шкільнім вїцї було небогато Перша руска школа для дїтий в Америцї повстала аж в р. 1893 в містї Шамокін заходами о. І. Константкевича. Заходом сего сьвященика повстала в тім роцї в Шамокін і перша читальня в Америцї.

В ті часи (1889—1892) дїлили ся Русини на дві головні партиї, а ті на поменші. Одна партия то Галичане, між ними Русини — Українцї і москвофіли. Друга головна партия — то угорскі Русини, що дїлили ся знова на москвофілів і словакофілів. Обі головні партиї нетерпіли ся дуже і не уважали одні других за Русинів. Галичане називали угорских Русинів — Унґарами, себто Словаками або Мадярами, а тіж знова називали наших Поляками. Лиш одна віра руска вязала їх подекуди з собою. Та і в тім не було згоди. Найбільше до ворожнечі причинялись таки самі сьвященики. Так бодай твердить о. Андрухович.

Рускоґо сьвята в Америцї обходити не можливо, хиба оно припаде в недїлю. Різдвяні сьвята мало хто сьвяткує. Сьвят Великодних лиш один день. Инші народности сьміють ся з Русинів, що они обходять богато сьвят. За те мусять Русини обходити американьскі сьвята, а то: Новий рік, день 22. лютого, як день уродин Вашинґтона, день 30. мая, як день почести для полеглих за свободу жовнїрів і день 4. липня на памятку утвореня республики Сполучених Держав. Приписи що до сьвяткованя неділі є дуже строгі.

Хрестини, весїля і похорони инакше відбувають ся, як в старім краю. Нема тих церемоній, що тут. Там мало кому голосить ся заповіди. — Шлюб відбуває ся в котру будь пору дня а навіть в ночи. Похорон відбуває ся без процесиї.

[Конець буде].

* * *

Сьвященик господар.

З виїмком лише кільк х мійских парохів, рускі сьвященики в Галичинї переважну часть своїх доходів добувають з ґрунту. Ся обставина має много добрих сторін, але богато і уємних.

До добрих сторін зачисляє ся се, що з ґрунту сьвященик майже завсїгди витягне більше, як се єму враховане в конґруу, а бувають і такі лїта, в яких земля дає 10 раз більше, як виносить оцїнка катастральна ґрунту.

Дальше можна назвати доброю стороною і се, що сьвященик господаруючи сам, дає заробок убожшому населеню, а коли рационально господарить, служить яко взір для парохіян. Від него можуть вони не лише навчити ся господарки, але набувають нові роди збіжа, картофель, ростин пастевних на насїня, поправної раси телята, безроги і т. п. Він спроваджуючи собі штучні навози, спроваджує і парохіянам, дає убогим на переднївку збіже чи на відробок чи яко запомогу. Вкінци сьвященик господар має і свою вигоду, бо має конї до виїзду, має майже все потрібне до поживи.

Також треба сказати, що нар'д, не знаю чому, але як досьвід учить, має більше довіре до сьвященика господара, як до такого, що пускає землю в посесию і людям здає ся, що то сьвященик гордовитий та нехтує хлїборобом.

Темних сторін має господарство сьвященика дуже много. І так брак часу дає ся дуже взнаки особливо в часї великопостної сповіди. Тут сїйба потребує догляду, а тут в численній парохії треба майже цїлий день сидїти в сповідальнї.

До господарства треба доконче якогось капіталу на інвентар, роботу, а то нераз приходить ся на парохію лише з 10 пальцями.

Також годї при господарстві обійти ся, щоби не було ріжних угризків, чи то зі службою, чи то зі шкодниками, чи випадки елементарні не дають спокою. Не дивно протоє, що не один сьвященик покушавши сего добра, вирікає ся доходів, та пускає поле в посесию, або дає селянам на спілку. В послїднім случаю еще пів біди, але як пустить ся в посесию жидови, то вже і готова соблазнь в селї тай довіре, яке було у парохіан, пропало. Бувають случаї, що сам колятор бере поле в посесию; але і на се люди криво

дивлять ся. Длятого все промовляє за тим, щоби господарив такой сам сьвященик. — Ба добре то казати господарити, але чи сьвященик знає, чи часом бодай яке таке поняте має о господарцї?

В тім то і наша біда! Вправдї від якогось часу учать в семинарияї якоїсь там аґрономії, але то того тілько що кіт наплакав. Раз, що сама теория без практики не много варта, по друге, такому молодикови не дуже то і в голові учити ся Він собі гадає: або то така штука господарити? Най но я маю парохію, вже я собі якось пораджу. І радить собі, але так, що всїми силами старає ся господарки спекати ся, а коли то не удасть ся, то господарить так, що самі парохіяне з него сьміють ся. Аж коли добре в уха налле ся, бере ся до науки, але де еї добути? Звичайно старший сусїд — то учитель господарства, тому не дивно, що як сьвященики зїдуть ся, замість поговорити о справах загальних, цїлий час балакають лише про господарство. Тай не дивота! Книжок о господарстві нема Ледви що сего року вийшов учебник рільництва Евгена Жуковского в Чернївцях. Ґазети господарскої нема, а з тої, що видає о. Негребецкий, не богато навчить ся, бо щоби з сеї ґазетки „Господар“ мати хосен, треба мати уже яке таке підготовлене. З того виходить, що межи сьвященіками ледви якийсь маленький процент господарить рационально і для них господарство є жерелом великого доходу, они є учителями господарства для народу і они мають яку таку повагу в своїй околици.

Гадка протоє, щоби урядити в другій половинї вересня у Львові виклади з господарства для сьвящеників, є дуже на часї, тим більше, що уряджує ся зі всїми вигодами так, що і удержане буде мало що коштувати Є надія, що сьвященики, особливо молодші, радо поспішать на ті виклади та і не пожалують того.

Ми просили би, щоби і наша Всесьвітлїйша Гієрархія заохотила клир до участи в сих викладах, які під протекторатом Високопреосьвященого Митрополита уряджують ся. Здає ся, що і тов. Сїльский Господар урядить в тім часї загальні збори, отже і зорґанїзують ся наші господарі, тай так поступимо економічно знова о один крок наперед.

Сьвященик господар.

Хроніка і бібліографія.

Заява.

Заявляємо отсим всім інтересованим, що наша часопись не есть нічиїм орґаном, від нікого не зависима і ніким не інспірована. Тимчасове поміщене ей редакції на площи св. Юра, се ще не доказ, щоби „Нива“ мала стояти в яких небудь зносинах з „сьвятоюрскими“ сферами. В виду сего цїла відвічальність за статї нашої часописи спадає тільки на підписаного ей редактора.

Перший рік понтифікату Пія X. Як попередник, Лев XIII був полїтичним папою, дипльоматом, так Пія X. знова можна назвати папою релїґійним. Перша его енцикліка з 3. жовтня 1903 — є чисто релїґійного змісту. Ей девізою — обновити всьо в Христї. Метою до сего обновленя уважає Пій X. ревну і уміетну душпастирску дїяльність клира на кождім полї, у чім мають его щиро спомагати всї вірні. Такий самий характер носить на собі і друга его енцикліка з 2. лютого р. 1903, в якій проголошує ювилей з нагоди пятьдесятьлїтя доґмату о непорочнім зачатю Пр. Д. Марії. Релїґійним есть також і третє письмо Пія X. з 11. марта 1904, в справі реформи церковної музики.

Пій X. завів реформу між своїми урядниками, які нераз допускали ся великих надужить.

Відручним письмом з 28. сїчня 1904, получив папа дві конґреґациї — конґреґацию відпустів і реліквій та конґреґацию обрядів — в одно, чого, як сам пише, домагав ся і розум і природний порядок річи.

Епископскі візитациї, які в Італії вийшли були з уживаня, Пій X. привернув знова і припоручив точно їх відбувати. Так само завів більшу дисциплїну між клириками, а відручним своїм письмом приказав перевести кодифікацию канонїчного права.

Письмом з 18. грудня 1903, взиває Пій X. всїх італійских католиків до єдности, до праці на поле соціяльнім і каже придержуватись в тій дїяльности вказівок Льва XIII.

Вкінци послїдною акциею Пія X. се акция в відомій вже нам справі французкої церкви.

Так виглядає перший рік понтифікату Пія. X.

Важне для катехитів і народних учителїв. Одинокий підручник до науки релїґії в народних школах п. з. Практичний провідник для катехитів в трох частях — уложив о. Евген Гузар — поручений Радою Шк. Краєвою в урядовім дневнику з д. 27. липня с. р. до шкільних бібліотек — можна набувати в книгарни ім. Шевченка і Ставропиґийскій по цїні 4 К. 80 с. без поч. пересилки. Сотрудники можуть купити сю книжку по цїні 3 К. з почт. пер. у автора — ул. Длуґоша 17.

Поручаємо горячо Вп. Духовеньству — Похоронні проповіди о. Дра Бартошевского (ціна 5 кор.), які заслугують вповні на те, щоби знаходили ся в руках кождого сьвященика проповідника. Ось як пише про їх високу стійність один поважний сьвященик о. Д. Й.: Діставши Похоронні проповіди о. Дра Бартошевского, я просто одушевлений простотою укладу, незрівнаною прозористию мислий та богацтвом заключеного в них материялу. Все там зібрано, все на своїм місци, нема нїчого злишнього; а при тім тілько сердечного тепла, щирого, глубокого чувства. Сьміло можу заявити, що такого добірного твору в тім напрямі не має другого наша проповіднича лїтература. Чую, що недописують менї слова виразити мою утїху, як також і вдячність Всесв. о. Дру Бартошевскому за оголошенє так цїнного для кождого сьвященика твору. Я певний, що кождий сьвященик, котрому лише та книга прийшла в руки, чує те саме, що я, тільки що многі своє душевне пированє зможуть по прочитаню лїпше виразити, чим я своїм скудним словом.

В справі бурси руск. тов. педаґоґ. В бурсї руского тов. педаґоґічного у Львові (Вірменьска ч. 2) було поміщених в минувшім роцї шк. 146 питомцїв, учеників рускої ґімназиї у Львові. Між ними було 2 сиріт по сьвящениках 7 синів учительских, 10 синів ремісників і 127 дїтий селяньских. При клясифікациї одержало 42 перший степень з відзначенєм, а прочі всї першу клясу. 74 питомцї одержали ноту похвальну з обичаїв. Наведені числа суть доказом, що молодїж, котра виховує ся в названій бурсї, не тратить часу на дармованє, а сповняючи свої обовязки шкільні точно і совісно дає запоруку, що виховає ся на чесних та уміючих шанувати свої обовязки синів нашого народу.

За теж в дуже невідраднім положеню находить ся стан фінансовий бурси, бо з огляду на високий чинш за хату та на звісну дорожню у Львові, годї видатків покрити з оплат питомцїв, які виносили 12 до 20 (пересїчно 15) корон місячно. Тому комітет бурси попав в дефіцит, який вже за минувший рік виносить звиш 3.00 корон. По тій причинї дальше істнованє сеї так важної і хосенної інституциї есть поважно загрожене і тільки при обильній і неустаючій підмозї зі сторони нашої патріотичної суспільности можна буде забезпечити еї будучність. Тому звертаємо ся до всїхпатріотів, котрим добро і будучність нашого народу лежать на серци: не забувайте на інституцию, котра вже дала докази, що дїлає в хосен нашого народу, та допоможіть жертвами грошевими чи в натуралїях до того, щоб вона і дальше так гарно виховувала нашу многонадїйну молодїж на славу Матери-Руси.

Львів у серпни 1904.

Комітет бурси руского Товариства педаґоґічного, ул. Вірменьска 2.

Місионар, лист 8, за серпень, 1904. Зміст: Які то приятелї. — Із сьвіта і Церкви. — Катехизм. — Св. Тайни: Тайна хрещеня. — Самородне слово. — Упривил. престіл. — Нещасливий конець. Ревність о спасенє ближнїх. — Небесна пригода. — Із сьвіта чоловічого. — Остави нам довги. — Чарочка горівки. — Правда, що має два кінцї. — Розуміне христ. житя. — Св. Іриней сьвященомученик. — Він не знав. — Подяки за вислухані молитви. — Як додаток: Малий Місионарчик.

Економ'ст, ч. 8, за серпень. Зміст: Витворене промислу; Господарска рахунковість; Старий край — а американьскі Русини; Нові роди кредиту в Банку Краєвім; Стоваришеня консумційні; „Сїльский Господар“: Господарскі обрахунки і калькуляції; Посуха а брак паші; Торговельне шкільництво в Сполучених Державах; Що таке комасация і чи вона нам потрібна: Спілкова крамниця в Гартлєпуль; Рух товариств кредитових; Новинки: Нові стоваришеня: Ціна збіжа і плодів господарских; Оголошеня.

Посланник, ч. 15, з 14 серпня. Зміст: Преображенє Спаса нашого Іс. Христа (стих); Корм духовний. — В постї о постї; Дещо о вихованю наших дївчат; Божа воля; За сиротою Бог з калитою; Відомости; Сьміх і правда.

Епархіяльні відомости.

Станиславівска епархія.

Кандидати стану духовного мають до 1. вересня 1904. внести до Консисторії прошеня поперті: сьвідоцтвом уряда парох. о законности їх походженя і приналежности до гр. кат. церкви, сьвідоцтвом убожества, сьвідоцтвами шкільними, сьвідоцтвом моральности, сьвідоцтвом лїкарским і посьвідченєм дотично військової звязи. Елекция буде 15. вересня с. р.

Іменовані: о. Л. Скалиш завід. дек. Устецкого. Совітник Еп. Конс.: о. Адр. Добряньский з Бучача і о. Й. Билинкевич з Рукомиши.

Введені: оо. Дм. Лисий яко завід. в Хомякові і Ів. Палагіцкий яко завід. в Тулукові.

Комісарями орд. шк. для повіта Товмацкого іменовані оо. Ярослав Майковский і Ник. Совяковский. Дальше іменовані такими комісарями: о. І. Шлемкевич, о. Мих. Левицкий і о. І. Мардарович. Катехитою сталим при народних школах в Книгинині селї іменований о. Евг. Гісовский.

Померли: о. Мих. Барусевич п. Мельницї і о. Павло Новаковский п. Беремян. В. ї. п.!

Конкурс з реченцем до 15. жовтня с. р. розписаний на парохії: Беремяни, д, Залїщиц. над. прив. і Мельниця, д. Кудрин., над. прив.

Львівска епархія.

Презенту одержали: о. Кир. Левицкий на Дубковицї; о. Семків Гер. на Жупанє і о. Косановский Едв, на Чолгани.

Завідательство одержав о. Свергун Филип в Ляцкім.

Видає і за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарнї Народової (Манецких), Львів.

Ч. II. Львів, 15. вересня 1904. Рік I.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСЬВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кождого місяця.

Передплата виносить до кінця р. 6 кор. Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, площа св. Юра ч. 5.

О пожитку місиї.

Один з визначнїйших сучасних писателїв записав в однім із своїх творів слїдуючі замітні слова: „Посеред нашої суспільности намножило ся так богато антаґонїзмів, ненависти, недовіря, що недалекий час, а будемо мати (а фактично вже маємо) релїґію основану на доґмах ненависти та клясової борби“.

І дїйсно, приглядаючи ся близше відносинам сучасної суспільности, можна легко зауважати, що релїґія християньска єсть серед неї лише позірна. Яркі, публичні, неморальні учинки, надужитя властий, знущанє сильнїйшого над слабшим, покриванє ріжних нечесних дїл релїґійним плащиком і т. д. — се надто голосні докази, що нашій суспільности не надає тону св. евангельска наука.

Історія людского роду учить, що церков була все тою лїкаркою, що гоїла рани суспільности. Єсть се неоспоримим історичним фактом, що в найсумнїйших часах віра в Спасителя спасла рід людский з безвихідного положеня.

І у нас не може бути инакше. Одна лише церков може розвязати трудну, висше згадану задачу, усунути суспільні рани та попровадити нашу суспільність до красшої будучности.

Специяльно що до нашої рускої суспільности то, як бачимо, рускі партиї в ріжний спосіб хотїли би се питанє розвязати. Одні хотїли би єго розвязати росийскими баґнетами та арматами, другі знищенєм зненавиджених „попів“

та церкви, треті видять спасенє в соціялїстичних утопіях і т. д Глядячи на ті змаганя з нашого церковного становиска — ми не можемо писати ся нї на один з висше згаданих способів; нам, рускому духовеньству, лише одно мусить бути на тямцї: Суспільностию нашою мусить провадити церква, бо лише церква зможе єї попровадити по своїй утертій дорозї до лїпшої будучности.

* * *

Одним з найважнїйших способів до осягненя сеї мети єсть місия. В недавних бурливих часах, коли радикальна партия разом з просьвітою стала ширити поміж народом ненависть до руского духовеньства та підкопувати церков, Василияни підхопили важність хвилї та своїми місиями зробили для народа чималу прислугу. Але не тільки з сего згляду є місиї користні. Вони приносять також незрівнані користи для людских душ.

Я буду старати ся указати на найважнїйші користи з місий на підставі декотрих творів, які нам лишила місионарска лїтература, зазначаючи вперед їх ролю в істориї народів.

* * *

Нема сумнїву, що сьвіт був навернений з поганьства до віри християвьскої через місиї. Само провидїнє боже постановило удїлити через місиї спасенє цїлому родови людскому. Св. Григорий пише: „Ad erudiendam ergo Dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam nullo tempore destitit operarios mittere“ (Hom. 19). В старім завітї кликав Господь до пророка Ісаиї: „Возопій крѣпостію и не пощади, яко трубу возвыси гласъ твой и возвѣсти людемъ моимъ грѣхи ихъ“ (Іс. 58, 1) В новім завітї післав Господь свого Сина: „въ послѣдокъ днiй сихъ глагола намъ въ сывнѣ (Ко. Евр. 1 2.). То само говорив Господь до апостолів, а через них до всїх сьвящеників: „Шедше въ міръ весь, проповѣдите евангеліе всей твари“ (Марко 16, 15). І так вже в часах апостольских місиї принесли великий хосен цїлому сьвітови, як се сьвідчить апостол Павло в листї до Колосеїв: „и въ всемъ мірѣ и єсть (слово истины) плодоносно и растимо“ (1, 6).

Відтак посилали апостоли своїх учеників в ті сторони, де они не могли зайти. Слїдом їх ступали дальше папи рим-

скі і висилали місіонарів в кождім часї в ріжні сторони. Так пр. в II. столїтю був висланий св. Іреней в Францию. В V. столїтю вислав папа Целєстин I-ий Паллядия в Шкоцию. В VI. столїтю вислав папа Григорий Августина в Анґлїю. В VII. проповідав св. Свїтберт в Голяндиї. В VIII. післав папа Григорий II. св. Вонифатия в Нїмеччину. В IX. віцї був висланий св. Методий до Чех, Моравії і Болгариї. Коротко сказавши, де лише віра і чистота обичаїв була насаджена, треба завдячити місиям Св. Альфонс Лїґорі, один з найбільших місіонарів, пише в однім своїм творі, що де нї кара божа, нї трясене землї, нї війна, нї зараза, нї голод, нї закони не могли поправити людий, то се удало ся місиям. Тому учений Contenson твердить: Per solas missiones impletur praedestinatio, quae est transmissio creaturae in vitam aeternam. (Theol. 1. 3. dist. 6. c. 2.).

Хоч місиї є потрібні в містах, то особливо они конечні по селах. В містї може заступити місию інтелїґентній верстві бодай в части відповідна книжка, але не так маєсь річ по громадах, де необразований селянин весь корм душевний побирає з уст пароха. Вправдї тут може насунути ся закид, що проповіди дотичного пароха могуть вистарчити зовсїм духовним потребам єго пастви, але заходить питанє, чи проповіди ті відповідають установі тридентского собора: Ut plebes sibi commissas pro earum capacitate salutaribus verbis, docendo necessaria ad salutem, annuntiandoque cum brevitate et facilitate sermonis vitia, quae declinare, et virtutes, quas sectare aportet. (Trid. 1. 5. c. 2. de ref.).

[Конець буде].

Японофільство Европи.

(К о н е ц ь).

Тим то не цурає ся він такого средства, що до сеї користи провадить. Зрада, шпонство, убійство, то у него средства цїлком відповідні і моральні. З так пониманого патріотизму витворює ся легко фанатизм полїтичний, що веде до частих полїтичних убійств. Що більше, коли правительство японьске змушене такого проступника укарати, то нарід уважає єго яко мученика і сьвятого. Не

дивниця отже, що Японцї рвуть ся до проступку, щоби доступити так великої чести у народа. І тому видимо у японьского народа великий паклін особливо до шпіоньства.

Се доказує не лише теперішна війна, але також війна, яку провадив сей нарід з Хінами р. 1894. До якої степени они довели се ремесло видно з того, що они цїлими роками волочили ся перед згаданою війною по Хінах (особливо офіцири), а терен війни знали лучше, як ті, що на їх теренї Японцї воювали. При тім оказали ся так хитрими, що декотрих шпіонів Хінцї аж по скінченій війнї переловили. Шпіоньство приходить їм тим лекше, що они мають дар виучити ся легко чужої мови. З сего однак ще не виходить, щоби Японець мав велику духову силу. Противно, духова праця шкодить дуже Японцеви і тій праци віддає ся він більше з честолюбивости і то дуже нераз витревало, доки цїлковито не ослабне. Тож у Японця брак майже всякої спосібности до тих наук, що вимагають майже зовсїм чистої праці духа пр. до фільозофії.

Що єсть поза дійсностию, що вимагає глубокого мисленя і чистого розумованя, того Японець нїяк не втне, а для него має значінє лише се, що єсть в дійсности в природї, а особливо там, де може богато зробити зручна рука і вправне око. Такою галузию наук єсть власне медицина і до неї то має ще Японець найбільше званя і в тім напрямі може найбільше зробити.

Повисший наклін особливо до шпіоньства є як раз найбільше небезпечним для инших народів, а передовсїм европейских. Сего досьвідчає поки що на собі Росия. Бо і у неї образували ся молоді Японцї, котрі в тім часї пізнавали слабі сторони Росиї, щоби з тих слабих сторін використати. А прецінь не лише в самім Петербурзї образували ся они, але образували ся і образують ся і по инших столицях Европи. А хтож заручить, що ті люди, що здужали виднайти слабі хторони Росиї, не винайшли і не винайдуть слабих сторін инших держав, особливож Анґлії? Чиж Анґлія слабих сторін нїяких не має? А коли так, то се не дасть ся оправдати як тілько зягорілостию Анґлії, що за всяку цїну хоче позбути ся могутного ворога, за яку уважає Росию. Борбу затим помежи Японом а Росиєю належить уважати не лише яко борбу помежи двома сьвітами, двома расами, що рїжнять

ся помежи собою вдачею, культурою, релїґією, але еще яко борбу давно заповідану помежи племенами ґерманьским і славяньским, а іменно Анґлїєю а Росиєю, бож Японїю належать уважати лише яко средсто в руках Анґлїйців.

Се видно з воєнного настрою цїлої анґлїйскої преси і з тої радости, яку відчувають Анґлїйці з кождої побіди Японців над Росиянами. А до якої степени розгорячковані там уми, то легко побачити, з якою сатисфакциєю розсївають Анґлїйці ложи з поля війни. Закидають Росиянам, що они вправні в розсіваню ложий, але коли читаємо вісти подавані через них, то мусимо хиба їм признати першеньство перед Росиянами. Пословиця, що чуже видить ся під лїсом, справджує ся тут більше, як денебудь. Своєю свободолюбностию хотять хвалити ся, але істория Ірляндиї, а тепер Бурів, найлїпше доказує, як они свободу і рівноправність понимають.

Зважившн шовінїстично-патріотичний, спосібний до шпіоньства характер народа японьского, мусимо прийти до переконаня, як небезпечними стали би ся Японцї і для Анґлії по довершеній побіді над Росиєю, коли при своїм дарі орґанїзаторскім получили би ся з Хінами і иншими племенами своєї раси. А се небезпеченьство грозило би не лише зі сторони полїтичної, але що бїльше, зі сторони релїґійної. Бо хотяй би они і не потрафили защепити своїх понять релїґійних в населенє християньске, тож все таки їх понятями релїґійними могли би в части і Европейцї заразити ся, що так склонні тепер до поганьства. Впрочім хто знає, чи наші Европейцї не приняли би їх релїґії, їх понять моральних.

Аджеж зв сна річ, що академіки, що зібрали ся по вибуху війни росийско-японьскої на віче у Відни, висказали вже свою думку. Бо бесїдник, Поляк, (певно з табору „Слова польского“) сказав, що „нам належить желати побіди Японцям вже і з тої причини, що они є поганами, бо моральна християньска вже пережила ся?!!“

І чиж се не стид перед иншими народами? Таж на вічу були в більшій части славяньскі студенти! А чиж підніс ся на ті важкі слова бодай один голос протесту? Якими марними мусїли ся видати ті Славяни в очах Нїмців! Але до якого переконаня можна прийти по тих словах? Ото, що сей, що то говорив, не мав понятя о погань-

ствi, а своєї релiґiї i своєї моральної вiн не знав. Бо хто знає поганьство лиш в основi, той знає, що моральна поганьска не може навiть стояти високо. Нарiд, що почитає звiрята, мусить в наслiдку наслiдувати i жите тих звiрят; бо яка релiґiя, така i моральна.

Котрогож з народiв поганьских моральна стояла високо? Возьмiм найкультурнiйшi народи — Грекiв та Римлян. Хто хоче пiзнати жите моральне тих народiв, най гляне на Кипр, котрий замешкували Греки, а котрий вславив ся своїми торжествами в честь Афродити, най загляне в руїни Помпеїв, а там отворять ся ему очи. При кождiм домi vomitoria, а там в одній улици дiм захований до висоти даху, о котрiм, коли говорить навiть cicerone, то спускає очи i лиш каже: „qui abitavano le donne cattive“. — Не згадую про моральну инших народiв поганьских, у котрих лiпшою не була. Хиба, що хтось уважає за лучше се, що ему подобав ся. Тогди вже инша рiч. Мiрилом в такiм разi вже не доброта моральности, але фантазия i чувство грають велику ролю. I в нашiм случаю не дiйсна моральнiсть Японану грала ролю у наших японофiлiв, але фантазия розгорячених голов. Бож не знаю, чи можна одушевляти ся японьскими ґейшами, чи можна одушевляти ся тим, що жiнка сама, коли видить, що свому мужеви вже менше подобав ся, сама винаходить ему молодшу женщипу. Тож хиба чоловiкови змисловому, чоловiкови, що низко стоїть духово, могли вийти з уст такi слова i то слова з уст Поляка, котрого нарiд манiфестує ся все яко католицкий. Але, що дивне в тiм случаю, що жадна часопись не запротестувала против сего висказу.

Як видимо, анi зi сторони релiґiйної, нi моральної, не заслугують Японцi на спiвчуте, аке їм оказують японофiли. Бо они розпочали сю борбу не за iдею, як Бури, але задля народної амбiцiї, задля манiї великости*), задля розширеня своєї територiї. Не видачи причини японофiльства в Японцях, мусимо їх глядати в самих японофiлах. Передовсiм мусимо подивити ся, хто до японофiлiв належить? В першiх рядах видимо жидiв, то есть тих, що є вiдвiчними ворогами християньства, а особливо Росиї. Хто не вiрить,

*) Звiсна рiч, що Мiкадо жалував ся, для чого его не помiщують в Европi помежи иншими пануючими, коли вiн есть пануючим культурного народа.

най загляне до першого, лучшого числа Таґблят'а, а побачить, з якою заїлостию кидає ся ся часопись на Росию. Там таки знайде і вияснене, бо згадує ся в Таґблятї про Кишенев, то знова про середновічні права росийскі, які кривдять жидів.

От де причина заїлости жидів! Они і там хотїли би панувати, як в инших краях Европи, а тому що там ограничає ся більше їх спосіб експльоатованя, звідси весь гнів звертає ся против сеї держави, хотяй і там уміють они обійти право і там практикують спосіб експльоатованя. Тілько, що там мусять більше дїлати осторожно, щоби не підпасти строгій карі.

То одна причина материяльна так дразлива для жидів, але притім відгриває ролю еще инша, а іменно — релїґійна. Бо жиди, яко вороги природні християньства, не занедбують нїякої спосібности, щоби тому християньству шкодити. Они знають, що коли би они станули отверто до борби, то мусїли би туюж програти; они знають, як небезпечним було би виступити явно против християн. Тож они мають лекший, практичнїйший і цїлком для них безпечний спосіб.

До побитя одних уживають других. До покореня католицкої Ішпанії ужили Америки, до покореня Росиї ужиють Японців не безпосередно, але посередно. Бож звісна річ, що жидок галицкий, що поїхав шукати долї в Америцї, там заложив дневник, в котрім ударяв в струну гордости Американьців, їх свободолюбности і що они і другим повинні помочи добивати ся свободи, но і Американцї в оборонї Филїпінів дїйсно зачали перти до війни з Ішпанїєю, котру побідили. Але хто вийшов на тім найлучше? Таки жидок. Бо він не упустивши ані каплї крови, наладував кишенї долярами. Потім вже міг спокійно глядїти в будучність. А росийско японьску війну хто викликав? То вже вказав публїцист росийский Меншіков на жидів, яко на справників тої війни. При тім впадає в очи спосіб, якого они уживають.

Одного сусїда підносять добрі сторони і его культурність аж під небеса, а другого в противности до него ставлять яко заскорузлого, некультурного; одного представляють яко сильного, другого яко слабого. Тим способом викликують власне ті чувства, які ведуть до борби. Єсть то подібний спосіб, якого уживають хлопцї в школї, коли підюджують двох закукурічених, щоби побили ся,

або парубки на селї, коли схотять спровадити до бійки инших парубків. І дивна натура людска. Не догляне в тім підступу, а жалує доперва свого кроку, коли почує біль в плечах.

Так і Японців зумїла преса жидівска представити яко нарід могучий і їм додати відваги до виступленя против Росиї, а в них самих вмовити, що они яко культурні понесуть сьвітло культури до заскорузлої Росиї, а сьвіт буде їх подивляти яко героїв, а щоби свого сьмілого виступу не бояли ся, поставили їм за плечима Анґлїю, котра в разї потреби возьме їх в оборону. Се було їм як раз на руку і мало шанси поводженя, бо і Анґлія хотїла упечи при тій спосібности собі каштани і тому вже наперед знаючи, що зайде в найблизшій будучности, вислала експедицию до Тибету. Тим то находимо пояснене того гамору преси, як жидівскі дневники старають ся перехилити опінїю сьвіта на сторону Японців, представити їх, яко тих, що з розпуки хватили за оружиє, хотяй приглянувши ся близше видимо, як творене тої опінії есть натягнене. Дивним дивом япанофільство знайшло почву не лиш в жидівских, анґлїйских і американьских часописях, але і в декотрих часописях славяньских. До такого Таґбляту, напримір, достроює ся „Słowo polskie“ а в деяких місцях східність їх так велика, що не знати, чи Słowo відписало від Таґбляту, чи Таґблят від „Słowa polsk-ого“. Одна лиш річ, що Słowo має дитинний спосіб войованя. Колиж япанофільство інтересованих дасть ся бодай витолкувати, то япанофільство Росиян не дасть ся ані витолкувати, ані оправдати. Они здають ся менї бути подібними до тих Хінців засуджених на смерть, що заглядають з клїтки, як їх товаришеви кат стинає голову, а они збожеволїлі сьміють ся і тїшать ся, як голова відпадає, доки не прийде черга і на них, що і їх голова покотить ся ся по землї...

І ми християне є манекінами в руках жидівских, ми їм помагаємо до сповненя тої мрії, що до них, яко до вибраного народа, належить панованє, а ми маємо стати їх невільниками...

Увага: Чи Японцї культурні чи нї, се вже най кождий собі вибирає до вподоби одно чи друге. Одного лиш годі замовчати, що з понятєм культури не можна

погодити. Єсть се гарікірі*). Та коби то в приватнім житю сей спосіб позбавленя житя був в ужитю. Але як се погодити, коли сего способу уживає державна власть**). А преціньв вже того дикого способу не знайдемо в некультурній, як єї називають, Росиї. Як жадний того гарікірі нарід японьский видно з сего, як він домагав ся від віцеадмірала Камімури, щоби розпоров собі живіт за то лише, що єму не удало ся переловити фльоти Владивостоцкої. З того одного лиш можна зобачити, що Японцї не є так лагідним народом, з якого єго хотять японофіли представити.

о. Ф. Щ.

ПРОПОВІДЬ

на Рождество Пресв. Богородиці.

Начало нашего спасенія, людіе, днесь бысть, се бо пронареченная... Мати и Дѣва и пріятелище Божіе, отъ неплодове родити ся произходитъ.
(Слова пісни церков.).

Тїшуть ся дїти, коли в день уродин свого батька або неньки могуть виразити сердечні чувства любови і вважають той день великим, родинним сьвятом; тїшить ся вірно-підданий нарід, коли добрий єго батько монарха празнує памятний день своїх уродин; тїшимо ся днесь і ми — дор. бр. і сестри — що сьвяткуємо память уродин нашої любої неньки — преч. Дїви Марії. Як не має радїти руска родина, коли днесь сподобило ся єї дїждатись такої памятної, веселої хвилї, як день уродин своєї дорогої матїнки; як може сумувати вірно підданий руский народ, коли єго монархиня „царица руского краю", сьвяткує двайцятьсотлїтний ювилей? Нинїшному празнику хиба той подивує ся, хто не знає, яка звязь тїсна заходить межи нами а преч. Дївою; той хиба може дивуватись нинїшному торжеству, хто не знає, що цїла Русь, то самі поклонники небесної Дїви, що преч. Мария то княгиня на рускім

---

*) Гарікірі се звичай, що самоубійник, або осуджений на смерть розпорює собі черево. Єсть то спосіб загально уживаний в Японії.

**) На таку кару засуджено р. 1868 офіцира Такі Зензабуро, що в часї якихсь розрухів казав підчиненим собі жовнірам стріляти до кольонїстів европейских в містї Кобе. Церемонію того самоубійства розпорядив сам Мікадо.

краю. Для нас — милі бр. — нинїшне сьвято єсть так природним, так звичайним, як природною єсть любов дитини до рідної мати, як природним єсть почитане преданого народа, зглядом доброго і милосерного монарха.

Ми всї чуємо серцем, що преч. Дїва то наша мати, а ми єї дїти, і що она цариця, а ми єї піддані.

Тож радуй ся днесь уся руска родино і любовю огорни в родиннім кругї свою добру, рідну матїр; величаво сьвяткуй нинїшне торжество руский народе і радо та неложно викажи чувства вірности і непохитної преданности своїй любій та благій царици. А ти, люба наша нене, ти наш скарбе родинний, царице, що від віків миле нам твоє царствованє над нами, не погорди нашими чувствами, а прийми їх так щиро, як зі щирости ми їх тобі в дарі приносимо, заховай їх глубоко в серцю, бо з глубини сердець наших ми їх днесь добули і у стіп твоїх складаємо.

* * *

Лежить в природї людского серця, що чим більше дізнаємо від когось добродїйств, то тим більшою любовю огортаємо свого добродія. А коли би я днесь — люб. бр. — хотїв тую любов вашу до преч. Дїви піднести до найвисшої степени, скріпити, а радше розжарити, то не бачу лучшого способу, як хиба поставити вам перед очи, в памяти відсьвіжити, усї ті долегливости і терпіня, які преч. Дїва задля нас переболїла, а відтак усї ті добродїйства, які ми через єї руки дістували і дістаємо.

Що до терпінь преч. Мариї, то сьміло мож сказати, що цїле єї житє то одна велика печаль, одно безпереривне терпіне; она одна перетерпіла більше, як усї мученики разом. З родини царскої — а мусить вдоволяти ся по далекій подорожи нічлїгом в убогій стайни, навіть кутика в хатї не може від людий допросити ся. А преціиь без наріканя зносить пониженє. На руках пестить свого Сина, свою єдину потїху голубить, общїловує ті маленькі рученята, а віщим духом бачить, що ті самі руки, що через 32 лїт будуть роздїляти обильні ласки і добродїйства, ті самі руки до хреста прибють, ранами обложать. Як тяжкою мукою мусїли бути для неї ті спомини! Очи, котрі так мило вдивляли ся в лице своєї неньки, котрі пізнїйше так лагідно на усїх людий дивили ся, ті очи Христові оплюють, зогидять. Лице єго, що красше красного неба, поранять поганьскі руки; цїле тїло побичують, покатують, що не буде мож людскої подоби знайти, а найсьвятїйшу голову тернем увінчають. Усе то преч. Дїва пророчим духом бачить, а серце материньске крає ся з жалю. Скажіть жеж — матері християньскі, чи може бути більша болїзнь, більша мука, як болїзнь Мариї?

Кілько разів переходила улицями Єрусалима, то смуток тяжкий огортав єї душу, бо духом бачила усї місця мук свого Сина. Той ґетсиманьский город тепер милий, розкішний, а не мине 30 лїт, той город буде сьвідком поганої зради; а там палата Анни, а від палати дорога кровю божого Сина обагрена; а то помешканє Пилата за кількананайцять лїт зросить ся кровю невинного єї Сина; а ось ті стовпи — ах! як тяжко дивитись на них! Прийде час, а невинного Христа привяжуть до них і будуть нагайками тїло єго шарпати.

А за містом ген — біліє гора Голлофта. Страшна гора... се місце, де тое дитя невинне житє скінчить, а она — мати — буде мусіла дивитись, як невдячні Жиди будуть єї Сина розпинати. Велике се — милі бр. — терпінє! Тим страшнїйше, що як з одної сторони любила свого Сина, так знова з другої сторони жаль єї було цїлого рода людского. Або умре Ісус, а цїлий рід людский буде мримирений з Отцем небесним, або дитина буде жити,а сьвіт на погибель засуджений. Тяжкий, страшно тяжкий вибір — і волїла з любови, з милосердия до нас, покоритись божій воли і Сина на муки віддати, як мав би сьвіт цїлий стати жертвою диявола. Але — братя милі — кілько то болїв коштувало преч. Марию!

Наконець надїйшов 33 рік житя Ісуса. Коли пр. Марию через 32 роки мучила гадка сама о смерти єї Сина, то той послїдний рік завдав божій матери найбільшу рану в серци. Она то мусїла на власні очи бачити ті усї катованя, ті насьмішки, відчувати душею ті болї свого Сина, она ступала по тій кровавій дорозї за Ісусом аж на Голгофту і тут, у стіп хреста, мусїла бути сьвідком конаня своєї дитини.

Чи може бути більша болїзнь, як болїзнь Марії? А ті всї муки, ті терпіня і страждання переносила терпеливо, бо знала, що кровю єї Сина мають змити ся наші провини. Де єсть друга така матїр, аби тілько переболїла, або таку жертву принесла, як Пречиста для нас грішних? Бачите — любі — що небесна цариця терпіла як нїхто з людий, а терпіла з любови, з милосердия до людского рода і коли би преч. Дїва нич більше не здїлала для нас, як лише то, що видала зі свого лона Спасителя сьвіта, то се одно було-б таке добродїйство, з котрим не можуть рівнати ся нїякі добродїйства і цїлий сьвіт не має і не буде мати способу належито преч. Дїві відвдячити ся. Але — дор. бр. — Мария на тім не поперестала. Дїйшовши до найбільшої слави і могучости в небі, она дуже щиро опікує ся грішним родом людским і постійно вставляє ся за своїми дїтьми у свого Сина.

Зрозумійте — милі бр. — що коли би Господь хотїв нас після наших дїл судити, то ми давно опинили би ся в пеклї; а коли ми до нинї помимо наших гріхів живемо, то лише Марії можемо приписати ту ласку у Бога. Бо нема – кажуть св. Отцї — нїякої ласки в небі, котра не переходила би через руки Марії. Много много праведників в небі мають завдячити свою щасливість вічну непор. Дївиці, а знова много грішників карає ся в пеклї, бо не удавали ся о поміч до небес. царицї. Она певно була-б випросила у свого Сина довшого житя, аби мав час покутою провину свою змити.

Читаємо в св. письмі, що один властитель засадив в своїм городї дерево; по лїтах, коли вже мож було сподіватись овочів, приходить той пан подивитись, чи нема плоду на дереві. На жаль, не знаходить нїчого. По роцї приходить другий раз, а овочів такой не бачить, по третім роцї іде третий раз, а овочу як не було, так нема. Розгнїваний пан іде до огородника і наказує, аби сейчас зрубав дерево і спалив, бо шкода, аби дармо місце забирало. А огородник звертає ся до пана з просьбою і каже: Пане! еще один рік погоди, я буду пильнїйше ходити коло сего дерева, я землю зрушу, обірником обложу, буду часто підливати, а чей може видасть овочі.

Як ще на другий рік не видасть овочів, тогди скажеш витяти і спалити. Се — дор. бр. — образ відносин межи Богом, преч. Дівою, а нами — людьми. Властитель города — се Господь Бог; город то св. церков, а ми люди, то засаджені в божім городі дерева. Господь чекає на овочі, на добрі дїла. Чекає рік, два, а може і двайцять і трийцять, а коли бачить, що ми вмісто добрих дїл, чим раз більше грішимо, то каже такого грішника житя позбавити і в огонь пекольний ввинути. Тимчасом огородник, преч. Мария, звертає ся до свого Сина і просить: Сину мій! погоди ще якийсь час, позволь ему жити, а може наверне ся. Щоби єї просьба була успішна, то бере ся на способи. Пригадує Ісусови усї свої болї і терпіня, які через него перенести мусїла і знова благає: Сину мій! Ще рік житя, а може поправить ся! За примір єї печаливости нехай послужить отсей случай.

В Ішпанії жив один чоловік, що через цїле своє житє грішив і то так, що сам вимислював гріхи, аби тільки грішити. Такий вже був окаянник. Нарочно не ходив до церкви, не слухав науки духовної, не читав побожних книжок і постановив собі ніколи не сповідати ся. Той чоловік був би певно пішов до пекла, як би Мати Божа не була єго виратувала. Послухайте, як то стало ся!

Одної ночи лежить він на лїжку, але сон якось не бере ся. Аж тут нараз являє ся ему Божа Мати в небеснім сьвітлї і так лагідно на нього поглянула, таким милосерним оком, так осьвітила єго душу, що він сейчас пізнав свій стан душевний, а цїле погане житє стануло ему перед очима. І той погляд Божої Матери вистарчив. Зараз раненько побіг до церкви і просив о св. сповідь. Сповідав ся зо дві годинї, а так ясно, так щиро і з таким жалем, що сповідник дивував ся і спитав єго, чим він прислужив ся Божій Матери, що такої ласки доступив. На то відповів каянник, що він помимо грішного житя кождого дня відмавляв одно „Богородице Дїво".

Бачите — люб. бр. — як преч. Дїва і таку маленьку прислугу того грішника нагородила; а як жеж нагородить нас, коли ми цїле житє будемо єї любити і вірно служити. Як нам не удавати ся до неї о помоч, скоро ми певні, що просьбі щирій она ніколи не відмовить. Лучшої заступниці перед Богом, як Пречиста, ми — братя — не маємо і не будемо мати.

Коли она ніколи не скупить нам ласки і помочи своєї, то в нинїшнім дни єї уродин можемо сподївати ся ще щедрійших ласк. Як дїти своїм родичам в день уродин виписують гарними словами сердечні желаня, подібно і ми днесь, сьвяткуючи память уродин нашої небесної ненька, випишім золотими буквами наші желаня і чувства любови; але випишім не на папери, котрий і знищить ся і затратитись може, але в серцях наших; щира молитва нехай стане за желанє і як то благовонне кадило нехай лине перед нерукотворений престол і засьвідчить про нашу любов до небесної царицї.

А Ти благодатна Дїво Маріє
Нашу молитву — просим — прийми;
Не опускай нас чудна Леліє

І смуток в радість переміни!
Заступай ся в Сина свого, за нами синами,
Свої мольби принеси Му з нашими слезами.
Умоли нам гріхів прощі, мати наша неньо:
Щоб ми були серцем чисті, як роса чистенька.
Амінь.

о. *М. Кінаш.*

Проповідь

на Воздвиженє честного і животворящого Хреста.

„Крестъ хранитель всей вееленнѣй, Крестъ красота церковная, Крестъ царем держава; Крестъ вѣрнымъ утвержденіе; Крестъ Ангелом слава, Крестъ бѣсом язва". (Сьвітилен).

Нинїшний празник викликує — дорогі в Христї братя — в серцю віруючого християнина подвійні чувства: сумні і веселі. Сумні чувства будять ся в серцю, коли згадати на ті тяженькі муки, які Христос задля нашого спасеня перетерпіти мусїв; а веселостию наповняє ся серце християн, як подумати, що той хрест, о котрім виражались Римляни, що то „дерево нещасне", той хрест, на котрім смерть понести було найбільшою ганьбою, хиба для злочинців самих достойною, що той хрест з рамени розбійників перейшов на чола імператорів. Тое хрестне знамя, о котрім нїхто і заговорити не хотїв, нині стає ся окрасою королївских вінців. Хрест на порфірах, хрест на дияментах, хрест на зброях, хрест на церквах, хрест на св. престої, хрест над сонцем сияє і сьвітить. Сповнило ся пророцтво Єзекиїла: Я Господь понижив дерево високе, а вивисшив дерево низке; висушив дерево зелене, а зробив зеленим дерево сухе. На сухім бо дереві простяг Христос свої св. руки, осьвятив его тїлом і кровию і оно зазеленїло такою славою, що нині згинаємо перед ним колїна, віддаємо найбільшу честь і побожно цїлуємо,

Нииї ми — дор. бр. — образ того хреста маємо перед собою, нині ми тому хрестному знамени поклоняємо ся і цїлуємо, але чи з такою вірою і любовию, як в початках християньства? Дай Боже, аби я помилив ся в осудї, але при нинїшній оспалости християньского духа бачить ся менї, що для честного хреста Господнього нема вже того чувства побожности, яке би повинно бути. А я — люб. бр. в нинїшній науцї лише одного бажаю, а іменно, я хотїв би, аби ваші серця загоріли любовию для св. хреста, а давна побожність наших предків, аби знайшла послїдователїв в їх дїтях. Думаю отже, що випадає послухати істориї і значіня нинїшного торжества, а відтак, яку науку подає нам той пресьвятий хрест Господний.

* * *

По смерти Ісуса вороги сейчас спрятали орудие смерти і після тодішного звичаю закопали хрести разом зі своїми додатками в землю. Ученики і перші християне мусїли знати тое місце, але по збуреню Єрусалима на місци смерти Ісуса станув храм поганьскої богині розпусти Венери і з того часу затерло ся цїлком місце Христового гробу. Надходить рік 326 по Христї. На просьбу самих Римлян вирушив цїсар Константин з войском проти тирана Максентия. По дорозї став цїсар роздумувати, як то непевний есть царский престол, одні других скидають, одні чигають на житє других і ніхто не певний, яка доля постигне єго завтра. А мене — думає цїсар — не може чекати таке саме нещастє? — І в тім роздумуваню прийшов до переконаня, що аби престол царский був тревалий, то на се потреба, аби якась висша сила заопікувала ся ним. В такім настрою почув в собі потяг до молитви, а не довіряючи силї богів поганьских, завізвав на поміч Бога християньского, котрого визнавала уже єго мати Олена. Сонце клонило ся до заходу, зближав ся вечір, а Константин ходить поміж полками і боре ся з гадками. Підносить очи в гору і бачить верх сонця хрест, а під ним напись з самих звізд: „Сим побідиш!“ Видїли тое чудо усї полководцї, видїло і войско. А що хрест у поган був віщуном (знаком) нещастя і смерти, то многі зачали ворожити нещасливий конець війни. Повстав такий переполох межи войском, що Константин побоював ся, аби воїни без борби не поутїкали з поля битви. Заклопотаний цїсар не знав, що має робити. Удав ся на нічний спочинок, а в снї являє ся ему сам Ісус з хрестом і приказує ему на воєннім прапорі (хоругві) зробити такий самий хрест, як на небі бачив і нести тую хоругов перед полками. Константин услухав божого голосу, велїв зробити хоругов, вишити на нїй хрест з золота і дорогих каменїв, а кождий воїн мав поробити собі хрестні знаки на оружях, шеломах і щитах. Тепер вирушив до битви і побідив ворога цїлковито. Се було раз. Другий раз, так само силою хреста, заняв місто Бізанциюм; бо коли журив ся, як тут прийде ся здобувати місто, увидїв одного вечера на небі звіздисті слова: „Призови мя въ день печали твоея и избавлю тя и прославиши мя“. — Задумав ся цїсар над значінєм тих слів, а коли відтак підніс очи в гору, узрів як перше хрест зі звізд з написию: „Сим знаменем побідиш“. І знова казав виготовити прапор з хрестом, нести перед полками, а місто піддало ся. Третий раз силою св. хреста відніс побіду над Скитами на Дунаю. Переконавшись о силї розпятого на хрестї Ісуса, увірив в правдивого Бога і дав ся охрестити.

Тепер побожна цариця Олена забажала конечно поклонити ся дереву, на котрім вмирав Спаситель; удала ся до Єрусалима і стала розпитувати старих людий, де св. хрест закопаний. Нїхто нїчого не знав сказати, аж знайшов ся один дуже старий жид (потім і він приняв християньску віру) і розповів, що хрест закопаний в тім місци, де тепер стоїть храм Венери. Олена казала збурити храм і копати землю. Довго розкопували Голгофту, довго трудили ся робітники під надзором самої царицї, аж вкінци натрафили не на один, але на три хрести. Були то два хрести тих

розбійників, що з Ісусом смерть понесли. Нова радість, новий смуток. Як тут вгадати, котрий з них есть хрестом Ісуса? Раду подав патриярх Макарий: Якраз попри тое місце несли мерця, переходив похорон. Патриярх казав задержати похід, приложив до трупа один хрест, приложив другий, але безуспішно. Приложив третий хрест, а мерлець сейчас віджив, воскрес до житя. Всї переконали ся, що той третий, то хрест Христов. Св. Олена перша приступила до хрестного дерева, обцїлувала зі слезами, за нею патриярх і другі достойники, а відтак зачав тиснути ся нарід. Повстала метушня, всьо тиснуло ся, бо кождий хотїв бодай поглянути на оруде смерти свого Спасителя; тогди патриярх Макарий виступив на підвисшене місце, воздвиг хрест, т. є. підняв в гору, а весь нарід до землї поклоняючись взивав: Господи помилуй, Господи пом... Звідси то походить назва празника: воздвиженє, себто піднесенє хреста в гору; а на тую памятку і тепер сьвященик підносить на чотирох сторонах тетрапода умаєний цьвітами св. хрест, а усї люди поклоняють ся і сьпівають много разів: „Господи помилуй“...

Отсе вам — люб. бр. — істория нинїшного торжества, хороша, бо повна чудес, а побожна душа, чуючи о такій животворній силї св. хреста, з тим більшою ревностию возьме ся до почитаня св. хреста Господ. і тим більшу надїю буде покладати в силї св. хреста. Мертве то дерево і нїме, той образ славного дерева хрестного на горі Голгофті вправдї не видасть зі себе людского слова, але до душі, до серця промовляє, як немож лучше.

Побожний чоловік, дивлячись на отсей св. хрест, чує душею, що тое знамя то радість і потїха его. Брате милий, сестро! лежиш на ложу болїзни, тяжка недуга точить наче черв твоє тїло, терпиш тяжкі муки і багнеш потїхи. Деж єї знайдеш? А от, піднесеш очи в гору, а над постелю висить св. хрест — то осолода, то потїха твоя. Ідеш в поле працювати, ідеш може в голодї заробити кусень хлїба для голодних дїточок своїх, нема радости в серцю твоїм, а тимчасом на гостинци подибаєш хрест. Поцїлуєш его, помолиш ся і радість в душу вступила і охотнїйше якось до працї береш ся. Глянеш на св. хрест, спогадаєш, кілько то Спаситель не натерпів ся невинно і тобі зараз якось лекше стане.

Друга наука, друге напімненє, котре приходить на гадку кождому, хто на хрест глядить, то ось ті слова Ісуса: „Иже не носитъ креста своєго и въ слѣдъ мене грядетъ, не можетъ мой быти ученикъ“.

Як Христос був розпятий на дереві і мучив ся на нїм страшно, так і з нас кождий має свій хрест і той хрест двигати мусить. Хрест свій має і мала дитина і молодець і дївиця і муж і жена і старець і старушка, кождий несе свій хрест, своє терпінє. Один терпить слабости, другого мучать розличні клопоти, там родичі тратять одинокого сина, а тут сироти оплакують свою потїху, матїр рідненьку. Нема — братя — кутика без хрестика. Щож маємо робити? Нарікати? Се не поможе, бо своє кождий витерпїти мусить. Не нарікати нам, але противно — терпеливо зносити

свої хрести, бо терпеливостию добудемо собі заслугу перед Богом, бо до неба нема иншої дороги, лише дорога хреста. Тож — братя милі — двигаймо кождий свій хрест, як Христос двигав; притїснїм до серця, як Христос притискав і обнимав своє смертне ложе, а прийде така хвиля тяжка, що здавати ся тобі буде, що вже більше витримати годї, тогди — брате милий — возьми св. хрест до рук, споглянь на того розпятого Ісуса і примір свій біль до єго болю, свою кривду до єго кривди — а певно лекше тобі стане. Памятай християнине, що єси послїдователь Христа, тож наслїдуй єго в двиганю хреста. Аби ти мав сто раз впасти, то сто раз вставай, а хреста свого не покидай ся; неси, двигай, аж доки не винесеш на гору Голгофту, доки твої зболїмі рамена в могилу не зложать. Скінчить ся туземне житє, то скінчать ся і наші хрести; там у стіп найвисшого судиї зложимо наші болї і терпіня і благо нам буде, бо „претерпѣвый до конца спасенъ будетъ“. — Амінь.

о. М. Кінаш.

З житя Русинів в Америцї.

Спомин з рр. 1889 — 1892.

Написав о. К. Андрухович.

[Конець]

Сьвященики з Галичини підлягали митрополитови Сембратовичеви, сьвященики з Угорщини кождий свому епископови а епископи американьско-католицкі не хотїли про те і чути і узурпували собі юрисдикцию над ними. Досить було всякого рода переслїдовань; але хоть як було прикро, нїхто не мислив про перехід на православє. Першнй піддав сю гадку о. Алексій Товт, сьвященик з Пряшева, а то на соборчику в Вілксберах д. 29. жовтня 1890 р. В тім роцї вийшов з Риму приказ, щоби жонаті сьвященики вертали з Америки до свого краю, а лишились тільки нежонаті. Проти сего радили на тім соборчику. Ухвалено просити своїх епископів і Рим, аби їх лишено в Америцї, бо инакше они перейдуть на православє. Так мало ся написати, але о переходї на православє на правду не було бесїди. Тільки один о. Товт, порозумівшись з православним епископом в Сан Франціско, перейшов на православє і за собою потягнув не мало угорских Русинів.

Участи в американьскій політицї Русини так, як би не брали. Там, аби мати голос, треба бути горожанином, а старатись о горожаньство, на се Русини були байдужні. Котрі були управнені, то знова голосували без переконаня. Звичайно давали они свої голоси до диспозициї провідника фабрики, а той уживав їх як хотїв. Пізнїйше находили ся вже в декотрих сторонах Русини, що забирали голоси в свої руки і клали на шальку щастя.

* * *

Ворогами Русинів є в Америці найперше Янкеси, т. є. Американці. Они кажуть, що Америка є лиш для Американців і старають ся недопустити імміґрантів. Дальшими ворогами Русинів — каже о. Андрухович — є темнота, жиди і угорскі сьвященики. Темнота нашого народа се причина, що жид і в Америці використовує его в усякий можливий спосіб. Без жида не міг Русин дістати роботи. Жиди були в змові з наставниками копалень і ділили ся з ними грішми взятими за посередництво від Русина. Жиди були там товмачами і мали спілку з мировими судиями. За інтервенцию казали ті судиї платити жидкови 2 до 3 доляри. Инші жидки займають ся між Русинами похатництвом. Не меншими ворогами Русинів являють ся угро-рускі сьвященики. Они прибули до Америки тільки задля інтересу. Для них нїчим віра, нїчим народ, аби тільки бочка вина та доляри, які набувають в чесний і нечесний спосіб.

* * *

Першим з гр. кат. епископів, що заопікував ся американьскими Русинами, був кардинал Сембратович. До самого кінця житя інтересував ся він Америкою дуже. Він рад був Русинам в Америці неба прихилити. Наколи малі були успіхи заходів і праці кардинала, то в тім не его була вина. Між сьвященіками, що найбільше працювали для американьских Русинів був головно о. Воляньский а відтак також о. Констанкевич. О. Воляньский був першим орґанізатором Русинів. Він збудував пять церквий, засновував торговлї, уряджував театральні вистави, та вів видавництво часописи „Америка“. По відїздї о. Воляньского в край, „Америка“ перестала виходити, а на еї місци видавав о. Андрухович через несповна рік „Руске Слово“.

Крім згаданих вже сьвящеників, які брали сяку таку участь в громадяньскім житю, вичисляє еще автор о. Грушку і о. Обушкевича.

Пожите і відносини між нашими сьвященіками були як найгірші. Зависть, клевети, нечесна конкуренция, підкопуване поваги свого сусїда, нажива, формальний торг сьвятими річами — отсе цьвітки, що по словам о. Андруховича — украшають американьско-руских слуг Христових. Наколи малюнки о. Андруховича правдиві, то першими ворогами Русинів ми назвалиб таки самих наших американьских пан-отців. Але так зле оно мабуть не є...

* * *

Послухаймо еще кінцевих виводів автора.

Найбільше пекучою справою для американьских Русинів є установленє своїх епископів. Римо-католицкі епископи є походженя ірландского і нїмецкого, отже иншого обряду, не знають погреб і духа руских виселенців та проте не можуть опікуватись рускою церквою. Тим більше не можуть опікуватись рускою церквою в Америці гр. кат. епископи з Галичини і Угорщини. Епископ мусить бути на місци, мусить пізнати тамошнє житє, тамошні відносини і потреби. Не одно заряджене, котре тут видить ся добрим, є там шкідливим. Синод Балтіморский постановив, що

церковна власть так довго не позволить заложити парохії, поки парохіяне не запишуть церковної власности на імя епископа дотичної диецезії. В наслїдок того американьскі епископи є номінальними і фактичними властителями всїх парохій своєї диецезії, можуть розпоряджати маєтком і іменувати парохів без порозумія з парохіянами. Се є може найважнїйшою причиною, що Русини не хотять узнати американьских рим. кат. епископів. Паколи будуть свої власні епископи і своя власна орґанїзация, то устануть колотнечі на поли церковнім, устане релїґійна борба, а наступить культурно-просьвітна робота, котра принесе хосен не лише американьским Русинам, але і Русинам в краю.

Друга пекуча річ для американьских Русинів — се по гадцї автора — закладане руских шкіл в американьскім дусї, руских читалень, хорів і инших товариств. Рух еміґрацийний нашого народа до Сполучених Держав — слабне. Так отже на приріст з краю американьскі Русини не мають що богато числити. Тож коли хотять устоятись і заховати свою відрубність, мусять тепер всю увагу звернути на молодїж, на потомство Русинів осївших на стало в Америцї. Старші Русини заховують по трохи звичаї і обичаї одїдичені по своїх предках, але молодше поколїне - денаціоналїзує ся дуже скоро. Аби єго ратувати, треба конечно закладати рускі школи, читальні і т. д. Се еще може уратувати Русинів перед утоненем в американьскім мори бодай на якийсь час, бо каже о. Андрухович — они вкінци в нїм таки мусять утонути, як утонули вже многі инші народности, хоть були в більшім числї і більше просьвічені нїж Русини

Таку будучність віщує о. Андрухович Русинам в Сполучених Державах. Але не забуваймо, що ті спомини відносять ся до рр. 1889—1892 і що від того часу мусїло житє американьских Русинів, а з тим і відносини, не в однім змінити ся.

З радикальної преси.

Хто би не знав проґрами радикальної партиї, а читав тільки єї головний орґан: „Новий Громадский Голос“, сей мусїв би сказати, що одиноскою цїлию руских радикалів — се борба проти церкви. Возьмім в руку кілька послїдних чисел сеї ґазети. Статї поучаючої, яка займала би ся суспільно-економічними, або бодай нашими полїтичними відносинами — анї одної. За те повно напастий на церкву, віру та духовеньство. От, робить ся, що лекше...

Пригляньмо ся бодай деяким тим напастям чи закидам.

В ч. 9. „Н. Гр. Голосу“, на ст. 67 читаємо таке: „Минули ті часи, коли люди найбільшу вагу в житю клали на віру. По довгих столїтях боротьби, в якій во імя Бога і Христа проллято море людскої крови, по довгих наукових дослїдах, люди прийшли на конець до думки, що віра, се прикмета людий темних, які не могучи собі нїчого пояснити розумом, шукають такого пояснення в вірі. І

чим більше розуму набирається ся людскість, тим слабшою буде ставати віра, аж нарештї стане тільки спомином, так само, як пр. дла Русинів є спомином віра наших предків у ріжні божища.. Очевидно, що до сего ще дуже далеко, бо розум людскости розвивається дуже поволи, серед ріжних перешкод зі сторони тих, котрим задля темноти і нерозуму народу легко живеть ся на сьвітї. Та все таки тепер бодай уже на тім стоїмо, що віра єсть особистим ділом кождого чоловіка з окрема та що громадскі, суспільні справи не мають з вірою вїчо спільного".

Полемізувати з „Н. Гр. Голосом" ми не будемо. Ми тільки поставимо до него кілька питань: Де ті наукові досліди, які виказують, що віра се прикмета людий темних? З історії знаємо богато народів просьвічених і то навіть високо, чи був, зглядно є який нарід без віри? Що скажемо про таких людий, як Сократ, Платон, Коперник, Кеплер, Бакон, Ґалілей, Нютон, Ляйбніц, Ляплас, Ампер. Лібіб, Фреснель, Кант і много, много инших, не згадуючи вже про християнських фільозофів? Чи були се люди темні? А кождий з них мав цїлком иньші погляди про віру, як „Н. Гр. Голос". — Далї питаємо: Чи наш розум неограничений? Чи вкінци „суспільні справи" можливі без етики, а етика без релїгії?

„В тій боротьбі (з неволею, нуждою і темнотою) може брати — каже далї „Н. Гр. Голос" — участь всякий, отже і піп, тільки нехай він забуде, що він піп, а вважає себе чоловіком. Попом він є тільки в церкві і кому треба церкви, нехай єго в церкві шукає, але поза церквою, в товариствах, орґанізациях, в партиях, в суспільнім житю він або нехай виступає яко чоловік — або нехай забирається ся до церкви!.. Вони (сьвященики) з цїлого сьвіта хотїли би зробити одну церков, де вони говорилиб і панувалиб, а всї инші мовчалиб і слухалиб"...

Ограничене дїяльности духовенства тільки на церков, на захристию, се вправдї лакома річ для радикалів, але як се погодити з духом християнства, з розказом Христа, з покликанем духовенства, а вкінци і з окликом папів — в народ?!

Число 11. приносить нам статю Дра Трильовского: „Січовий рух і академічна молодїж", в якій він на стр. 85 так пише: „У национально настроєних попів уступає так звана справа народна перед справою становою попівскою, перед інтересами Риму, котрому вони преданьо передовсїм мусять служити. Тамка прецї перебуває їх старшина, їх міністерство. щож дивного, що вони мусять держатись передовсїм указів, які від него дістануть і боронити всїми силами єго і своїх інтересів, перед котрими блїдне інтерес так званої Руси-Украіни".

В дальших виводах твердить Др. Тр., що в сїчовій справі ходить духовенству „безпосередно о власну кишеню" та називає єго — прошу не сьміятись — „чорною гакатою"...

Виходить отже з сего, що католик не може бути добрим патриотом, що церква — се ворог кождого народа, кождої суспільности.

Перевернїм далї кілька карток. В 12 ч. стр. 9 в статї: „Народні учителї і народне добро" — знаходять ся такі слова: „На вічу руских учителїв замітне те, що жаловано ся на сьвящеників кацапів, котрі спинюють просьвітну роботу руских учителїв межи

народом задля своїх станових і особистих інтересів. А загал руского учительства годі посуджувати о радикалїзм і пустословну ненависть проти попів. Миж знаємо, що велику масу доказів замовчано із причини, що президував учитель сьвященик".

Так отже просьвітна робота противить ся с т а н о в и м інтересам духовеньства... М а с а д о к а з і в (розуміє ся і проти сьвящеників „народовців") замовчано... А шкода! Варто було використати!

Те саме число містить єще цїкаву новинку про місию в Печеніжині, в якій оклевечує ся цїлу місию, а з нею і еї аранжерів. На ті клевети дістали ми з Печеніжина відповідь, але не уважаємо ва відповідне містити еї, бо думаємо, що злобу найлїпше іґнорувати.

Приступім до послїдного числа, 13-ого, а в нїм до передної статї — „Франция та Ватикан".

Інформациї „Н. Гр. Голосу" для єго читачів про французкі відносини такі: „...сьвітскі французи та французки католики, які самі вийшли з єзуїтских шкіл, люди в більшій части великі гуляки. Майже в усій Франциї не лише по містах, але і селах, заведено так, що подружа мають лише по двоє дїтий. Через се, розуміє ся, розширена дуже позаподружна розпуста. Мущини більше маючі держать собі коханки, або і тонуть у сьвігї публичних розпустниць, яких чим раз більше, тому, що тяжко вийти за муж і нема де заробити на хлїб. Жінки таких мущин, розуміє ся, так само мають любасів. Із сего виходить для Франциї страшенне лихо, бо не лише що вменшає ся еї людність, але і та, яка лишає ся, не має порядного сьвітского вихованя, бо тати і мами, аби могли гуляти, не виховують дїти самі, але віддають їх у монастирскі заклади, а там їх виховують на своє копито, то значить, оглупюють і деморалїзують. І виходить усе так, що щосьвітска наука і сьвітске правительство зробить доброго, те валить товпа, яка виходить із монастирів. Ся товпа захоплює все в свої руки і деморалїзує до решти і тих сьвітских Французів, які не бачили монастирів. А значна частина тих Французів і так безхарактерна, бо попсувала собі характер тою легкістю, з якою можна міняти коханки. Виходить воно з того самого клирикальства, котре про око забороняє мущинам і женщинам мати з собою зносини, але поза очи то і само в значній части розпустує на рівнї з иншими, або і гірше, бо псує при тім і дїти, котрі до того і карловатїють по монастирах".

Називанє католиків „темною масою", інформациєю, що „французкі католики мають (тепер) верх у Франциї", титулованє французких сьвящеників „оглупителями і деморалїзаторами" — ми тільки зазначуємо.

Ось так виглядає радикальна етика! Так перекручувати факта, так писати перфідно і злобно, так несовісно інформувати читачів — мало хто потрафить. Коби се були читачі інтелїґентні, що крім „Н. Гр. Голосу" читають єще иньші, не тільки радикальні часописи, то ще пів біди! Але так по більшій части, на жаль, не єсть...

На закінченє ще один зразок радикальної етики: В тім самім числї подана новинка, в якій закидує ся Пр. епископови зі Стани-

славова, що він вніс просьбу до намісництва по польски. Тимчасом за кілька зараз днів вийшла правда на верх і показало ся, що ціла та новинка риссана з радикального пальця...

Хроніка і бібліографія.

Конґрес німецких католиків в Реґенсбурґу (Ратисбоні). Як минулими літами, так і сего року, конґрес німецких католиків випав величаво. Сим разом скликано єго на 21. серпня с. р. до старинного міста Ратисбони. З ряду єсть се 51. конґрес. Участь в конґресї була імпонуюча. Множество епископів, всяких сьвітских високих достойників, робітників, студентів і т. д. Взагалї було заступлених около т р и с т а робітничих товариств. Передовсїм численна була участь католицких студентів. Ось деякі порушувані на конґресї питаня: Робітниче питанє в відношеню до релїґії і моральности; Користи католицких робітничих орґанізаций на поли духово-моральнім і материяльнім; Обнова сьвіта в Христї; Наука а католицизм; Модерна белєтристика: Католицка преса і єї оправдані претенсиї до католицкого народа; Шкільне питаня; Папство і ультрамонтаньство і т. д.

Слїдуючий конґрес відбуде ся нарік в Штрасбурґу.

Товариство св. Вонифатия в Нїмеччинї. В Реґенсбурґу, де з кінцем серпня с. р. відбув ся конґрес нїмецких католиків, єствує від р. 1849 товариство св. Вонифатия, якого ціль та сама, що і нашого товариства св. ап. Петра. Але коли наше товариство не має між рускою суспільностию такої симпатиї, на яку собі заслужило, то противно товариство нїмецке тїшить ся між Нїмцями не тільки симпатиєю, але і щедрою материяльною підпорою. За 55 лїт свого єствованя обіймило оно цїлу Нїмеччину, а по части і Австро-Угорщину і розпоряджає тепер маєтком, що грубо перевисшає суму 55 мілїонів марок. В протягу пів столїтя побудовало товариство т р и т и с я ч і ц е р к о в і к а п л и ц ь, оно удержує цїлі тисячі приходів, католицких шкіл і сирітских домів, спомагає тисячі сьвящеників, учителїв, родин і католицкої молодіжи.

Пятий Конґрес північно-ческих католиків в Варнсдорфі, що відбував свої обради в половинї серпня с. р. ухвалив між иншим слїдуючі резолюциї: Конґрес узнає селяньский стан підставою держави та людскої суспільности і поручає покликаним кругам як охорону єго проти визиску і економічного та релїґійного упадку основуване селяньских товариств на християньских принципах. — Конґрес припоручає горячо райфайзенки та спомагаючі каси (на випадок хороби і смерти). — Конґрес уболїває над тим, що богато католиків не розуміє впливу та ваги католицкої преси і взиває горячо піддержувати єї материяльно, а уздібнених накликує до співробітництва. Велике зіпсутє ширить зла белєтристика, тому конґрес взиває католиків до поборюваня єї. Замість неї належить вводити в родинні круги белєтристику добру, моральну. — В пересьвідченю, що між

вірою а наукою не може бути жадної незгоди, бо они обі мають свій початок в божій правді, похваляє конґрес всї інституциї, що мають за ціль народну просьвіту і накликує католицке населенє до посиланя способних дїтий до шкіл, на студиї. Але він осуджує також стремлїня, які в імени науки поборюють католицку віру і старають ся вирвати еї з серця народа і студиюючої молодїжи. Охоронне средство проти сеї ложної науки добачує конґрес в скорім основаню католицкого унїверситету і в католицких студентских товариствах. — Конґрес взиває всїх католиків до орґанїзациї.

Отсе важнїйші резолюциї ческого конґресу католиків, які і нас повинні спонукати до застановленя...

Інтернациональний конґрес социялїстичний. В другій половинї серпня відбув ся в Амстердамі інтернациональний конґрес социялїстичний. Марксїсти і ревізионїсти звели між собою завзяту словну борбу, з якої побідно вийшли таки перші під проводом старого фанатика Бебля.

Социяльна акция в Італії. Католики в Італії віддають ся щиро економічній дїяльности, помимо перешкод, які стрічають від своїх ворогів Закладане по містах пожичкових кас (наших райфайзенок), консумцийних стоваришень, кас хорих і цехів — іде скорим ходом. Цехи мають чисто католицкий характер. Католики се в Італії одинокі люди, які борять ся з атеїстичним социялїзмом. Центральна орґанївация рїжних католицких товариств се ціль найновійшої доби. З початком липня основано в Больонії союз католицких селяньских товариств. Також товариства позичкові, яких є близько 1300, головно в горішній Італії, старають ся получитись в один краєвий союз. В найблизшій будучности довершить ся також централїзация кас хорих, яких є близько 800. В осени с р. має прийти до основаня товариства теоретичних і практичних социяльних полїтиків. Ціль сего товариства буде дряджувати по рїжних містах вандрівні курси, аби тим способом викликати якнайширшу социяльну акцию.

Руске віче. На руске віче, скликане национально-демократичною партиєю д. 31. серпня с. р. прибуло до сотнї сьвящеників. Ціль віча, его перебіг і епільоґ (арештоване полїцийниками також двох сьвящеників) звісні з щоденних часописий. Ми підносимо тільки характеристичний факт, що найбільше оплескуваною бесїдою национал-демократами була бесїда знаного радикала п. Загайкевича, в якій він завзивав до полїтики улицї...

Перший польский Конґрес Марияньский відбуде ся в днях 27—30. вересня с р. у Львові в великій салї фільгармонії. Конґрес заповідає ся сьвітло.

Питаня з письменного іспиту конкурсового, що відбув ся в Станиславові д. 23. серпня 1904.

І. З богословя доґматичного: а) Виказати роди благодати, о котрі просимо в ектенії словами: „Заступи, спаси, помилуй і сохрани нас Боже Твоєю благодатію“ і виложити льоґічну звязь, яка заходить межи тими словами; б) Доказати правду християньско-католицкої віри, котру визнаємо словами символа апостольского: „Чаю воскресенія мертвих“.

ІІ. З богословя морального: Доказати висшість християньско-католицкої етики над фільозофічною.

Ш. З права канонїчного: а) Яка єсть послїдня причина законів? б) Чи тайну супружества можна назвати контрактом в цїлім того слова значінню?

IV. З Пасторальної: а) Що має сотрудник, або завідатель в парохії дїлати, а чого вистерігати ся? б) Чи брацтва релїгійні є хосенні в парохії і коли їх найлїпше закладати?

V. Виложити парафрастично євангеліє на неділю XII. по Сош. св. Духа (Мат. гл. XIX., зач. 79.).

VI. З катехитики: На чім основує ся довжність уряду катехитичного і з якими она получена трудностями?

Важне для катехитів і народних учителїв. Одинокий підручник до науки релїгії в народних школах п. з. Практичний провідник для катехитів в трох частях — уложив о. Евген Гузар — поручений Радою Шк. Краєвою в урядовім дневнику з д. 27. липня с. р. до шкільних бібліотек — можна набувати в книгарни ім Шевченка і Ставропигійскій по цїнї 4 к. 80 сот. без поч. пересилки. Сотрудники можуть купити сю книжку по цїнї 3 кор. з поч. пер. у автора ул. Длуґоша 17.

В передпослїднім (9) числї нашої часописи в статї: „Польский сьвященик до руского епископа“ знаходять ся на стор. 2 2 такі слова; „Не давні то ще часи, коли нинїшний високо поставлений в польскій єрархії муж, з насьмішкою і іронїєю виражав ся перед богословами про руский обряд, особливож про женячку руского духовеньства“. Автор повисшої статї і наведених слів просить нас занотувати ось що: Під вражінем листів кс. Туркула, виразив ся я про згаданого мужа за доривочно, що отсим даю до відомости і рівночасно з серця перепрашаю того, хто небудь чувби ся тими словами діткнений“.

Реколєкциї для сьвящеників. Заходом тов. ап. Павла відбудуть ся в днях 4, 5. 6, 7 і 8 жовтня с. р. реколєкциї для сьвящеників у Львові, в семинарскій церкві. Реколєкциї зачнуть ся вечером 4. жовтня, а закінчать ся 8. жовтня рано св. причастием. Приміщене будуть мати учасники реколєкций в семинари. Удержане (вікт з семинарскої кухні) — коштувати ма за цїлий час — шість корон. Просить ся вчасно зголошуватись до заст. голови тов. о. Ев. Гузара, ул. Длуґоша, 17, або в ред „Ниви“.

Господарь, часопись для руских хліборобів, чч. 7 і 8. На увагу заслугує передовсїм статя в ч. 8 під заг. „Народна господарність а вкладки ощадні“, в якій між иншим читаємо таке; „Ощадність є змислом господарним, котрий так у поодиноких людий, як і у цїлого народа творить основу добробиту. Працюючому народови треба неустанно толковати, аби поняв точно, що значить щадити. Особливож образовані, а передовсїм духовеньство мусить старати ся впоїти в народ належите поняте о важности гроша і то при кождій находї. Годї вчити народ єдино лише о небі по смерти; народ християньский треба поучати і о земских єго обовязках“.

Посланникъ, ч. 16. з 29. серпня с. р. Зміст: Житє християн в перших трех столїтях; Божа кара; Милість поконала; Люби правду, мерзи ся ложию; За сиротою Бог з калитою; Похід Косарів; Відомости; Сьміх і правда.

Книжочка мисійна, ч. 7 і 8. Містить: Біблію старого і нового завіта в 50 піснях, написану І. Я Луциком.

Книжочка мисійна, ч. 9. Зміст: Псалом (стих), Сьвяті мученики Андриян і Наталія; Наш обряд; В чім криє ся щастє; Залишанє родительских обовязків; Приміри любви і пошанованя родичів; Як лїкар Парадіс приневолив хлопа, що став на Службу Божу ходити; Жарт школяра.

Посланіє пастырске А. Шептицкого, митрополита і т. д. о Пренепорочнôмъ Зачатю Пр. Богородицѣ. Жовква, 1904 ст. 52.

Посланіє пастырске, А. Шептицкого, митроп. і т. д. О квестіи соціяльнôй. Жовква, 1904. ст. 71.

Молодїж, ч. 9. за вересень. Зміст: До працї; Розмова небіщиків; Казка о япаньскім каміняри; Моя борба о образованє; Жарт і правда; Загадки і питаня; Переписка редакциї.

Епархіяльні відомости.

Львівска Аепархія.

Конкурсовий іспит парох. відбуде ся 2 і 3 листопада 1904 р.

Конкурс до 6. листопада с. р. розписаний на парохії: Ляцке велике д. Золочів. над. конвенту С. С. провидїня у Львові: Ярчівцї д. Зборів. над. пр.; Конюшків д. Брод. над. пр.; Камянки д. Скалат. над. пр.; Суходіл д. Перегиньск. над. цїс; Чертеж д. Журавеньск. над. пр.; Гарбузів д. Залозец. над. пр. Конкурс на катехитури: в Калуші і Рогатинї до 15. Жовтня с. р. а в Радехові і Буску до 30. вересня с. р.

Завідательство отримав: о. Лев Костюк в Лукавици нижній.

Сотрудництва отримали: о. Іван Біляк в Мшанї, о. Евст. Яримович в Воробіївцї, о. Алекс. Гвоздецкий в Тернополи.

Презенти отримали: о. Савин Устиянович на Лопянку, о. в. Редкевич на Болехів, о. Ів. Головкевич на Тейсарів, о. Мелетий Дзерович на Довге, о. Йос. Дикий на Козьову, о. Ілярий Мединьский на Кудинівцї, о. Тимотей Бордуляк на Ходачків великий і о. Онуфрий Кончевич на Тухольку.

Помер: о. Модест Малицкий, парох Суходола, д. Перегиньск. В. є. п!.

Видає і за редакцию відповідає **Ярослав Левицкий.**
З друкарнї Народової (Манецких), Львів.